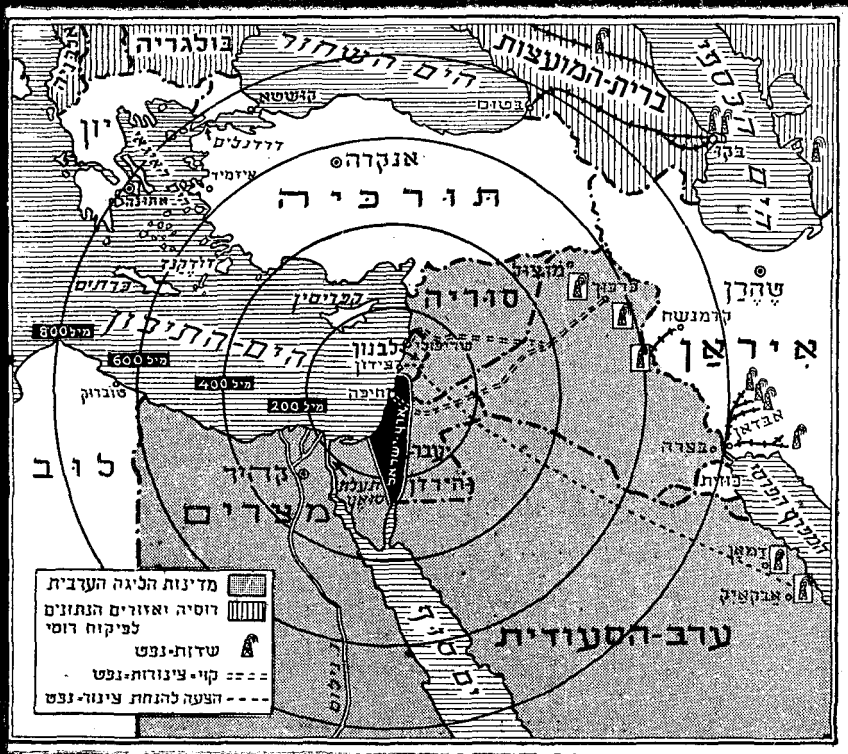

מערכות

ירחון לשאלות מדיניות, כלכליות וצבאיות

מד

נובמבר 1947

חשון תש"ח

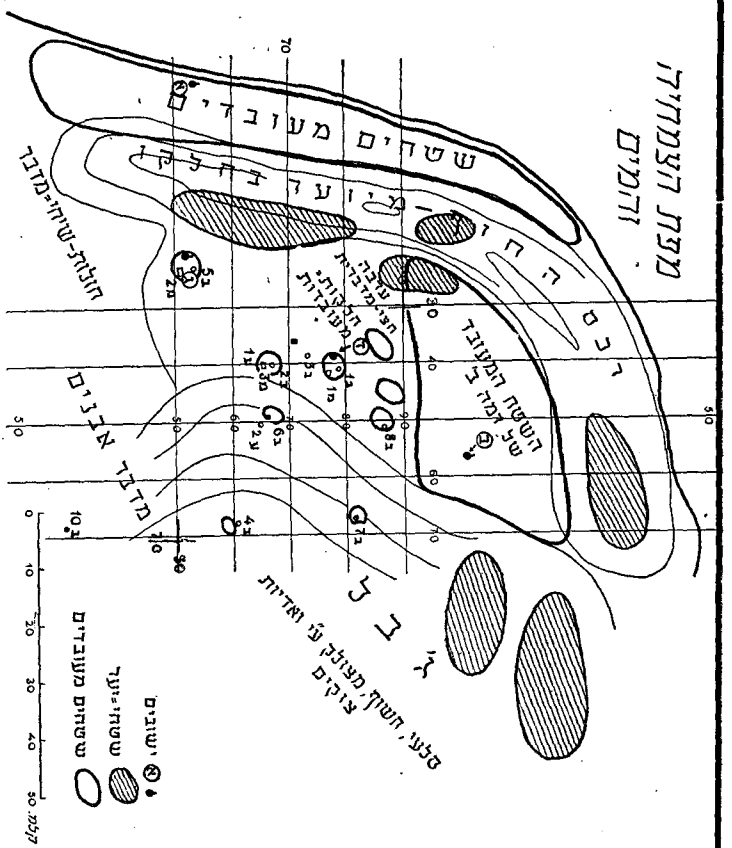
תוכן העניינים

- 7 במערכה: / על הסף
- 9 מערכות-העפלה: „חיים ארלוחורוב“
- 28 מלחמה בין שני חצאי-עולם — מה דמותה? ריצ'י קולדר
- 35 סיכויי ההגנה של מדינות קטנות י. ה. רוזנקרנץ
- 42 מלחמת-הבורות ו„הסתגנות-גבול“ ביון א. סוקר
- עיראק במשולש-הכוחות הצבאיים-מדיניים
- 56 בעולם הערבי אגרא
- 62 ישראל מול אשור: מלחמות ישראל ואשור (סוף) א. מלמט
- 68 דבר לקצין הצעיר גנרל ג'ורג' מרשל
- מימי השירות בחי"ל:
- 71 יחידות סדירות נגד חבורות בלתי-סדירות קפ. פ. ברזילאי
- 83 רשימות מדיניות: קלחת-הסכנות באפריקה הצפונית
- 88 היקום „חיל-משטרה בינלאומי“?
- בעולם שלאחר המלחמה: מעמדו של חצי-האי הסקנדינבי /
נכונות הגנתית בנורבגיה / „משמר-מפעלים“ בשבדיה / סחר-נשק
בשווייצריה / תורכיה — „המחסום האיטרטגי“ / „חיל-צבא שחור“
- 91 גם לבריטניה?
- רשימות קצרות: כוחות-הצי ביס-התיכון / ביטול הפליה
- 98 גזעית בצי הבריטי / לקראת מטוסים „סופרסוניים“
- 100 צרור ידיעות מן המזרח התיכון

מי ומה בחוברת — כפתח החוברת

המפות שבחוברת:

מפת יון — עמ' 45 / מפת עיראק — עמ' 57 / „הגשר-החיץ“
ההאשמי — עמ' 60 / מסעות אשור נגד מלכות ישראל — עמ' 63 /
מסעי אשור ודרך גולת ישראל — עמ' 66 /
האיטרטגיה הקיסרותית בתור-האטום — עמ' 3.

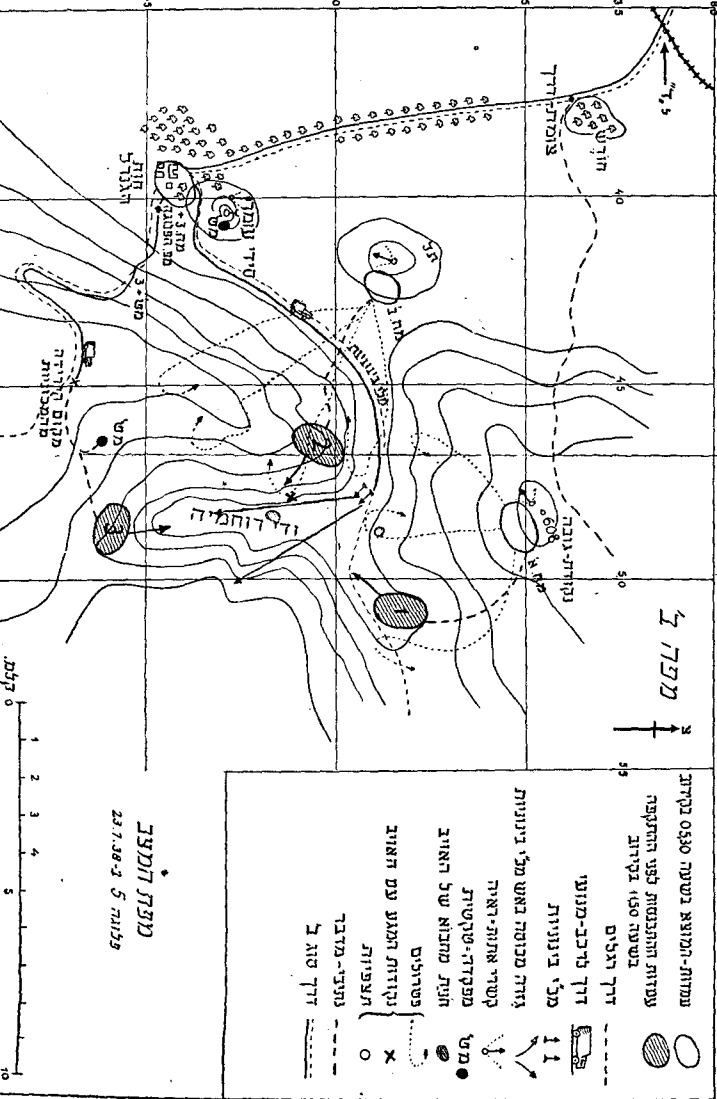
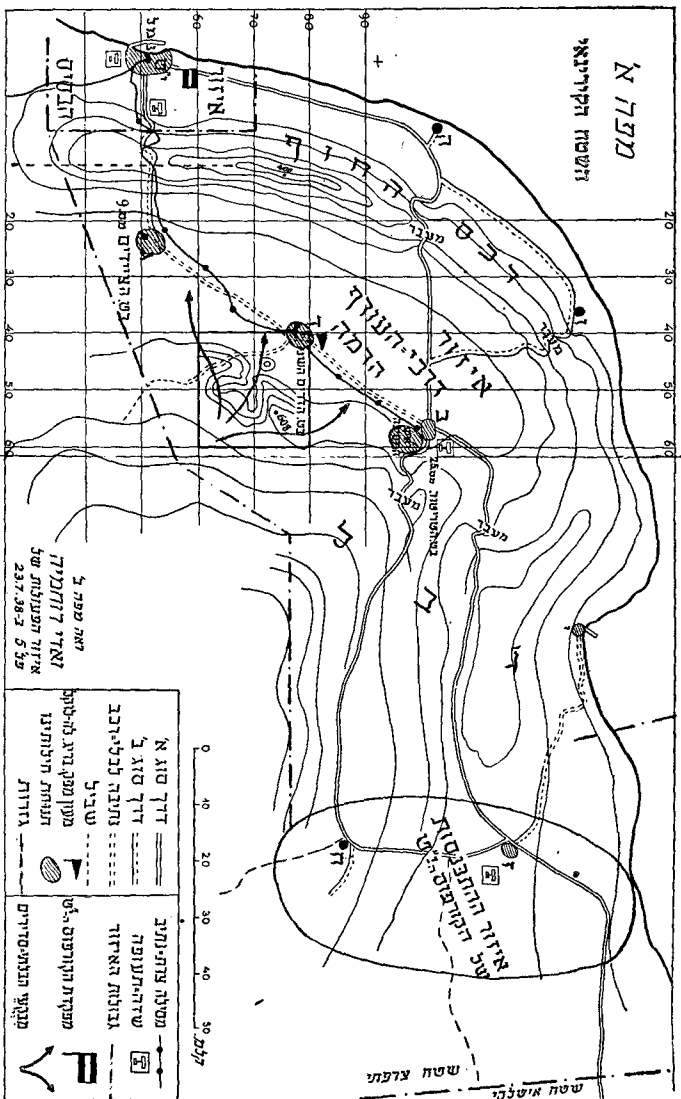

מקוארינטות לבארות (ב) מקווי-מים (ג) והשטחים המעובדים (ד)

3) ומספרות הריאשוניות שנקראו, מציינות את האורך הגיאוגרפי ר"ב הארוחות — את הרוחב.

391782	אל-אפיאל	ב-1
392655	ביר-עומר	ב-2
372734	ביר-יאסר	ב-3
675605	ביר-גאזאל	ב-4
251517	ביר-לאג'ימה	ב-5
483683	ביר-לחמלה	ב-6
654815	ביר-ג'יב'רים	ב-7
500870	ביר-סופאי	ב-8
683357	ביר-ראראם	ב-10
390780	אל-אפיאל	מ-1
250510	ראג'ימה	מ-2
392657	חוות הגנרל	מ-3
392657	חוות הגנרל	ע-1
480660	נאר רחמייה	ע-2

הרבע שבמרכז מפה א' (קווי-גובה 40-60 ו-60-80) מציינ את איזור הפעולות שפורטו במפה ב'

מפת רומב

מסלול 5-2-1-2-3-4-5

23.7.58-2

"מכסף"

בית הרושת ארץ-ישראל לכולי כסף ומצובה כסף
בע"מ

תלאביב שכונת אגדובנק, סל. 8078
החנות: תלאביב, אלנו"ל 80

אנו נותנים ערובה למשך
25 שנה בעד כל כלי
הנושא עליו את החותמת

„מכסף 100“

זכור!

תוצרת "מכסף" - תוצרתך!

מפעלי פלדמן

ב א ר ק י ש ר א ל

תעשית יהלומים מאוחדת בע"מ

טלפון 4458

תל-אביב

יוסף פלדמן ובניו בע"מ

טלפון 2214

ירושלים

קוהינור חברה לתעשית יהלומים בע"מ

טלפון 119

נחניה

טִיב הַתּוֹצֵרֵת לְאַרְצֵנוּ תִפְאַרֵת!

כְּלֵי בַיִת וּמִטְבַּח מֵאַלּוּמִינִיּוֹם וְאַמֵּאִיל

פּוֹלֵא לִיּוֹם

מ.ש.כ.מ.ר ושות' בע"מ

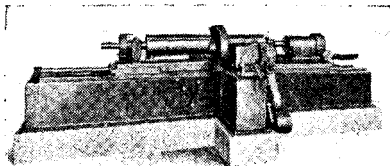
תחנת קמח

(נוסדה בשנת 1905)

תל-אביב, דרך פתח-תקוה 25

טלפון 3980

מקבלים להשחזה כל מיני
גלילי טחנות ומגרסות

סחאנון-צאניה
חברה בע"מ

**מאפיה משוכללת
לסוגי לחם שונים**

מחלקה

לאטריות, פתיתים ומקרונים

תל-אביב

ת.ד. 2365

טלפון 3787

הוצאת "קרית ספר" בע"מ, ירושלים, רח' גורן 2, טל. 2000
 תל-אביב: "יסוד" בע"מ, אלנבי 88, טל. 3561 / חיספה: קרית-ספר בע"מ, הרצל 47

יצא לאור הכרך הראשון של

המלון החדש המנקר והמציר

מאת אברהם אבדשושן

בהשפעתו חבר אנשי מדע

מלון חדש - לשמוכן הוא: בלו חדש במלונות העברית במחנכתו, גשיטתו ובצורתו. המלון כולל את אוצר הלשון העברית הטהור והספרותית, ניכס והאמרות

בינאמיים שגורים, מוספים שמושיים. המלון מספק את השגי העברית הטהורה ודורגו.

מנקר - המלון מנקר בלו, לרבות הסגרות והתבואות שבו - להאיר את עיני המעין. לטלק ספקות בקריאת התבואה, לקביא את הטורא והמעין לידי רכוח ודייק.

המציר - המלון כולל למעלה מ-2000 ציורים, שרשומים ותשימים ברורים. ציורי מכשירים, צמחים, בעלי-חיים וכו'.

הציורים, המאורים המדעיים והמקציתיים של הרב אלת, הסגרות הבהירות, הנקודתיות, המלא והמוספים המרבים - כל אלה עושים את המלון לספר שמושי רב שרף וענין לכל אדם: גישור אל - לנצור ולמבקר, לעולה, למורה ולתלמיד.

הכרך הראשון כולל 392 עמודים כפולני טורים.

האותיות א-ז, למעלה מ-600 ציורים ושרטוטים.

טובי הבלשנים ואנשי-מדע מקצועיים, משתתפים במלון החדש:

בעריכה בלשנית: מרופ"ג. ה. טורקשניר, ר.א. אברונני, ד"ר א. פורת ואחרים.
 בעריכה מקצועית: ג. אורשניסקי (בוסניקה) / א. ארליך (אסטרונומיה) / ד"ר מ. גרנקוהו (רפואה) / ד"ר מ. גרנר (פסיכולוגיה) / ד"ר אל. בנש (זואולוגיה) / מ. גורלי (מוסיקה) / ש. ד. גסה (תקלאות) / ב. צ. לורנא (אי"י) / ד"ר י. מהלמן (ספרות) / ד"ר ע. צ. מלמד (תלמוד) / מ. נרקיס (אמנות) / י. פנקסוד (טכניקה) / ד"ר א. צ'לקקי (פיזיקה) / יסיקה) / ד"ר נ. רוטנשטיין (פילוסופיה) / ד"ר נ. קלם (גאוגרפיה וזואולוגיה)

המלון בלו יופיע בארבעה כרכים

מחיר כל כרך בכריכת בד הדורה 1.950 לא"י

מחיר ארבעת הכרכים 7.800 לא"י

לחותמים מראש - רק 5.750 לא"י

החתימה תסתיים ביום ב' בכסלו, 15 בנובמבר ש.ז.

המכירה הנראשית בארץ בידי המדור לספריות של המרכז לתרבות
 ליד הנצד הפועל של הסתדרות העובדים העברים בארץ-ישנאל

ק א ק ע י ת:

המוסד להספקה של הקבוץ המאוחד, ת"א, רח' שורית רושניץ 21	מחלקת ההספקה של השומר הצעיר, תל-אביב, רח' אלנבי 125	מרכז הספר לפר"ק (תניעת המושבים והכר הקבוצות), תל-אביב, רח' הרצל 61 (פס"ג) טל. 4103
--	---	--

הוצאת „מערכות“ תל-אביב

מהדורה הראשונה של הספר

מורשת גבורה

פרקי עוז מספרות ישראל

ליקט: זרובבל דברי-מבוא: זלמן רובשוב

אזלה

מהדורה שניה במסרה לדפוס ותופיע לקראת ימי החנוכה.

נמסר לדפוס:

חילות הערבים

התפתחותם של צבאות המדינות הערביות ועצמתם בשעה זו
(עם מפות ותמונות)

בחודש דצמבר יופיע:

„אנשי המצפון הטהור“

מאת פ. ורשיגורה

פרשת העלילות של חטיבת הפרטיזנים של קובפאק
בעורף הגרמנים

לחותמי „מערכות“ הנחה

מי ומה בחוברת

ציונים לקורא

פרשת סבלם וגבורתם של מעפילי-ישראל לא רק מול הסכנות של הפלגה בים בתנאים שנגזרו עליהם ע"י מדיניות הספר-הלבן, אלא גם בהיאבקות נגד גזירות השילוח מחופי-הארץ שהחלה באוגוסט 1946 — טרם באה על סיומה. בחוברת הקודמת, עם פתיחת הסידרה „מערכות-העפלה“ הובא תיאורה של אחת מפרשות ההתנגדות הראשונות, זו של „הגרייטה סולד“. אולם מאבק ההעפלה נמשך, והגיע לשיאים חדשים של התאכזרות מזה, ואומץ-לב מזה. רק עתה נתחוללה המערכה של „יציאת אירופה תש"ז“ ובודאי צופן הגורל בשבילנו גם מבחנים נוספים. בקרב חוליות אלו שבשרשרת ההיאבקות בולט הפרק של „חיים ארלוזורוב“: לא רק באורך-המסע, (מצפון-אירופה) ובמסיבותיו המורכבות, אלא גם באופי וארגון ההתנגדות אשר גילו מעפילי „ה. ארלוזורוב“, גם בדרכי ההתקפה הבלתי-מרוסנים בהם נהגו הפעם יורשי מסורת נלטון, וגם בניסיון האמיץ של העליה לשרטון וגיחה אל החוף.

יכורה הידיעה בעתונות על „סירות-ההגנה“ (ואף האוירון) המביאים ע"י רמקול וכרוזים את דברי העידוד וההדרכה של הישוב העברי המאורגן בא"י, למעפילי „יציאת אירופה תש"ז“ שבאניות-הגירוש בימה של פורט-דה-בוק בצרפת.

בצילום הניתן כאן — הרמקול באחת הסירות הללו, בשעת פעולתו במסע הביקורים סביב אניות-הגירוש. הצילום נתפרסם בבטאון של „הסתדרות האמריקאים למען ההגנה“ בארה"ב.

בעיות „מלחמת־האטום“ מוצגות במאמרו של ריצ'י קולדר, מלחמה בין שני הצאצאים — מה דמותה? (עמ' 28) מצדן היסודי, המזועזע את עצם יסודותיה של ההזיה האנושית. וזהי הגישה האופיינית לאנשי־המדע ולהוגי־המחשבה החברתית־ההיסטורית. אולם ישנו צד אחר במחשבה ובתכונה לקראת האפשרויות המתרידות של המלחמה האטומית. צד זה מתבטא בגישתם של אנשי המקצוע הצבאי, של קציני־המטה, אשר לא הם הקובעים את קו־המדיניות (אף כי שיקוליהם משפיעים על קביעתם של הללו), אך מהם נדרשת בחינת המסיבות מצדן הטכני והאיסטרטגי, ומטלת עליהם משימת עריכת התכניות לשעת־חירום.

את נקודת־מבטו ודרך־מחשבתו של קצין־מטה אופייני כזה מתאר ומבטא קפ' ס. פולס, ההיסטוריון הצבאי הנודע, במאמרו אשר יובא בחוברת הבאה.

בסתירה בולטת לכמה דעות בעלות־משקל, שיש להן מהלכים בשני העולמות, של המדע והאיסטרטגיה, (שהפכו סמוכים מאוד זה לזה בזמן האחרון) עומדים דבריו של הפר. מונטגומרי (בשעת ביקורו באוסטרליה ביולי ש. ז.) בענין השפעת הפצצה האטומית על מלחמה־בעתיד. לאחר שציין, כי אין יסוד לחשוש למלחמה קרובה, העיר הפילדמרשל:

„עלאף המצאת הפצצה־האטומית והרקיטות אין לחשוש כי

המלחמה הבאה, לכשתבוא, כוכחה להיות „מלחמת־כפתור“ דוקא.

אין ראיות לכך כי אמנם הגיעה ההתפתחות המדעית למדרגה כזו,

שבה לא תהיינה כלל מערכות־יבשה, ולא צורך בחילות־צבא ובכוחות־

מזויינים גדולים מסוגים אחרים, — או שהתפתחות מדעית זו תשפיע

השפעה מרעעת על אותם אמצעי־היסוד בהם נאסרות מלחמות. אפשר

כי מעתה ולעתיד לא תהא התקדמות מערכת־הזין, שמקורה במדע,

כה מהירה כבשנים האחרונות, היות ובימי־שלום גוטים בדרך־כלל

לצמצם בסכומי־הכסף המוקצים לעבודה מסוג זה. יתכן כי פסיעות־

גסות נוספות לא תקרינה בהתקדמות זו עד ותרחש מלחמה חדשה.

„על כל פנים, ההתפתחות המדעית בכללותה נוטה להפחית

את אבדן חיי־אדם במלחמות, ולא להגדילו. יש לשער כי הפריזו

בהערכת פגיעת־ההשמד של הפצצה האטומית והרקיטות; ויש להניח

כי דרכי־התגוננות חדשים בפניהן תפותחנה באותה המהירות —

יאוּלֵי, אף בגדולה יותר — של התפתחות דרכי־התקפה

החדשים. וסבורני כי ימצאו האמצעים הדרושים כדי להבטיח כי

לעולם לא יוכלו כלי־זין תוקפניים אלה להגיע אל מטרם במספר רב.

בין דברים אלה. — ובין תפיסה המתבטאת במאמרו של ריצ'י קולדר

אין, כנראה, לגשור גשר. אכן, מענין עד מאוד היה לדעת על־מה מבסס פר. מ.

מונטגומרי את תפיסתו האופטימית — והאם אין כאן מהדיה — גם שלא־

מהכרה — של אימרת פוש הנודעת: „התעופה — זה טוב מאוד בתור אספורט.

אך כגורם צבאי — אין לכך כל עתיד רציני...“

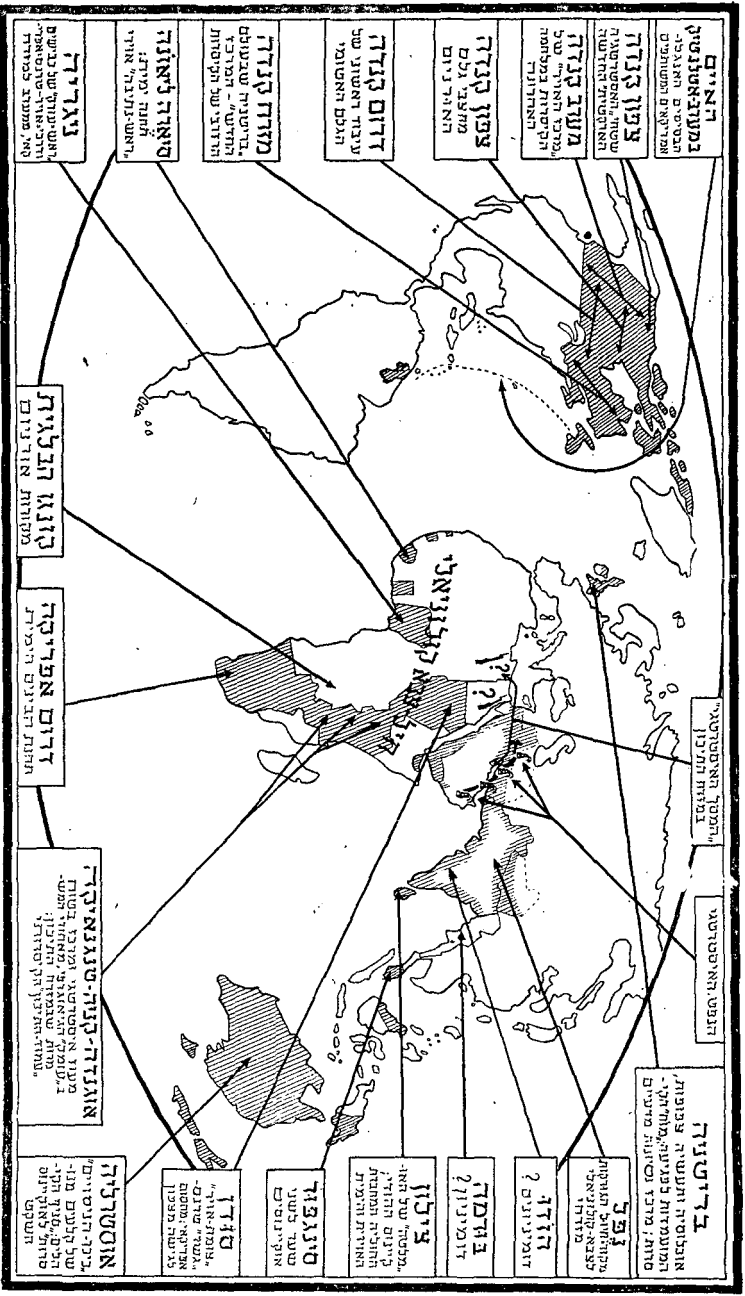
ידוע, מה היה גורל אימרה זו במבחן המלחמות.

1 יזכה האפשרויות המהירות הכרוכות במלחמת שני הצאיי-עולם, אשר נותחו במאמרו הנ"ל של ר. קולדר נחשפות בעיותיה המיוחדות של קיסרות עולמית השוכנת מבחינה גיאוגרפית. בתוך "שני הצאיי העולם" גם יחד ואשר — מבחינה פוליטית וצבאית — עיקר שאיפתה להימנע מכל מצב שישתף אותה בהתנגשות כזאת עם אחד משני המחנות. המפה של מעמד הקיסרות והקהליה הבריטיות באיסטרטגיה של תור האטום הניתנת כאן, עשויה להבליט לעיני המתבונן, גם בלי להיומ מלונן ע"י מאמר, את חלוקת הכוחות-הגורמים העתידה, אשר לה מתכוונים שומרי בטחונה של הירושה הקיסרותית, החוששים ודאי גם מפני חדירה כלכלית ופוליטית מכרעת של אמריקה, אך בתורת סכנה צבאית-דינמית לשלמות שארית הקיסרות רואים הם, בראש וראשונה, את רוסיה.

2 בעית הגה דריכותו של קהלנו בשעה זו לבעית אפשרויות קיומם, עמידתם, והתגוננותם בשעת ההכרח של מדינות ועמים קטנים בתנאי העולם של זמננו. מרחב הנושא והשפע הרב של מצבים שונים, שאין ביניהם שנים אשר יהיו זהים לגמרי — ודאי שמונע בעד מיצוי הבעיה במאמר אחד. אולם, בחוברת זו אנו פותחים בהצגת השאלה ע"י סקירתו של י. ה. רוזנקרנץ, "סיכויי ההגנה של מדינות קטנות" (עמ' 35). סקירה זו הוכנה בשביל "מערכות" כדי לאפשר לקוראינו להציץ הצצה ראשונה לתוך עולם המחשבה-הצבאית והמדינית של העמים הקטנים, הדואגת להבהיר את בעיות אחריותם וחובותיהם הצבאיות וההגנתיות. בעל הסקירה עוד יוסיף לטפל בבחינותיה השונות של הבעיה מעל דפי "מערכות", ובחוברת הקרובה יתפרסם מאמרו של ישראל בר הדן גם הוא בבעיה זו.

3 גבולות — ואפשרויות ההסתגלות דרכם; דוקרב בין חבורות גריליה לבין יחידות סדירות; שאלות השתתפות של "שכנים" במערבולת פנימית בתוך ארץ שסועה, ומידת העזרה של תומכים מעבר-לים בנשק והדרכה — כל אלה הן שאלות וחזיונות אשר מהם מתרקמת התמונה רבת-הגוונים של מלחמת האזרחים ביוון, במידה שהמדובר הוא לא בתוכנה הפוליטי, אלא בצד המאסף שבה, כלקה בסוגיות מלחמה-זעירה ומרידות. אין שאלות ודאגות אלו זרות גם למחשבת הקורא הארצי-ישראלי. הסקירה הניתנת בחוברת זו, "מלחמת חבורות והסתגלות-גבול ביוון" (עמ' 42) עוד תמצא את המשכה, הן בחיבור השתלשלות המאורעות בשלהי הקיץ וסתיו 1947, והן בטיפול באותן הבחינות של הבעיה אשר לא באו עדיין במסגרת סקירה ראשונה זו.

4 צבאות הערבים בשעה זו אינם קיימים — ובמידה שעתידיים הם להגיע לכלל פעולה, לא יפעלו — "בחלל-דיק" מדיני. ההתמודדות המדינית-הצפויה בין ה"צירים" שבועולם הערבי, — מצרים ועיראק — ומגמותיה של השושלת הסעודית, מוצאות כולם את ביטויין בתכונה הצבאית המתנהלת בינתיים. הסקירה עיראק במשולש-הכוחות הצבאיים-מדיניים בעולם הערבי (עמ' 56) משתלבת לתוך הסדרה הניתנת ב"מערכות": "צבאות הערבים בשעה זו" אשר המשכה יבוא בחוברת הבאה.

האיים

במערב אפריקה
המדינות: המדינות
המדינות: המדינות

צפון אירופה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

מזרח אירופה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

צפון אפריקה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

דרום אפריקה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

מזרח אסיה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

מזרח אירופה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

מזרח אסיה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

דרום אסיה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

דרום אמריקה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

צפון אמריקה

מדינות: המדינות
המדינות: המדינות

האוקיינוס האטלנטי

האוקיינוס ההודי

האוקיינוס הצפוני

בדרום
האוקיינוס הצפוני
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

צפון
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

דרום
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

מזרח
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

מערב
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

דרום
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

צפון
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

מזרח
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

מערב
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

דרום
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

צפון
האוקיינוס המזרחי
האוקיינוס המערבי

מעמד הקטנות והקטלה הכריטיית באיטליה של תור האוס

בחוברת זו (עמ' 62) מסתיימת פרשת מלחמות ישראל ואשור. לפרטי ארגונו של הכוח הצבאי האשורי — ראה את „צבא אשור“ לבריג.גנ. ספולדינג. בחוברת האחרונה של „מערכות“, וגם את ראשית מאמרו של א. מ. ל. ט. עם חתימת פרשה זאת מתקרבת שעת הופעתו של הקובץ: „המלחמות בא"י עד חורבן הבית הראשון“. העומד לצאת לאור בהוצאת „מערכות“.

המפות שהובאו במאמר זה הוכנו לפי „אטלס התנ"ך“, ברשותו האדיבה של ד"ר י. שפירא.

גיבושו של חבר מפקדים צעירים, אשר רק אתמול חיו את חייהם האזרחיים כעובדים וכלומדים, הנקראים להתיצב בראש יחידות של גיס עממי המורכב אף הוא אורחיעם רגילים, שרק שעת-החירום קראתם אל הדגל — כזה הוא תכנה של הבעיה שהתיצבה בפני אמריקה עם הקמת צבאה המגויס הרחב לקראת אפשרות המלחמה, בשנות 41—1940; ומצבים ובעיות כאלה הן חוזרים ונשנים בתכנם גם אצל עמים הקטנים בהיקפם פייכמה מהעם האמריקאי הגדול. פנייתו של גנרל מרשל (או, ראשה-המטה בצבא ארה"ב) אל מחזור הקצינים הראשון המסיים את בית הספר לקציני הצבא המורחב (ראה עמ' 68) — כשהיא נקראת כיום ע"י קורא עברי בא"י — מפתיעה ע"י הרעננות והאקטואליות של הרבה מן הנאמר בה, וכן, אפילו ע"י קו-הדמיון הרבים בפסיכולוגיה ובאופי בין דמות החייל-האנז' כפי שהוא רואה אותו בחיי אמריקה לבין זו המוכרת לנו מתוכנו. וכן הוא הדבר גם לגבי התיבעות והמצוות אשר הוא מוכיחן באזני המפקד הצעיר, החייב ביצירת המשמעת, בטיפוח היוזמה, במתן הדוגמא של מופת אישי בכל.

דסיונו של הבטליון השני ב„רגימנט הארץ-ישראלי“ (אחר כך — חלק של „הבריגדה המוגברת“ העברית) בעריכת פעולות בנוף מדברי למחצה, בגבעות קירינאיקה, נגד כנופיות (דמיוניות) שהסתננו וביצעו פשיטות וחבלות, כביכול — ניתן בתיאור התרגיל הטקטי שנערך בבטליון בשנת 1944 והמובא ברשימתו של קפ. פ. ברזלאי: — „יחידות סדירות נגד חבורות בלתי-סדירות“ (עמ' 71). כפי שיראה הקורא מן הסיפור-המלווה היה התרגיל „מחופש“ במחלצות פעולה דמיונית של יחידות צרפתיות בשטח צפון-אפריקאי, אשר נופו דומה בכל לזה של קירינאיקה (או-גם לזה של כמה איזורים בארץ-ישראל). בין המסקנות של התרגיל בולטת בעיקר חיוניותו של קשר-האלחוט, אשר בראשית המלחמה סבלו יחידות-הבריית לא-מעט בגלל חסרונו. מסיבות התרגיל ומסקנותיו — ערכן קיים ועומד.

המפות המפורטות (שבפתח החוברת) על צבעיהן וסימניהן, הרצופות לתיאור התרגיל — מוסרות בנאמנות את אופי השטח וטיב המשימה, ותעוררנה ודאי בלב חיילי „הגדוד השני“ את זכרונות הימים ההם.

ד רן של ביטוי גרפי להצגת גורמים אוכלוסיוניים ומדיניים נקטנו הפעם ברשימה „קלחת הסכנות באפריקה הצפונית“ (במדור: רשימות-מדיניות, עמ' 83) בדיאגרמה שהובאה בסוף הרשימה. ואשר לחינויותו של עצם הנושא, אין לנו אלא לצטט את לשון הידיעה שבישר הטלגרף מפריז בשהי אוקטובר: „בשל זכויותיהם של הלאומנים המושלמים בבחירות העירוניות באלג'יריה שוקלת ממשלת צרפת מחדש את יחסה לשאלת ארץ-ישראל בעצרת-האומות“...

באותו נושא — ראה כ"כ את הרשימה „חטיבות צרפתיות בצפון אפריקה“ („מערכות“ מ"ב—מ"ג, עמ' 97).

ד יונים בעצרת-האומות על דרכי ההגשמה של פתרון לבעית ארץ-ישראל הציגו במרכז תשומת-הלב המדינית את השאלה: באיזו מידה תיתכן, כבר בימים הקרובים, הקמת חטיבה מזויינת בינלאומית. הלקט המובא בתוברת זו (עמ' 88, „היקום היל-מ שטרה בינלאומי“), המשמש השלמת-מה ל„בטרם יכון צבא-עולם“ בחוברת מ"ב—מ"ג, ודאי שאינו מתיימר לתת תשובה: „הן“ או „לאו“. אולם יש בו כדי להבהיר את הרקע המושגים של העוסקים בבירור הבעיה במסגרתה הכללית, גם מבלי קשר למקרה הדוחק של ארץ-ישראל. וממילא — מקל הוא על הערכת הסיכויים להצעה, זו או אחרת, של „חיל-מתנדבים“ מעורב או לצירוף של חטיבות לאומיות שונות.

ד א נכללו הפעם ב„צורך ידיעות מן המזרח התיכון“ הידיעות וההערכות שהיו קשורות במסעות ההפגנה וה„תימרונים“ של הצבאות הערביים בגבולות ארץ-ישראל. לשם מתן תמונה שלמה ומציאותית יותר — נדחתה סקירתן של הופעות אלו לחוברת „מערכות“ הקרובה.

ט ל גבי המעטפה של החוברת זו ניתנה מפת המזרח התיכון, כפי שנצטיירה בהשגתו הצבאית של עתון בריטי. מפה זו הובאה בצירוף למאמר של הסופר הצבאי הנודע ס. פולס על „גיאוגרפיה ואיסטרטגיה“. כולט בה המעמד המרכזי — כשל „תד“ או „ציר“ — המיוחס לארץ-ישראל, ולחיפה בתוכה, לגבי כל העולם האיסטרטגי של המזרח-התיכון. מאלפים המעגלים של הסווחים האיריים המתפשטים והולכים ממרכז זה על פני מרחבי המזרח התיכון, צומתי הדרכים, צינורות-הנפט ומקורות-הנפט אשר בו, מסואץ וסעודיה ועד מוצול, בקו והדרדנלים.

ו לבסוף — תיקוני-טעות לשגיאות שנפלו בחלק מן החוברות:

1. במפת יון (עמ' 45) צוינה פוקידה פעמים. הצינו הדרומי יותר הוא הנכון.
2. את השורה האחרונה במאמר „סיכויי ההגנה של מדינות קטנות“ בעמ' 41 יש לקרוא: הקטנות — נעמוד בסקירה הבאה.

מצבה

דהחן לשאלות מדיניות
בלבליות וצבאיות

חוברת ד' (מ"ד) / כרך אחד-עשר / חשון תש"ח

ב מ ע ר ק ה

על הסף

ארצנו, ישוכנו ומפעלנו הציוני — עומדים על הסף. אין לדעת, עדיין, מה מחכה לנו בפרק הבא של תהליך ההתחדשות העברית בארץ-ישראל. אך ודאית קורבת תמורות, העשויות לשנות את פני-הארץ, אוכלוסיתה, כלכלתה וארגונה המדיני בקצב, בתנופה ובמהירות כאשר לא ידענום — בין שהשינויים יהיו כולם לטובה ולקידום מפעל-התחיה, ובין שיהיו מעורבים ומהולים חיוב ושלילה, ובין שישאו אתם גם סכנות המורות וגורליות. אחת נדע: לא יעבור זמן רב והארץ הזאת לא תהיה כאשר היתה עד כה; ומבחוץ המעשה של כל הגורמים — היוצרים, והמבטיחים את היצירה — גורמים הצרים את צורת הארץ ועתידותיה, יבחן וימדד אף הוא במושגי הקצב, התנופה והזמן המוגבל, אשר בו יתחולל עיקר המבחנים הגורלי.

המתיחות והצפייה מתגברות. התהיה לידתו של האורגניזם החדש בשלום ובשעה טובה? והאם „התבקעות“ המדינה העברית — הנתונה כבר במציאות, כגרעין — מתוך קליפת חוסר הסמכות „הרשמית“ וההכרה מהחוץ תתגשם בדרך הטבע, או שמא יהיה הצורך גם בהתערבות כירורגית, מחמת ההפרעות, המכשולים והנסיגות לחבל ולהמית את היצור הרך?

אין כיום הזה בידי שום איש ומוסד בעולם, ויהיו בעלי-הסמכות והשררה הגדולים ביותר, בעלי בקיאות מכסימלית וזריפות-שכל מפולפלת, לגבא ולקבוע מראש כיצד בדיוק יתקמו פני הדברים בארץ-ישראל בתקופה הקרובה. יותר מדי מורכבת ומסובכת פקעת הגורמים, הנטיות וההשפעות, ויותר מדי תלויה במשחק-הגורמים. ואין לנו ברירה. אין לנו אלא להתכונן מבעוד מועד (וכל יום עתה עלול להיות יום ערב-המועד) לעמידה ולמילוי תפקידינו בכל אחד מהמצבים אשר ייתכן וצפונים לנו

בחינו של המחור הקרוב. זאת — על אף הקושי העצום והמעמסה הכבדה ללא־נשוא כמעט, אשר הוטל עקב אלה על כתפינו העמוסות למדי. כי כמידת ההכרח — מידת היכולת הנדרשת.

תביעה זאת שאנו תובעים מאתנו, חייבת לחול על כל ענפי חיינו, ועל כל הגילויים, רבי־הפנים, של הויתנו המורכבת והמסועפת. בכל כלה — פירושו: להיות מוכנים גם לגדולות של תנופת־יצירה וגם לקטנות של עמידה־במיצר; מקילומטרים של צנורות־השקאה לתכניות־ישוב אדירות, והררי ציוד־בניה לשיכון משפחות־עולים לרבבות, ועתודות גלם לחרושת — ועד למלאי המזון ההכרחי לשעת הפרעות ונסיגות־סחיטה, וסידורי אספקה פנימית ואחריות משותפת ביישוב לכל תקופת מצור משקי. בכושר הטכני שלנו — פירושו: הבטחת המים והחשמל בכל נקודה ביישוב; ערובות לכו־המניע של תעשייתנו וחקלאותנו; סידורי תחבורה לקראת כל מצב; סידורי־הקשר, על כל צורותיהם, בקרב היישוב ובארץ ועם העולם החיצוני, שהויתנו מחוברת ודבוקה בו באלפי נימים, ותוספת דחופה לכושר־הנמלים שלנו וליכולתנו בתובלה ימית, ומגורמים אלה — הגובלים כבר בשירותי־המדינה — אל תפקידי הארגון המדיני — שפירושו: להיות נכונים לקבל את האחריות המרכזית בבנית אורגניזם ממלכתי חדש; אך להיות גם נכונים, באם כך יגזר עלינו, להיכנס לשלב חריף פי כמה של התמודדות מדינית בארץ, מול גורמי־פנים וגורמי־חוץ, על קיום תביעתנו המינימלית לבטחון, עצמאות והתפתחות, אשר ממנה לא תוכל הנהגת עמנו לנתר עוד; ואף נכונות, וארגון מדיני מתאים לכך כי — באם יאלצונו — נעמוד עמידה כזו מתוך כל מצב, עמדה ושטח־התגוננות — אשר לתוכם ינסו אולי לדחקנו — שתשמש כנקודת־מוצא ולוח־קפיצה להשגת זכותנו.

ולשם כל אלה — ותנאי להם — הוא ראשית כל, הטלת הסמכות הלאומית־המדינית המוכרת על יישובנו כולו, מניעת כל פרץ והתפרצות, וקיום משמעת־מגן חמורה בכל שורות העם. עמידתנו בפני סכנות אפשריות — פירושה שוב: נכונות לכל סוג של מצבים שייתכנו: החל מאיומיהם (הדיפלומטיים־פסיכולוגיים, ביסודם, אך העשויים להתגלגל גם בגלגולים אחרים) של שליטי־ערב, אשר פוחותיהם חונים סביבנו, אם הרחק מתחומי הארץ ואם ליד גבולותיה ממש, ואף בתוך תחומיה; והמשך בנגע־הכנופיות, אשר יתכן ותהיה יד אשר תרצה לטפחו, אם בדרכי „הסתננות“, ואם ע״י „הרכבת־זמורות“, ואם ע״י שכירה או פיתויי־שלל; וגמור בהסתת המונים לפרעות או להתנפלויות, ו„חרם“ תוקפני או מעשי פרובוקציה מאורגנים המכוונים לחבלת האורגניזם הכלכלי ונסיון להפיח אש ע״י הרגזה וסיכסוך האוכלוסייה מצד זה ומצד אחר. על כן — פירושה של הנכונות הכוללת היא גם הטלת החובה של שליטה עצמית וריסון, והימנעות מכל התפרצות

מזיקה. על המוני הישוב היהודי, על כל צעיר חם-מזג, על כל איש שעצביו
ישתלטו עליו, על כל שכונת-גבול ועל כל חוג בעל תכניות "משלר".

ונוסף על כל אלה, ובמקביל להן, פירושה של חובת-הנכונות הוא —
דריכות ונכונות מול כל מוימה לגדוע את שרשי בטחוננו בעתות מעבר
אלה, לסתום את מעינותיו ולפרק את מבנהו, בטענות כוזבות כי הוא-הוא
ה"מספן" את שלום הארץ ואת "שיווי-המשקל" הכוזב אשר מנסים לקיים
בתוכה (ואשר גדודיו של גיס ערבי "מעבר לנהר", אינם פוגעים בו, כידוע,
כלל וכלל...); ועם זאת הדריכות והנכונות להירתם, במלוא הקצב והמזג,
במלוא הנסיון, והתבונה, הטקט המדיני והיכולת המקצועית לבנית כל גרעין
כוח-מגן ובטחון אשר, בהתפתחות השנה הזאת, עשוי להיקרא להתיצב
תחת הדגל, להגנת הארץ הזאת ושלומה — כשומר המוכר מפנים ומחוץ.

רק במידה שנקיים את התנאים-ההנחות של הקצב הנדרש
והמאמץ המאורגן — נוכל להגשים, במסגרת המסיבות ההיסטוריות בהן
אנו פועלים (ואמנם, הדבר ניתן להיעשות), את שלב-המסד של
חזוננו, ולהבטיח את התפתחותו וצמיחתו.

ארוכה הרשימה, וכבד ומיגע הסך-הכל של המשימות אשר תדרשנה
מיישובנו, אך משימות אלו אינן למעלה מיכולתו בתנאי של מיצוי
יכולתנו, תוך מאמץ נאמן של כולנו. קצר הזמן שהוקצב
לתפקידים המרובים, אך אין הוא קצר עד כדי לסכל את ביצועם — בתנאי
של ניצול מידי, נמרץ ומאורגן של הזמן היקר הזה.

לא מספיקי-גשק לאבן-סעוד, מטוסים לבנייה-האשמים
שבעיראק, ורכב-שריון לעבדאללה אבן-חוסין, לא למשאירי
ה"עזבונות" הצבאיים בסוריה ובמצרים — לא להם לדבר בתום
לבב ובלשון-אמת על פירוק נשק-המגן ההכרחי, נשק-החיים
האמתי, שעוד לא היה טהור והכרחי ממנו בעולם. ולא
מחזיריהם של ג'מאל חוסיני לארץ-ישראל — "גיבור" זה
שעליו כתב ה"טיימס": "שובו הוא מכה גדולה למתונים שבין
הערבים" — ושל "מפקדי" הכנופיות ואנשי האקדוח בשנות
39—1938 — לא להם להתריע על "הסכנה" הצפויה לשלום
הארץ, רחמנא ליצלן.

„מערכות" — מאי 1946

”חיים ארלוזורוב”

„ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך.
אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי.
הביאי בני מרחוק, ובנותי מקצה הארץ.”
ישעיהו, מ”ג

ה ס פ י נ ה

בסוף שנת 1946 עגנה הספינה „אולואה” (שקיבלה אח”כ את השם „חיים ארלוזורוב”) באחד מנמלי הים התיכון. נפחה היה 815 טון, וכשרה היתה לעמוס משא כדי 420 טון. היתה זו קורבטה¹ שנבנתה בשנת 1912. מבנה האניה היה חזק ביותר, והסביביליות היסודית — מצויינת. במלחמה הקודמת שימשה ללווי שיירות, בתקופה שבין שתי המלחמות עסקה בצייד מבריחי משקאות לחופי ארה”ב, ואלו במלחמה האחרונה מילאה תפקיד בשיירות הרדאר כתחנה מטאורולוגית נעה בימ הארקטי ובצפון האוקיינוס האטלנטי. חבר העובדים בשיירותה מנה אז כ־300 איש, וטווח נסיעתה — ללא הצטיידות מחדש בדלק — הגיע ל־1000 מיל לערך.

לאחר המלחמה נמכרה ספינה זו לבעלים פרטיים והניפה את דגל הונדוראס, בקבלה עם זה את השם „אולואה” — שמו של אחד מנהרות המדינה הזאת. חבר עובדיה רובו היה צעירים יהודים אמריקאיים, ומיעוטו נכרים בני ארצות הים התיכון, שעניין המעפילים מצא להם בלבם.

באותו נמל הותקנה הספינה למסע העפלה. כל המשכבים נבנו מעץ והיו עשויים לשכן 800—700 איש. שאר הנפח הפנוי שבספינה נוצל לאגירה של מים ודלק, לצורך המסע הממושך. עומס זה גרע משהו ממהלכה התקין של הספינה בדרכי הים. מכונות הקיטור היו צורכות 5 טון מים מתוקים ליום, וחישוב מוקדם הורה כי לנסיעה כולה יצטרכו ל־100 טון של מים. מהירותה הממוצעת עלתה ל־10–9 קשרים לשעה, וקצב זה עמד לה משך כל המסע כולו, כך שאפשר היה לקיים את לוח הזמנים בדייקנות מרובה; בסופו של המסע הגיעה הספינה גם למהירות של 13 קשר לשעה.

קצתם של המלחים האמריקאיים היו אנשי מקצוע ממש — מלחים שעשו שירותם בימות המלחמה ומראה שארית הפליטה, סבלה ושמע ההשמדה שעברה על יהדות אירופה עוררום להתנדב בשיירות „העליה הבלתי חוקית” לארץ ישראל. האחרים היו חלוצים, חסרי ידיעות כלשהן בעניינים, שזו להם הפעם הראשונה לעלות על סיפון אניה.

ההפלגה משבדיה

העתונות השבדית ידעה מראש על ספינת המעפילים העתידה להגיע לשבדיה; ואכן מיד להגיעה לטרילבורג, ב־23 בינואר, ניתן לה פרסום רב בכל

(1) אנית-משותף. קטנה מאוד, מצויידת בתותחים קלים ותותחים אנטי-מטוסיים; במכ” ובטורפדות. שימשו בזמן המלחמה ללווי שיירות. — המעריכת.

עתוני המדינה. העתונים מסרו אפילו כי „אנית-מלחמה אמריקאית באה לקחת היהודים“. גם מיניסטריון-החוץ ידע שכ־700 איש עתידים לצאת משבדיה לקובה.

כ־40—30 עתונאים חיכו בנמל לבוא הספינה. הספינה נכנסה לנמל מבריקה ומצוחצחת והתעניינות הציבור השבדי היתה רבה כל כך, שרבים ביקשו רשות לעלות על ספינה. ואכן, כל אלה שמעמדם איפשר להם — אנשי המשטרה, כל פקידי המכס ועוד — עלו על הספינה.

עם בוקר ה־24 בינואר עמדו המלחים והקצינים במקומותיהם, נקיים והדורים במדיהם. בשעה תשע הגיעו הנוסעים ברכבת מיוחדת. העולים היו לבושים נאה, ובידיהם מזוודות. ניכר היה שאין אלה חבר קבצנים כלל ועיקר. מן הרכבת כווננו העולים למקום הספינה ע"י שנים מן העובדים. את מזוודותיהם השאירו על הרציף, ושם הדביקו עליהן מספרים והעובדים העלו לירכתי הספינה. אותה שעה הופיעו כמה קצינים שבדיים ושאלו לאחראים על הספינה; הוצג בפניהם הקצין הממונה על הנוסעים, והלה הודיע כי הכל עומד הכן להעלאת האנשים. אנשי השירות התנהגו באדיבות ובהבנה. לכל האנשים היו פספורטים שבדיים ודניים, שהם יעילים מאוד, וכן פספורטים פולניים וצ'כיים. הפספורטים שניתנו לפליטים שהצליחו להגיע לשבדיה, כוחם היה יפה לכל ימי חייהם.

הראשונה הועלתה לסיפון הילדה גורית, הילדה היחידה בספינה, ואמה. צלמי העתונות צילמו את העולים משך כל העליה, ודעתם של אלה היתה מבולבלת עליהם עד מאוד. סבורים היו שעובדי הספינה גויים הם. בחרדה ביקשו להרשות ל־3 בחורים להעלות ספר־תורה שהביאו אתם, והתרגשותם היתה רבה בנשקם את הספר. גם טקס זה צולם ע"י הצלמים שעל הרציף.

מקרה נוגע עד-הלב ארע עם עגינתה של הספינה בנמל. בעצם הלילה הגיע לרציף הנמל בחור יהודי שצעק באידיש, בקול־בוכים, כי רוצה הוא לעלות על הספינה ולהגיע לארץ־ישראל. הוא סיפר תוך דמעות כיצד הגיע לשבדיה בסירה, וכאן קרא בעתונים על ספינת־המעפילים היהודית. כארבע שעות, עד הבוקר, המשיך כך בבכי ובתחנונים, בעוררו את רחמי השוטרים השבדיים והמלחים להכניסו בספינה, ולא פסק מבכיו עד שכלו כוחותיו.

העליה שהחלה בשעה 9 בבוקר נסתיימה בשעה 1 אחה"צ, והתנהלה תוך סדר וארגון למופת. בסה"כ עלו 670 איש, מהם 550 בחורות. משנכנסו האנשים לאולמות־המגורים הורו להם מיד לשכב על הדרגשים ולא לעזוב את מקומם. הם נדהמו מן הפתאומיות שבדבר. נשמעו קולות־בכי. כמה אנשים בלתי מרוצים מאולמות־המגורים הקימו רעש. יהודי כבן חמשים, הוא ובתו, החלו צועקים כי „גרועה שכיבה מרה זו מהחיים באושבינצ'ים“ ושאי־אפשר לנשום כאן. נמצא מי שניסה להרגיעם באמרו, כי האניה היא ציונית ומלחיה יהודים־מתנדבים, וכל כוונתם — לעזור להביאם לארץ־ישראל. כן הודיעום כי הנסיעה תהיה קשה, וכל הרוצה לרדת, ירד מן הספינה בעוד מועד. לפי מספרו של אותו יהודי חיפשו ומצאו את מזוודותיה, הביאו אליה והוא ובתו הוצאו מן האניה בכל הכבוד הראוי... מכאן ואילך נשתרר שקט. בשעה מאוחרת יותר חזר אותו יהודי ובתו ונסתגנו לספינה. כעבור זמן, בשעת הסערה שהתחוללה במפרץ ביסקאיה, התנהגו שניהם התנהגות יפה למופת, נזכה הסבל שהיה גורלם של כל באי הספינה. אח"כ נתברר כי גם אותו בחור

שביקש להעלותו אותו לילה בנמל הצליח גם הוא להסתנן ולעלות לספינה. אושרה תעודת-מסע „ללא-האָבר“, כשהיא חתומה בידי שלטונות הנמל. 2 קצינים תעודת-מסע „ללא-האָבר“, כשהיא חתומה בידי שלטונות הנמל. 2 קצינים שבדיים עלו ובדקו את מכשירי-ההצלה: לכל נוסע ניתנה חגורת-הצלה מן הטיפוס שכורכים סביב לגוף, רוכסים אותה ומנפתים בה אויר. כן היו שם דוברות אמריקאיות עשויות פקק, גלגלי-הצלה, שתי סירות, וסידורים לכיבוי-אש. הם חתמו על תעודה כי אכן מצויים כל אלה על הספינה, מסרוה לידי האחראי והתירו לנו להפליג. תעודה זו הועילה לנו ביחוד בצרפת, בה התאנו לנו בכל מיני דרכים ורצו לעכבנו.

נתבקשנו עוד לחכות לבואו של קצין מצי-המלחמה השבדי, שהביא עמו מפות חדירות של שדות-מוקשים במפריצי הסקרק והקטנט. אכן, היתה זו תשורה מועילה. כשהותרו הכבלים והורם העוגן עלה הנווט-לספינה. ליד הרציף נצטופפו באי-כוח השלטונות, ב"כ היהדות השבדית, כמה מאנשי-העיר, העתונאים והצלמים. לנוסעים הותר עתה לעלות על הסיפון והם פתחו בשירים ארצישראלים. אמרנו שלום לנאספים, העלינו דגלים מיוחדים לפי ה"קוד" הבינלאומי, ויצאנו מן הנמל.

הימים הראשונים בים

הרכב החומר האנושי של עלי „אולואה“ היה מן הטובים שבאניות-המעפילים. היתה שם קבוצת אנשי „החלוץ“ מרניה, שמנתה מאה חברים. חלוצים אלה עזבו בשנת 1938 את גרמניה, עברו לדניה, ובפרוץ המלחמה — לשבדיה, ונמצאו בהכשרה בתנאים טובים 6—7 שנים. מהם הורכב הצוות של עובדי האניה: השומרים, הטבחים ומפקדי רובעי-המגורים. עוד ביום שני להפלגה החלו להעסיקם בעבודות שונות שבספינה, כדי שירגישו שהם נושאים בנטל האחריות של הסעת האניה. בחורה מאושינצ'ים הועמדה ליד ההגה.

האנשים שאפו לסייע. מומחים למקצועות שונים, שנמצאו בין הנוסעים, הוכנסו לשאר עבודות: מכונאות, חשמלאות, מטבח ועוד. בעלי התפקידים ענדו על שרוליהם סרטים מיוחדים. הורכבה קבוצה של סניטרים ואחיות. הותקנו שני חדרי-חולים וחדר-רופא. חסר היה רק רופא, ובתפקיד זה שימש אמריקאי אחד, לשעבר חובש בצבא האמריקאי, שעל דלת תאו הודבק מעין שלט: „דוקטור“. סודר המטבח, ונקבעה בו תורנות; על נקיונו הקפידו במיוחד משך כל הנסיעה פרט לעחות סערה ומחלות-הים שבאו בעקבותיהן ותקפו כמעט את כל באי-הספינה. אז קשה היה להשתלט על המצב, והלכלוך שפשט על הסיפונים ובחדרי-המגורים מהקאת-האנשים היה רב. נעשה נסיון להתגבר על כך על-ידי חלוקת שקי-נייר, שהיו לנו בשפע, שנאספו אח"כ בפחים. כן היה בספינה מיתקן מיוחד לשאיבת מי-ים לצורך רחיצת האנשים וניקוי הסיפונים וחדרי-המגורים וכן גם סבון מיוחד למים מלוחים. הודות לכך נשתמר נקיונה של האניה.

ביום השני לנסיעה, כששכבת-כפור דקה מכסה את עין המים, נאספו כל יושבי הספינה ובחרו בהנהלת האניה. זו הוציאה מיד מעין „תקנון משטר ונוהג“ הקובע עונש חמור, עד למאסר, על עברייני משמעת לכל עת המסע. אולם האנשים התנהגו למופת, ומשך כל זמן הנסיעה קרה מקרה אחד של מאסר, בעוון הכאת שומר. ואף במקרה זה לא ניתן העונש אלא לאחר שנערך

משפט כראוי. את הנוסעים עודדה ביותר העובדה, שכל האגיה, על ראשיה ועובדיה, יהודית היא. עובדה זו הקלה עליהם במידה רבה את קשיה הנסיעה, והיא גם שסייעה לקיים משמעת וסדר. למן ערב־שבת הראשון נערכו בקביעות מסיבות־שבת לנוסעים.

מנת־המזון לאיש היתה 800—700 גרם: 300 גרם צנמים ולחם־מלחם דני: 80 גרם בשר משומר: כ־50 גרם בשר־מרק: 150 גרם תפוח־אדמה: כ־50 גרם גבינה: כ־50 גרם סרדינים, ירקות ופירות חיים: 100—150 גרם תה, קפה, סוכר, חמאה וכו'. חלק מן המזון היה כשר, למקפידים בכך. כל אחד מנוסעי הספינה קיבל $1\frac{1}{2}$ —1 ליטר מים ליום, שניתנו מ־4 ברזים שבארבעה מקומות שונים בספינה. מקצתם של הנוסעים הביאו עמם כמה מצרכי־מזון משלהם, כגון קפה, שוקולד, סוכר — וגם־אלה רוכזו בידי הנהלת האגיה. האנשים נתנו את אשר עמם בחפץ־לב. האוכל חולק 3 פעמים ביום ע"י מפקדי־הרובעים ששלחו את אנשיהם לקבלו במטבת. בארוחת־הבוקר ניתנו ספל־קפה, לחם, שתי חתיכות גבינה וסרדינים. המרק היה המזון העיקרי של היום: קערית מלאה, שלתוכה ניתנו גם הבשר והירקות. בערב ניתן ספל משקה חם, צנמים, גבינה וסרדינים. לאוכלי־כשר ניתן מזון מיוחד.

מערכת החימום פעלה כסדרה. האנשים היו לבושים היטב והצפיפות גם היא הוסיפה לחמימות. הודות לכל לא סבלו האנשים מן הקור, אף כי המד־חום הורה מתחת לאפס. כן פעלה כסדרה מערכת האיורור הפנימי.

הספינה הפליגה ביום ששי, 24 בינואר 1947, ואותו ערב נאמרה שירת הים: "שירו לה' כי גאה גאה". בשבת בבוקר ערכו שומרי־מסורת תפילה בציבור, ועטופי טליתות פנו לקברניט לקבל את ספר־התורה. בעת קריאת התורה כיבדו ב"מי שברך" את עובדי־האגיה. היתה זו חוויה גדולה לאנשי־האגיה כולם.

בעוד זמן מה נתברר שהכרח הוא לה לספינה להיכנס לנמל לה־האבר להצטיד בדלק, כיון שאי־אפשר היה להשיגו בדרך כמקווה. נכנסנו לנמל זה ב־4 לפברואר, בשעות הערב.

הרפתקאות בלה־האבר

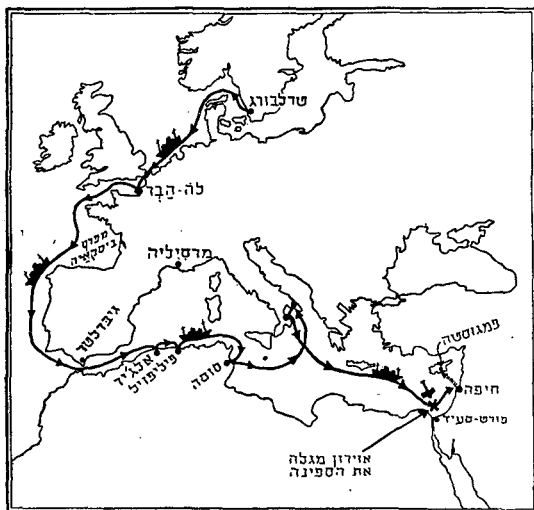
עם התקרבונו ללה־האבר נשלחה טלגרמה לסוכן הספקת־אניות, בה נתבקש להכין לנו מלאי דלק. הספינה נכנסה לנמל בשקט גמור, כשעל סיפונה רק 4 אנשים. הפילוט שעלה לספינה, להכניסה למקומה המיועד בנמל, שאל למגמת פנינו. השיבו לו: — גנואה. הוא שאל עוד למספר נוסעי הספינה, וכשנאמר לו כי מספרם עולה על 660, הופתע, שהרי הדממה המוחלטת בספינה לא העידה על כך כלל. אז שאל מיהו סוכנו בנמל. השיבו לו כי באנו להצטייד בדלק, והננו מתכווננים לצאת מהנמל למחרת היום עם בוקר. הוא הכניסנו לנמל. האנשים כולם היו בספינה פנימה. הסוכן שפנינו אליו לא הגיע לנמל, וכמה מאנשי ההנהלה ירדו אליו העירה, והוא הבטיח להביא את הדלק במשך הלילה. איש מאנשי שלטונת־הנמל לא עלה על האגיה. בלילה הובא הדלק, אך מכשירי־הטעינה לא התאימו לאלה של הספינה. אנו חייבנו בקוצר־רוח להפלגה. אותו לילה התחוללה סופת־שלג גדולה, הקור היה חזק, ואנשים לא ביקשו לעצמם דבר בלבד מפלט מן הקור ליד החממות. בבוקר הובאו מכשירים מתאימים והחלו להעביר את הדלק לאגיה.

לפתע הגיעה לרציף מכונית־טכסי, שממנה קפץ צרפתי זקן ואחריו כמה אנשים. הוא זינק ועלה לסיפון והחל צועק, כשהראה את תעודותיו נתברר כי הוא פקח מיוחד לבטחון האניות, והודיענו מיד כי לא יתירו לנו להפליג. על השאלות „על מה“ ו„למה“ השיב כי אין זה מענייננו, וכי הגיעו על כך הוראות מיוחדות מפריס. לאחר מכן ירד מן הספינה בסערה, כמו שבא, והורה לעובדי הנמל לחסום את מקום עגינתנו ע"י סירת־גורר, ולמנוע את יציאתנו מן הנמל. ליד האניה הוצבו ג'נדרמים, ואנו לא יכולנו לזוז ולו גם מטר אחד בלבד. היתה זו מכה נאמנה, והועמדנו לפני בעיה חמורה. נקראה אסיפה של המעפילים באחד החדרים הפנימיים ופה־אחד נתקבלה ההצעה שלא לתת לאיש מן החוץ לעלות על האניה, תוך הסתמכות על חוק האקסטריטוריאליות. כמו־כן הוחלט לארגן קבוצות־התנגדות לכל פורענות העלולה להתרגש.

אחד מקציני האניה ירד לחוף ופנה לפקח הראשי בדרישה להתיר את הפלגתנו, לפי שלא באנו הנה אלא להצטייד בדלק. קצין־הספינה דיבר בתוקפנות ודרש במפגיע. הפקח, צרפתי זקן ובעל־צורה, הראה לקצין מכתב ממיניסטרו־הצי הדרוש לעכב את הספינה, והתנצל כי חובה עליו למלא אחרי הוראות. כשקציננו הוכיח לו כי תעודותינו הן בסדר, פתח בטענה כי ספינתנו אינה רשאית להסיע אלא 300 נוסעים בלבד. קציננו ענה וטען לו כי כמות־האוכל המצומצמת לא תספיק לכלכלת אנשיו אם יעכבו את הנסיעה, אך הפקח השיב שאין הדבר בסמכותו כל־עיקר. גם הסוכן, משנודעה לו זהותנו, מיד משך ידו מן הענין. אז פנו הקפיטן ואחד הקצינים למיניסטרו־הצי־המסחרי בדבר מכתב־אישור, שהאניה „תקועה“ בנמל. הם טענו שהחברה המטפלת בנסיעה הגבילה את מועד הגיענו לגנואה בתאריך מסוים, והנה אנו עומדים כאן יומים והשלטונות משהים אותנו בנמל על לא־דבר. הנהלת־הספינה הוסיפה והודיעה לשלטונות כי יתן הוראה לסגור משעה 4 את מחסני המים והמזון, ולנוסעים לא ינתן דבר לאכול. הם דרשו ממיניסטרו־האספקה שישא לפחות בכלכלת האניה, כל זמן שהותה בנמל, מאחר שהשלטונות הצרפתיים הם המעכבים את הפלגתה: הדרישה היתה למנת־מזון יומית של 2500 קלוריות לאיש. כן דרשו כמות כזו גם עבור שני הימים שחלפו בינתיים. הם תבעו שהמיניסטרו־יוסף ספק מיד, על חשבוננו, מים ומזון. הפקח טלף לפריס לקבל הוראות. התשובה היתה חיובית. בכלל, יחסו לענייננו היה יפה מלכתחילה: אמנם קבע לנו רק חצי הכמות שדרשנו, אולם ניתנה לנו זכות בכורה בחלוקת מיצריים לגבי אורחים צרפתיים. הוא גם טרח והתקשר עם מחסני־מזון שונים שבמקום ובסביבה, כדי למלא את חובתו כלפינו.

בינתיים נמשך לחץ פוליטי חזק מצד חוגים יהודיים על מיניסטרו־הצי. הוא הבין שאנו נהיה מסוגלים לעשות כל דבר כדי להיחלץ מן הנמל. הלחץ הפוליטי הועיל וניתנה הוראה לשחרר את האניה. המיניסטרו־יוסף שמח להיפטר מן ה„ספחת“ והוא ציידנו, לפי דרישתנו, בטופס מיוחד — בו נאמר כי לפי הוראות מיניסטרו־הצי הצרפתי מקבלת האניה „אלואה“ היתר לצאת מנמל לה־האבר לגנואה. על סמך תעודה זו קיבלנו מאג'ניפסט משלטונות־המכס, שרשאים אנו להסיע בספינה 600 נוסעים בעלי פספורטים, וכך, ומשלטונות־ההגירה קיבלנו אישור, כי בספינה מצויים 600 איש עם פספורטים „טובים“. הבאנו רופא שבדק את האניה ואישר בכתב כי מצבה טוב והתנאים הסניטריים תקינים גם הם. אחד מקציני־האניה הודה אז לשלטונות־האספקה

על יחסם האוהד ועל סיועם הממשי לנו. הוא ויתר על המזון שהובטח לנו „כדי שיחולק — כך אמר — לאוכלוסים שאינם משופעים בכך”. למחרת אותו יום הודיע שירות השידור הבריטי שהספינה „אלואה” מהונדרוס, הנושאת 700 יהודים בדרכם לארץ-ישראל, נכנסה לנמל לה-האבר להצטייד במים. לפי אותו שידור שם הקפיטן של הספינה — ברנשטיין, ומלחיה אמריקאים. השלטונות הצרפתיים עיכבו, כך נאמר, את האניה מסיבות בטחון, אך התירו את יציאתה תחת לחצו של הקפיטן בלה-האבר, לאחר התערבות פוליטית בפאריס.

עם יציאת הספינה מן הנמל, בעוד היא מפלסת לה נתיב בין שאר האניות שמסביב, התירו לאנשים לעלות אל הסיפון, והם שרו שירים ארצישראליים. אותה שעה האירונו בזרקור על האניות שעגנו בנמל, ואור זה והשירה שהשתפכה מהלבבות הנרגשים השרו רוח טובה על כולם. אכן, היה זה מעמד מרהיב-עין ומרטיט-לב. מלחי האניות שביניהן הוכנסנו לא הרגישו כל זמן שהותנו בנמל באנשים החבויים במעמקי הספינה, והופתעו מאוד בראותם לפתע קהל כה רב שהגיה ועלה בהמולה לסיפונים.

טערה במפרץ ביסקאיה

ב־7 בפברואר יצאנו מלה-האבר בכיוון שרבורג. ביום-המסע הראשון היה הים שקט למדי. הסערה החלה אור לשמיני בחודש. אחרי בראסט, עם הכניסה למפרץ ביסקאיה, הוטלנו לים רוגש וסוער. הברומטר הורה כי מהירות הרוח הוא 60—70 ק"מ לשעה. כל אלה מבין המעפילים שעליהם הוטלו תפקידים כלשהם — יצאו מחמת הסערה מכלל פעולה. כן איבדו את כושר-הפעולה קצתם של המלחים האמריקאיים. נסענו איפוא ללא כיוון מסוים, אל מול פני הגלים, ושמרנו רק על יציבות האניה, שלא תזרק לחוף. מחמת העננים והגשם אי-אפשר היה לקיים כל ניווט אסטרונומי, האנשים כמעט שלא טעמו דבר

(עבודת המטבח נפסקה בכלל, בשל חוסר טבחים ואי-הרצון לאכול.) והדכאון גבר, אלא שלא נותר כוח להתאונן. שוב לא הועילו גם שקיקי-ההקאה, הסחי עלה בכל פנה, בכל 4 הקומות, והמלחים האמריקאים עבדו קשה בניקוי האולמות ככל האפשר. מחוץ לחדר המכונות וההגה לא קוימו כל מלאכות רגילות. האניה נזרקה לכל עבר ע"י הגלים. משכבי-העץ החלו להישבר תחתם מחמת הטלטולים. משנשברו — לא היה בכוח האנשים לצאת מתחתם. היתה זו מלאכה קשה לגַר האניה, וכל מי שכוחו אתו, לפנות את הנופלים ולתקן את המשכבים.

הקצינ הנכרי סבר שהאניה עלולה לטבוע, וכי הכרח הוא שניכנס לנמל פורטוגלי או ספרדי לבקש עזרה. אך הקפיטן היהודי סירב, מחשש התנפצות הספינה אל סלע. המשכנו במסענו, ועברנו את הביסאקיה. בהיותנו באמצע הביסאקיה, אחרי 2 ימי-סערה, שמענו ב"בי.בי.סי. כי המלך הבריטי ופמליתו עתידים לצאת לביקור לאפריקה-הדרומית באנית-המלחמה „וואנגארד“. שיירדים נתגלתה לעיננו. הבחיין בה ראשונה ההגאי. השיירה נסעה ממש בקו מסענו, במרחק $1\frac{1}{2}$ ק"מ מערבית מאתנו. האנשים רובם היו סרוחים אותה שעה על משכביהם למטה, אך אלה שהיו מצויים על הסיפון הניפו את הדגל העברי על התורן הגדול, מעשה אנית-מלחמה. „וואנגארד“, נושאת-מטוסים, בליווי 6 משחיתות ושתי סירות, עברו או לידינו — וראונו. היה זה מחזה מופלא, שהעיר בלבנו רגשות זרים ומשונים: ספינת מעפילים יהודים החותרים למולדתם — מול פני עולם מתנכר לגורלם; ספינה מטולטלת-גלים-וגורל מכאן ושיירת הדרו-ועצמה — מכאן.

שעות מספר לאחר שפגשנו את אלה יצאה סירת פורטוגלית לברכמ, וכפי שהודיע הרדיו למחרת אותו יום נפגעה הסירת ע"י הסערה. הסערה נמשכה 4 ימים, ולפני שנסתיימה מצאנו עצמנו מחוץ לביסאקיה, ושינינו את הכיוון ישר דרומה, לאורך חופי פורטוגל.

אך יצאנו מן הסערה לא בלי נזקים.

עם בוקר היום השני לסערה החלו 3 מטנקי-הדלק הגדולים והמרוכבים (כל אחד 5 טון משקלו). שהיו מבורגים למקומם ושעונים על סמוכות-עץ בצורת סגול — „לטייל“ על הסיפון הקדמי. היתה בכך סכנה מרובה ביותר, שמא ישברו, חלילה, את הסיפון ויתהפכו על ראש האנשים וכי „תנועתם“ תשתנה גם יציבות הספינה. הדלק שבהם נשתפך בכל האניה. ניתנה הוראה לחלץ את האניה מסכנה איימה זו, ובחרף-נפש ממש התחילו לפרק את גדר-הסיפון החוסמת את תנועת הטנקים לעבר הים. הקפיטן הטח את האניה נסיה מסוכנת ושלושת הטנקים הועפו בתנופה רבה הימה. עם כל טנק שגלש כאילו ירד בטל כבד מעל הלב. דבר שני שממנו חרדנו היו הטנקים התחתונים, שבירכתי הספינה, בהם נמצאו כמויות מים ודלק. אלה נפרצו מחמת החבטות ונתערבבו המים בדלק. הפסדנו 25 טון מים וכ-40 טון דלק. מאליו יובן כי הפסד זה שינה את הישובי לוח-הזמנים.

בצפון אפריקה הצרפתית

עתה המשכנו במסע לעבר דרום, בים ההולך ותוזר למנוחתו. לאחר שהאנשים התרחצו יצאו להתחמם בשמש. נערכה „כביסה גדולה“ באניה: החל שפשוף כללי של אנשים, משכבים ושל האניה עצמה. ברוי מים מלוחים היו במידה מספקת. כיון ששלושת הטנקים הוטלו הימה ונתפנה

לשימוש הסיפון הקדמי, החלו האנשים לנקותו בליזול וברדי.די.טי.. לאחר שני ימי נסיעה שקטה החלו החיים לחזור למסלולם, ומצב־הרוח נשתפר. כעבור ארבעה ימים הגענו לגיברלטר החלטנו לעבור על פני הצוק דוקא בשעות היום, לפי שהשלטונות הבריטיים ידעו על קיומנו ועל מגמת מסענו. שטים היינו מול חופי אפריקה והחלטנו להצטייד שם בדלק.

היו שם שני סוכנים: שם אחד מהם דמה לשם יהודי, הברקנו לו, מעשה בל אני־סוחר: „דרוש כך וכך דלק; כך וכך מים; כך וכך ציוד“. שאלנו אם בכוחו לספק לנו את צרכינו והבטחנו לשלם הכל בדולרים מזומנים. הטלנו עוגן מחוץ לגמל והניפוגו דגל לאות כי נתקלקלו מכונותינו. כעבור שעה בא קצין־הנמל בסירה ואנו הודענו לו כי אנו נכנסים לתיקון המנוע. בשבת לפנה״צ אישר הסוכן את הזמנתנו. כל האנשים ירדו לבטן האניה. אנו ביקשנו פילוט ע״י איתות־דגלים. נמל זה היה מסודר למופת. הפילוט עלה לאניה, ונתכבד במשקה דני. שאל פרטים על האניה. אמרנו לו, כי אני־נוסעים היא. „כמה נוסעים?״ — שאל. כאשר שמע מספרם מהו כמעט קפץ מעורו. הכניסנו וקשר את הספינה באמצע הנמל, במקום שניתן היה לעזבו באופן נוח... היה זה כבר בשבת אחרי־הצהריים. בנמל עמדה כבר מנוחה שלקראת יום ראשון. כשהגיע ב״כ הסוכן, העלינוהו לגשר, וקנינו ממנו כמיות גדולות של מזון טרי, פירות וירקות. הוא שאלנו מי ומי אנו. וכששמע — הבטיחנו לסייע בידנו ככל שיוכל. הוא כרע ברך בפני ספר־התורה שהיה עמנו ונשקו בהתרגשות. עד מהרה קיבלנו מים ודלק, וגם שאר הציוד שביקשנו החל להגיע אף הוא. בינתיים באו פקיד־המכס, משטרת־הנמל, ורופא־הנמל. כולם שיערו לבטח כי זו האניה שברחה מלה־אבר, אך לא נתאנו לנו כלל ולא שאלו כל שאלות, אלא נתישבו בחדר הקפיטן, לגמו להנאתם ועישנו מן הסיגריות האמריקאיות שהיו מצויות עמנו. לאחר שנסתיימה טעינת הדלק חתמו כולם על תעודותינו.

עוד אנו מתכוננים להפליג והנה הופיע אדם מזוקן, פקח על בטחון השיט, שענין ספינתנו לא נראה לו כלל. דובר עמו גלויות ונאמר לו שאין באניה אלא יהודים ממחנות־הסגר המחפשים מולדת לעצמם. הוא פרץ בבכי עמוק, הוציא תמונות של בן זבת שנפלו בפעולות של חיל־המרי בצרפת. הוא ביקש לראות את הנוסעים, אגב כך הביע את חששותיו שמה שרויים הם בתחתית הספינה ללא אוויר מספיק, אך מצאם כשהם משחקים, מנגנים ושרים. כשעבר ביניהם, שוב נתרגש מאוד. לאחר הסיור בספינה זיכנו בתעודה משלו, שהתנאים בספינה ראויים למסע. כשנפרד מאתנו בירכנו ב,„שלום״ שלמד על הספינה. חצי־שעה לאחר שירד חזר נרגש וביקש משהו כמזכרת. ירד לחדר־המגורים, שיחק עם ילדה, ונטל עמו פיסת־ניר שעליה כתוב: „שלום״, וחתימות כמה מן הנוסעים. גם הוא נתן לנו כתב־מזכרת משלו.

עד שעה 7 הועמס כל מה שביקשנו. הסוכן היהודי נפרד מאתנו בברכה, ולאחר ששולם לו מחיר הקניה במזומנים, לפי מחיר מלא בשטר־כסף אמריקאיים ירוקים בני־מאה, הוענק לו גם סמל תכלת־לבן של קק״ל. לפירמה זו ידידים לכל אורך החוף. האפריקאי ואנו קיבלנו ממנו מכתב לידידיו לסייע בידינו ככל האפשר. ב־9 בערב יצאנו את הנמל. כל הנוסעים עלו אז על הסיפון ופתחו בשירה.

לפי הצעת המכונן הראשי החלטנו להטיל עוגן באחד המפרצים הקטנים.

המוגנים בפני הרוח, מזרחית מאלג'יר. נכנסנו אליו בלילה, הארנוהו בזרקור ומצאנוהו ריק. הטלנו מיד את העוגן והמכונאים ניגשו לתיקון כללי של המנוע. חשבנו שהתיקון ימשך יומיים. בינתיים עלו האנשים להנאתם על הסיפונים, נשתזפו, סרגו והשמחה היתה רבה, השפיע על כך לא־מעט הנוף מרהיב־העין של המפרץ. החלה גם פעולה תרבותית. נתקיימו הרצאות באידיש: העליה, ההגנה, צנתנים, הבריגדה, יחסים בין עמי א"י — וכן גם אימוני־התירה במשוטים.

אך כנראה הודיעו רועים מקומיים לשלטונות על „אנית־מלחמה“ העוגנת במפרץ. באו קציני־משטרה. הראינו את תעודותינו — נוסעים לגינואה, וסיבת עמידתנו — קלקול במנוע. אחד מאנשינו ירד העירה. ביום שלישי החלטנו להפליג. אך יחד עם זה — להצטייד במים. איבוד מיכלי־המים בעת הסערה בביסאקיה פגע בנו מאוד, ומאז היינו תלויים יותר במגלים לצורך השלמת מלאי־המים. לפי שניירותינו היו טובים בכל נמל צרפתי, החלטנו לנסוע אל הנמל האפריקאי האחרון שבדרך מסענו — לסוסה, ושם להשלים את כל החסר לנו במים, מזון ודלק. כשהגענו לתחום הגמל דרשנו פילוט, הופיע הלה והודיענו, כי בעתון שבכיסו כתוב על כך, שהצי הבריטי יודע על האניה שיצאה מאלג'יר וחנתה יומיים בדרך, ולפיכך אינו יכול להכניסנו לנמל בלי שיטול תחילה רשות ממנהל הנמל. כעבור זמן הגיע מפקד הנמל והסכים להכניסנו. נכנסנו באמצע היום. שומר־הבטחון — יהודי — סיפר לנו כי רבים כאן הרוצים לעלות ארצה. הרופא נתן לנו תעודות מצוינות, וכן גם קציני־בטחון־השיט. בנמל כבר חיכו לנו הרב, ב"כ הקהלה, והמון רב של יהודים. מפקד־הנמל נתן לנו ללא־דחתי את מבוקשנו והאיץ בנו להפליג מיד. הרב הביע רצונו לבקר באניה ואף עשה כמה מאמצים בכיוון זה. כן הציעו לנו היהודים מזונות ואף נכונים היו לשלם דמי מכס שיתירו העמסת מיצרלים. הודענו להם כי לא חסר לנו דבר. הם התחננו לקחתם לארץ...

כשיצאנו מן הנמל — עלו האנשים על הסיפונים. למראיהם פרצו היהודים שבחוץ את קורדון השוטרים כשהם מניפים דגלים. היתה זו הפגנה שהחזירה לאנשי הספינה את ההכרה שאכן זכות גדולה עמדה להם להיות בין המעטים שהצליחו לעלות.

מכאן שונה כיוון המסע, אך לא לגינואה אלא לים הפתוח. הוחלט להפליג לים האדריאטי לקבל עולים נוספים.

הספינה מעלה מעפילים נוספים

בספינה היו משכבים ל־700 איש, את שאר המקומות הריקים תפסו 500 חביות־דלק. אולמות המגורים, בעיקר האולמות התחתונים, היו מלאים חביות אלו. במשך הנסיעה משבדיה, ביחוד בשעת הסערה בביסאקיה, נשפך הדלק מחביות רבות ורצפת האולמות היתה מכוסה, איפוא, שכבה של דלק סמיך, מה שהכביד על השימוש בחדרים אלה. הוחלט שבימים הספורים שנוותרו עד לבוא הספינה לאיטליה, יועבר הדלק מן החביות לטנקים והחביות הריקות תוטלנה הימה, אחרי־כן ינוקו האולמות ויועברו לשימוש הנוסעים. לפי חישובם של אנשי־הספינה היה סיכוי לקבל ע"י כך מקום ל־700 איש נוספים. החילוננו מיד בעבודה. ארגנו קבוצות־עבודה בשלוש משמרות לפינוי המחסנים. העבודה היתה מפרכת וכולם עבדו במרץ ובמסירות רבה. ביום שנכנסנו לאחד המפרצים תפסתנו סערה ים־תיכונית חזקה שהקשתה את ביצוע מלאכת הניקוי.

הפעם היו האנשים מחוסנים יותר. קרוב ל-100 איש עסקו בהעברת חביות לסיפון הקדמי ובהורקתן; היתה זו מלאכה מפרכת, שנמשכה 24 שעות, כשהאנשים עושים בה כשהם ערומים למחצה. משקל כל חבית עלה ל-100 קילו, והיו דביקות זו לזו, והמלאכה נעשתה בעת סערה, כשהספינה עומדת מול פני הגלים. בכל־זאת נסתיימה המלאכה בעתה. לפי חישובי המהנדס שוב צריכים היינו להצטייד במים באיטליה, כי הקיבולת קטנה וחלק המים נתערבב בדלק. פנינו איפוא לאחד הנמלים ואמרנו להיכנס אליו עם חשכה. במשך היום, עם שוך הסערה ועד הערב, הסתובבנו במפרץ הלוך ושוב. בערך בשבע התקרבו לנמל. ראינו שמאותתים אלינו מתחנת הפלוט. הקפיטן אמר כי האיתות איננו באנגלית אלא באיטלקית, ניסינו לקלוט אך נתברר שאין זו איטלקית כל־עיקר. פתאום התחיל האלוטאי לקלוט את האיתות לפי... גוטריקון עברי: „הכל בסדר, קדימה!“ התקדמנו לאִטנו בכיוון הנמל וסירת־הפילוטים יצאה לקבל את פנינו; גם ממנה אותנו אלינו עברית. הפילוט עלה לאנייתנו, ועמו שנים מאנשינו — הסֵהם שאותנו אלינו עברית. שוב ירדו האנשים לאולמות והאניה נכנסה, כשרוב אורותיה כבויים, לנמל. זה היה נמל־דיג וספינה בגודל שלנו לא ביקרה בו מכבר. נתגלו קשיים להתקרב לרציף. אז עלו על הסיפון באי־כוח שלטונות הנמל, שמיד נתחוור להם ענייננו, ואפשר היה לדבר אותם ישרות וגלויות; מהם גם קיבלנו תעודות שנשתהינו בנמל כדי להצטייד במים. ב־4 לפנות בוקר הפלגנו לנמל שני, לקבל לאנייתנו מעפילים נוספים. שוב נאלצנו להסתובב בים בשעות־היום ולגשת ליבשה רק עם חשכה.

משנתברר כי נקבל אנשים נוספים להעברה לארץ־ישראל, נאספנו, כל אנשי האניה, למפקד־חובה, והנזהלתנו הנבחרת הודיעתנו כי מתכווננים לעשות מעשה נועז ורבי־ערך — שנקח עמנו עוד 800 מאחינו השואפים לעלות ארצה. הדגישו בפנינו כי עולי שבדיה, שכבר נתרגלו לתלאות הדרך, יצטרכו לדאוג לעולים החדשים, שמצבם יהיה גרוע מכל הבחינות. הן מבחינת ההסתגלות לטלטולי־הים, הן מבחינת טיב מלבושיהם והן מבחינת מצבם הרוחני והחמרי. האנשים שבספינה, כולם כאחד, קיבלו את הידיעות בהתלהבות והביעו נכונות לסייע בכל דבר. הוסבר לנו כי הנוחיות שנתקיימה עד אז בספינה תפחת עד מאוד. בקהל נתגלתה נכונות לכל והתחילו לזרוק לים מזודות עם חפצים — ואפילו חדשים לגמרי. בקושי מנעום מזה. נקבע שאותן 2 קבוצות־מעפילים שאומנו בשעת המנוחה והתיקון ליד אלג'יר, ישמשו בליל־ההעברה כמלחים ברפסודות־הגומי ובסירות ההעלאה. כן נבחרו מקרב המעפילים קבוצות־סדרנים. מספר האנשים במשכבים צומצם עד קצה הגבול וכך נתנספו לרשותנו כ־200 דרגשי־משכב.

עם חשכה הגענו לנקודה הגיאוגרפית שנקבעה לקבלת העולים, התקשרנו על־ידי איתות עם החוף; הורדנו עד כמה רשאים אנו להתקרב אליו. את העוגן זרקנו במרחק 500 מטר בערך מן החוף. סירת־מנוע נראתה מתקרבת, וממנה עלו על הספינה כמה אנשים עם העתונאית רשל שיגם, יהודיה מצרפת. המעפילים הועברו מן החוף בסירות שנסתייעו בכבל ארוך הנמשך מן החוף לספינה, וההעלאה בוצעה בעזרת הכבל, ע"י סירת־מנוע שגררה אחריה מן החוף סירות־גומי אמריקאיות (למעבר נהרות, 45 איש בכל אחת) ושתי סירות־ההצלה שלנו, שבאחת עברו מעפילים, ובשניה — מלחים. שעה לאחר שנמתח הכבל החלו האנשים להגיע; שלשלנו מן האניה רשתות־חבלים

והאנשים טיפסו על הרשת ועלו על הסיפונים. תחילה היו האנשים במצב ירוד ומדוכדך, כיון שלאחר שלושה חדשי ציפיה בנמלה-ההפלה כמעט שאבדה מהם כל תקוה להמשיך בדרכם. אך בעלותם אלינו שופר מצב-רוחם בתכלית; מיד הופנו לסיפונים ולאולמות, אף לאלה שטרם נזקו, לפי חשבוננו הורה לנו כי נוכל לנקותם משך יומיים. ברגע האחרון הוחלט לקחת גם נוער — 100 ילדים ממחנה בפיאמונט. עלו איפוא בסך-הכל 800 איש. הילדים שוכנו במעונות המלחים שנתנדבו לישון על הסיפון. בעוד שמצד אחד של הספינה הועלו המפעילים במהירות רבה, עסקו מלחים ומפעילים בהעברת מיצרכי-מזון מספינה קטנה שנתקרבה לצדה האחר של ספינתנו. העלאת המפעילים והמיצרכים נשלמה משך 5 שעות. עם בוקר היינו נכונים להפליג.

בספינה אירעו כמה מקרים שאנשי-הגיטו פגשו בקרוביהם באורח בלתי-צפוי. זעזע ביחוד המקרה בצעירה שמצאה את שתי אחיותיה אשר לא ידעה כי נשתירו בין החיים.

כוונת מובילינו היתה, כפי שנתברר אח"כ, להגיע לחופי הארץ, להוריד את הנוסעים — ולהסתלק עם הספינה. אך הכל ידעו שהסיכויים לכך קלושים, בעיקר מפני החשש שיגלו אותנו מן האויר.

מצב-הרוח ביום הראשון היה מרומם, אך לאחר-מכן החלו העולים החדשים לחלות במחלת-הים. השבדים סעדום במחלתם בשקיקי-נייר, ובטיפול אבהי. קבוצות העובדים עסקו בניקוי אולמות-המגורים, כדי שיומיים לפני הגיעם ארצה יהיו מוכנים לקלוט את כל האנשים בתוך הספינה, כיון שבהימצאם על הסיפון היו יכולים, לשמש עדות חותכת על זהות הספינה בעת ההתקרבות לארץ-ישראל. רוב השבדים היו גוף מלוכד של „החלוץ“ השבדי ללא הבדלי מפלגות, ואילו האיטלקים אורגנו בקבוצות לפי מפתח מפלגתי. נקראה אסיפה כללית של כל המפעילים. כל הנוסעים ידעו כי סיכויינו לרדת בחוף הארץ קלושים, לפי שספינתנו לא הגיעה ארצה אלא לאחר שהגיעו שמה כמה ספינות-מפעילים אחרות שנתפסו ע"י כוחות-ההסגר הבריטיים, ויושביהן התנגדו בכוח להורדתם מן הספינות לצורך העברה לקפריסין. ידענו על כך מתוך העתונות והרדיו. ידיעות אלו הן שהדריכונו בקבלת החלטותינו, ובהתאם להן החליטה האסיפה, שעם בואנו למחוז הפצנו והיתקלנו בצי הבריטי, מחובתנו יהיה לתת ביטוי של ממש לנכונותם של יהודים לעבור כל מדורי-סבל של מסע-בים וגלות חלקית, כדי שבסופו של דבר יגיעו לארץ-ישראל. אמרנו לעצמנו, כי התנגדותנו לגירוש-קפריסין תפנה ודאי את דעת-הקהל העולמית למעשיה הבלתי-חוקיים של הממשלה הבריטית, המפירה את התחייבויותיה הבינלאומיות. בימים שעוד נותרו לנו בדרך להכנת ה„התנגדות“, גמרנו ואמר לכוון את כל מרצנו לכך. מיד נבחרה ועדה שעליה הוטל לעסוק בהכנות לכך.

הכנות להתנגדות

- 1) התנגדות נתארגנה בשלושה שלבים: (1) התנגדות נביגציונית;
- (2) התנגדות במכשירים; (3) התנגדות האנשים בגופם.

התנגדות נביגציונית (בתמוני שיוט)

ביצוע התנגדות זו הוטל על רב-החובל שנקבע כמנהיג הספינה בשלב זה. הוא קבע שהטוב שבהגאים האמריקאיים יהיה לידן כל זמן ההתנגדות. הקצין השני, אמריקאי גם הוא, נקבע כאחראי להגה האחורי בתחתית

הספינה²), שהוא הגה רורבי, כדי במקרה שהגה המיכני יתקלקל או יתפס, תוכל הספינה להמשיך בתנועתה ע"י הגהידיים. בירכתיים הופקדו קצין ושני מלחים, ודלתות חדר-המכונות וכל ארובות-האוויר נסגרו יפה-יפה כדי שאי אפשר יהיה להטיל פצצות לחדר-המכונות ולהשתיתן ע"י כך, גם אם יתגברו על התנגדות האנשים. הקצין-המהנדס הראשי נקבע כממונה על המכונות בשעת ההתנגדות. הקשר בין הגשר וחדר-המכונות קיים ע"י טלפון-צינור, הקשר בין הגשר והגה האחורי — ע"י רץ דרך חדר-המכונות (פתח אחד נשאר פתוח לצורך זה), והקשר בין התנגדות האנשים להתנגדות הנביגציונית — ע"י מפקד הספינה וסגנו, שנבחרו ע"י המעפילים באספתם; כן נמצאו על הגשר בשלב ההתנגדות — הקפיטן, הגאי קבוע, הגאי רורבי, מפקד הספינה וסגנו.

התנגדות במכשירים

(א) בספינה היו מצויות כמה קורות-עץ גדולות, מהוקצעות וצבועות, באורך 7 מטר לערך, בקצותיהן נקבעו כדורי-כד משוחים בזפת. חשבנו שהאנגלים לא ידעו אם אלו קורות עץ או ברזל. שתי קורות כאלו נקבעו כמשוטים משני צדי האניה באמצע והיו תלויות על הסיפון, מחזוקות בברגים במקומות המותאמים למנופיה-ההעמסה הקבועים על פנם. הקורות היו מונחות על הסיפון מחוברות ע"י צירים אך לא היו מונפות כלפי הים. בשעת התנגדות אפשר היה לכוונן פתאום כלפי חוץ. לא נתכוונו אלא לאפקט פסיכולוגי בעיקרו. ליד כל קורה נקבעה קבוצה בת 4 אנשים שלמדו להורידן במהירות.

(ב) סירות-ההצלה. כרגיל בזמן שלום נמצאות סירות-ההצלה כשהן תלויות ממש מעל לסיפון, אולם במלחמה או בשעת סכנה תלויות הן על מנופיהן מחוץ לדפנות הספינה כדי שאפשר יהיה להורידן לים ללא כל דיחוי. כאן, במצב זה, באו לעכב את נגיחת המשחיתות.

(ג) סילוני מים. הוטל על המהנדסים להכין את צינורות-המים, המשמשים כרגיל לניקוי הסיפונים, להרבצת מים מלוחים בלחץ חזק לעבר הפורצים לספינה, ליד כל צינור (לרשותנו עמדו שנים כאלה) הורכבה קבוצה של אנשים בפיקוח מלח (מחזיק-הצינור) להרבצת המים. זרם זה אפשר היה לקיימו בכל עת-מצוא, כיון שהמשאבות שאבו בתמידות ישר ממי הים.

(ד) דלק. בהתיעצות עם המהנדסים קבענו שאפשר להוציא צינור-שמן אחד כדי להעלות בו בלחץ גדול שמן רותח. שמן קר יכולנו להעלות בלחץ קטן הרבה יותר. אך אחרי דיונים ויתרנו על השימוש בשמן רותח. החלטנו להשתמש בדלק קר בלחץ קטן יותר ולמרחק קטן יותר. נתברר שטווח השמן אינו עולה על 4 מטר לערך. אחד המלחים האמריקאיים נתמנה לכך.

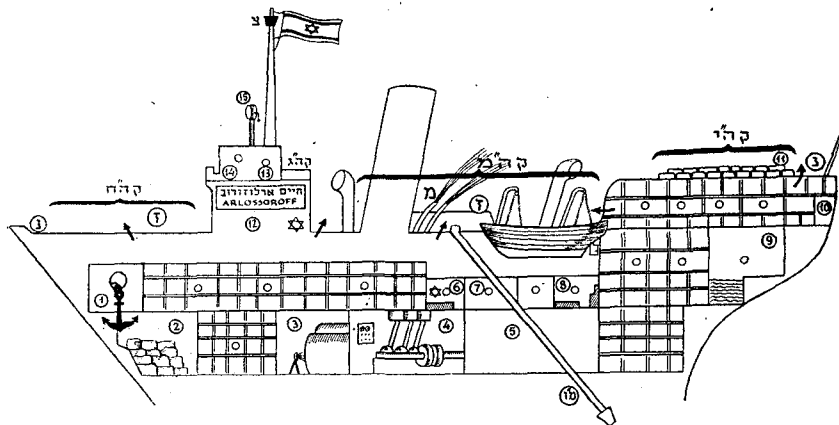
התנגדות האנשים

שאר נוסעי האניה אורגנו בקבוצות לפעולות מיוחדות.

(1) גרוינאים — נגד נסיונות של מלחיה-הצי להתקשר בחבלים לגדרות-הסיפון לצורך משיכה או לצורך עליה על הספינה. שתי קבוצות כאלו מבין המעפילים נקבעו בחרטום ובירכתיים ולכל קבוצה ניתנו 2 גרוינים כבדים — המשמשים בכיבוי דליקות.

(2) לא בכל ספינה מצוי הגה רורבי כזה. זכורה ודאי לכל פעולת הגה כזה בספינה „כנסת-ישראל“ — המערכת.

1. — חדרי רחצה ושירות — 6. בית-חולים
 2. — מחסני מזון — 7+12. חדרי מלחים
 3. — חדר הדודים — 8. חדר הרופא
 4. — חדר המכונות — 9. מחסני מזון
 5. — מיכלי מים ודלק — 10. חדרי רחצה ושירות — 15. פנס אתות.
11. — רפסודות הצלה
 13. — תא האלחוט
 14. — חדר הגה; מפות;
 רב-חובל ומפקד-האניה
 15. — פנס אתות.

נ	— נושאי גרננים	☆	— תחנת עזרה-ראש	ק"ה"ב	— קבוצת התנגדות במרכז
ז	— זורקי ברגים וקו"פסאות שימורים	ק"ה"ג	— קבוצת התנגדות בגשר	ק"ה"י	— קבוצת התנגדות בירכתיים
מ	— צנורות מים	ק"ה"ח	— קבוצת התנגדות בחרטום	צ	— צופה
מו	— מוט				

(2) "י ד א ים" — שתפקידם לידות ברגים, שנאספו מבתי-המלאכה של האניה, בפחים או בארגזים. נקבעו 3 מקומות לערימות ברגים: בחרטום, במרכז ובירכתיים.

(3) קבוצות ליד צינורות-המים, ליד צינור הדלק; בין הקבוצות נתמנתה גם יחידת "עזרה ראשונה". נקודות "עזרה ראשונה" נקבעו: בתחתית הספינה — לטיפול בנפגעי-יגוים, ועל הסיפון — לנפגעי-מהלומות; בכל נקודה כזו הופקדו שלוש אחיות; הרופא-החובש נמצא בנקודה העלית. לאור הנסיון באניות קודמות נקבע, שאין טעם להעלות את כל האנשים לסיפונים: א. מחמת הפרעה ביציבות האניה; ב. אם יועלו הכל — תהא צפיפות מיותרת והעדר חופש-פעולה, דבר שיגרום בסופו של דבר למבוכה. הוחלט, איפוא, שעל הסיפונים ימצאו 600—700 איש, ואלו השאר, וקבוצות שנקבעו לרזרבה, ביניהן, ימצאו באולמות-המגורים העליונים. חלוקת המתנגדים על הסיפון נקבעה בשלוש קבוצות: קבוצת החרטום, האמצע והירכתיים. בכל קבוצה 150—200 איש. לאנשים אלה יתנו, במידת-האפשר, אלות-עץ וגם אלות-ברזל באורך 60—70 ס"מ כל אחת, שנעשו מצינורות ברזל בבתי-המלאכה. אך לא לכל האנשים יספיקו מקלות, והשאר צריכים היו לשמש כמטילי קופסאות שימורים וכל הבא ליד. על כל אחת מקבוצות-

התנגדות אלו מונה ע"י ועד-האניה אחד המעפילים: מעפיל נתמנה כמפקד ההתנגדות הכללית, אחר על הקבוצות המיוחדות, וכל אחד מאלה היה אחראי בפני מפקד-הספינה. הקשר בין גשר-הפיקוד לכל קבוצה קיים ע"י רצים. בוסף לקבוצות אלו נקבעה קבוצה בת 50 איש, מצוידים במקלות וברגים להגנת הגשר. קבוצה חמישית, קבוצת-רזרבה שמנתה כ-100 איש, נמצאה ליד הפתחים לסיפון. קבוצה ששית נקבעה לחדר-המכונות במקרה שיחדרו לתוכו, כדי לגונן על המכונות. הילדים והנשים ההרות רוכזו במעונות המלחים והוצאו מכל תפקיד של התנגדות; לשאר — 450 לערך — שנשארו ללא תפקיד, נאמר שלא ישתתפו בהתנגדות.

לאחר קביעת התכנית והכללים החלו מיד לחלק את התפקידים בין האנשים, למיין את קבוצות-ההתנגדות ולאמנן; המכונאים התחילו להרכיב את המכשירים, כשבעלי-המקצוע מבין המעפילים עוזרים על ידם. הימים השלישי והרביעי להפלגה מאיטליה היו מוקדשים לתמרונים — הזעקת האנשים למקומותיהם והפעלת המכשירים והורדתם מן הספינה במקרה שתצליח לחמוק מטבעת-ההסגר של הצי וחיל-האוויר. ביום האחרון לפני הגיענו ל"איזור המסוכן", מגבולות פורט-סעיד מזרחה, היו כבר האנשים כולם בקביעות מתחת לסיפונים. הוטל איסור לעלות על הסיפון, מלבד בשעות-הלילה, שאז הועלו כל האנשים לשאוף אויר צח. על הסיפון הסתובבו מלחים כדי לשוות לאניה צורה רגילה. נסענו במהירות המקובלת בעורק הבינלאומי המוביל לפורט-סעיד.

מטוס מגלה את האניה

בצהרי יום חמישי, 27 בפברואר 1947, הגענו 60 ק"מ מפורט-סעיד. אלו היו השעות המסוכנות ביותר, ואכן ב-1,30 אחה"צ הופיע מפציץ "הליפפס" 4-מנועי והחל לחוג מעל לראשינו.

כוונתו היתה ברורה לנו. ניתן צו מפי הקפיטן לפתוח את המקלט לגלים הקרובים ביותר — ומיד החלו להיקלט תשדורות ללא-קוד מן האווירון למרכז-התעופה: ציון הנקודה הגיאוגרפית של האניה, תיאור מלא של הספינה כפי שרואה אותה הטייס מלמעלה ומן הצדדים, מספר סירות-ההצלה, ציון הדוברות וכו'. כן צוין שאין אנשים על הסיפון, אלא שהאניה חשודה במידה רבה וודאי שאינה אלא "אלואה" הנודעת. התשובה לטייס נקלטה אף היא: "אכן, זוהי ה"אלואה", אל לך להרפות ממנה. מקשרים אותך עם המשחיתה". אח"כ התחיל הקשר עם המשחיתה, וגם לאלה הודיעו שלא ינחו לספינה להמשיך בדרכה. ביקשו להודיע על מהירות הנסיעה, הכיוון וכו' והטייס העריך את המהירות ב-14 קשר, בהיבט שמהירות הספינה היתה של 11 קשר בלבד. אניית-המשחית מסרה לאווירון גם על הקורס שלה. בהתאם לידעיות אלו שקלנו, שמחמת המרחק הגדול מן הארץ לא נצליח להגיע אליה לפני הפגישה עם המשחיתה. החלטנו, איפוא, לנסוע ישר אל מול פני המשחיתה, ואם נגזר עלינו להיתפס — מוטב שניתפס שעה אחת קודם. לשם כך הגדלנו את המהירות עד ל-13—12 קשר ויצאנו לקראת הפגישה. (בערך חצי-שעה אחרי שגילנו האווירון בפורט-סעיד, נתקלנו בספינת-דלק גורבגית שנסעה, כנראה, לאלכסנדריה. התחלנו לאותת לה סתם איתות בעלמא. הטייס חשב שזו אניית-עוזר ותג נמוך מעליה. הוא החל לשדר גם אודותה למרכזו, אז שינה הטנקר פתאום את הקורס וחמק לו בבהלת-פחד. הפיקוד

הודיע לאנשים כי נעשה הכל כדי לעלות על החוף, אף־על־פי שמתחילת הנסיעה לא היו לנו כל אשליות שנגזר עלינו לשבת בקפריסין לפני שנעלה לארץ־ישראל. לאמיתו של דבר היו האנשים נכונים גם לכך ובלבד שיגיעו ארצה.

המלחים האמריקאיים החליטו להשתתף בהתנגדות. אחריהם באו גם המלחים הנכרים; להם נאמר ע"י מתורגמן דובר־צרפתית כי ניאליץ, כנראה, להילחם במשחיתות אנגליות ויתכן שיהיו קרבנות. ידענו כי עד כאן מילאו יפה את תפקידם, אך נתבקשו לנהוג מנהג ניטרליות ולהיעלם בקבוצת ה"בלתי־לוחמים". הקצין הנכרי ענה שאינו מבין את הטעם להתנגדות שכן בספינה מצוי מספר רב של נשים וילדים ומעשה־ההתנגדות כמוהו כאיבוד־לדעת. הוא נדהם ממש מן הנכונות, ההעזה וההתלהבות שגילו כל המעפילים. השיבו לו, שכלוחם לחירות עמו גם הוא, בזמן הכיבוש הגרמני, וכאדם שכבר נפל בחלקו 4 פסקי דין־מוות, עליו להבין גם למלחמה שלנו וכי גם לנו "עד כאן, בל יעבור". הקצין קיבל את נימוקינו ולאחר יום פנו אנשיו וביקשו להמשיך בתפקידיהם בשלבי־ההתנגדות השונים. אולם הדבר נאסר עליהם. לאחר שהוסבר המצב לאנשים הוחלט, כי אין יותר טעם להשאיר את האנשים באולמות המגורים הצפופים וכי כל קבוצת־ההתנגדות תימצאנה על הסיפונים כדי להיות מוכנות להתנגדות עם הפגישה במשחיתה, כל אימת שתבוא.

המשחיתות מלוות את הספינה

בשעה 6 לפנות־ערב הופיעה המשחיתה. היא הסתובבה סביב לנו ושטה בקורס מקביל לשלנו, כ־200 מטר מאתנו, לצד מערב. החל בינינו וביניהם דר־שית. הם אותתו בפנס־איתות. ואנו השיבנו בפנסים אמריקאיים טובים משלהם: "שמכם מהו"? — "אלואה". — "הדגל"? — "הונדורס". — "לאומיות המפקד והמלחים"? — "נתיני אמריקה". — "מגמת המסע"? — "אלכסנדריה". — "הרי כיוון הנסיעה אינו מתאים לכך"? — "מי הנוסעים"? — "פליטים משבדיה". — "נמל־ההפלגה"? — "טרילבורג". — "המטרה הסופית"? — "קובה"; ואלכסנדריה להשלמת מלאי הדלק". — "איזה היה הנמל האחרון שחניתם בו"? — "סוטה. בדרך משם לאלכסנדריה אספנו 800 ניצולי אנית־מעפילים יהודית טובעת. את 800 אלה רוצים אנו להוריד בחוף ת"א ואח"כ לנסוע למטרה". — "היכן אספתם 800 איש"? — "בין מלטה לכרתים (ציון גיאוגרפי)". הוספנו כי תעודות האניה הן בסדר ולנוסעים פספורטים וזיוות. אחרי שהייה של כ־20 רגע, לאחר שהתקשרו, כנראה, עם מרכז הצי בחיפה, שוב החלו לאותת אלינו. שאלו אם מוכנים אנו להעביר 800 איש אלה לאניות שלהם ולנסוע למטרנתנו. ואנו ענינו להם, כי ברורה לנו יפה המדיניות הבריטית ביחס למעפילים וכי בכל מחיר נעלה בעצמנו את האנשים בחוף ת"א. השיחה עם המשחיתה נפסקה ובשעה 10 לערך הופיעה משחיתה נוספת, שהסתדרה בצדנו השני. זו החלה מיד לזרוק עלינו סילוני־אור מזרקורים גדולים. הקפיטן אותת להם: "כבו את האור, הרי אתם עוברים על החוק הבינלאומי ומסכנים את השיט הבטוח בים הפתוח"! מיד כיבו את הזרקורים. כעבור 15 דקות, כשהחלה המשחיתה בשניה לזרוק סילוני־אור, אותתה אליה המשחיתה הראשונה להפסיק. הודענו למשחיתות כי יש בדעתנו לשגר להן תשדורת מהקפיטן, וכי מכאן ולהבא ייקרא לספינתנו "חיים ארלזורוב".

הם שאלו, מי ומי שינה את השם. ואנו השיבנו: „הקפיטן, העובדים והנוסעים“. שוב שאלו, מיהו למעשה האחראי על הספינה, ותשובתנו היתה כי הפיקוד הוא בידי הקפיטן והמלחים. בשעה 2 בערך, כשהיינו מעבר לחופי ת"א, נתקרבו ובאו 2 משחיתות נוספות — שתיים מאחורינו אחת אחת מעבר מזה ומזה. האנשים רובם היו במשך הלילה על הסיפונים וקיבלו את מנת-המים האחרונה, במימיות. מצב-הרוח היה מתוח וכל אחד נמצא בתפקידו. בין השעות 4—2 אחר-הצות טיפלנו במיסמכים ובניירות האניה, כדי להשתמש בהם בחיפה, אם ניוזק.

בשעה 4 בבוקר הופיעו שתי „ציידות-צוללות“ — אלו שמלחיהן נתמחו ב„טיפול“ באניות-מעפילים ולהן גם פצצות-גזים וצינורות לסילוני-מים וכד'. עוד היינו שטים לכיוון חיפה כששתי ציידות אלו לפנינו ומשחיתות מסביב לנו. עם אור-היום כונסו הנוסעים ותלינו שלט שנשא את השם העברי של ספינתנו בצדי האניה. נאמרו כמה מלים לכל האנשים, הדגל הונף על התורן, במקום שבדרך-כלל מניפה את דגלה אניית-מלחמה, הכל עמדו „דום“ — ומפקדי קבוצת-ההתנגדות ושאר בעלי-התפקידים במקומותיהם. הכרמל החל להסתמן במרחק 20 ק"מ לערך. ציידת אחת נתקרבה עד 20 מטר ומגהלים שהקימה החילונו להטלטל מצד אל צד. הודענו להם שהם מסכנים את השיוט בים הפתוח. נשמעו לתביעתנו, נתרחקו והחלו לאותת: „אינכם אלא עולים בלתי-ליגליים ובתוקף פקודת-ההגנה אני, מפקד-האניה, מוסמך להודיעכם שאתם עתידים לעשות מעשה בלתי-חוקי. ברגע שאתם נכנסים למים הטריטוריאליים עליכם להתמסר. אנו נגרור אתכם לחיפה ומשם תועברו לקפריסין ותחכו לתורכם לעליה. נשתדל שלא להשתמש בכוח“, וכד'. השיבנו: „אנו 1400 יהודים הנוסעים למולדתם. פעולתכם-אתם היא הבלתי ליגלית; נתנגד בכל כוחנו“. — שוב התקרבו וחזרו על דברם ברמקול. הודענו שאתנו עתונאים אמריקאיים וצרפתיים וכל דבר ימצא את פרסומו בעתונות העולם. ענו כי אינם חוששים לפרסום ושמעשיהם חוקיים. — ההתרגשות בין האנשים גברה, החלו לצעוק ואף לזרוק ברגים במרחק לא-אפקטיבי. מיד ניתנה פקודה לחדול מכך. החלה שירה מאורגנת — „ממתולה עד הנגב“. האנגלים פנו ברמקול בגרמנית, בהתכוונם, כנראה, שדבריהם יובנו למפעילים: „הנה מה אתם עושים, והרי אין טעם להתנגדותכם; ממילא נשתלט עליכם, ממילא תסבלו — והרי בקפריסין מחנות טובים!“ — אך כל פעם שהיו מדברים אלינו כך היינו משיבים: „אתם רק מבוזים את זמנכם לריק!“ — אמרו, כי רוצים הם לדבר עם הקפיטן. והנה נמצא עמנו ילד בן-שמונה, חמוד במראהו, שעלה באיטליה, כשהוא לבוש מדי-קרוב. נתנו לו משקפת וקובע, העלינו אותו על הגשר הגבוה, והוא הסתכל במשקפת על כל אניות-המשחית לכל הכיוונים, ממש מעשה קפיטן. הדבר הרגיוס ביותר, והחלו לדרוש את הקפיטן ברשטיין, שיודעים עליו הכל. „רוצים לדבר אתך. כימאים אל ימאים; אתה יודע שאין אניתך יציבה וכל מכה תהפכה; כימאי אתה עושה מעשה שאין לעשותו“. — ענינו: „אתם רק מבוזים את זמנכם“. — שוב ניסו לחזור על הודעתם למפעילים. הפעם חזרנו מלה במלה על דבריהם, וכזאת עשינו עד שעיפו וחדלו מנסיונם להשפיע עלינו בדברים.

ה ה ת נ ג ד ו ת

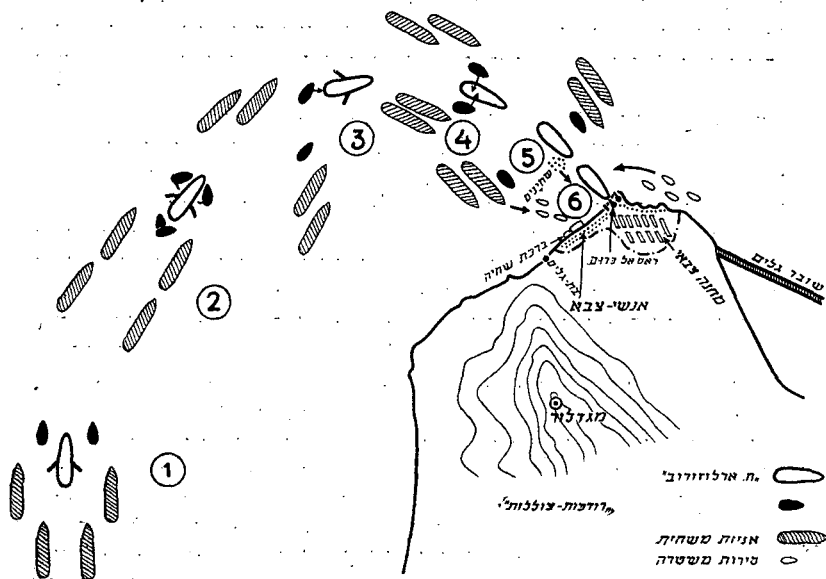
נמצאנו כ־15—10 מיל מן החוף ואנשי הצי החלו בנסיונותיהם לעלות

ששת השלבים ברדיפת אניות-הצי אחרי „ת. ארלוזורוב“.

1. 0630 — מרחק של כ־15 מיל מהחוף.
2. 0730 — 0830 — 7—8 מיל מהחוף — נסיונות אניות הצי להעלות מלחים על סיפון „ארלוזורוב“, התזת מים.
3. 0900 (בערך) קבוצה בת כ־12 מלחים עלתה והשתלטה על הירכתיים, אך נלכדה אח"כ, וחלק מהמלחים הוטלו הימה.
4. 0930 — מרחק של 1—2 מיל. אניות הצי שברו את שני המצופים וכ־40—50 מלחים עלו על הסיפון.
5. 0945 — הירכתיים והמרכז נכבשו. אך האניה ממשיכה בדרכה לכיוון בת־גלים. קבוצת מעפילים מנסה להגיע לחוף בשחיה.
6. 1000 — כבוש הגשר והספינה כולה. הספינה עלתה על שרטון (כ־50 מטר מהחוף). פתיחת „ברזי־הטביעה“. המים חודרים לספינה. נסיונות בלתי־מוצלחים של אנשי־הצי להוציא את הספינה ע"י סירות־גרר.

על הספינה, אך נתקלו בברד של ברגים וקופסות־שימורים. ניסו להקפיץ אנשים משם ומכאן, מאחור ומלפנים, וכל פעם שנתקרבו החלו להתין סילונוי מים. השיבונו גם אנו בסילונוי מים. שוב ניסו להקפיץ אנשים, אך נתקלו במטר ברגים וקופסות־שימורים. הברגים עשו את שלהם ואנשיהם גאלצו להסתתר מפנים במחפים שעל ספינותיהם (הספינות לציד צוללות), שלא חדלו כל הזמן מנסיונותיהן להתקרב אלינו, כדי למנוע התנגשות עם ספינות אלו. נהג הקפיטן את ספינתנו־אנו בנפתולי התחמקות וכך נוצר מרחק שלא איפשר לאנשיהם לקפוץ ולעבור אלינו. לאחר 6—5 נסיונות בלתי־מוצלחים כאלה החלו לגסות להעלות מלחים משני צדדים כאחת ולהתגבר על תמרוני ההתחמקות, אך נהדפו על ידי מטח הברגים ובגלל חוסר התיאום בין ה"ציידות" שבאו משני האגפים. אז החלו להכות באנייתנו, ואנו נאלצנו להעביר אנשים מצד לצד כדי לקיים את שיווי משקלה של הספינה. יציבותה של הספינה היתה מצוינה, והיא שעמדה לנו בתכסיס זה. כעבור שעה של נסיונות־שוא בהעלאת מלחים הודיעו לנו, שאנו נכנסים למים הטריטוריאליים של ארץ־ישראל (אף־על־פי שלא היתה אמת בכך) ויררו ירית־אזהרה לאות שעלינו לעצור בדרכנו. אך אנו, בתשובה על כך, פיתחנו מהירות של 14 קשר לשעה והחלטנו להמשיך בהתנגדותנו ככל שנוכל. רצינו להגיע לשטח הנמל, שבו נמצאו כמה אניות המחכות בתור להיכנס לשטח המעגן, כדי שלא תוכלנה המשחיתות לגעת בנו, ובאופן זה להתחמק מהן.

רוגוס של המלחים הלך וגדל והם החלו לשנות את הקורס של ספינתנו במכות ונגיחות בלתי־פוסקות. בשלב זה, בריחוק ארבעה ק"מ מן החוף, ניסו 2 המשחיתות לחסום בפנינו את הדרך ואותו זמן נעשה נסיון ע"י הציידות להעלות מלחים על ספינונו. כ־12 מלחים הצליחו לעלות בקפיצה על

ששה שלבים ברדיפת אניות־הצי אחרי „ת. ארלוזורוב“

הירכתיים. קפצו אמנם יותר, אך חלקם נפלו למים. מיד החלו להשתמש בגו, שהמם את האנשים, והם השתלטו על ירכתי־הספינה הם היו מצוידים באלות אקדחים, תת־מקלעים וזרקייגים, ובעצמם מוגנים במסכות־גז ובכובעי־פלדה התקדמו בשרשרת עד אמצע האניה, אך הירכתיים היו גבוהות יותר ואז החלו להתז למעלה גז. כאן השתמשו בקבוצת הרוזכה. מאולם הירכתיים עלו כמה עשרות מעפילים והופיעו מעורפם של המתקפים. הפעם ניצלו כמה שלפניהם והתקפת־הנגד היתה מרוכזת משני הצדדים. הפעם ניצלו כמה מהם מסכנת־מות. בהיותם מוקפים ע"י המעפילים הנרגזים והנפגעים. הם נכנעו מיד וצעקו: „קמרד! קמרד!“ 3 מהם (מתוך 12) היו פצועים קשה. אחד איבד את עינו ממכת אלה, 2 אחרים נחבלו חבלות רציניות בגופם, את הנשק פרקו מהם וזרקו לים, ואילו את המסכות וכובעי־הפלדה נטלו אנשינו לעצמם. את 3 הפצועים הורידו אח"כ לתחנות־העזרה וליתרם ניתנה הוראה לקפוץ למים. שלושה שסירבו, הוטלו למים לאחר שתפסום בידיהם וברגליהם. אותה שעה כבר היה מספר הפצועים ניכר. האנשים בירכתיים היו מהוממים. היינו 1.5 ק"מ מן החוף. כאן היתה הודמנות אחרונה למלחי־הצי לעלות אלינו, כי החוף כבר היה פחות מדי עמוק בשבילם. בבת־אחת נתקרבו משני צדי האניה. שברו את הקורות, זרקו רשתות עם וויס שנתפסו באניה, וכך החלו לעלות. גובה הסיפונים שלנו ושלהם היה שווה כמעט, ועל גבי הרשת יכלו לעבור אלינו. פתאום ארעה הטייה חזקה של ספינתנו והרשת נותקה. על הסיפון עמדו אותה שעה 40 מלחים עם קצינים, שראו עצמם בסכנה והחלו להשתמש בזרקייגים. אמצע־הספינה היה ריק מאנשינו, לפי שהעברנו משם לירכתיים כוח ניכר. אז החלו להשתלט על המרכז ומשם להתקדם לעבר הירכתיים תוך התנגשויות בלתי־פוסקות עם אנשינו. אחר החלו להתקדם אל הגשר, שאליו צריכים היו לעלות, מחמת גבהו. בינתיים הצליחו לפתוח אחד מאשנבי חדרי־המכונות והטילו לשם פצצות־גז. אך העובדים המשיכו בעבודתם.

האניה היתה רחוקה מן החוף 300 מטר בלבד, ומתקדמת לראס־אל־כרום. 14 משלנו, היודעים לשחות קפצו למים. הבריטים נוכחו לדעת כי אלה מהם הנמצאים על סיפוננו בדודים הם, ולא יוכלו להגיש להם עזרה מהירה באנשים משום שאניותיהם לא יוכלו להתקרב יותר לחוף בגלל המים הרדודים. הם החלו להוריד סירות־מוטור ולהסיע תגבורת. ואילו לשם השתלטות עלינו החליטו לעצרנו ביריות. תחילה ירו באויר ואח"כ באנשים. 2 נפגעו מיריות. תוך יריות והתזות גזים התקדמו לגשר אך לא כבשוהו אלא שעה שהאניה כבר נמצאה על שרטון כ־30 מטר מן החוף, בין סלעים. אותו זמן מילאו בגזים את תחתיות הספינה.

לגשר עלה אז קצין שנפצע ופקד שלא לקפוץ למים, אחרת יצווה לירות בקופצים, „נמוך מעל לראש“. ניתנה הוראת המפקד שלנו שלא לקפוץ גם מחשש של נפילה על הסלעים וגם מפחד יריותיהם של מלחי־הצי המרוגזים, שאלו היו יורים „נמוך מעל לראש“, לפי הפקודה, היו מפילים קרבנות־חינם רבים. היתה עוד סיבה נוספת להפסקת הקפיצות: החוף בו נתקלה הספינה בשרטון, היה כולו מחנות־צבא, וסופם של הקופצים והמגיעים לחוף בשחיה, היה בין כך כרוך בסכנה ליפול לידי החיילים שבחוף. ואכן, 14 הקופצים, כשהגיעו לחוף, הוכו מכות נמרצות והובאו במכונית סגורה למקום־הגירוש. גואשנו איפוא מהתנגדות אקטיבית, שארכה כשלוש שעות. הורדנו את

שני העוגנים וקלקלנום. המהנדס, לפני שנאסר בחדר-המכונות, עוד הספיק לפתוח את הפתחים המיוחדים לטיבוע הספינה והקבועים בחדר-המכונות, והמים החלו לחדור לאניה בזרם עז. אותה שעה שוטטו סביבנו כ־10 סירות. נתקיימה התיעצות קצרה, נבחנו כמה אפשרויות, ובסופו של דבר החלטנו להמשיך בהתנגדות פאסיבית. מספר רב של אנשים רוכו ליד מנופי העוגן, כדי לא לתת למלחים לגשת לעוגנים ולהרימם.

לסוף נתפס הגשר על-ידם והופיעו עליו כמה קציני בולשת ומשטרה. הם ניסו להפעיל בעצמם את המכונות, אך מהנדסינו הצליחו לקלקלן עוד קודם לכן. באו מהנדסים שלהם והם ניסו להפעיל את המכונות, אך משראו כי תיקונן מצריך זמן — הסתלקו. מלחי-הצי הביאו סירת-גרר עם מכשיר-ריתוך, ולאחר 30 דקות הצליחו לנתק את 2 העוגנים. אחר קשרו את סירת-הגרר בכבל חזק לירכתים ומשכו משיכה עזה, אך-הכבל נקרע. שוב ניסו לגררנו, הפעם בשני כבלים ובשתי סירות-גרר — ושוב נקרעו הכבלים. אז נתברר להם כי יש חורים בתחתית הספינה וכי אי-אפשר להזיזה. ובינתיים עלו המים עד לאולמות-המגורים. הביאו אסדות-נחיתה שטוחות ובהן 300—200 חיילים מן הדיביזיה המוססת. מצדנו אורגנה שוב התנגדות פאסיבית והיה הכרח לסחוב כל מעפיל ומעפיל בפני עצמו. אגב מלאכה „יפה“ זו חיפשו בין המעפילים אנשים בלונדים וגבוהים — ואסרום; כך נאסרו 4 אמריקאים והקצין המכונאי. ההתנגדות הפאסיבית באסדה הראשונה היתה חלשה, אך בשניה ובשלישית, לאחר שנחו האנשים, היתה גדולה יותר. אנשים רבים הוכו וכמה נפצעו. בס"ה היו כ־60—50 פצועים קל; כ־15 פצועים קשה יותר, ו־27 ביריות — מהם אחד באופן רציני; ואלו בין האנגלים היו 3 פצועים קשה ו־25—20 פצועים קל. בשעה 3 בערך נגמרה העברת האנשים לאסדות, שנתקרבו לחיפה. הועלינו ל„אמפייר לייפגארד“, „אמפייר קומפורט“ ו„אושן ויגר“. לזו האחרונה הועלו 800 מעפילים, השאר חולקו בספינות האחרות. את שתי הספינות הקטנות הביאו לקפריסין, ואילו השלישית נשארה בחופי הארץ עד בירור תביעת „האביאס קורפוס“ שהוגשה ע"י ועד-הקהילה בירושלים. למעשה היו חמישים האנשים, שבשמם הוגשה התביעה, פוורים בשלוש אניות ואת הספינה השלישית שאירו רק לצורך הטענה הפורמלית מצד השלטונות, כי מחכים הם לתוצאות המשפט...

* * *

עד היום תקועה הספינה „חיים ארלזורוב“ בחופה של בת-גלים, ובחרטומה המופנה אל נוכח מחנה-צבא בריטי, משמשת היא סמל למאבק ההעפלה.

מלחמה בין שני חצאי-עולם — מה דמותה?

ישנן שתי אסכולות של מחשבה צבאית בדבר תעודת הפצצה האטומית: — האסכולה ה"קלאסית" והאסכולה של "כפתור-הלחיצה". הראשונה משקיפה על הפצצה כעל כלי חדש בין כלי הזין רב-עצמה ועם זאת מעיק במקצת, והמצריך שנינות-אבחנה איסטרטגית, שינויים באורח האופרטיבי ובעריכת הכוחות ואולי אף תנודות בסיגול מבנה אניות המלחמה החדשות. אולם עם כל זאת משקיפה היא עליו רק כעל כלי-נשק נוסף בתוך אוצר-הזין של שלושת השירותים-הלוחמים הקיימים (הצבא, הצי, וחיל-האוויר). ואלו האסכולה השניה רואה את הפצצה האטומית כברק השלוח ע"י כוח עליון כלי-יכול או למעשה, מלוא-האשפה ברקים אשר לאות הניתן יהלמו במרכזיה החיוניים של האומה האויבת ובזאת, בדקדוק מדעי ממש ובלא התערבותם של השירותים-הלוחמים המסורתיים, ישתקום ללא תקנה.

האסכולה הראשונה ידה כיום על העליונה. היא תובעת ציים גדולים ומשובחים יותר, חילות-אוויר גדולים ומשובחים יותר, וצבאות גדולים ומשנבחים יותר, בטענה כי ההרעשה האטומית איננה אלא כחוקת אש-מחסום נעה, בקנה מידה של מלחמת יבשות, ונדרשים כוחות נעים אשר יתקדמו בעקבות ההרעשה וישתלטו על השטחים. בית-מדרש זה הוא המכתוב את האיסטרטגיה המדינית: התערבות טרומן ביון ובתורכיה, קו המדיניות שנקטו בסין, סיפוחה הבלתי-מוכרז של יפן, הבסיסים באוקיינוס השקט וההיאבקות על שטח-הגישה הצבאי אשר אותו מהוות ארצות מזרח אירופה והבלקנים וכן גרמניה עצמה.

זוהי האיסטרטגיה של היאחזות בראשי-גשרים, ובכיכרות-השיגור לעתיד לבוא בשביל קלעים מנוהלים. זוהי איסטרטגיה של החזקת חיליות-מצב כדי למנוע אויב-כוח מלקדם את בסיסיה הוא לשם התקפת-גומלין משלו, והיא המכתיבה את קוי-המדיניות לגבי המורח-התיכון — משום שהיא תלויה בנפט בשביל חשרות ציי-האוויר שלה וכוחות-היבשה והים הניידים שלה. היא הקובעת תקציב-הגנה בריטי בשיעור של 900.000.000 ל"ש ואת ה-60.000.000 ל"ש לשנה המוצאים על מחקר — מהוץ למחקר האטומי — למען השירותים הלוחמים. היא התובעת את הפקעתם של יותר ויותר אקרים מאדמות אחו וכפר בבריטניה בשביל אימוני-קרבה, בהם מתאמנים הגייסות כיצד לאסור מלחמה באויב — אשר האסכולה השניה טוענת שלעולם לא יראוהו כלל.

בשעה שנתפוצצה הפצצה אמרו אנשי המדע, והם חוזרים על כך כיום, כי כל ארץ בעלת מקורות יכולת מדעיים וטכניים תוכל לייצר פצצה כגון זו תוך שנתיים, או לכל היותר תוך חמש שנים. עשרים וששה חדשים עברו עד עתה מיום שפוצצה הפצצה הראשונה בלוס־אלאמוס. ומרגע שהפצצה תמצא בידי שתי אומות — או בידי אומות מרובות יותר — תשתנה תמונת המצב כולו.

או אז לא תהא זו עוד התגוששות של גייסות בשדה המערכה או ציים שטים אל עמדות ה"הכן" שלהם ואפילו לא עננות של מפציצים. יהא זה מאמץ נואש ורבי־אימה להנחית את מכת המות לא רק ע"י פצצות אטומיות אלא גם בעזרת צורות־נשק מאוסות אחרות אשר העמים מסתירים אותן עתה באוצרות־הזין שלהם — מלחמת־בקטריות, מלחמה כימית, ענני מות של גאזים ראדיו־אקטיביים — תוך נסיון מטורף לשחק ולהחריב, בלא הגיונים של מסע בעקבות ההרעשה, או של צבאות־כיבוש.

כזאת היא טענתה של האסכולה השניה בקרב בעלי הדעה המקצועיים והרציניים של אותה אסכולה, אשר לדברה מקשיבים ראשי השירותים אם כי אולי אינם נהגים, לפיה ואשר, אם ממשית היא — הריהי עושה לחוכא ואתלולא את האי־סטרטגיה הנוכחית, ומעל לכל את מדיניות־ההגנה הבריטית.

נסתכל־נא בעובדות. פצצה אטומית אחת משחררת לפחות פי שלושה מיליון יותר אנרגיה מאשר חומר־הנפץ הכימי החזק ביותר, באותו המשקל. ועד שיהיו הפצצות האטומיות שוב בסימן השימוש תהיה להן עצמת־נפץ גדולה יותר פי מאה או אפילו פי אלף. והרי אפשר לייצרן בכמויות ניכרות וגם (משמשוים את יעילותן היחסית) במחיר זול יותר מאשר את חומר־הנפץ הכימיים האדירים.

ארצות הברית נוכחו לדעת כי יתרון הנוכחי במלחמה האטומית מונח בכך שהן אשר הקדימו בשדה זה, וכן ביכולתן לרכז מקורות חמריים עצומים ולהמציא סכומי־כסף בלתי־מוגבלים. אולם כיום יכולות מעצמות אחרות ליהנות מנסיבותיה של אמריקה ושגיאותיה לגבי אפני־הייצור השונים. מפעלי־חרושת המוקמים עתה יהנו מקפיצת הדרך ויהיו זולים ויעילים יותר. ה"סוד" שבדבר טמון רק בדברים שבשיפוץ ובדקדוק־שיפור ולא ב"סודות"; ה"דעת כיצד" של ההתפארות האמריקאית הפך והיה ל"למוד כיצד", ופרופסור ג'וליו קורי, הנציג הצרפתי העליון לענייני האנרגיה האטומית תיאר, אף על פי שה"סוד" האמריקאי היה לגמרי חסום בפניו, דברים המתייחסים למבניה של פצצה אשר, אף אם איננה העתקה מדויקת של האמריקאית, תהיה בכל זאת רבת־הרס באותה המידה המחרידה.

מעריכים כי כל מדינה בעלת המקורות המדעיים והטכניים הדרושים

יכולה, ע"י השקעה של 300.000.000 ל"ש במפעלי חרושת ובהוצאה שנתית של 30.000.000 ל"ש, לייצר מדי שנה את שוה-הערך של 4.000.000 טון חמרי-נפץ אדירים — בדמות 200 או יותר פצצות אטומיות.

הללו יוכלו ל"הימסר לתעודן" או ע"י מטוסים סטראטוספריים מהירי-טוס הממריאים מבסיס-יבשה או מנושאות מטוסים; או ע"י קלעים-מנוהלים, מהדורות-ענק של טיפוס V-2 למיניהם — מכיכרות-המראה קבועים או מצוללות, "הקנטה" מיוחדות למיניהן; או גם בצורת מוקשים מכווני-אלחוט אשר יוטמנו מראש באזור-המטרה, הלא הן אותן ה"פצצות במקרה" אשר עליהן מדברים לפעמים אמריקאיים בעלי מעמד רשמי בנאומיהם או בעדויותיהם בפני בתי-הקונגרס¹: אפשר לחלוק על כך האם אותו מעשה של המטוס הבודד אשר השמיד את הירושימה אפשר יהא לחזור עליו מעל לארץ המהווה גוש יבשה גדול, בעל מערכת סידורים לגילוי "ציפורי האויב" ולחסימת דרכם באויר, או שמא יהא צורך להשתמש במטוסי-ליווי ובפשיטות-הסחה כדי לחפות על אותו אירון, "מלכה" שהוא הנושא את הפצצה. אם כך ואם כך, — מכל מקום, הכוחות שהיו נדרשים לכך היו מגיעים לקנה המידה אשר נזקקו לו, להפצצות-המחץ על גרמניה. ועוד דבר: יש ומציינים כי רקטות ארוכות-הטווח דיוק קליעתן מפוקפק — אך הלא חלה התקדמות גדולה ביעילותן של ה-V-2. ניווט וטיוס אבטומטיים ופיקוח-ראדאר יכולים לכוון את הקלע אל קירבת מטרתו: ואלו מתקני תחבולה, "בתיזניים"² למשל, כאלה הנענים לחומו של מפעל תעשייתי או ל"הדי-ראדאר" של עיר, או לגינונים והגלגולים השונים של מנגנון ההצתה המופעל ע"י קירבת המטרה — יש בהם כדי להדריכו אל המטרה עצמה. זאת ועוד אחרת, כפי שאמר השנה הפרופסור ליאו סולרד, אחד מרמי אנשי המדע שבתהליך פיתוחה של הפצצה האטומית, בגליון של "ביוולטין אנשי המדע האטומיים שבארה"ב": — "פצצות ענק. המפיצות חמרים רדיו-אקטיביים באויר, אפשר לפוצצם הרחק מערינו.... ואז ישארו בנייני ערינו שלמים, ואלו האנשים שבתוך הערים האלה לא ישארו בחיים".

ברם, כליזון אטומיים כאלה יהיו רק חלק במערכת-גהינום של מכשירי התקפה. המלחמה הביאולוגית התקדמה במידה ההופכת אותה, לדעת אנשי מדע רבים, למתועבת ומחרידה עוד יותר מהשפעותיה הפיזיות של הפצצה האטומית. מהירושימה ומנגאסאקי ידועות לנו גם ההשפעות הביאולוגיות של ההקרנה הנובעת מהפצצה האטומית עצמה, אפילו

1) מכאן ההבלטה הרבה לסכנות הכרוכות ב"גייסות חמשיים" פנימיים, — ומכאן גם מסע התעמולה נגד, "סוכנים זרים".

2) דהיינו, בעלי סגולה של כיוון הגוף-הטס אל מטרתו המבוקשת, בדומה לזו של בתיזונה המכוונת את טיסתה אל "ביתה".

כשפוצצה בגובה, כאשר החמרים החימיים הרדיו-אקטיביים עלו כתוצאה מכך במעלה-סלילי אל-על, בתוך אותו ענן-הפטריות. הנהגה אלפים מאלה אשר נשארו בחיים לאחר ההדף והלהט העצום של ההתפוצצות עצמה. והשריפות שהרוחות המפולשות הפיצוץ בסופת-אש — מתו כעבור שבועות מהשפעת ההקרנות, אשר גרמו לסרטן-הדם, השמידו את תאי הדם הלבנים, עד כדי כך שכתוצאה מזאת היו האנשים מתים מכל אינפקציה קלה. תינוקות מתו, בלי להיוולד, ברחם אמותיהם. גברים ונשים הפכו סטריליים, לפחות באופן זמני, ועשרה חדשים לאחר נסיון-בקיני אחת מאניות המטווח עודנה רדיו-אקטיבית, וסכנה בה לבני-אדם.

אין יסוד לשער שבהתקפה ללא-סייג, אשר בה המטרה היא הרס ללא כיבוש השטח (אשר בו היו כרוכים בשביל הצד התוקף עצמו "סיכונים" שבעקבות השימוש באמצעי הפגיעה הנ"ל) ינהגו "בדיקת ציניות" כלשהי לגבי הפעלת החמרים החימיים, הרדיו-אקטיביים "ילודי-הפצצה". אכן, כבר הומצאו דרכים לשימוש במיני הרעל הרדיו-אקטיביים המתהווים בבתי-היוצר לאנרגיה האטומית המייצרים את הפלוטוניום בשביל מטען הפצצה, בעל "תגובות השרשרת". מוצרי לווי אלה של ייצור פצצות, המופקים עתה בכמויות גדולות יהיו נתונים או להפצה בכל דרך שתמצא נוחה: — ע"י פצצות-גו וכיוצא בזה. רבים מהם עשויים להתחבר עם החמרים החימיים שבאדמה, או במתכות, או בכטון ואז שוב אינם ניתנים לסילוק. פוספטים רדיו-אקטיביים, למשל, היו מזבלים את האדמה מוות. אלפי קמ"ר היו הופכים למקומות שאין בהם חיים.

לגיונות בלתי נראים של חיידקים, ואורגניזמים אחרים רעיי-פגע, ממתנינים להטלת מגפה מותקנת-בידי-אדם. טופחו "גזעים" כאלה של חיידקים אשר יתגברו על ההתנגדות של זריקות חיסון רגילות — ובטרם יספיקו הבקטריולוגים לגלותם ולהגדירם בדיוק ולייצר את התרופה המיוחדת נגדם, יפרצו נגעי-מגפה בכל. באופן כזה אפשר לשלח מחלות בצמחים, בבעלי-חי ובבני-אדם.

אולם יש מעצור רב-כוח בפני צורה זאת של מלחמה. אין המגפה שומרת אמונים לאיש. יכולה היא לנפול על ראש יוצריה. היא עשויה להתפשט במגמות שאין לדעתן מראש. והרי אותה מגפה-רבתי של השפעת ("הספרדית") ב-1918, שבאה בדרך הטבע, הנה דוגמה מובהקת. לא רק באירופה מוכת המלחמה פגעה, אלא אף באמריקה החסונה פגעה קשה; מספר האנשים שהמיתה בהודו עלה על מספר האבידות של כל המדינות הלוחמות בארבע שנות המלחמה; ואוכלוסייתם של איים נידחים שבדרום האוקיינוס השקט נדלדלה בגללה. ואלו, אם תרכיב לאוכלוסייתך זריקות חיסון מבעוד זמן כנגד אותו האמצעי שהנך עומד להשתמש בו —

הגך מזהיר בכך מראש את היריב אשר נגדו כוונתך להפעילו. כן קיימת סוגית המלחמה החימית. אין כאן עוד לפנינו אותה מערכת הגזים אשר במלחמה האחרונה התאמנו להתגונן בפניה וסברנו כי הננו מוכתמים בפניה. גז החרדל, הלואיזט וכל השאר הרי הם בחזקת מעדני-נועם לעומת רוחות השאול רעיהפגיעה אשר הומצאו מאז. בני אדם נטלו לידיהם את תהליכי הטבע והסיטו אותם לאפיקים בלתי טבעיים. אפשר ובין הקוראים יש המכירים את האמצעי להשמדה בוררנית של העשבים הרעים שמשתמשים בו כדי להשמידם בחוך שדה תבואה מבלי להזיק לתבואה עצמה. זהו הורמון-צמחים, חומר חימי בדומה לזה אשר מפרישות בלוטות האדם. חומר חימי זה גורם לכעין עיתות בצמחים שאותם הוא תוקף. הוא ממיתם ע"י שהוא גורם לגידול בלתי-טבעי, באופן שהצמח הופך מפורכס ונתון במין עוית. ההקבלה לכך לגבי בני אדם יכולה להיות מחלת האקרומגליה, הנגרמת ע"י מצב בלתי טבעי של בלוטת-הגידול כשהפרשתה גורמת הן „התענקות“ בידים וברגלים ובלסת התחתונה, והן לעוית כללית במערכת העצמות. אותו משמיד עשבים רב-תועלת אינו אלא רמוז בלבד לאותו סוג אמצעים, אשר בצורות משוכללות וקיצוניות יותר, עלולים להשתמש בהם במלחמה נגד הצמחיה, ולא מן הנמנע שגם נגד בני-אדם ובעלי-חי. כי בני האדם, באותה המשטמה לבני מינם אשר אותה משבחים בשם אהבת-המולדת, נטלו את הטבע וסילפו את צלמו סילוף גרוטסקי מחריד.

בתוך מלוא היקפה של מלחמה כזו, אשר בה המטרה היא להחריב, ע"י מהלומות הבאות בעת ובעונה אחת, ערי בירה, מרכזי-אוכלוסין, יצור חרושתי ומתקנים צבאיים על ידי פצצות אטומיות, להרעיל את האדמה וליטול את אפשרות החיים עליה, לשלח מגפות ולהטביע את האוכלוסיה בים של אימים אשר לא תביעם לשון אדם, — הופך תפקידם של צבאות וצייים, ואפילו של חילות-אוויר, להיות נעדר חשיבות. לפי ששילוב זה של אמצעי פגיעה בכללותו נועד לשתק את אוכלוסית האויב ולהשאירה אח"כ כאותו אדם שנעזב ע"י כל, לאחר שנשבר חוט שדרתו, להירקב ולמות מרעב בין החרבות, אשר הכניסה לתוכם היתה מביאה את המוות אף למנצחים עצמם. אין כל זה אלא „דמות הדברים לעתיד לבוא“ לה, ג'. ואלס כשהיא מועתקת להפיהם של ספרי-הוראה צבאיים.

אולם לאינו תכלית? אנו יודעים עתה מתוך נסיון מר כי המנצח נאלץ לשלם בעד החזקת המנוצח בחיים, באשר האדים המורעלים של מגפה ומוות היו עלולים לשאת את נגיעהם למרחק; כי כל המקצץ עתה את עצביה של מערכת הכלכלה אשר לאויבו משאיר במצב של בעל-מום יבשת שלמה, ואפילו אם רחבו של אוקיינוס מפריד בינך לבין בית-העלמין שיצרת — מופיעים רוחות-הרפאים משם כשזתפים ליד שולחן ארוחת-הבוקר אשר לך ובארוחת-הצהרים של אנשי עסק פילנטרופיים.

מה צפוי לבריטניה במלחמת אטום

גם מבלי שנסה לעמוד במפורט על כך מה יכולות אמריקה ורוסיה לעשות במצבים כאלה, לפי השגותיהן הן עצמן, די אם נתבונן מה יהא גורלם של האיים הבריטיים לו היינו נקלעים למלחמה שבין שני חצאי העולם. אין שמץ ספק, כי היתרון הוא לתוקף, אך בשום מעוף אפשרי של דמיון אין לתאר לעולם כי בריטניה תוכל להיות התוקף.

אולם היינו יכולים לשמש — יחד עם יוון, תורכיה ואיסלנד — בסיס קדומני בשביל אמריקה. הלא כך אומר „ביוולטין אנשי המדע האטומיים“ באחד ממאמרי-המערכת האחרונים: „האומות אשר בארצותיהן שוכנים הבסיסים הקדומניים שלנו תהיינה מועדות לחורבן, אפילו אם רק רקטות זמטוסיים מהסוגים הקיימים כבר כיום יופעלו כאמצעים היחידים לשיגור כלי-ההשמד. מכאן, שאמריקה תוכל לקיים את הבסיסים הקדומניים האלה רק במחיר של העמדת אומות מיוחדות אלו בפני סיכוי של השחתה כוללת — ועל כן יש לשער כי הדבר יעשה בניגוד לרצונן“.

אפשר שהמעצמה אשר הותקפה ראשונה במלחמה שתפרוץ בין שני חצאי-עולם, היא אשר תהא התוקפת כלפינו! (הכוונה לבריטניה — המערב). כי יהיה מה שיהיה הצד שאנחנו נהיה קשורים בו, הצד שכנגד תמיד יראה כמעשה העולה לו בזול יותר, לחסל עוד בהתחלה את פוטנציאל המלחמה של בריטניה, מאשר לעשות נסיון כלשהו לכיבושה. לו היינו הופכים מין „נושאת מטוסים“, או כיכר-שיגורים רבתי לרקטות, הרי שהיינו נוחים להיפגע ול„היטבע“ ממש כ„לזיטניה“ בשעתה. לו היינו מנסים לטפח תעשייה לייצור פצצות אטום היינו מומינים ממש לעצמנו את גורלה של קובאנטרי. לו היינו מתכוונים לאותו עניין ברצינות הרי שהיינו חייבים להערים במחסנינו פי עשרה יותר פצצות אטום וכל אותם אמצעי העזר מסיטי-הבהלות, מאשר „בר-הפולגתא הצפוי לנו“. אולם לאחר שנשלחו — נימצא כמי שסיים את עסקיו ואף את קיומו, באשר לא היה נותר כל פנאי להמרת יכולתנו בפוטנציאל מלחמה. אכן הידיעה על כך, כי שמור אתנו מלאי ממין זה, אפשר ותהיה גורם עוצר לגבי פרוץ המלחמה, אך לעולם לא תוכל להצילנו מחורבן משועשה למשתתפים במלחמה.

שום דבר לא יכול היה להצילנו מרגע שנעשינו משתתפים בה: לא היוונים והתורכים שתורגלו ע"י סמלי-התירגולת של מר טרומן, לא הנפט של המזרח-התיכון; לא צבא-קבע, ויהיה גדולו כאשר יהיה, לא ציירים ואפילו לא חיל-אוויר; לא הדומיניונים שלנו ולא בעלי בריתנו. אפשר שלאחר מעשה היו נוקמים את נקמתנו, אך אין זו אלא נחמה פורתא. אכן, יש לנו ברירה, יכולים אנו להתמיד בקו המדיניות הנוכחי, של נכונות-מגן בנוסח הקלאסי, ולגרום נחתי-רוח לראשי המטות וללורד פורטאל

עלידי שתיינה לנו פצצות־דוגמה אטומיות אחדות; — אן שיכולים אנו להצהיר באופן סופי ומוחלט על הסתלקותנו מנטילת כל חלק במלחמה אטומית כי תבוא, ולהכריז על מדיניות של ניטרליות. במקרה הראשון לא היינו בודאי מספיקים להקדים ולירות את היריה הראשונה; ואלו במקרה השני היינו לפחות חדלים להזמין את האסון ליפול על ראשנו. הפרופיסור סילאר אומר: (וכמה נאמנים דבריו!) „לא ארה״ב ולא רוסיה אינן רוצות במלחמה. הן רוצות רק לזכות במלחמה, אם תקרה״. בריטניה אינה עומדת אפילו בפני קשי ההבחנה הפילוסופית הזו; אין היא רוצה במלחמה ואף יודעת היא, כי יהיה הצד אשר יזכה בהתנגשות בין חצאי־העולם אשר יהיה, היא תפסיד בה... לאחר מותה.

סיכוי ההגנה של מדינות קטנות

(דעות ומגמות במחשבה הצבאית)

א.

קיים הבדל עצום בין מצב־הרוח שהיה שורר בעולם אחרי מלחמת־העולם הראשונה, בשנות 20—1918, לבין זה שבשנות 47—1945, אחרי מלחמת־העולם השנייה. אז, באותן השנים, האמינו בני־אדם שהם לוחמים את „המלחמה לשים קץ למלחמות“; גל גדול של פאציפיזם אידיאליסטי עבר על העולם, פירוק הזיון היה האידיאל והאופנה כאחד. ואילו כיום, בעולם חסר־האשליות, מדברים כבר על תקופה חדשה של „בין מלחמה למלחמה“; במקום תקווה נשתלט הפחד על הלבבות, ובמקום אמונה כלשהי קיים אצל הכל הריאליזם המפוכח והמר. אז ראו בחבר־הלאומים את הגורם הפודה המציל משואה חדשה, ואלו עכשיו אין איש מאמין יותר ביכולתו של ארגון האומות המאוחדות למנוע מלחמה חדשה.

ב.

מצב־רוח זה משתקף בספרות ובעתונות הצבאית בכל ארצות העולם, ביחוד בעתונות הצבאית המופיעה בארצות הקטנות. גם תקציב־ההגנה של המדינות הללו מעידים על כך. דניה הגדילה את תקציב הגנתה כמעט פי־שבעה, מ־40 מיליון קרונות ל־270 מיליון, ונורבגיה — פי־תשעה, מ־20 מיליון קרונות ל־181 מיליון, ונוסף על כך — סכומים גדולים לצידוד חדש לצבאה. בשנת־התקציב 1946/47 תפס תקציב ההגנה:

בנורבגיה	—	19%	מכל תקציב המדינה.
בדניה	—	14%	„ „ „
בשבדיה	—	26.8%	„ „ „
בשווייצריה ¹	—	47.5%	„ „ „

מתפשטת הדעה, כי מקום אחד בלתי־מוגן, כל־צרכו מסכן לא רק את הארץ הבלתי מוגנת למדי אלא את כל שכנותיה. הירחון השבדי־Ny Military Tidskrift („עתון צבאי חדש“) מבקר בחריפות את העובדה, שבנורבגיה נחלשו בזמן האחרון המאמצים לקימום הצבא במסגרת „תכנית שלוש השנים“, וכי חלק מן הטירונים שוחרר לפני גמר אימונם. „האומות המאוחדות

(1) גובה אחוז ההוצאות הצבאיות בשווייצריה נובע, כמובן, מהמבנה הפדרטיבי של המדינה, בה שורה של צרכים באה על סיפוקה במסגרת תקציב־הקנטונים, ומעלה את אחוז ההוצאה הצבאית בתקציב הפדרלי־המרכזי, ואלו במדינות הסקנדינביות מוסבר הוא ע"י תכניות הביצורים וצירום־מחדש של הצבאות, לאחר גמר המלחמה („תכנית ג' השנים“ הנורבגית למשל) — המערכת.

כשלעצמן אינן מבטיחות את השלום" — כתוב העתון ומוסיף, שאומה בלתי מוגנת בין המעצמות הגדולות מעוררת חוסר־בטחון; ראשית־כל — לעצמה, ושנית — לכל מערכת היחסים הבינלאומית.

ג.

המדינות הקטנות, המקריבות סכומים כה עצומים להגנתן, אינן חוששות לאפשרות של התקפה על־ידי אחת המעצמות השכנות, שכוחן הצבאי שווה או דומה לכוחן־הן. מפחדות הן מפני התנגשות בין המעצמות הגדולות — ולקראתה הן מתכוננות. כוונתן להגן על הניטרליות שלהן בתוך התנגשות מקפת־עולם זו, ולסכל את נסיונות הגדולים לבלוע את הקטנים ולהכלילם ב"תחומי השפעתם" ובתוך ארגונו של "המרחב" שלהן.

השאלה העומדת איפוא כיום בפני המדינות הקטנות, היא איפוא: היש להן בכלל סיכויים להגן על עצמן במלחמה חדישה, עם מטוסים המיוענים בכוח־ההדף או הרקטות, מטוסים־ללא־טייס, הרדאר והפצצות האטומיות. אכן, קל מאוד לגנרל מרשל לכתוב בדו"ח הסופי שלו על המלחמה, כי "העולם אינו מתחשב התחשבות רצינית ברצונו של החלש"; המדינות הקטנות, שהן חלשות מטבע ברייתן בהשוואה למעצמות הגדולות, שואלות את עצמן: איזהו מקומן, ומה סכויי קיומן, בעולם ה"חוקים" האכזרי הזה. שלוש הפצצות האטומיות שהוטלו מאוירונים אמריקאים בזמן המלחמה (פצצת־הניסוי שהוטלו במסקיקו־החדשה, ושתי הפצצות ה"ממשיות" שהוטלו על הירושימה ונאגסאקי) עלו תשעה מיליארד פראנק שווייצריים — מדגיש כתב צבאי שווייצרי אחד — וסכום זה הרי עולה בהרבה על כלל הוצאות שוויצריה למען הגנתה במשך כל שנות־המלחמה. אין פלא, איפוא, שקצין שווייצרי צעיר שואל את עורכו של הירחון הצבאי הנפוץ ביותר בארצו: "האם אפשר בכלל למדינה קטנה להקים צבא ולהחזיקו בכדי שיהיה ביכולתו להשתתף במלחמה מודרנית?" ואותו קצין צעיר טוען, שגם למדינות הקטנות יש צורך בפצצות אטומיות. כי חוסר פצצות אטומיות פירושו — הזמנה למתקיף, הקטנים, אומר הוא, צריכים למלא על־ידי כושר־המצאה את החסרון בכוח האדם, בכוח החמרי והכספי ובפוטנציאל־המלחמה בכלל. אחרים טוענים נגדו כי לא היתה זו אלא איוולת, אילו שוויצריה, למשל, היתה מנסה לייצר פצצות אטומיות: דבר זה היה בולע את כל האמצעים הדרושים לצרכי־הגנה אחרים, וכושרה ליצור פצצות־אטום לעולם לא היה מגיע לזה של מעצמה גדולה. נוסף על כך, התגמול הצפוי לארץ קטנה במלחמה אטומית עלול תמיד להיות חמור יותר מהנזק שהיא עשויה לגרום ליריבה.

ד.

ויכוח דומה מתנהל בנוגע לסוגים אחרים של נשק מודרני: האם דרושות לארץ קטנה רקיטות רחוקות־טוח (במתכונת נשק ה־V של הגרמנים)? האם יש איזו תועלת בחיל־אוויר, העלול להישמד משך שעות מספר

מחמת העליונות המספרית בלבד של אוירוניי-האויב? וכיון שארץ קטנה לעולם לא תהיה המתקפה, אלא המותקפת, — האם לא נכון יותר לרכז את המאמצים בהכנת נשק אנטי-מטוסי? האם יש ערך ותועלת למדינה קטנה בהכנת כוח-משורין, שעה שהעליונות המספרית של טנקי האויב עלולה להכריעו בבת-אחת? האם לא היה זה יותר מועיל להתרכז בהכנת נשק אנטי-טנקי? ולסוף: האם יכולה מדינה קטנה להקים ארגון-ראדאר יעיל?

על הכיוון הכללי של המחשבה הצבאית בארצות הקטנות אפשר ללמוד מתוך העובדה, שרובן שקלו והחליטו נגד "יצור זין", "V". ובעד קיומו של חיל-אוויר, כתב צכאי שויצרי טוען נגד הכנת קלעים אלו בנימוקים דלקמן: האפשרויות הכספיות והתעשייתיות של מדינה קטנה אינן מספיקות כדי להתחרות באפשרויותיהן של מעצמות גדולות. בדיוק כמו בויכוח על הפצצה האטומית טוען הוא, כי הנזק שמדינה קטנה יכולה לגרום ליריבתה הגדולה על ידי פצצות-"V", אינו מספיק כדי להטיל אימה על מתקיף חזק, שהרי בין כך מוכן שהוא לשאת נזק רציני למען השגת מטרתו, ומה שמכריע עוד יותר מן הנימוק הראשון הוא, כי אין ערך מעשי לפצצות-"V" בשביל ארצות קטנות, כיון שכיכרות-השיגור שלהן עתידות ליפול עד מהרה לידי האויב, כשאין למדינה קטנה כוח הגנה מספיק להבטיחה מפלישה.

אף-על-פי שאין הכתב השויצרי אומר זאת בפירושו, הרי המסקנה שיש להוציא מדבריו היא, שחיל-הרגלים נשאר כוח המלחמה העיקרי של מדינה קטנה. לאותה מסקנה הגיעו גם סופרים צבאיים נורבגיים, בחקרם את הצורך והאפשרויות לקיים כוח משורין. הטנקים הדרושים לצבא הנורבגי, אומרים הם, צריכים להיות מטיפוס שאפשר להניח כי יהיה שימושי בתנאי הנוף הנורבגי. כל נשק משורין (למשל תותח-שריון) צריך להיות נע-בכוח-עצמו ונתון לפיקוד של מפקדות בדרגות גבוהות (ולא ברשות הבטליונים). כדי שאפשר יהיה להעבירו במהירות ממקום למקום, ניידות זו של כוח משורין דרושה במיוחד לארץ קטנה, שכן אפשרויותיה הכלכליות אינן מרשות לה להרבות בנשק יקר זה, ורק על ידי העברה מהירה וריכוזו במקום ודרוש, אפשר להפיק ממנו את התועלת המכסימלית. מכאן מגיעים הנורבגים למסקנה, שסיכויי ההגנה של ארצות קטנות טבועים בעיקר בשימוש רחב במוקשים, ובחמרי נפץ בכלל. פירוש הדבר, שכל איש-רגלי צריך לדעת איך להשתמש בחמרי נפץ בתפקידיהם השונים, וחיל-הרגלים מאומן לכך יהיה החיל העיקרי של מדינה קטנה.

כתב שויצרי מבטא אותו רעיון בתמונה יפה: סיכויי ההגנה של שוייצריה — אומר הוא — טמונים לא במספר הטנקים שלה, אלא באלפי חיילי הרגלים, העומדים כל אחד בשוחת-הקלע שלו וחמרי נפץ בידו, מוכנים לפעולה נגד אלפי הטנקים של האויב. המשל על "דוד וגלית" נפוץ

ומקובל בספרות הצבאית של המדינות הקטנות. — ועל לקחו הטקטי האמיתי של סיפור זה עוד נעמד.

בעוד ששוללים בדרך כלל את הכנת קלעי־v, ומתמרמרים על הזלזול בחשיבות חיל־הרגלים, ומעיינים באופן יסודי בצורך התאמת כוח־משורין לאפשרויות ולנסיבות המיוחדות של ארצות קטנות. — מדגישים בתוקף את הצורך בקיומו של חיל־אוויר בכל מדינה ומדינה.

בתשובה לשאלת הקצין השויצרי הצעיר, האם יש עוד ביכולתן של מדינות קטנות להקים ולהחזיק צבא אשר יוכל לעמוד במבחן של מלחמה חדישה, מנמק העורך של „הירחון הצבאי השויצרי הכללי“ את דרישותיו להחזקת חיל־אוויר שויצרי כדלקמן: (א) מספר מטוסים של אוירונים, ולא רק לצרכי סיור, דרוש לכל מדינה בזמן מלחמה; אך אם לא יהיה קיים חיל אויר בזמני שלום, לא תהיה אפשרות לאמן בעוד מועד רורבה של טייסים בהיקף גדול. (ב) אם אין מטוסים ברשות הצבא בזמני שלום — לא תהיה גם אפשרות לאמן את גייסות־הקרקע בפעולה אנטי־מטוסיית וכן בשיטות פעולה עם כוחות טיס. (ג) חוסר חיל אויר יגרע הרבה מאמנותן של ארצות זרות בכושר ההגנה העצמית של שויצריה.

כתב שויצרי אחד — והנאמר על ידו לגבי ארצו משקף את מצבן וצרכיהן של רוב המדינות הקטנות — מדגיש, שחיל האוויר השויצרי היה סוג החיל היחיד בארצו, שהגיע במלחמה האחרונה לשירות פעיל, בהגינו על ניטרליותם של שמי שויצריה. לניטרליות של המדינה הכרחיים אוירונים, והטיפוס הנדרש צריך לספק שלושה תנאים: — הם צריכים להיות מוכנים לפעולה תוך זמן קצר מאוד; עליהם להיות בעלי מהירות המראה ו„טיפוס“ גדולה; ועליהם להיות בעלי כושר טיסה מהירה בגובה עצום.

דרישות אלה יוכלו למלא אך ורק אוירונים המונעים על ידי „מנוע־הדחף“, אלה מוכנים לפעולה תוך זמן קצר (לפי שאינם נזקקים ל„התחממות“ מנועיהם), יש להם מהירות־ההמראה הדרושה והם יכולים לפעול עד לגובה של 15 ק"מ. נוסף לכך, מתאימים „מטוסי הדחף“, לדעת אותו כתב שויצרי, לארצות קטנות, מאחר שייצורם זול יותר, הם חסכוניים בצריכת הדלק, ומנגנון שירות הקרקע הנדרש בשבילם אינו גדול. אך יחד עם חיל־אוויר המורכב מ„מטוסי־דחף“, דרוש לארץ קטנה, לפי דעה זו, גם ארגון־אתראה יעיל של ה„ראדאר“.

הכתבים הנ"ל אינם רוצים בחיל אויר „איסטרטגי“ — ז. א. אינם מאמינים שארץ קטנה יכולה להקים חיל־הפצצה לטווחים ארוכים; דרישתם היא לחיל אויר טקטי בלבד, שתפקידו שלושה: (א) הגנה על ניטרליותם של שמי הארץ; (ב) תמיכה בחילות הקרקע (כרזרב נייד של „עצמת אש“ ולהגנה על חילות הקרקע); (ג) תצפית וסיור.

כנימוקים נוספים לקיום חיל־אוויר טקטי כזה מציינים את הרעיונות

הבאים: א) אין להניח כי שוייצריה תעמוד לבדה במערכה נגד מעצמה גדולה (במקרה כזה — הרי בין כך לא יוכל חיל-האוויר שלה להחזיק מעמד אלא שעות ספורות בלבד; יש לחשוב כי שוייצריה תהיה מותקפת רק בתוך התנגשות יותר רחבה, שתקיף את כל אירופה, לפחות, אם לא את העולם כולו) (בזה שונה מצב מדינות אירופה מזה של כמה ארצות בחלקי העולם האחרים). על-כן לא כל הכוח האווירי של האויב יפעל נגדה². (ב) אוירוני הקרב בעלי מנועי ה"דחף" מתאימים יפה לנשיאת קלעים "רקטיים" — ורקטות אלו הריהן הנשק האנטי-טנקי היעיל ביותר³. (ג) לחיל אויר כזה יש אפשרויות פיזור גדולות: בשוייצריה, למשל, קיימת אפשרות לבנות מוסכים בתוך מערות (גם מלאכותיות), ולסלול "רצועות-המראה" שראשיתן בתוך המערות וזן מובילות את האוירון ישר מן המוסך לנקודת ההמראה.

כל הנימוקים האמורים באים להצדיק את התכנית לרכישה הראשונה של מאה אוירוני "דחף" מסוג "ואמפייר" של מפעלי דה-האולנד הבריטיים, שמהירותם המינימלית היא 175, ומהירותם המכסימלית — 850 ק"מ לשעה.

אשר לכוח משורין ולחשיבות חיל-הרגלים, מגיעים השוייצרים לאותן מסקנות שאליהן הגיעו הכתבים הנורבגיים. גם הם חושבים כי עבר זמנם של הטנקים הכבדים ושטנק העתיד יהיה מהיר, קל-תנועה ומשורין רק כדי לעמוד בפני אש של נשק-קל ורסיסי פגזים. והם מוסיפים: "לפי שלעולם לא נוכל להעמיד כוח משורין חזק, נצטרך לרכוז את מאמצינו באמצעי הגנה אנטי-טנקית".

יסודם של הרעיונות האלה הוא, שהמדינות הקטנות מוכרחות להעריך את האלמנט האנושי מעל לגורם הטכני. אין פירוש הדבר, כותב אחד הסופרים הצבאיים, שאדם ינסה לעצור רכב-קרב בגופו, ע"י שישתרע וישכב לפני גלגליו. הכוונה היא כי הטנק ייעצר בפעולת חומר הנפץ שבידי אותו רגלי היושב ומחכה לו לטנק בשוחת-קלעים מוסתרת.

"סוף-סוף" — אומרת פילוסופיה צבאית זו של הקטנים — "אין המכונות יופעלות אלא על ידי אנשים, והתפקיד הצבאי היסודי נשאר שריד

(2) אכן, בעלי דעה זו שוכחים אולי את סגולתו המיוחדת של נשק האוויר: לרכז במהירות — ולעתים הרי נדרש הדבר רק לפרק זמן קצר — את המלומותיו לעבר מטרה מסוימת, כל זמן שהיא נמצאת בטווח מסוים ממרכזיו (וזה חל כרגיל על ארץ קטנה) — המערכת.

(3) בדומה לכך הוכה חיל-השריון הגרמני, שניסה להתפרץ אל חוף הים, ליד אבראנש בראשית אבגוסט 1944, בימי הבקעת החזית בנורמנדיה ע"י האמריקאים — המערכת.

וקיים — להגיע לאנשים אלה, המפעילים את המכונות, ולהשמיעם על מכונותיהם”.

במלחמה האחרונה נבצרה עפי' רוב דרך זו מאת המתגוננים. על ערים גדולות ועל ארצות שלמות השתלט האויב מן האויר. הוא יכול היה לעשות כך משום שמסביב בסיסי מפציצי היתה „טבעת” ששמרה עליהם, ו„טבעת” זו אי-אפשר היה לפרוץ. זו לא היתה אלא „טבעת”-צבא, והערים הגדולות והארצות השלמות ששועבדו מן האויר לא יכלו לפרוץ את טבעת-צבא זו. שכן להן לא היה צבא מספיק לכך, או שצבאן הושמד לפני כן.

המסקנה היא, איפוא, כי גם ההכרעה במלחמות זמננו תיפול בקרב בין צבאות; כי לא פצצות אטומיות ולא „קלעי” ה-„V” יעמדו להן למדינות קטנות אלא צבאות, שזמנם לא חלף גם בתקופה האטומית.

במלים אחרות: מדינות קטנות צריכות להילחם בנשק שיש להן, וצריכות להתכונן למצב שהן עלולות להימצא בו. זאת היא הסיבה שלתמרונים הצבא השוויצרי מציעים תרגילים המבוססים על תכניות נגד אויב בעל עליונות טכנית ומספרית גדולה. מציעים לצייד את ה„אויב-הפולש” המדומה ב„גלמי” טנקים ותותחים, במידה שיש להניח כי טנקים ותותחים ממש אמנם יהיו בידי המתקיף. מטרת התימרון הוא לאמן את הצבא בפעולה נגד אויב, שלמעשה יתכן וילחם נגדו — אויב בעל עדיפות ציוד גדולה. זאת היא הסיבה לכך שהתימרונים השבדיים מרוכזים במיוחד במוביליזציה (הבאת היחידות לידי עצמת-זיון וכושר-תנועה של זמן מלחמה) מהירה, ובשיתוף פעולה בין גופים קטנים בתפקידי הגנה מקומית. כי ההתקפה הבאה עתידה לבוא במפתיע וללא הכרות מלחמה, בצורה של „בליץ”, ורק מוביליזציה מהירה והגנה מקומית יעילה יאפשרו את העמידה בפני אויב העדיף בציוד ובטכניקה.

ה.

אולם, המסקנות שאליהן הגיעה המחשבה הצבאית בארצות הקטנות — שכפי צוין לעיל נשקפת להן סכנה לא מידי בעלי כוח שוה או דומה לשלהן, אלא מידי מעצמות גדולות — ושחילן העיקרי נשאר בכל זאת חיל-רגלים גוזרות שוב אותו משבר עצמו ב„מחשבת המגן”, ששיתק מדינות קטנות כה רבות לפני המלחמה האחרונה ובתוכה, והוא מאיים עליהן גם כיום.

אם אלו הן המסקנות — שואלים — מה בכלל ערכן של ההכנות להגנה? אך בפתחת סקירה זו הרי צוין ההבדל בין הלך הרוח שהיה קיים אחרי מלחמת העולם הראשונה לבין זה של היום והתדגש, שעכשיו שולט ריאליזם במקום אשליות, והנה, ניסוח זה טעון גם תיקון: הריאליזם

עלול ליהפך לציניות. הזכרתי את הקצין השויצרי הצעיר השואל בדאגה רצינית, היכולה עדיין מדינה קטנה להקים ולהחזיק צבא שיהא מסוגל לעמוד במבחנה של מלחמה חדישה; אולם נמצאים קצינים צעירים אחרים, המתיחסים בלעג לכל תפקידם ולכל אימוני הצבא, והסֵהם שהמציאו בשוויצריה, למשל, את הסיסמה הלגלגנית: „במצעד רגלים קצוב — נגד פצצת האטום!“

מאחורי המשבר בתיאוריות הטקטיות, ומאחורי שאלות הציוד, עומד המשבר המוסרי והרעיוני בקרב האומות הקטנות. למשבר זה שתי בחינות: האחת שכבר צוינה — דהיינו, הספק האם יהי לאל ידם להגן על עצמם; והשניה, עמוקה ומסובכת יותר — הוא הספק, כלום יש עוד זכות והצדקה לקיום מדינות קטנות — לפחות כפי שראו והבינו מושג זה במאה הי"ט — בתוך עולם, המתארגן כנראה לפי שטחים עצומים, חטיבות כלכליות גדולות, תחומי השפעה וכד', — או שמא יש צורך בתפיסה ובהבנה חדשה של המדינה הקטנה, צרכיה, תפקידיה וחובותיה.

על משבר זה, העובר בתוך שורותיהם של כל הצבאות במדינות המדינה הקטנה, צרכיה, תפקידיה וחובותיה.

המשמעת היא ציפור־נפשם של הצבאות. אם לא ישתיחה בתבונה ויקיימה בהחלטה נחושה — לא יהיו לך אנשי־צבא. רגיזנטים וארמיות לא יהיו בלעדיה אלא אספסוף מזוין, פורע־חוק, המסוכן לארצו הוא יותר מאשר לאויב.

מרשל דה־ספס

מלחמת-הבורות ו"הסתננות-גבול" ביון

(גריליה נוסח 1947)

מלחמת-החבורות הממושכת ורחבת-ההיקף ביון, היא אחד החזיונות המעניינים ביותר בשנים שלאחר מלחמת-העולם. לפי שיש בה משום דוגמה ולקח לאפשרויות הגריליה בתנאי זמננו בארץ "חצי-אירופאית" מבחינת אוכלוסייתה ותנאיה הסוציאליים והטכניים, ו"יס-תיכונית" (אף הררית) במבנה הגיאוגרפי והאקלימי שלה. הנסיבות הנ"ל ביון אינן שונות הרבה מאילו שבארצות מזרח היס-התיכון על אף הפרשים ניכרים לגבי אופי האוכלוסייה (הרכבה הלאומי ביון הנג, "מעור אחד"). התחברה (כבישי המכוניות במזרח-התיכון רבים וטובים מאלה שביון) ועוד. היערות, זה המחפה האידיאלי לחבורות, מרובים ביון, באופן יחסי, מאלה שבמזרח. הים המקיף את יון מגי רוחותיה, וחודר גם עמוק לפני הארץ — אף הוא גורם המיוחד לארץ זו, מבותרת החופים. אך נוסף לכל הפרטים החשובים האלה, המשפיעים על תנאי מלחמת-החבורות (ועל הסיכויים להדברתה) קיים חזיון יסודי, משותף ליון וכמעט לכל ארץ במזרח-התיכון אשר גרילית-כנופיות עשויה להתחולל בה: הלא הוא גבול יבשתי העשוי לשמש איזור הסתננות — ורצועת מהפה נוחה — לתומכים מעבר לגבול (בתוכם — גם אנשי צבא "מתנדבים") ואף לחבורות, "מתוצרת הארץ", שעה שצר להן המקום, והם מבקשים מחסה זמני לחפש ולהיערכות מחדש. גראה הדבר, כי פרשת יון היא אחת הפרשות המאלפות ביותר בתקופה החדשה בטכניקה זאת של ניצול תנאי-הספר ועולה בהרבה (גם בדמיונה לתנאי המזה"ת) על זו של ספרד. היא מכירה במקצת את מעשה קלאיפדה (ממל) של הליטאים, בראשית שנות העשרים; אך דמיון רב ביותר לה עם סדרת המסעות של מתנדבים גאריבלדיניים באיטליה התיכונה בשנות הששים למאה הי"ט. ובכן, עצם האפשרויות של גריליה ממושכת בתנאי זמננו — מזה, והחזיון של "גבול הסתננות" מזה, אלה הן אותן שתי בחינות עיקריות במלחמת-החבורות היונית, המצריכות התבוננות ולימוד, כמופת ורמז למצבים העשויים להתרחש גם בחלק עולם זה בו אנו חיים.

תיאור התפתחות המאורעות ביון כרוך בקשיים גדולים. ההודעות של הממשלה ושל המתקוממים סותרות לעתים קרובות זו את זו, וגם כשהן עוסקות באותו מאורע עצמו, לובש הוא צורה אחרת. מקורות-חוץ גם הם אינם נקיים לגמרי מנטיית ופניות (וגם מדיעות סנסציוניות); והא ראייה, כי הנך מוצא הבדלי-תיאור וסתירות לא רק בין עתונות ארצות שונות (נאמר — בין עתוני רוסיה ואמריקה), אלא גם בין עתוניה של אותה ארץ (כך הדבר באמריקה ובאנגליה) ואף של אותו עתון עצמו — כ"טיימס", למשל שבמקרים מסוימים סתרו זה את זה כתבותיו (לטובת הממשלה) ומאמרי (הנוחים יותר למתקוממים). אלא שדוקא ניגודי תיאור אלה והבירורים סביבם — מאפשרים להעלות ביתר-בטחה עובדות כהותיות. ועלינו ללמוד מכאן גם על החשיבות העצומה של הצגת העניינים בפני העולם — בעוד מועד ובאופן עובדתי-ענייני — בכל ארץ ומקום שהיא בקות מסוג כזה נוגעת בו.

התיאור והניתוח הבאים יתרכזו בראש וראשונה לא בצדה הפוליטי של פרשת יון, אלא בבעיות של "גריליה נוסח 1947" ו"רצועת-ספר" אשר צוינו במיוחד לעיל.

ראשית הגרילה

עיקר חזיונותיה של מלחמת החבורות ביון הזדקרו לעיני העולם החל מאביב 1947. אולם מצב התמרדות זה נתחדש כבר במארס 1946, עם גמר הבחירות לביה"ג. שהנחילו רוב למפלגות המלוכנים, (לאחר שבפברואר 1945 סיים "הסכם-ארקזה" את מלחמת האזרחים שהתנהלה בחורף 45-1944 באתונה וברחבי המדינה — ראה "מערכות" חוב' ל"ג, מאמרו של י. בר, "מערכות-עיר היסטוריות — ולקחן", עמ' 29). רוב החבורות פעלו בצפונה של יון ובאזורי הגבול, התקיפו כפרים ומשמרות ג'נדרמים, בזזו מכוניות משא והטמינו מוקשים בדרכים.

הערכה כללית (המקור בריטי) מאתו הזמן אמרה: "הקטטיקה של אנשי-גרילה אלה עתיקה היא: — היונק הפתאומי, ההרג, השריפה, השלל — וההיעלמות המהירה. הם רוצחים את החשודים במסירת ידיעות על פעולותיהם, את אלה שאינם אוהדים להם, ותוקפים משמרות-צבא וג'נדרמריה. לעתים הגיעו לידי שליטה זמנית על "איוורים חפשיים" ניכרים. נראה שמספר אנשיה של חבורה ממוצעת אינו עולה על 50, אך יש וכמה חבורות מצטרפות, לביצוע פעולות מיוחדות. קשה להעריך את מספר אנשיה הכולל של החבורות, אך האומדן הנמוך ביותר מעמידו על 3000, "סודרים" לערך. ואילו אוהדים רבים מצטרפים אליהן זמנית, לפי שהסיכון שמסתכנים בו אנשי החבורות אינו כבד, יחסית, וההזדמנויות לאוכלי-הינם, מלקוח-שלל ותיגרה בג'נדרמריה, הן מושכות-לב".

"הגרמנים הפעילו, בתקופה ידועה, עד כדי שבע דיביזיות בניסיונות עקרים להכחדת החבורות. כוחות הממשלה היונית, החלשים מן הכוחות שהפעילו הגרמנים, נוקטים עתה באורח-פעולה דומה — מסעי "סריקה" ומצוד על אזורים בהם שוכנות חבורות, אך אין הם זוכים ליתר הצלחה. המשימה — כבירה. עצם מיעוט אירגונים של המורדים מכביד להנחית עליהם מהלומה מכרעת; כי מכה בחלק אחד אינה גורמת ממילא פגיעה אורגנית בכלל החבורות כולו. אין להם מצביא ראשי ולא מפקדה מסורבלת, ואף לא עורקיעורף שאפשר יהיה לשתקם — אם כי נראים סימנים להתפתחות ארגון וניצוח מרכזיים. הנוף ההררי משמש להם בן ברית, לפי שאי אפשר לקיים שליטה-משטרתית באזורי-ההרים. סיכויי הצלחתם של מסעי-מצוד צבאיים רחבי-מידות הם אפסיים כנגד קבוצות הגמסות חיש, אשר תמיד נמצא מי שיוהירן כמה שעות לפני ההתקפה, והם חוזרים ומגיחים מאחורי כל סלע ושיח משעברו הציידים הצבאיים; ואלו פלגות-מצב קטנות של ג'נדרמריה, בנות מניין אנשים, משמשות מטרות נוחות לחבורות — ועצם תנאי החיים במשמרות קטנים, המבודדים לעתים קרובות, עשויים לגרום מתחות שאין לשאתה".

"ועוד: הג'נדרמים, לא זו בלבד שצפויים הם להתקפות פתע של יריב העולה עליהם הרבה במספרה, אלא שלרוב הם נחות-זיון בעמדם ברוביהם נגד המכ"י והמרגמות של החבורות.
„נוסף לכל אלה — התנהלה ביון, מלחמת עצבים" הדדית: עונשין קשים מצד השלטונות על המתקוממים שבאיוורים הכפריים ואמצעי דיכוי נגד תומכיהם שבערים

• בארץ-ישראל זכורות התוצאות האפסיות כמעט של פעולות כאלו בקיץ 1936 — וגם כאן לעתים קרובות מחמת הודעות מוקדמות שנמסרו לאנשי הכנופיות מידידיהם שבמנגנון השלטון.

(אמנם תמיד מתוך קיום מעמדה הליגלי-הרשמי של האופוזיציה הקיצונית הזאת — דבר, שהצמיח מצבים כמעט אופראטיים, מבחינת ההקפדה על „חוקיות“ פיקטיבית); וטירור החבורות בכפרים (פרשת הטירור מצדם בערים — לא נתחדשה כמעט מאז 45—1944) ולהץ האימים — מצד שכנותיו הצפוניות: יוגוסלביה, בולגריה ואלבניה“.

לא היו בתקופה ההיא עובדות רבות של עזרה בת-מש מעבר הצפון, פרט לחדירתם ליון של פליטים מבין המתמדים, שישבו מעבר לגבול עד שובם לאיתנם. מספר רובים רוסיים נתפסו מידי אנשי-חבורות; אך — לפי ה„טיימס“: „ארצות הבלקן מלאות זין מכל סוג ומין, והגבול מעולם לא שימש מחסום בפני בעלי-זנב“.

עם היכנס נובמבר חלה „ארגעת חורף“, כי, להבדיל מנסיון רוסייה בשנות 44—1941, בה נחשב החורף ל„עונת הגדולות“ לגבי הפרטיזניות הניידות — הרי תנאי אקלים-החורף בהררייון מכבידים על חיי-כנופיות, ומחזירים לכמה חדשים את הנלויים על אנשי החבורות הקבועים לאח הבערת שבבכתת-הכפר.

לקראת ההתמודדות

עם אביב 1947, על רקע „תורת-טרומן“ — מזה, ונקיטת קו תוקפני מצד ה.ס.ס. בארצות הדרגובה והבלקן — מזה, התלקחה מחדש, וביתר-שאת, מלחמת-האזרחים „הפרטיזנית-גנדרמית“ ביון.

הצבא היוני הוגבר בינתיים וצויד במידת-מה. מעצמה של 50 אלף איש לערך בראשית 1946, גדל ועלה, בקיץ 1947, לעצמה הגדולה כמעט פי שלושה (138 אלף). האיומן, ובעיקר הציוד, היו בריטיים. ונוסף לו גם מספר ניכר של מטוסים: לתצפית ולקשר, מטוסי-קרב ומפציצים קלים. לעומת זאת, תוך המערכה וחיידוד יחסי-האיבה במדינה, נחרחו גם החבורות; דו"ח רשמי של שירות-„החקר“ האמריקאי העריך כי מ-1946 גדלו הללו מ-3000 איש ל-13,000. ערכם ככוח-מטריד לא היה מוטל בספק — אף על פי שההכרזה של מי שהיה מיניסטר יוני (אך נטש את יון ויושב כעת באה"ב), כי „אלפים מספר שכמותם ריתקו, בשעתם, בהרי פינדוס, אולימפוס ופאראנאסוס 15 דיביזיות גרמניות למשך ג' שנים“ — גוזמתה היתה רבה מדיוקה. באפריל 1947 חישב עתונאי אמריקאי ומצא כי המלוה האמריקאי בן 250 מיליון הדולר, שחלקו נועד לציוד למלחמה בחבורות — היה מאפשר „לרכוש“ את כל אחד מאנשי-הכנופיות הבלתי מרוצים במחיר של כמעט 20 אלף דולר לאיש! היינו — סכום שיש בו כדי רכישת בית, ומלוא הרפת פרות לכ"א! הוא הוסיף, כי לעומת „השבעה“ כזאת הרי הדרך האחרת, הצבאית, ל„השקטת“ הסוררים, תכיא בודאי, בסיום השנה השוטפת להכפלת מספרם של אנשי-החבורות הרעבים עד 26 אלף“.

„המסע הגדול“ נפתח, באביב 1947, במרחבי-הפיקוד של שני קורפוסים-צבא — באפירוס ובתסאליה — בכוח של ג' דיביזיות. אין הלונה ולא האפשרות לתת כאן סיפור רצוף על השתלשלות האופרציות מאו. הציונים שיבואו להלן יהיו מקוטעים ואין כונתם אלא להעלות חויונות ומצבים אופייניים, שיש בהם כדי ללמד על התפתחות ההיאבקות בכללותה.

מסע-התנופה של השלמון

השלב „החדש“ של מלחמת-החבורות ביון, שבא עם מסע התנופה הגדול של גייסות-הממשלה, נפתח באמצע אפריל 1947, ע"י מסע כיתור רחב-היקף לשם „סריקת“ אנשי

הרי פיג'ריה, הנזכרים בסקירה, צפ"מ מערבה מהר אולימפוס, מעבר צ"מ של נהר ויסטריצה, מדרום לקוזאני.

מיצר טרמופילי צ"ל סמוך למפרץ הים אשר מצפ"מ לאיבאָאָה.

הבורות-הגריליה שבצפון יון — בחבל תסאליה ובהרי פינדוס, המפרידים בינו לבין חבל אפירוס. אחת מכתבות "רויטר" עמדה על כמה חזיונות אופייניים, "המעידים על הדמיון הרב שנתר, לאחר הכל, בין אורח מלחמת-התבורות שבימים הקדומים, החל מימי דוד הגולה, לבין התכסיסים היפים גם לזמננו אנו. נראה היה שאוכלוסיתו האזרחית של כל החבל עזבתה. במסע-גיפ, של 300 ק"מ ויותר, דרך שלושה רוכסי-הרים, על פני דרכים שהיו סגורות מזה 6 חדשים בפני כל תנועת כלי-רכב שלא באו בשיירות ובלווי משמרות צבא, גראו עתה רק שדרות הצבא היוני, הפועלות נגד הבורות המורדים. הודעות של אנשי-צבא יוניים נבחרים, שהוצנחו אל לב ההרים שבהם שלטו. חבורות-הפרטיזנים אומרות, כי המורדים טומנים את כלי זינם באדמה, נוטשים פרדיהם ונפוצים בקבוצות קטנות, בשקדם למצוא, ויהי מה, סדקים ליציאה בתוך הממכרות אשר הגייסות היוניים הטילו על סביבם. סבורים, כי אנשי חבורות רבים למדי נמלטו בעשותם את דרכם בלילות לאורך משעוליה העומים שבמדרוניו צפומי-היער של פינדוס הדרומי.

„שעה שחילה הצבא פתח בהתקפתו, מזה 5 ימים, הפקודות למורדים אמרו: „להתפור, להימנע ממגע-התנגשות, ולמפקדים — להתכנס אה"כ מחוץ לתחום שטחי האופרציות של עכשיו" — על כך העירה תעודה החתומה ע"י ה"קפיטניוס" קיסאבוס, המפקד הראשי לתסאליה" שנמצאה אצל איש חבורה שנהרג.

„בעריקים יש לירות" — הוסיפו אותן ההוראות — „את החללים יש לסלק ולהסתיר, אין להשאיר שום תעודות אצל אלה שנפצעו פצעים חמורים, ויש לירות בהם לבל יפלו חיים בידי האויב. על המפקדים להימנע בכל דרך של הימנעות מליהרג, וחלילה להם ליפול בשבי".

תעודה אחרת שנתפסה העידה על מידת זיוונן של החבורות (אם כי אין לראותה כקובעת "תקן" מציאותי של זיון). שלושים ואחד מאנשי-החבורות קיבלו: 2 מכ"י ביגוניות, 6 תת-מקלעי "סטן", 3 ת.מ. "תומי", 13 רובים אנגליים ו-2 גרמניים, וכן 15 רימוניי-יד.

הציון הבא של כתב רוטר אפיני לצדם המדיני-הבינלאומי של פעולות-הציד הנ"ל: „ממקור מוסמך רם ביותר נודע כי ארבעת הקולונלים, למעלה מ-20 המיורים ומספר סמלים, הנמנים על המשלחת הצבאית הבריטית ביון, אשר לרגל תפקידם בתכנית אימונו של צבאיון חוגים בלאריסה (בירת תסאליה), לא נטלו כל חלק באופרציות של עכשיו".

„דובר" של צבאיון אשר סיכם את התוצאות של ששה ימי-מסע, הודיע כי למורדים אבדו 130 הרוגים ו-7 פצועים; עוד 98 נשבו, ו-5 נכנעו; אבידות הצבא היו 2 קצינים ו-5 חיילים הרוגים, ו-5 חיילים שנפצעו.

עברו אך ימים מעטים מהתחלת מסע-התנופה הגדול של צבא הממשלה וכבר גיכרו גם דקירות הנגד של החבורות. ב-19.4 הסתננו אנשי חבורות דרך מערכי הצבא היוני בתסאליה, והתקיפו כמה ישובים במרחק 25 ק"מ מן המפקדה הראשית של חילה-הצבא. חבורה אחת התקיפה פלגה צבאית בסיכוריון, ונסוגה לאחר קרב של שבע שעות. נהרגו 2 חיילים ו-8 נפצעו. מאנשי החבורה נהרגו חמשה. בשעת נסיגתם נתקלו אנשי החבורה בתגבורת צבאית שהוועקה לסיכוריון, ואיבדו עוד שמונה מאנשיהם. חבורה אחרת פוצצה את שני הגשרים שבין לאמיה לולוס** — ואותה שעה הפתיעו כוחות צבא מן המארב חבורת פרטיזנים מערבה מלאמיה והרגו בה 35 איש.

אך לעומת הדקירות — נמשך מסע-העקירה: „מחמת פעילות-אוויר מוגברת נאלצו קבוצות-פרטיזנים לסגת בתסאליה המרכזית. משמרות-סיור משורינינים מתקיפים את השטח שכותר, וחלקים ממנו כבר נכבשו ע"י הצבא".

כמעט עם ראשיתו של השלב החדש של ההיאבקות בין הממשלה לגריליות, נתחדשו החזיונות בגבולות, אשר לא חדלו מאז. והדוגמה הראשונה — אופיינית לאחרות. „חבורה בת 80 איש שבאה מבולגריה תקפה את משמר הגבול מצפון מערב לסידיר-קאסטרו. ההתקפה נהדפה והתוקפים נסו לבולגריה. מפקד משמר הגבול הבולגרי הודיע כי הם הוכנסו למחנה-מעצר". כעבור יומים נתפרסמה הודעת הממשלה הבולגרית על 100 פרטיזנים אשר חצו את הגבול בדרום מערב בולגריה, — לאחר שצבא יוני דלק אחריהם במשך יומיים. נשקם פורק מעליהם והם הושמו במעצר בפנים הארץ".

* בגבול תסאליה הדרומי, ליד-מעבר תרמופילי, המוליך לתחום פוקידה.

** נמל בחוף תסאליה המרכזית, במפרץ וולוס.

לפי הודעה רשמית מ-22.4, הרגו הדיביזיות היוניות השמינית והתשיעית * הפועלות בתסאליה המרכזית (שטח מישורי בכללו אך קצתו סמוך לאיזורי ההרים — א.ס.) ביומים האחרונים 232 פרטיזנים, פצעו 38 ושבו 150. כן נאמר בהודעה כי מספר מסוים של אנשי חבורות מצא לו מקלט בהרים, מקום בו מטרידים אותם המטוסים. בסיכום של 8 ימים פונו 4.000 ק"מ מרובעים מן ה"מורדים"; 426 מהם נהרגו ו-249 נשבו, מהם 29 הרגוים ו-64 פצועים.

הקרב הגדול ביותר מתחילת שנה זו השתולל ב-23.4 סמוך להר אותריס, צפונית ללאמיה. בשעה שצבא יוני סדיר מן הקורפוסים הראשון והשני התקיף את החטיבה שבפיקוד מנהיג הפרטיזנים, "הגנרל מארכוס". כן התקיף הצבא בטנקים, תותחים ומטוסים ריכוז של כאלף פרטיזנים והניס את אנשי החבורות לעבר ההרים. נמצאו 63 גופות של פרטיזנים הרגוים וביניהם אחד מראשי החבורות שבתסאליה*.

מטוסים יוניים שהפציצו יחידת חבורות גרמו לה למעלה מ-70 אבידות: 33 הרגוים וכ-40 פצועים (מתמיה האופן שבו ניתן להשיג ידיעות מדויקות כל כך על תוצאות הפצצת מטוסים — א.ס.)

דובר צבאי יחס את כובד אבידות החבורות לאימון לקוי, הנהגה גרועה ומריבות פנימיות.

"סגנון" חדש (או חדש-ישן) הוכנס למלחמת-הגריליה ביון ביום ה-25 באפריל, שבו נורו עשרים אנשי חבורות בקוזאני, בדרום-מערב מקדוניה, לאחר שחויבו על "השתייכות לכנופיות סלאב-מקדוניות מזוינות", ושבעה קומוניסטים נידונו למיתה על "פעולות המסכנות את בטחון-המדינה".

השלמה לתמונה רבת-הצדדים של מאבק-מרידה הגמיש, רב הצורות והצירופים אשר בתקופתנו, מוצאים אנו בכתבה של "יו.פ." מאתונה ב-29.4. הכתב, המסתמך על "מקורות קומוניסטיים", מספר כי לאחר ההודעות שנתקבלו ב-28.4 על פשיטות מזוינות כנגד שלוש ערים במקדוניה נתגלתה "תכנית" להתקפות-תגובה פרטיזניות.

מסתבר כי "תכנית" זו, והפשיטות הנ"ל עצמן, הן תוצאה מן האבידות שנגרמו לחבורות על ידי מסע ההקפה הגדול של הצבא בתסאליה ובדרום מערבה של מקדוניה, ומחוסר האפשרות לעמוד כנגדו בקרבות-שדה גלויים. לדברי "נושא משרה קומוניסטי חשוב" עמדו החבורות להעתיק מעתה את מרכז פעולותיהן מן הישובים הכפריים הקטנים אל הערים הגדולות. "ההחלטות בדבר התכנית החדשה נתקבלו בישיבות-סתרים שנתקיימו סמוך לגבול היוגוסלבי ובאתונה". (אכן, במרוצת הזמן נתברר, כי לא היה כאן שיוני מגמות, כי אם רק תוספת מגמה).

אשר לפשיטות עצמן מתקבלת תמונה זו: 200 פרטיזנים חדרו בהתקפת-פתאום ללב-העיר גראזאנה (סמוך להרי פינדוס הצפוני) וערכו קרבות קצרים נגד גייסות יוניים סדירים. החבורה נסוגה ואבידות קלות נגרמו לשני הצדדים. אותה שעה הסתננה קבוצה אחרת בת 200 איש אל העיר וארויה (כ-50 ק"מ דרומית מערבית מסלוניקה). לפני שנסוגה שרפה בה שני בתים. קבוצה שלישית, בת 200 איש אף היא, צדה על תחנת-החשמל של יאניצה (כ-40 ק"מ צפון-מערב לסלוניקה), אך נהדפה.

כן הודיע "מנהיג קומוניסטי", כי כאלף אנשי-חבורות מובחרים נצטוו להתפזר

* בעבר מנתה דיביזיה יונית 2 או 3 רגימנטים — לרוב כ-6 בטליונים בסה"כ. קורפוס היה מונה 3-4 דיביזיות-כאלו.

בהרים או להיכנס למחלת באתונה, וכי כבר החלו בעבודתם בהסתר; כי מוני ממלאי מקום לכל מנהלי הפעולה שבאתונה, למקרה שאלה יאסרו.

לדבריו נערך בתוך המפלגה טיהור כללי.

נתיחה של תנועת החבורות, (הרוצה להימנע מקרבות הכרעה גלויים), להעתיק את מרכזה לתוך ערים דווקא — מובנת (לדוגמאות היסטוריות — ראה מאמרו של י. בר „מערכות“, חוב' ל"ה, עמוד 43); ברם, בתנאיה של יון לא יכול היה הדבר לשמש אלא אחד מאפיקי פעולתה של תנועת ההתמרדות.

כוונת החבורות לשתק את צומתי הכלכלה והמרכזים הטכניים אשר בשטח זירת ההיאבקות, ובראש וראשונה לחבל ברשת החשמל של צפון-יוון — נתבלטה בידיעות „רויטר“, מ"מ במאי המספרות, כי פרטיונים פוצצו את תחנת החשמל בכפר ליטוזהורון, השוכן במורד המזרחי של הר-אולימפוס (מקום שבו נערכה בערב הבחירות הכלליות במרס 1946 הפשיטה הראשונה של מלחמת החבורות המחדש). וכי בקאתריני, 25 ק"מ צפונה מזה, הדפה הג'נדרמריה בהצלחה התקפת-לילה שנערכה על תחנת החשמל.

לפי סיכומי של בריג'נג. מנאטאקיס, דובר הצבא היוני, נהרגו במשך הפעולות בתסאליה, מ"ד עד 1.4, יותר מ-1020 „שודדים“, 1168 נתפסו, בתוכם 181 פצועים. אבידות כוחות הממשלה היו 39 הרוגים ו-93 פצועים. לדבריה, החלו אנשי החבורות להיכנע במספרים הגדלים והולכים, „בידעם כי המשחק נגמר“. רובם טענו כי הושלו. כל אלה שנתמסרו הצהירו, — לדברי הגג. מנאטאקיס — כי „נעזרו ע"י שכנים בלקיים“.

אופיינית ל„מלחמת-יוון“ הנוכחית הכפילות המשונה: אכזריות בלתי מרוסנת כמעט כלפי היריבים המזוינים ואף לגבי מתנגדים פוליטיים; ועם זאת שמרו על צורות של נוהג הומניטרי ומגע-ומשא ציבורי. והרי דוגמה: בראשית מאי הושג הסכם בין נציגי „הצלב האדום“ הבין-לאומי לבין הממשלה היונית, לפיו הסתלקה זו מהתנגדותה לפעולת הצלב האדום בקרב השבויים מבין אנשי החבורות ובין הגולים הפוליטיים (שגורשו לכמה איי-יוון קטנים). „מעשה יוכל הצלב האדום — בישרו העתונים — לטפל ב-15 עד 20 אלף איש הנמנים על שני הסוגים הנ"ל“.

וכמעט באותו זמן הגישה משלחת מטעם א.א.מ. לראש ממשלת יון, מכסימוס, מחאה „על המאסרים בהמון בסלוניקי, ועל הוצאתם להורג של אנשי חבורות, אפילו מבלי לתת להם זמן לבקש חנינה“.

בצד המחאות והתביעות של האופוזיציה נעשו גם נסיונות „לתור“ את שאלת השבויים והאסירים בדרכים אחרות לגמרי.

ב-10 למאן התקופו אנשי חבורות רכבת בה הובלו 28 עצירים קומוניסטים בלווי משמר צבאי חזק, לאחר תגרה קצרה, בה נהרגו 8 אנשים, נסוגו אנשי החבורה, כשאתם העצירים וכמה מהשומרים, שנשבו. ההתקפה בוצעה בתחנת-רכבת בין טריפוליס (שבארקאדיה, במרכז פאלופונאס) לקאלאמאטה (שבחוף הדר-מער' בחבל מאסאניה). ענין מיוחד בידיעה זו, לפי שהיא מעידה על פעילות תוקפנית של חבורות באיזור המרוחק ומבודד לגמרי מבחינת גיאוגרפיה משדה ההתנגשות העיקרי שבתסאליה.

אכן, המאסר והגלות הלכו, בינתיים, והניבו את פירותיהם הרגילים... והרי דוגמה שזכתה, לפי טבע הדברים, לפירסום יתר:

במקום גלותו, באי איקריה שבים האיגאי, התאבד ביריה אל לבו הגנרל אברפידוס באקינודיס, מי שהיה המפקד של כוחות „אֶלֶס” בשנות המלחמה. גנרל זה מפורסם ביון בשל פעולותיו המהפכניות, ונודע בכינויו „הקולונל האדום”.
ב'18 במאי התקיים שלא בפניו משפטו של מוכיר המפלגה הקומוניסטית, ז'ארכאריאדס. שנידון ל-3 שנות מאסר ולקנס של מיליארד דרכמות „בעד מאמר עלילה על הגנ. ז'ארואס, מיניסטר הסדרה-הציבורי”.

כאמור לעיל, לא נשארה מלחמת-האזרחים היונים „נחלתן” של תסאליה ומאקדוניה בלבד. ב'9/5 התפשטה לפתע לאי הגדול כרתים. חבורה מזויינת, בת מאה איש לערך, התקיפה את העיירה היאַרפאטרה בדרום מזרחו של האי, הקיפה את תחנת המשטרה ופתחה באש בנשק אוטומאטי. מחוץ לקרבנות משני הצדדים שנפלו בקרב — הרגו אנשי-החבורה 11 פליטים פוליטיים אל בניים — ממתנגדי המשטר האלבאני הקיים, שותפי-דרך עם הממשלה היונית שמצאו מקלט בכרתים — דבר המעיד, שוב, על רקע פוליטי-מפלגתי מובהק של ההתנגשות. לאחר זאת נשלחה אניה המשחית „כרית” מאתונה לנמל הרקליון, שבחופו הצפוני של האי. בינתיים — נתחדשו „מקרי הגבול”; הפעם — בספר היוגוסלבי. לפי עתוני יון לכדו פרטיזנים ב'10/5 את משמר-הגבול היוני שבמיקרולימני (בחוף אגם „פראספה-הקטן”) סמוך לגבול היוגוסלבי. כן נאמר באותם העיתונים כי הפרטיזנים נתמכו באותו מקרה ע"י מחלקה של חיילים יוגוסלביים ולאחר נסיגת הג'נדרמים היונים, העתיקו אלה את כל אשר היה במצודה-המשמר לשטח היוגוסלבי.

*

כיצד נשתלבו ענייני האספקה והקשר, לא רק ביבשה, אלא גם בים לתוך התמונה הכללית של „גריליה ענפה”, ועל נסיונות ההברחה, נרמז בידיעה המקוטעת שסיפרה כי ב'10 במאי טובעו ע"י כוחות-הצי היוני, סמוך לפניהנהר אַפִּינְיאוס (בחופה המזרחי של יון, בתסאליה-המרכזית) 10 סירות, שנשאו אספקה לגדודי הפרטיזנים אשר באותו האזור. צוותי הסירות הצליחו להימלט. אותו זמן בערך נישבו עוד שתי סירות בים הפתוח, בחציה-הדרג' לאיי „הספורדים הצפוניים”.

שתי תמונות: א. מקדוניה במריה

שתי כתבות (בריטיות, בעלות נטיה בולטת לצד הממשלה) שופכות אור על המצב באמצע יוני בשני חבלים אופיינים: האחד, אשר בו חזקה עדין התנגדות החבורות והשני, חבל אשר הודבר ברובו.

הראשון — מערב-מקדוניה. הכתבה באה מהעיר קאסטוריה, „השוכנת על לשון יבשה המשתלחת לתוך אגם-קאסטוריה ואשר ייקל להגן עליה בפני פשיטות מורדים; עם זאת הריהי מבודדת כמעט לגמרי מחלקי מקדוניה האחרים. אותו יום אפשר היה להגיע אליה רק במטוס-סיוור קטן, ולנחות על מסלול-נחיתה קצר המצוי בקרבתה. מחמת מיעוט החיילות לשמירה על הדרכים ולסילוק המוקשים הנורעים יום יום ע"י המורדים, נעזב הכביש מפלוריה, ואלו בכביש המוליך מקוזאני אפשר היה להשתמש רק פעמים בשבוע, כשהצבא מייחד משמר-משורין לליווי מכוניות-המשא והאוטובוסים. נוסף לטבח ולהרס היום-יומיים, מתערערת גם כלכלת חבליה-ספר. משקה של קאסטוריה, שהצטיין בשפע חקלאי ובענף הפרוות שלו (אגב, ענף זה פותח כאן, על ידי היהודים עוד מימי הביניים) — שותק. כל עוד לא נחתמו הגבולות וכוונן השלום — לא תאזון כלכלת-יוון. מספרו של צבא-יוון אינו מספיק להבטחת כל הכפרים. מאז הפשיטות על פלוריה, הוצאו אנשי צבא ממשמות גבול ומאזורים מרוחקים להבטחת ערים גדולות יותר. כן נדרשים עתה

כוחות-צבא למשמר-שיירות, ככוחות-מגן בנקודות איסטרטגיות, כגשרים וכדו', ובאותו זמן עצמו אוסרות יהדות הצבא מלחמת-תנופה על החבורות. כמעט תמיד מצליחות הן בתגרות, אך כדי לרכז כוח ראוי במקום אחד נאלצות הן לחשוף מקומות אחרים: ומקומות אלה נתקפים לילה לילה. כל ההבל שבין הר-גראמוס, בגבול-אלבניה, לעמק הגהר אֶלִיאָקְמוֹן (ויסטריצה) — (למעלה מעשרת אלפים קמ"ר, כמחצית א"י המערבית, והנגב בכלל) — הוא עתה נטול הגנה.

„היום פנו נשיאי י"ג מועצות-כפר למפקדת-הבריגדה וביקשו לציידם בנשק להגנה עצמית, שאין הצבא יכול לתתה (נושא, המוכר למדי לתושבי א"י). ציר-פרלמנט מקומי שבתו בת העשרים נרצחה באביב ע"י המורדים, הסביר למשלחת את מדיניות-הממשלה שלא לתת נשק לפרטים; אך הוא הביע את תקותו, כי הודות לעזרה בריטית ואמריקאית יוגדל הצבא עד כי יוכל להבטיח את שלום כל האזרחים". הסירוב לתת נשק לאזרחים נובע בודאי גם מחשש, פן יפול בידי הפרטיזנים — אם מתוך הצטרפות אנשים מבין התושבים ואם כמלקוח.

שתי תמונות: ב. תסאליה שהודברה

כעבור ארבעה ימים מוסר אותו כתב:

„לאחר שעשיתי שבועים בחבליה פרועי-ההוק וטרודי-החבורות של מערב-מקדוניה מעודדת השהייה בתסאליה, שבה הוחזרה סמכות המדינה על כנה, לאחר הפעולות האחרונות, אם כי מעריכים שכ-1500 מורדים מצויים עדיין בשטח ההר. של פיֶאָרִיה ואולימפוס, אשר 20 בטליונים של הקורפוס השני פועלים עתה נגדם, ובאזורים שעל המאברומוני והפאליון, ואם כי טרם פונה מהם רמות מסויימות מדרום לקארפאגנימי, — הרי שטח נרחב פונה מן המורדים לחלוטין. פעולות החדשיים, מאז אמצע אפריל, הצליחו עד מאוד, ולמעלה מ-4,000 איש מהמתקוממים הוצאו מכלל פעולה (מה אחוז המומתים — לא צוין כאן — א.ס.). גורם מעודד הוא, כי ארגונים הפוליטי של המורדים בכפרים נשבל, והוחזר אֶמוֹן הכפריים והרועים בסמכות המדינה; בעוד שלפני כן חששו למסור ידיעות על הסתננות מורדים, מרבים הם עתה לסייע לשלטונות". (כאן — לקח הזכור בארץ-ישראל היטב, מאז המפנה שחל בתוך הכפר הערבי והחברה הערבית ב-1938). „בזמן האחרון מתרבה גם מספר העריקים מכנופיות המורדים, ואם קודם לכן היו אלה מה„אנוסים“, הרי עתה נכנעו גם רבים מהגרעין, מאלה שאומנו בבולקאס שביוגוסלביה“.

כאן, בדברו על המצב בכפרים, מגלה הכתב — אולי לא תמיד במתכוין — את הגורמים הפנימיים העיקריים המקיימים ומניעים התנגדות-חבורות — מזה, ודרכי ההדברה של השלטונות — מזה.

ועוד: „במידת האפשרי מקבלת הג'נדרמריה על עצמה את הבטחת הכפרים ששוחזרו. לפי הערכתם של מפקד הקורפוס ומשלחת המשרה הבריטית כאן ידרשו עוד 5,000 רובים להגנה מקומית בתסאליה, בטרם אפשר יהיה לשחרר מכאן ללא סיכון יתיר יהדות מהקורפוס השני לשירות אופרטיבי במקדוניה“. מאירי עינים ביותר הן הערותיו של אותו כתב ביחס לעניני השפטים ומשפטים, מצב השבויים, בתי הסוהר, הפליטים, ומידת כושרו של השלטון. אך אין כאן המקום לעמוד עליהן.

לקט-פשיטות ולוח-של-הריגות

בהודעות מטעם הממשלה על המתרחש ב„זירת יון“ בסוף מאי וביוני, חזרו ונשנו מספרים על אנשי חבורות הרוגים, שנצטרפו והלכו לחשבון גדול של יונים מומתים; וכן תיאורי התנפלויות-פתע של הפרטיזנים. והרי כמה דוגמאות:

בחצות. אור ל-26 במאי, ערכו החבורות כמה התקפות מתואמות על עירות וכפרים במקדוניה. ביחוד כבדה ההתקפה על קטרני (במורד אולימפוס); לאחר קרב שנמשך שלוש שעות, בו השתמשו הפרטיזנים בבקבוקי נפט ופצצות תבערה, נהדפו ע"י הצבא בהשארים אבידות.

ב-30 במאי התקיפה חטיבת החבורות בעלת עצמה ניכרת את פלורנה שבצפון מערב מקדוניה, וניסתה ללכדה. סברת השלטון היתה כי כוננת כיבושה של עיר זו היתה להקים בה „ממשלה אבטונומית“, אשר תמשול מפלורנה על חלק ניכר של מקדוניה. בקרב שהתחולל נחלו החבורות תבוסה, אבדו להם 85 הרוגים ו-30 פצועים, והן נסוגו בשלוש שדרות לצד מונאסטר, מעבר לגבול היוגוסלבי.

לטיב היחסים הנהוג במלחמה זו אופייני הצביון התורכי, שהרבה ממנו שרר בחייה של יון: — ראשו של מנהיג פרטיזנים המכונה „קפיטן דומרקיוטיס“ שפקד על החטיבה תקפה את פלורנה, ונהרג בקרב עליה. נשלח במיוחד לקאלאבאקה, מרכז שלטון מחוזי, והוצג בה לראוה.

התקפות כוחות הממשלה בצפונה של יון נמשכו גם ביוני ומספר האבידות הלך ורב. ב-6 ביוני שוב התלקח הדרום: 250 פרטיזנים התנפלו על הכפר גורי, ליד קאלאמאטה שבמאקאניה (דרום פאלופונאס); פלגה בת 57 ג'נדרמים עמדה שם בהתנגדותה — גם לאחר שמחצית אנשיה נהרגו — עד אפס תהמושתה. „כוחות-ממשלה חזקים נשלחו לדלוק אחרי הפרטיזנים“, בלילה שלפני כך תקפה חבורת פרטיזנים שדרה צבאית בדרום פאלופונאס, ושלושים מאנשיה נהרגו. אבידות הצבא היו 8, ביניהם בריג'דיר אחד. מעשים אלה העידו כי בחצי האי פאלופונאס, אשר בדרך כלל שלטו בו החוגים המלוכנים, קיים מרכז-משנה של המורדים.

„יום גדול“ היה ה-13 ביוני, בו נהרגו 232 אנשי חבורות (ונפצעו 152), בתגרות שהתנהלו על פני יון כולה. עיקר הקרבות התחוללו בפאלופונאס. חבורה שתקפה את העיירה דפנה, איבדה 45 הרוגים — והרגה 10 ג'נדרמים — ובמנוסתה אח"כ, לעבר הצפון, נפלה למארב שהכין לה הצבא — ואיבדה עוד 35 מאנשיה שנהרגו. פרטיזנים לעשרות נהרגו בקירבת ספרטה, בתסאליה המרכזית, ובסמוך לגבול היוגוסלבי. פרט מענין: ב-22 ביוני הפילו פרטיזנים „בנשק אנטי-מטוסי“ — שמה במקלע? — אירון צבאי באיזור קוואני שבמערב-מקדוניה.

אכן, אין ספק כי רבים בין הקרבנות היו אנשי כפרים שלא נמנו על הפרטיזנים הפעילים, אלא נהרגו בשל נטיותיהם כאוהדים. ביחוד ודאי נכון הדבר לגבי לאקוניה (סביבתה של ספרטה), בה השתוללו חבורות מלוכניות, אשר הממשלה גינתה את פעולותיהם אך למעשה שיתפה אותם בביעור אוהדי האופוזיציה.

בשערי הכירה

בימים של 22—20 ביוני ניסו המורדים לבצע שלב נכבד בתכניתם ולבצר את מעמדם ביונה-תיכונה — החוליה המקשרת שבין תסאליה לפאלופונאס — ע"י חדירה לתוך אתיקה עצמה, היא מחוז הכירה. חבורה גדולה פעלה שבועות מספר באיזור הופו הצפוני של מפרץ קורנת, ומנן לא רב לפני כך תקפה את העיר ההיסטורית דלפי, שבפוקידה. לשלטונות הצבא היה ידוע כי תכנית „המסע“ היא להתקדם לאורך החוף, מרמה אל רמה — מהר פארגוס ועד פארגאס קילומטרים לא רבים מאתונה. לסיכולו של מסע זה הוצבו במעברי-ההרים מארבים של אנשי-צבא וג'נדרמריה. ההתנגשויות העיקריות ארעו במורדות הר האליקון, לבסוף פוזרה החבורה ושרידיה הונסו לעבר פארגאוס. השליטה הצבאית של הממשלה על הגורות הבריחה — הובטחה לזמן מסויים. אכן, עוד היה צפוי המשך גם לפרק זה.

במאיינוי הלכה וגברה האכזריות (ויש לשער — ההדדית) במהלך האופרציות של הדברת החבורות. ב־8 ביוני נורו שמונה מתושבי סלוניקה, שנידונו למות ע"י בית־דין צבאי, באשמת „קשר להפריד את מקדוניה מעל יון“, וצוינו כ„חברי ארגון טרוריסטי סלאבי“. ב־14.6 נורה בלאמיה שבתסאליה לויס־קול. מונקוראס, על „ביהו ממתנה ריכוז ונסותו להתחבר עם הפרטיזנים“; ובקארדיצה נידון למות ד"ר גריואס, ראש השירות הרפואי הפרטיזני. תופרת נידונה למות בסלוניקה באשמת „ריגול והיותה סוכנת לחבורות“. עם זאת נחדש „סידור החשבונות הקודמים“: ב־19 ביוני נורו 17 ממשפתי מרד דצמבר 1944, חברי „אלאס“ (מי שהיו פעם מאנשי התנגדות לכובשים הגרמנים) באשמת „היותם חברי פלגת־הביצוע של פסקי־מות קומוניסטיים בימי המרד“, שהורו בכך בעת המשפט, ב־1945. אך פניותיהם אל כל דרגות העירעור והחנינה — היו ללא הועיל.

הדבר המיוחד מלהמת־אזרחים זו מכל התמונות ה„רגילות“ של תנועת־התמרדות והנסיון לדכאה — היה קיומם ה„ליגלי“ של כל מפלגות האופוזיציה לרבות המפלגה הקומוניסטית. עתונותן הוסיפה להופיע, ונתפרסמו בה התקפות קשות ביותר על הממשלה, קריאות להתנגדות ואף מנשר להקמת „ממשלה חפשית“ בצפון (בראשית אוקטובר ש.ז.). ייתכן, כי יקשה למצא לכל אלה הקבלה בתולדות השנים האחרונות, פרט לכמה קרי־דמיון למצב הדברים שבארץ־ישראל. אכן, ה„טיח“ החיצוני הזה, שנבע מתוך התחשבות במושגי העולם הדמוקרטי, לא מנע כלל לא רק בעד פסקי דין קטלניים, כנ"ל, אלא אף לא בעד מאסרים ומעצרים בהמון, המכונים לשתק את פעולת אותן הקבוצות עצמן, שהוסיפו להיחשב כליגליות. הוחל בכך בקנה מידה רחב בצפון — כי באיזורי ההרים הסמוכים לגבולות נראתה כממשית ביותר ההאשמה בנסיגנות ל„הקמת ממשלת יון חפשית“. ב־1 ביולי נאסרו באשמה זו כ־50 מראשי הקומוניסטים והשמאל בסלוניקה. בהודעות רשמיות על מאסרי סלוניקה סופר גם כי „הנאשמים הודו הודאה מלאה באשמתם“...

ככל שנמשכו הפעולות בשדה, וככל שגבר הספק בהשגת הסתרון בדרך זו בלבד, באה הרחבת המאסרים, עד כדי מעצרים וגירושים בהמון: החזית של ניגודים פוליטיים שבמרכז־המדינה הלכה ונתקשרה בחזית של פעולות־שדה ומסעי־הדבר. המסרה המוצהרת היחה: דיכוי קשר קומוניסטי להפיכה בבירה ומניעת הקמת ממשלה נפרדת („יונית־חפשית“) במחוזות־הספר, שתיעשה בעזרת חיל מעבר־הגבול משם („בליגדות בין־לאומיות“). גרעין של אמת היה בהודעות הללו; אם כי, תיאורי המצב שליוו את ההכרזות היו ללא ספק בדויים במדה רבה.

ב־10—9 ביולי נאסרו (בעיקר באחונה ובסלוניקה) למעלה מ־4000 איש, „הידועים או החשודים כקומוניסטים“. טענת הממשלה היחה כי „המתקוממים התכוונו להעתיק את המרידה לערים ולבירה, והיו מוכנים לפעול בשעה אחת בלילה, ב־10 ביולי“; ועוד: „כ־150 בין האסורים באחונה היו לבושים מדי ג'נדרמריה, ועמדו להמוק מן הארץ“. פארטאלידס, מזכירה של א.ג.מ. השמאלית, רבים מחברי המרכז שלה, וכמה מאנשי העתונות הקומוניסטית נאסרו. כן נאסרו אנשי־הצבא מן האגף הליברלי השמאלי והסוציאליסטי (הגנ. גריגוריאדס ואחרים), ראשי הסוציאליסטים, רופאים ועורכי דין — ובסלוניקה אף תובע כללי... מאסרים רבים נערכו גם בלאריסה ובוללוס שבתסאליה, ובקאוזאלה שבתראקיה. אלפים מהנעצרים גורשו לאיים בים האגאי.

הקשר שבין זירת-החרים לזירת-הערים

אך גם לאחר כל אלה לא נאסרו מפלגות האופוזיציה, ותוניקה (גם אלה של הקומוניסטים) הוסיפו להופיע.

השלטון טען כי כוונת הפרטיזנים היא להעתיק את פעולתם לתוך הערים, לגלות את כוחם גם שם, ואגב הפגנות והתנגשויות בין משטרה למפגינים — שעה שכוחות השלטון בבירה ובעורף יוחלשו מחמת מלחמתם בחבורות שבהרים — לעורר את ההמון להתקף, בהשתתפות קבוצות-מחץ מוכנות, תחנות-משטרה, משרדי ממשלה, וכי"ב". כ"דוגמת דצמבר 1944".

כאמור, ודאי היתה-מידת אמת בטענה. החבורות שאפו להקים בערים, היתה שניה" משלהם. הערים היו עשויות לשמש לחבורות מקור חשוב לכוח האדם שלהן, ההולך ותש במלחמת ההכחדה האכזרית. השלטונות טענו, כי נתפסה פקודת "הגנרל מארקוס" (מנהיג החבורות בהרים) שציוותה על מרכז א.ג.מ. "להייל לשירות מידי את כל כוחות המילואים". הערכות בלתי רשמיות, באמצע יולי, העמידו את עצמת "המתמרדים בכוח" שבאיזור אתונה בלבד, על 30 אלף איש — אשר גם לאחר גל המאסרים הגדולים רק "פחות מחמישית מהם נעצרו". יתר על-כן, אנשי המילואים אשר לכוחות המתמרדים היו מרוכזים בחלקם בעמדות-מפתח טכניות, משקיות ותחבורתיות, אשר עליהן מעונינת להשתלט בראש וראשונה כל תנועת-התמרדות; ידיעה מ"14 ביולי, סיפרה: "...עוד אלף ושש מאות איש נאסרו באתונה ובפיראוס במשך יום אתמול; רובם מעובדי מפעלי המים, הטלפון והחשמל, החשודים בהשתיכות לכוחות-המילואים של א.ג.מ.א.ל.א. שבבירה"..." הדברת החבורות שבהרים — מזה, ושיבוש אירגונם של כוחות-המילואים והתמיכה אשר להן בערים מזה — לא היו אלא משימות מקבילות של השלטון, כשני קטעי-חזית המשלימים זה את זה. וכך יקרה ודאי תמיד, בכל מצב שידמה לזה ששרר ביוון בשנת 1947. (ואף בארצנו, בעיר אנפין, זכור הקשר שבין "ההרים" לכנופיות שחדרו, למשל, ליפו בשעתה).

"הון הגבול" המדיני והאופרטיבי

לרשימה הארוכה של הודעות השלטון על התערבות השכנים שמעבר לגבול-הצפון, על "בריגדות בין לאומיות" (החל מסוף יוני וראשית יולי), "המתרחקות בנמל ספליט שביוגוסלביה, ואשר התאמנו לפני כן בצרפת", על "עשרת אלפים גריליארים בני לאומיות בלתי ידועה" שביוגוסלביה, על הקמתה הקרובה של "ממשלה אבטונומית" בגבול היוגוסלבי, על מטרת ניתוק מקדוניה וסיפוח תראקיה לבלגריה — יש להתיחס בהבחנה ותוך ניתוח עובדתי.

ראשית כל — על הזיון ההתערבותי של שכנים מבחינת הכללית (כמה פרטים רבי ענין עוד יבואו אחר-כך). כבר צוין לעיל כי יוגוסלביה, ובמידה פחותה במקצת — בולגריה ואלבאניה, ודאי ששימשו, בסיסי נופש-החלמה" לחבורות יוניות. מדי צאת כוחות-הצבא היוניים בעקבות פרטיזנים נסים היו נתקלים בגבול — ורבו תלונות היוגוסלבים (והאחרים) על נסיונות הצבא היוני לחצות את הגבול (ובארץ-ההרים לא תמיד ברור הגבול עצמו) ברדיפתו אחרי חבורות-הפרטיזנים; כן רבו התלונות על טיסות מעל לשטחי-הספר שלהן. דהיינו, שגבול "פרטיזני-אינטראנציוני" כזה (וכמוהו היו — ועוד יהיו בודאי — גם מחוץ ליוון) מונע את רוב סיכויי חיסול החבורות. כי בלתי אפשרי היה לקיים "קורדון" (שרשרת-משמר) רצוף לאורך גבול הררי, כ-1000 ק"מ אורכו, אלא אם כן יועסקו במשימה כזו מאות אלפי חיילים. ובלעדי "קורדון" מהודק כזה (מעין "חומת-טאגארט" הנודעת

בצפון א"י ב־1938, — אך ביתר הידוק וממשות) הרי כמעט תמיד תוכלנה חברות פרטיניות לחמוק לחוץ־לארץ דרך ואדיות עמוקים או מדרונות תלולים ושוממים.

ברם, הגבול הקרוב מנע לא רק אפשרות של היסול, אלא גם פעולה מנועת נגד בסיסי החבורות. במידה שהפרטיונים הכינו את פשיטותיהם מעבר לתחום המדינה — הרי נהנו, ראשית, מן הבטחון המוחלט של בסיסם, ושנית — ממידה רבה יותר של הפתעה בביצוע התקפתם — כי את חלקו הגדול של מסע־הגישה למשימתם יכלו לעשות כמעט באין צופה. אין פירושה של דברים כי "סיטואציה של־גבול" מבטיחה דוקא הצלחה להתקפות מסוג זה; לא פעם וכשלו נסיונות כאלה אף בצפון־יון, וגם במצבים אחרים יתכן לסכל את התכניות ל"מלחמת תחומים" מסוג זה. מכל מקום ברור מה גדולים היתרונות שגבול כזה מקנה לחבורות, ומה רבות הערות, הדריכות, גמישות־העריכה והזריזות במסע ובפגיעה אשר מצב זה מחייבו לגבי כוחות המגן. ולא תמיד נמצאו הם במידה הדרושה בצבא הממשלה היונית ובג'נדרמריה שלה.

עזרת כוחות־חוץ ו"הסתננות" — לגריליה, פנימית

וכאן מתיצבת שאלה עיקרית: האם היה הכרח לפרטיונים דווקא ב,בריגדות בין־לאומיות" כדי ליצור כל הלחץ האופרטיבי והנפשי הזה, — או, בלשון היפה יותר ל כל מקום ולכל ארץ — האם ההתערבות של גופי חיל מאורגנים מעבר לגבול היתה להם בבחינת הכרח?

את התשובה לכך קובע מצבה של כל מדינה ומדינה ביחס לשכנותיה, — מבחינה גיאוגרפית, לאומית, פוליטית ולשונית. יתכנו מצבים — והם קיימים בעולם הזה, ואף באסיה המערבית ישנו דוגמאות בולטות לכך — בהם תושבי הארצות הסמוכות נמנים על אותו העם, דומים אלה לאלה במנהגיהם ובמושגיהם, ו"העיקר" מדברים באותה הלשון, ואז, בפרוץ מלחמה או מלחמת אזרחים באחת הארצות הללו אין כמעט מניעה לכך כי עוזרים ומתנדבים יסתננו לתוכה מהמדינות השכנות, ולעתים גם יעמידו פני אזרחי הארץ שלתוכה חדרו. דוגמאות לכך היו בכמה מארצות אמריקה הלטינית, וגם במקומות אחרים — ובין השאר, גם בארצות הערבים והכורדים. שבעתים יגדלו האפשרויות כאשר, "הארצות הסמוכות" הן מדינות עצמאיות, המבקשות לסייע סיוע פעיל לאחד הצדדים; כי אז נפתח הפתח לכל שרשרת החזיונות של "התגדבות" — לפי הדוגמה הנודעת של מלחמת ספרד — אף של אנשי צבא סדירים, ביחידות או פלגות־פלגות, המקבלים לשם כך, "חופשה ממושכת", קלטת פנים, נימוסים ולשון משותפים עם תושבי הארץ מאפשרים אוי, "עזרת חוץ" כזו, ועושים אותה גורם חשוב. לעתים — כבתנאי ספרד — ייתכן דבר מעין זה גם בלי לשון אחידה, כשבמקומה באה, "לשון־אידיאות" משותפת. לחזיונות מעין אלה עוד נודע בודאי תפקיד בהיסטוריה הקרובה של ימינו... אך כלום היו אלה אפשריים כל־כך בין?

בדיון הוא שהתשובה על כך תהא שלילית בעיקרה. אפשרות גיאוגרפית, ובמידה רבה גם שותפות־רעיונות כללית בין הפרטיונים שבין לבין המשטרים־הסמייעים שבמדינות־הבלקן הצפונית — היו קיימות. אך בצדן התיצבו ההבדל הלשוני הרב, הריחוק הנפשי והמתיחות הפוליטית־הלאומית שבין עם יון לבין שכניו מצפון. לא לשוא ניסתה ממשלת יון להאשים ללא הפסק את היונים־יריביה בכוננות לזר לבולגרים על שטחים יונים (הלא זה, "המוצא לים האגאי", בפי הבולגרים), להסכים ל"מקדוניה עצמאית" (עם סלוניקה) שתיכנס לפדרציה דרום־סלאבית (היוגוסלבית — או יוגוסלבית־בולגרית עתידה), ובכוננות להסתלק מתיביות

יון על כמה רצועות־ספר בדרומה של אלבניה. אלו הן נקודות רגישות בלב רוב היונים — ובגללן חששו רבים בפני עזרה רבה מדי, על אדמת יון, מצד השכנים הסלביים. הלשון השונה — פרט ל"מומחי־גבול" לא רבים ביותר, השולטים בלשון היונית — היתה מגלה מיד את הסלאביות של מתנדבי החוץ, אילו באו במספר ניכר. ואלו בני עמים רחוקים יותר, כצרפתים, נאמר — אף הם היו "מתמצאים" ביון פחות משהתמצאו בספרד, למשל; וזה לא רק מחמת הבדל הלשון היסודי (לעומת קלות הסיגול היחסי של ספרדית לכל דוברי לשונות לטיניות), אלא גם מחמת אופיה הבלתי־סדיר ב־סודו, של המערכה ביון, בה חייב כל מפקד זעיר, וכמעט כל לוחם, להיות, "מצביא־לעצמו" ולהתמצא בנוף־ההרים הפראי, בשביליו ובמצודותיו הטבעיות — שוב לא כבספרד, שבה היתה ממשלה מרכזית, היה עורף, היתה חזית ערוכה. לעומת זאת היו ידיעות גם על אימונים שנערכו בצרפת (ליד סאָת, שבפרובאָנס) לאנשים ממוצא יוני — בהם רבים בני אלכסנדריה של מצרים וכן מאנשי צייהמסחר היווני, שחיללו לכך בהיותם בנמלים צרפתיים. אמנם, פה ושם נודמנו ידיעות דוגמת זו למשל: "מודיעים מסלוניקה כי פרטיניוס מבולגריה, דוברי בולגרית ובפיקודו של בולגרי, נכנסו ליליקון ליד פסאגתי, בתראקיה, בזו את העיירה, הציתו בתים, רקדו בכיכר המרכזית כשהם שרים שירים בולגריים, והובילו אחם כמה תושבים־אזרחים. כן מודיעים על תנועת חבורות חשודות מסידירוקאסטרו, סמוך לגבול הבולגרי". אך טעות תהיה לראות בכך יותר ממקרים יוצאי דופן. אך עם זאת יש להניח כי היתה לחבורות גם עזרה באנשים מעבר לגבול־הצפוני. נראה הדבר שעזרה זו הצטמצמה במדריכים ובעלי־מקצוע שונים, לרבות, אולי, קציני־מטה מאומנים. כי גם בזה שונה מצבה של יון ממצב רוב ארצות המזרח־התיכון, למשל, — לפי שביון כבר היה בנמצא, מימי ההתנגדות לגרמנים, גוף־חיל רב־מספר למדי של אנשי גריליה מנוסים, ועל כן היו זקוקים פחות לתגבורת־אלפים של לוחמים נוספים. אך ודאי הוא, כי לצורך ביצוע פעולות ענפות וערוכות יותר יכלו להפיק תועלת מהדרכה ועזרה מקצועית מבחוץ.

עד כאן — סימון קויה האופייניים העיקריים של "מלחמת־ההסתננות" בגבולות, בתורת חזיון. וככל שתבלט לעינינו להלן, תמונת התפתחות הדברים בין בשלמותה — עשויה היא לזרות יותר אור על כל הנעלם והבלתי־ברור באפשרויות השונות שלפניהן הוצבנו בחדשים אלה אנו עצמנו, בפקעת היחסים שבארץ־ישראל גופא — ובינה ולבין הארצות, אשר סביבנו.

עמדת־מזקף בגבול היוגוסלבי

עיראק במשולש-הכוחות הצבאיים-מדיניים

בעולם הערבי

מגמתה הצבאית של המדינה העיראקית

מכל ארצות-ערב השקיעה עיראק את המאמצים הגדולים ביותר בהקמת מנגנון צבאי מודרני. ביחוד יתבלט הדבר אם נשוה את אוכלוסיתה ומקורותיה הכלכליים והכספיים של עיראק כיום, לאלה של מצרים. אכן, בהתמודדות עם ההגמוניה בעולם הערבי — הגמוניה שאי-אפשר לה בלי לפחות חזית-בנין צבאית רבת-רושם, גם כשאינן הרבה מאתוריה — מתחדש כאילו הניגוד המסורתי בין שני הקטבים שבעולם הקדמון: ארץ-היאור וארץ-הנהריים. אלא שעתה, לעומת מצרים צפופת-האוכלוסיה ועתירת-היצור באופן יחסי — ולכן גם בעלת המשקל הסגולתי-משקי הרב ביותר בעולם הערבי, — הרי נמצאת ארץ-הנהרים חסרה את רוב האוכלוסיה היכולה להתקיים בה. ואם הוטל על שכם אוכלוסית עיראק, שהיא כחמישית בלבד מזו של מצרים, עולו של מנגנון-צבאי, שאינו נבדל בהיקפו אלא מעט-מזעיר מזה של ארץ-פרעה — הרי יש בכך משום עדות כאילו מידה רואים השושלת, השכבות השליטות והרוב הערבי של עיראק בהאדרת הכוח הצבאי את הדרך הן לשמירת שלימותה הפנימית של המלוכה מגוונת-התושבים, והן להגשמת שאיפות-התפשטות מרחיקות-לכת ולזכייה בכתר ההנהגה של ארצות-ערב שבמערבה של אסיה. וכן, בתקציב המדינה העיראקית, שהגיע השנה ל-23 מיליון דינר (לירה), דהיינו, המשתווה בקושי עם תקציבה של א"י, שאוכלוסיתה אינה אף כחציית אוכלוסית עיראק — נקבעו 27 אחוז לצרכי הכוחות המזוינים; ויחד עם המשטרה — 39 אחוז. מספרים אלה — ביחוד נוכח רמתם הכלכלית והסוציאלית של רוב תושבי עיראק — מדברים בעד עצמם, ומעידים דיים על מגמת המדינה הזאת, השואפת להפוך את ההכנסה מתשלומי חברות-הנפט הזרות למקור שליטה-בחרב בקרב ארצה ומסביב לה. לאור עובדות אלו מובנת רגישות ממשלת סוריה, למשל, לכוונות השושלת ההאשמית; ואין הדברים מצטמצמים בתחומי סוריה כלל וכלל.

גבולות, שכנים ובעיות

לעומת ראשית קיומה כמלוכה בפני עצמה הוקלו דאגותיה של עיראק לגבי בטחון-גבולותיה ושלומם — לפחות במה שנוגע לשכניה הבלתי-אמצעיים. המתיחות ביחסים עם תורכיה, שמקורה בסיפוח מחוז מוסול לעיראק בשנות העשרים והורגשה במיוחד במשך תריסר שנים בתחומה הצפוני של עיראק, שהיה מועד למרידות כורדיות ולפשיטות של כנופיות תורכיות. — פגה וכלא-היתה; במקומה באה מידה מסוימת של שיתוף בין שתי המדינות, תחילה — בשל הרצון המשותף להיפטר ממכת המרידות הכורדיות בשתי המדינות, ואח"כ — גם כפרי חששות

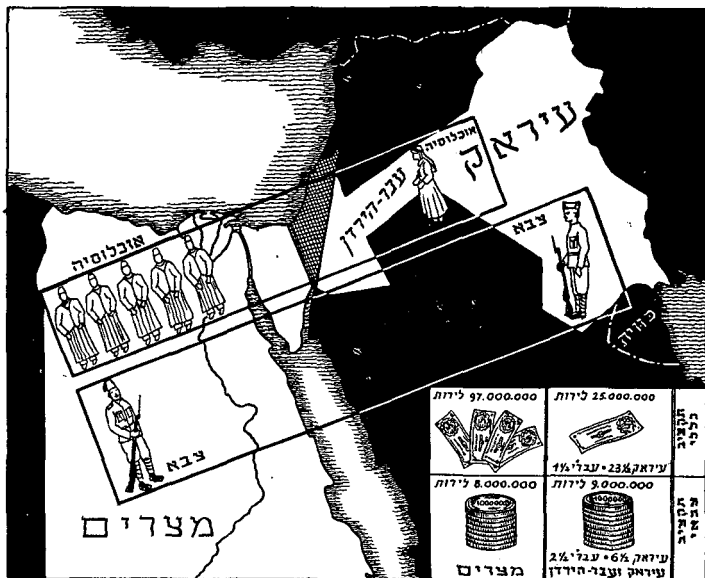
משותפים לצפוי מעבר ברית-המועצות. עיראק, על ישובה המגוון, יתכן כי משכה בעבר (כמו צפון-סוריה, חלב וג'זירה) את תורכיה לנסיגות של התפשטות מחודשת, בכיבוש או בהטלת שררה, לעבר דרום-מזרח. אך כל עוד יתמיד המצב דהאידיא ביחסים שבין המעצמות הגדולות, ומעמדה של תורכיה בתוך זה לא ישתנה, — אין יסוד לעיראק כי תחרד למעשי-איבה מצד תורכיה.

גם הגבול הארוך של עיראק כלפי מזרח, שאף הוא, בדומה לגבול התורכי, רצוף רכסי-הרים ומבוחר ביותר, ועלול לשמש איזור-הסתננות מצוין לנסיגות-התערבות מצד שכן אויב ותקיף, אינו עוד בחזקת אותו מקור-סכנות; מכל-מקום, לא בחלקו-הדרומי — כפי שנראה היה בשנים הראשונות לאחר ביטול המנדט הבריטי. פרס של היום אינה דומה לזו שבימי ריזה-שאח פחלוי, שאיפות-התפשטות — ממנה והלאה; ולאחר שחילצה את אזרבייג'אן מידי ההשפעה הסוביטית, אדיר חפצה לקיים ולהבטיח מה שבידיה; במידה שתרצה בהחזרת אבידותיה בשטחים ערביים — לא תהיה המשאלה מופנית אלא כלפי איים במפרץ-הפרסי; אין, איפוא, לעיראק יסוד בלתי-אמצעי לחשוש להתחדשות הריב על גדתו השמאלית של נהר שאט-אל-ערב הגדול (מיוגם של פרת וחידקל) ועל האיים הסמוכים — מקום שהוא בעל ערך תחבורתי ואיסטרטגי

כל לי, אך באשר לעיראק גופה — כמוהו כמחצית שער־הכניסה שלה עצמה; אדרבה, הלאומיות האיראנית הלוחמת, שהיתה אולי יכולה לזעזע בהסתערותה את יסודות המדינה העיראקית (שדרד־אגב, רוב אוכלוסיתה המוסלמית הוא שיעי, כלומר מושפע מבהינה דתית מפרס), לא זו בלבד שאינה נראית, בשעה זו, אלא שהשבטים הערביים בדרום־מערבה של פרס עצמה מילאו בשנה־שנתיים האחרונות תפקיד פעיל מאוד, בקיימם „לחץ“, עד כדי „מרידה“, על ממשלת איראן — לחץ שהיה לה מאוד לרצון, כמשקל־שכנגד לשלטון האוטונומי באזרבייג'אן¹. יתר על כן: כל עוד נתונה איראן להשפעתה המכוונת של מדיניות אמריקאית־בריטית, אין לחכות לזעזועים רציניים בינה לבין עיראק, בשל אותו „חשש מצפון“.

שונה במידת־מה הנו המצב בגיורת־הצפון של הספר המזרחי. כאן מופיע בפועל, מפעם לפעם, גורם לאומי, שאינו קשור ביהסי־ממשלות דוקא — הלא הם הכורדים. מסעי „הלוך וחזור“ של מחנה הכורדים משבטי באַראַזני ופשיטותיו², הוכיחו, עד כמה אין גבול זה בחזקת בלתי־חדיר כלל וכלל. אכן, גם כאן, לעתים, יד ממשלות זרות באמצע, ובזמן האחרון הולכת „הסכנה הכורדית“ ומזדהה, בהכרת שליטי עיראק, עם „הסכנה הסוביסית“ — ביחוד מאז שוכנים־כבוד פליטי־באַראַזני בתחום אזרבייג'אן המועצתית. מכאן — ריכוז תשומת־לבו של הצבא העיראקי גייסות־העזר שלו (הג'נדרמריה) אל הגבול הצפוני והצפון־מזרחי.

המאזנים המצריות־ההאשמיות

- 1) ראה „מערכות“, חוב' ל"א—ל"ב, עמ' 112; חוב' ל"ה, עמ' 87—85, „שבטיה הסוררים של דרום־פרס“; חוב' ל"ו, עמ' 72—67, „מרידת השבטים בדרום־פרס“, וחוב' ל"ח, עמ' 82—80, „על מסע אזרבייג'אן, דצמבר 1946“.
- 2) ראה „מערכות“, חוב' ל"ג—ל"ד, עמ' 116, וחוב' מ"ב—מ"ג, עמ' 105—104.

משך שנים רבות אימה על עיראק סכנת הפשיטות (היו שחששו גם לפלישה רבתי) מעבר דרום-מערב: — מצד ערב-הסעודית. גם נטיותיה הטבעיות של מדינת-הבדוים המובהקת, מצבה הגיאוגרפית וה"גיאוגרפליטי" של עיראק כלפיה, וגם חשבונות שושלתיים שבין בני-סעוד והואאביים לבין צאצאי ההאשמיים, שהיו בשעתם השריפים של מכה, — החריפו את היחסים והעמידו לא-פעם את עיראק בפני איום מעבר המדבר, שבעצם רק התמיכה הבריטית (בעיקר ב-28—1927 — ראה "מערכות" כ"ד — כ"ה, עמ' 30—29) התגברה עליו בעוד מועד. אכן, גם מצד זה נשתנה המצב מאז — עכ"פ, לעת-עתה. ואם לא יבוא במשך השנים הקרובות שינוי בולט בהרכבו וכוחו של הצבא הסעודי, יכולה עיראק לראות עצמה בטוחה פחות או יותר בפני זעזועים מדרום, על אף כוחם הדתי-קנאי של הואאביים, ועל אף חולשתה החברתית והארגונית של המדינה העיראקית מבפנים. שלושה גורמים מסייעים לכך: קדמתה היחסית של עיראק בארגון צבאה חיונו; תוספת-בעל-ברית רציני — הצבא ה"האשמי" של עבר-הירדן (ה"לגיון הערבי"). שעצמתו היא, לפחות, כמחצית עצמתו של צבא-עיראק עצמו; והשפעת מעצמות-המערב, שחוקה עליהן כי ישתדלו למנוע בשנים הקרובות ריב-דמים בין מדינות ערביות אלו.

גבולה של עיראק, הדינמי ביותר מבחינה מדינית, הוא גבולה כלפי צפון-מערב — עם סוריה; ומבחינה אחרת — גם כלפי מערב — עם עבה"י. אשר לזה האחרון, הרי יתכנו כאן תמורות שביחסים-ברית ואף תמורות במבנה הקונסטיתוציוני (ראה "מערכות", חוב' מ"א, את הרשימה "חוזה עיראק-עבה"י", עמ' 108), אך אין לחשוב על התנגשויות בין שתי המלכויות בנות השושלת האחת. אולם, מבחינה ידועה יתכן לומר, כי אין ביחסיה-הברית עם עבר-הירדן אלא משום הארכתה לעבר המערב של החזית העיראקית, המופנה דרומה, כלפי המדבר הערבי-סעודי. אך — על אף הפחתה זו במידת הסכנה הצפויה לשלומה של עיראק עצמה מצד הואאביים, מוסיף ספר מדברי זה להיות בגדר חזית-שבכות. חזית על שום מה? — משום שאיפותיה של עיראק (או של השושלת ההאשמית).

עיראק, בתורת מדינה, מבקשת לעצמה מוצא אל הים המערבי, אל חופי "הים הגדול". בזה היא רואה לעצמה את הערובה לבצרון מעמדה בעולם הערבי, ולהגמוניה-למעשה בחלקו שבאסיה. ע"י כך היא מקווה גם להיות למדינה הערבית היחידה, שלה גם מקורות-נפט עשירים וגם מוצא-נפט בלתי-אמצעי, בחוף הים-התיכון (טרופולי, וכחון יותר רחוק — גם חיפה). בראותה את עצמה כמלקטת-בכוח של ארצות-הערבים הצפונית שבאסיה, מפתחת בקרבה המדינה העיראקית (ביתר דיוק — שכבתה השליטה, הדקה למדי) מעין תסביך של שאיפות מקדונית-הקדמונית: מה המלך פיליפ סיפח את החוף, המיושב-יונים, של הים האגאי כן גם מלכי הבית ההאשמי יספחו את סוריה מגווונת-האוכלוסים, לרבות הלבנון בעלת הצביון הנוצרי, ובעזרת אלה — אף את א"י, היהודית-למחצה. בנקודה זו, בחלומות ה"פיליפיים" וה"אלכסנדריים" של בני ההאשמים, מתמזגים יחד יצריה של המדינה העיראקית — שחזונה-לבאות מגיע, כביכול, לימי מלכי בבל ואשור הקדומים — וענינה של השושלת המולכת. לאור מגמות כאלו יש לראות גם את תכניות "סוריה-רבתי" (על כך,

ביתר פירוט, ראה עוד בפרק על "צבאה של סוריה" שבסדרה זו). לגבי השטחים הסוריים שונה סוג הדינמיות, בו נוקט כאן הגוש האשמי — שהוא מקיים אותה כבר כיום באמצעים תעמולתיים-מדיניים, ושנראה כי מוכן הוא לפתחה ולהשלימה, בשעת-הכושר, אף באמצעים צבאיים. כי כאן המדובר הוא לא בברית עם ענף קיים של השושלת האחת, כי אם בנסיקן הטלת השושלת — כצעד ראשון, לפחות — על סוריה-המדינה (בלי הלבנון). תנאיה הפנימיים של סוריה פותחים, לעתים, פתח תקוה לאפשרויות כאלו; יחסי-הכוחות הצבאיים (עם סוריה בפני עצמה) מעוררים לכך; ואף אופי הגבולות אין בו משום הכבדה: לא לכניסה דרך גזירה, בדרך המקומרת של "הסהר הפורה", ולא לקפיצת-דרך, על-פני המדבר הסורי (דרך תדמור, או דרך "שבע הבארות") ישר אל לב מדינת-סוריה. רק שלושה גורמים יכולים לסכל נסיגות מסוג זה: הראשון — האדיר שבהם — הוא ה"אטו", שיש בכוח מעצמות-המערב (וארה"ב — בראש-וראשונה) להטילו; השני — הוא ה"קוטב" האחר של העולם הערבי-המיושב — מצרים; השלישי — הקרוב שבהם, והדרך ביותר למניעת תמורות כאלו — היא שושלתה-הואבית של ערב הסעודית.

הצמלבויות שאיפות ההגמוניה

זוהי הסיבה שבגללה רואה גם היום, "הגוש האשמי" את גבולותיו הדרומיים כחית-בכוח. אכן, "מלחמה-זעירה" פוליטית מתנהלת בה, בלי הפסק, גם כעת (תצוין חזירת ההשפעה הסעודית בזמן האחרון לתוך פוויית, על חשבון ההשפעה העיראקית — ראה "מערכות" חוב' מ"ב — מ"ג, עמ' 99—100). אך המבחן יבוא ברגע של נסיון ממש להגשמת "סוריה-רבתי", ודריכותם של המצבים האפשריים עוד תגבר אז בשל קיומו של "הגשר האשמי", התוצה את קדמת אסיה, ממפרץ-עקבה ועד למפרץ הפרסי, ע"י רצועה רצופה של אדמות עבה"י ועיראק. לגבי סעודיה, הופך "גשר" זה להיות ה"חיץ" ההאשמי, המפריד בינה לבין סוריה, ואשר יגרו, עם כל נסיון סעודי להתערב באופן בלתי-אמצעי וממשי, מצדה-היא, בענינים הסוריים, לידי הכרח של פגיעה בשטחים האשמיים. מכך נובעת דרישתו של אבן-סעוד להעניק לו, "פרוודור" טריטוריאלי,

הגשר-החיץ "האשמי"

בפינתו הדרום-מערבית של "הגשר" —
 עקבה. בפינתו הדרום-מזרחית —
 בצרה; במרכז הקשת, לא רחוק
 מגבול עיראק-עבה"י — רוטבה.

לשם חיבור בין סוריה לסעודיה, בתוך ה"פרוודור" ההאשמי (כמובן, בתוך הסריו, הנטוי מזרחה, של השטח העבר-ירדני). וטענה חדשה עמו: הדבר נחוץ לו לשם קיום בטחונו של צינור-הנפט הערבי החדש. העובר מסעודיה אל הים-התיכון, מכל הפרעה האשמית (ועם זה — מתאפשר ממילא המגע עם שבטי רואלה שבמדבר הסורי, הנוטים מאז ומתמיד לצד הנהאבים). אך כאן מצטלבים, כנראה, שני קווי-גורל: כל "פרוודור" סעודי מוכרח לפגוע אותה פגיעה עצמה בצינור-נפט ה"האשמי" — מוסולית-יפה, וסיכומו של דבר: אם שדה-המערכה הפוליטי להכרעת גורלה של "סוריה-רבתי" מונח, בראש-וראשונה, בסוריה עצמה, — הרי זירת-החזיון הצבאית, בה עלול בזמן מהזמנים להגיע ענין זה לידי הכרעה, מקומה ב"חזית-המדבר" העיראקית-עבר-ירדנית: בצרה-רוטבה — עקבה.

אכן, תמונה זו של המאזנים המדיניים-צבאיים לא תהיה שלמה או מצאוותית כל-עיקר, בלי שיודגש בה מחדש מקומה של מצרים. מדינה זו — שצבאה נופל, כנראה, כיום במספרו במידת-מה ממספרם הכולל וצידום של שני הצבאות ההאשמיים (המונים יחד לא-פחות מ-40 אלף איש, אך אפשר שגם כ-50 אלף) — מהווה בכ"ז את הגורם המשקי, הדימור-גרפי, התרבותי והמדיני הגדול ביותר שבעולם הערבי. ובמידה שמצרים תראה לא את סעודיה כי אם את עיראק המתפשטת כ"קוטב" המנוגד לעצמה — יתכן כי תשותף גם יד מצרית מסייעת בהופעותיה האפשריות של סעודיה. גם בנקודה הגיאוגרפית היחידה של "כמעט-מגע" מצרי עם שטחים האשמיים, בסביבת עקבה — אפשר כי יתגלו עוד, במפתיע, חשבונות מצריים מרחיקי-לכת. גם בסוריה ובלבנון עלולה מצרים, שלפני 100 שנה כבר החזיקו פעם צבאותיה בשטחים אלה, — להופיע כמשקל-שכנגד לעיראק; וזה ביחוד בלבנון, שלגבי מדינה זו אין מקום רב באפוטרופוסות סעודית (כלומר מושלמית, וקנאית). ואפשר, כי אחד המניעים החזקים ביותר של מצרים להתנגד לכל צורה ממשית של ממלכתיות עברית בארץ-ישראל יסודו בזה, כי על-ידי כך היתה מצרים מנותקת בעתיד מכל מגע גיאוגרפי-פוליטי עם השטחים הסוריים (וגם ערביים אחרים), שהיו נופלים אז ממילא לחיק ההגמוניה ההאשמית. עיראק ה"בבלית" מזה, ומצרים, "יורשת-פרעה" — מזה, והכוח המדברי-הגמיש, הסעודי, כמועמד השלישי, להתפשטות ולהשפעה — זהו כיום המשולש הריאלי של כוחות צבאיים-מדיניים בעולם הערבי העצמאי.

כבוד האדם של היהודים אינו אפשרי אלא בתנאי שוויון לאומי עם יתר האומות. אינו אפשרי אלא אם כן יוכלו היהודים ליהנות לפחות בפינה אחת של העולם מן הכבוד וההגנה הכרוכים במעמד ממלכתי. — — — לכל שכניהם מדינות משלהם וגם להם דרושה מדינה יהודית משלהם. — — — שום דבר לא יבלום כנפשם את התשוקה לחירות בארצם שלהם. ואם ירצו לשלול את המגיע להם — לא יכנעו.

מדברי מ. שרתוק בפני עזרת האו"ם

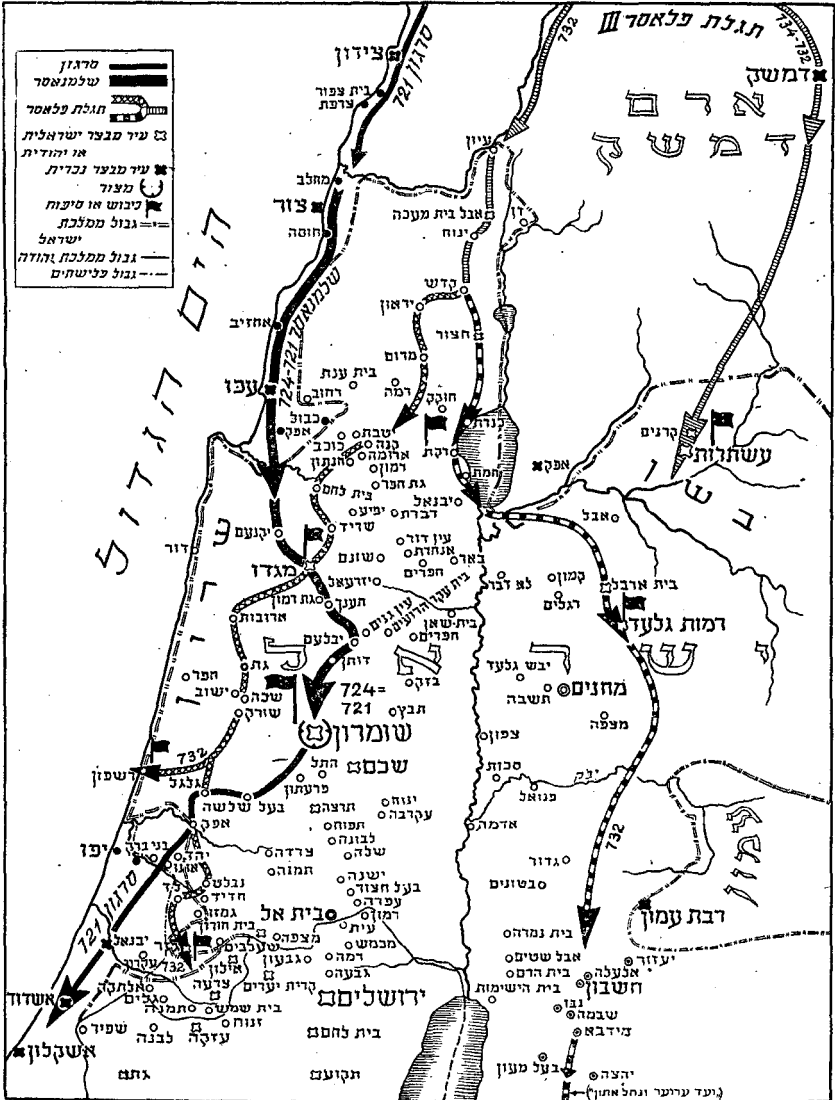
מלחמות ישראל ואשור

(המשך)

עם עלייתו של תגלת פלאסר הג' (745—727) על כסא המלוכה מתחיל שלב חדש בתולדות המזרח הקדמון. אישיותו של כובש גדול זה, שהיה אחד המארגנים המעולים שבהיסטוריה, גילמה בתוכה, במלוא מובן המלה, את האימפריאליזם האשורי. בתוקף משטרו, המשתלט והתכניתי, הפך תגלת פלאסר את אשור למעצמה עולמית אדירה, שפרשה את כנפיה על רוב המדינות בקדמת אסיה. ואמנם, הערכת מפעלו ההיסטורי של מלך אשורי זה ופרשת כיבושיו קובעות לעצמן מקום מיוחד. נזכיר כאן רק שנים מן הסדרים המדיניים שהנהיג, אשר הביאו לידי מהפכה בחייהם של עמים שלמים וביניהם של עם ישראל, — דהיינו השיטה של הגלית תושבים מבני האומות המנוצחות, בהמוניהם, לארצות מרוחקות, ושנית — ייסוד פחוות אשוריות על אדמת אותן האומות. ע"י הפעלת שתי השיטות האלו גם יחד, — שבהן שימש מלך אשור מופת לירשיו, ואף לממלכת בבל שקמה אח"כ על הריסות הממלכה האשורית — ביקש תגלת פלאסר למנוע כל אפשרות של התקוממות מצד העמים הנכבשים. כשנתיים לאחר עלייתו לשלטון פתח תגלת פלאסר (או פול, כפי שהמקרא קורא לו, בהתאם לכינוי שירש בתור מלך ב ב ל), במסעותיו הצבאיים למערב. בקשר למסע משנת 743 נזכר כנראה במקורות האשוריים עוזיהו מלך יהודה¹, שהיה בלי ספק אחת הדמויות הבולטות ביותר בסוריה ובא"י באותם הימים. מאז ואילך הוליכה מדיניות ההתפשטות את תגלת פלאסר שוב ושוב אל הארצות שמעבר לנהר פרת. המלוכות החתיות והארמיות השונות בסוריה הצפונית והתיכונה, שלא קיבלו את גזר הדין מרצונן הטוב, הודברו בכוח הזרוע בנו אחר זו והפכו לפחוות אשוריות, ותושביהן הוגלו למרחקים.

המשחית האשורי עמד בשערי א"י. כדי להינצל מן הגורל המר מיהר מנחם, מלך ישראל בימים ההם, לקנות את חסותו של מלך אשור במחיר יקר (מלכים ב' ט"ו, י"ט ואילך). בין השליטים השונים המביאים מס כבד לתגלת פלאסר, במסעו לסוריה משנת 738, נזכר גם מנחם משומרון (בכתב היתדות — Minihimmu Samerina) את גובה המס מעריך המקרא ב"1000 כיכר כסף (= 3,000,000 שקל כסף) שתשלומם מוטל „על כל גבורי החיל — — 50 שקלים כסף לאיש אחד" (מל"ב ט"ו, י"ט—

1) כסברתו של Thiele, החוזר במחקרו החדש על כרונולוגיה של מלכי ישראל ברבעון Journal of Near Eastern Studies, 1944, עמ' 155 ואילך, לסברה הישנה שהמלך Azriyau מארץ Yaudi הנזכר בכתובת של תגלת פלאסר אינו אלא עוריהו או עויהו מלך יהודה. אלא שתילה מקשר עכשיו את הופעתו של מלך יהודה במקור האשורי עם המאורעות של השנה 743. אמנם עפ"י הדעה הרווחת היה עוריהו זה, אשר בקביעת זותו התלבטו החוקרים מאז, שליטה של המלוכות הארמית, יאדי, שבקצה הצפוני של סוריה. אבל כפי שמראה עתה גם אלבייט ב" Bulletin of the American Schools of Oriental Research, No. 100, (1945) עמ' 18 מתאימה הצורה Yaudj שבכתב היתדות לשמה של ארץ יהודה.

כ. ידיעה זו מאפשרת לנו לעמוד בקירוב על היקף הצבא הישראלי, בשים לב שהמעמד של „גיבורי החיל” מהווה את עיקר הכוח הלוחם. המספר של 60.000 חייל, המתקבל לפי החישוב הנ”ל, אולי איננו מתאים למציאות ממש, אבל בכל אופן יש בו נקודת אחיזה להערכת עצמת הצבא של ממלכת הצפון בתקופה הנידונה. הלחץ החמרי שהטיל מלך אשור על תושבי א”י חישל את החוטים להתמרדות הישוב הישראלי בעול הכבד. הבטיי הגלוי להתקוממות העם, שהופנתה בראשונה

שליחי יהוא נושאים חס לשלמנאסר ב'

נגד מבצעי המדיניות האשורית במלכות ישראל עצמה, ניתן בשנת 734 ע"י מהפכת-הצר שבה קיפח את חייו פקחיהו בן מנחם בידי שלישו, פקח בן רמליהו. עם עלותו של המלך החדש על כסא המלכות שונתה מדיניות-החוץ של המדינה הישראלית בתכלית. במקום מדיניות הפיוס של מנחם כלפי אשור באה עתה אוריאנטציה חדשה כלפי ארם-דמשק, במטרה להקים ברית מוצקה, ביחד עם עוד כמה מדינות שכנות, נגד תגלת פלאסר⁽²⁾. ואולם הפעם היה החשבון מוטעה מלכתחילה, כי בעלי הברית איחרו את השעה ההיסטורית, שבה יכלו עוד אולי לעמוד בחזית משותפת בפני המשחית האשורי.

אכן, תוצאות ההתקוממות היו גורליות. כבר בשנת 733 נחפו תגלת פלאסר לארם-דמשק ושם מצור על בירתה. משם המשיך אל הגלילות הצפוניים של עבתי-מזרחה, וכבש לפחות שלוש מערי הבשן והחורן, כעדות כתובתו (הש' את האנאלים של תגלת-פלאסר, שו' 195 ואילך). ואם מסע זה לא חרץ עדיין לחלוטין את גורלה של המדינה הארמית, הרי הופעתו השנייה של מלך אשור באותו המקום, כעבור שנה, שמה קץ מוחלט למלכות ארם-דמשק, שהפכה מעתה להיות פחוזה אשורית, ומלכה רצין מכפר על התקוממותו במחיר חייו. הפעם בא גם תורה של ממלכת אפרים.

במשך מסעו השני עבר תגלת פלאסר את גבולותיה הצפוניים של א"י המערבית, בתחילה לאורך הגליל המזרחי ואח"כ דרך עמק בית נטופה, בכיוון לחוף הים. יש בידינו עדות כפולה על מסע-מלחמה זה. המקרא מתאר את המאורע הנ"ל במלים הבאות: „בימי פקח מלך ישראל בא תגלת פלאסר מלך אשור ויקח את עיון ואת אבל-בית-מעכה ואת ינוח ואת קדש ואת חצור ואת הגלעד ואת

(2) לא נוכל לדון כאן על עמדת יהודה באותה שעה, על סירובה להצטרף לברית ובקשת תשועה של מלכה, אחז, מן האשורים, נגד כוחות אפרים וארם, שעלו עליו; השוה את ספרי ההיסטוריה לפרשה זו.

הגלילה כל ארץ נפתלי ויגלם אשורה" (מל"ב ט"ו, כ"ט). המקורות האשוריים לא זזו בלבד שהם מאשרים את הכתוב אלא אף מביאים פרטים נוספים על המסע; ולמרות ליקוין של התעודות האכדיות¹ נוכל לקבוע לפיהן ביתר דיוק את קו מסעו של צבא האויב. (הש' ביחוד אנאלים ש' 227 ואילך). לפי שריד אחת הכתובות פלש מלך אשור אף לשפלת החוף וכבש את עיר הנמל רשפון (אפולוניה) אשר בשרון ("הכתובות הקטנות", שורה 5 ואילך²). מצד שני חדר תגלת פלאסר לעבה"י המזרחי וכבש את ארץ הגלעד, שהיתה כנראה מרכז ההתנגדות לעול אשור, כפי שאפשר ללמוד גם מן החלק שמילאו אנשי הגלעד בהתקוממותו של פקח בן רמליהו. לפי שיטתו, הגלה תגלת פלאסר רבים מתושבי המקומות הנכבשים משני עברי הירדן (מל"ב ט"ו, כ"ט; דה"א, כ"ז³) ואף יסד במחוזות ישראל את הפחוזות האשוריות הבאות: הגלעד (Galázu) החורן (Haurina) וקרנים (Qurnini) בעבה"י מזרחה; ומגדו (Magidu), הכולל גם את ארץ הגליל, ודאר (Du'ru), המשתרעת על דרך־הים ועל השרון — בעבה"י מערבה.

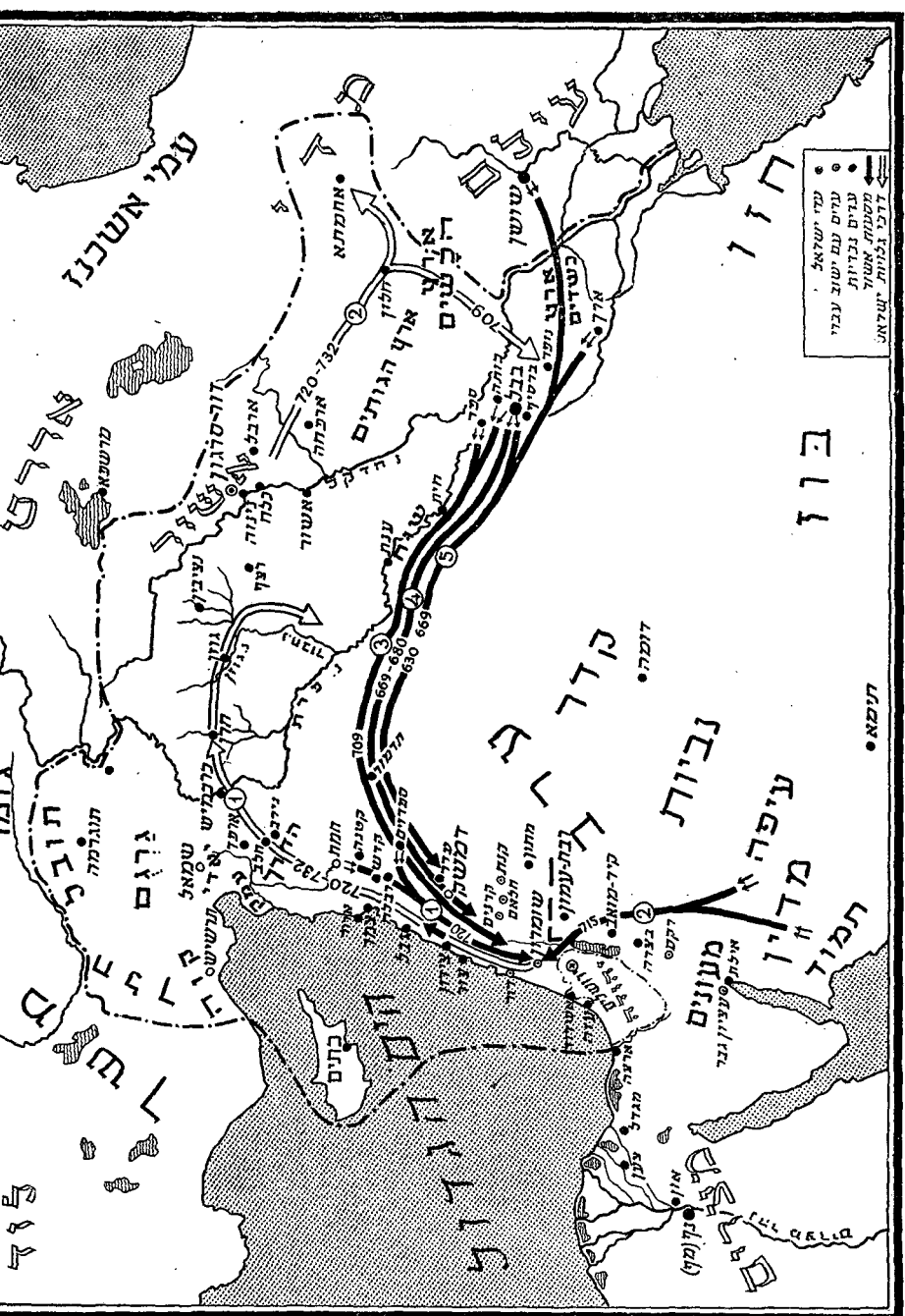
ע"י הפעולות הללו חרץ מלך אשור למעשה את גורלה של מלכות הצפון, שהמשך קיומה, למשך עשור נוסף, לא היה אלא כחינת גסיסה אטית, שהובילה לקראת הקץ הבטוח. שארית המלוכה הישראלית נצטמצמה מעתה בגבולותיה של ארץ שומרון בלבד והיתה נטולת כושר חיים. ניתוק החבלים העשירים מעל המדינה הישראלית מזה, והלחץ הכבד של המסים שהטיל תגלת פלאסר, על הושע, אחרון למלכי ישראל, — מזה, הביאו לידי התרוששות מוחלטת של משק המדינה. אין איפוא לתמוה על נסיונותיו של מלך ישראל, ואתו של רבים מן המלכים הנסליים בא"י ובסוריה, לפרוק את העול הכבד של מלך אשור. שעת הכושר להתמרדות גלויה נראתה עם מותו של תגלת פלאסר, הכובש האדיר, שהפיל את אימתו על כל ארצות המזרח למשך 20 שנה בקרוב.

נראה הדבר, שהמלך החדש, שלמנאסר החמישי (727—722), לא הצליח בראשית מלכותו לשחק את ההתנגדות במערב ונאלץ כעבור שנתיים לעמוד מחדש בפרץ בפני ברית המלכים בסוריה ובא"י, שנתמכה הפעם ע"י מצרים (הש' מל"ב י"ז, ד'). שלמנאסר לא עזר כוח לכבוש את בירת ישראל בהסתערות וצר על שומרון למעלה משנתיים, אך מת באמצע המצור. מזימתו הוצאה אל הפועל ע"י הבא תחתיו, תופס־המלוכה בכוח, סרגון (722/1—705), שמיחר להגביר את המצור על שומרון מיד עם תפיסת השלטון בידיו. לאחר מצור ממושך זה נפלה שומרון העיר מקץ 3 שנים, בין סוף שנת 722 וחודש ניסן 721. הנצחון על בירת ישראל נחשב לאחד ההישגים הצבאיים והמדיניים החשובים, כפי שמוכיחים לנו דברי התפארותו של מלך אשור במקומות שונים בכתובותיו. מסתבר שסרגון לא חרבי את שומרון, כי הנתונים הארכיאולוגיים אינם מראים שרידי חורבן בשכבה המתאימה⁴. ואפשר שהוא אף שיכלל את ביצורי העיר, בתור מרכז־שליטה אשורי, כדבריו שלו: „את (שומרון) בניתי מחדש ועשיתה יפה מקודם". בין פעולותיו האדמיניסטרטיביות והצבאיות בקשר לכיבוש שומרון עומד סרגון במיוחד על 50 מרכבות־מלחמה שלקח שלל מצבא־ישראל וסיפחם לחיל הממלכה האשורי. הכוח

(3) בנוגע לכתובות האשוריות הש' את דיונו המפורט של ד"ר מיינר, מסע תגלת פלאסר הג' לא"י בשנת 732 לפסה"ג, ידיעות החברה העברית לחקירת א"י, תרצ"ג.

(4) גם במקור האשורי הנ"ל הובאו מספרי השבויים מערי הגליל שסיכומם עולה באלפים אחדים על אלה שבמקרא.

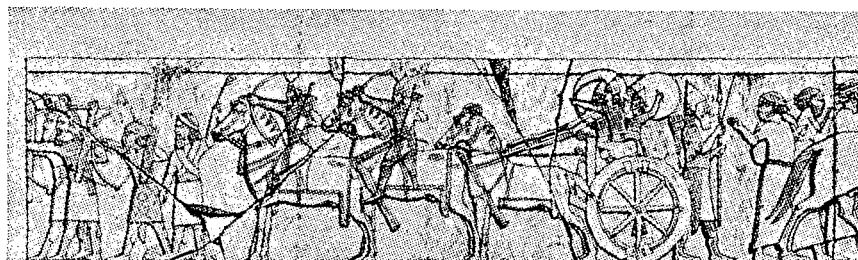
(5) Crowfoot, the Buildings of Samaria, 1942, עמ' 24.

מפת מטעם אגודת דרך ונהגיה ישראל

„הממוכן“ הזה, שנותר בעיר שומרון בשלהי המצור, היה, איפוא, זעום ביותר ונצטמצם בגבולות של יחידה לא־גדולה מחיל הרכב, ואין אנו שומעים כלל על גייסות רוכבים שנפלו בידי מלך אשור⁽⁶⁾. אכן, יתכן שדוקא המצור הממושך הוא שגרם, ממילא, לחיסולם ההדרגי של הסוסים (ונראה כי אף המרכבות הנ"ל בנפולן בידי האשורים כבר היו מונחות מזמן כאבן־איר־הופכין). אולם המהלומה הקשה ביותר הונחתה על ארץ שומרון ע"י הגליית המונים מבין אוכלוסיתה, ביחוד מקרב השדרות העליונות. גולי אפרים, אשר את מספרם קובע ההיסטוריוגרף האשורי ב־27.290 נפש, פוזרו באזורים המרוחקים שבארם נהרים ואפילו מעבר לגבולה, בין ערי מדי (מל"ב, י"ז, י"ח, א); ותחתיהם נושבו בערי שומרון תושבים זרים מיתר ארצות הכיבוש (מל"ב י"ז כ"ד, — וכן ב"כתובת הגליל" של סרגון, שורה 19—20, שבה הוא מפרט שבטי ערב שונים שהושיב בארץ „בית עמרי“). על גורלם של גולי ישראל בארצות הנכר, שהמקרא שותק ביחס אליו, נתגלו בזמן האחרון פרטים חשובים ורבי ענין במקורות האשוריים. אמנם, לפי שעה ידיעותינו לקויות ביותר, אך בכל זאת נזרה אור־מה על קיומה ושגשוגה של הגולה הישראלית במשך עשרות של שנים. אבל פרשה זו קובעת לעצמה מקום מיוחד. לעומת זה מביא המקרא מסורת מפורטת על מצבה ויישובה של לעצמה מקום מיוחד. מאידך מביא המקרא מסורת מפורטת על מצבה ויישובה של ארץ שומרון לאחר שנת 721 ועל התהוות כת השומרונים (מל"ב י"ז, כ"ד ואילך). אם גם פרצו בארץ, אפרים מהומות נוספות נגד הכובש האשורי, כמו ההתקוממות בשנת 720, שעה שתושבי ארץ שומרון הצטרפו למרד האנטי־אשורי בהנהגתו של מלך חמת⁽⁷⁾ (אנאלים, שורה 24) הרי אף על פי כן נשארה מאז שומרון פחוזה אשורית, עם נציבות מיוחדת מטעם מלך אשור — וזה עד להתפוררותה של קיסרות־אשור במחצית השניה של המאה השביעית.

עצמת חרבה של אשור היא שפגעה את הפגיעה הראשונה הגדולה בשלמותו של האורגניזם הלאומי־ארצי של ארץ־ישראל עברית, וממנה לא נרפאה כליל מאז ובמשך כל הדורות שעברו. אך תכונות עם בלתי־נכנע בלטו, כנראה, בהיות ישראל בימי אשור ובכל כשם שניכרו אח"כ, בימי היונות ורומא⁽⁸⁾.

שילוב סוגי החיל וכלי־הזין בצבא אשור בימי אשורבניפל: קשתים רגליים ונושאי כף־הקלע; הרכב מלווה קשתים רכובים, ונושאי־צינה מגינים על הרכב והקשת. נושאי־החנית הרגלי מזוין גם בקשת ואשפה.

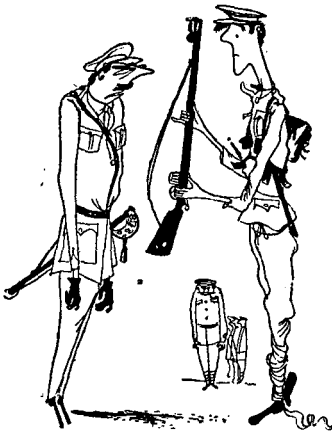
(6) לשם השוואה כדאי לעמוד על גודל הכוחות שנפלו בידי סרגון בערים אחרות, כמו למשל בחמת (200—300 מרכבות; 600 פרשים) או בכרפמיש (50 מרכבות).
 (7) אולי קשור למרידות כאלו מצד האוכלוסיה מה שמסופר על גלים נוספים של תושבים זרים, שהובאו לארץ שומרון בימי אסרחדון ואשורבניפל — אספר בלשון ספר עזרא — עז' ד, ב, ט.⁽⁸⁾

(*) רצוני להביע את תודתי לדר' מיזלר על הערותיו המועילות למאמר הנוכחי ולמר' י. סוקניק, שבשיחותי אתו על עניני הצבא בימי קדם נתלבנו לי כמה שאלות חשובות.

דבר לקצין הצעיר

עומדים אתם. ליטול על שכמכם את החובה החשובה ביותר שקצינינו נקראים לעשותה — הפיקוד הישיר על יחידות-קרב של חיילים אמריקאים. כדי להצליח בכך נדרשות שתי סגולות-יסוד: ידיעה מקצועית מושלמת ויכולת-מנהיגות. בתי-ספר אלה עשו כל אשר לא-לידם לעשות, בזמן המוגבל שעמד לרשותם, כדי לציידכם בידיעה מקצועית; ובדין הוא ששליטתכם בכלי-נשק ובטקטיקה תשתפר במהירות ע"י לימוד נוסף ונסיון ממשי. אך אין ביכולתם של אלה להקנות לכם את סגולות-המנהיגות — אותו עוז רוח, ואותה התמכרות נעלה, גלויה לעין כל, — הכובשות לעצמן את רחשי-הכבוד והנאמנות של החיילים האמריקאיים.

נבחרתם כמועמדים לקצינות לפי שהוכח כי ניחתם בסגולות אלה. אך השאלה אם תתפתחו עד כדי היותכם באמת מנהיגים בעלי-יכולת אמיתית ואם לאו — שאלה זו תהא תלויה כמעט לגמרי בכם באופן אישי. עבודתכם בבית-הספר נעשתה בנסיבות אידיאליות — מנקודת ראות הדרכתית; אך משתצטרפו ליחידותיכם תמצאו, כי קשיים ותקלות רבות מכבידים על תפקידיכם. כך למשל, יש ויחסר מן הציוד הדרוש. את החסר הזה משתדלים למלא מהר ככל האפשר, אך כל עוד גילויי-המחסור למיניהם קיימים — יש לראותם בחינת קריאת-תגר לכושרה-המצאה שלך, ובשום-אופן אין בהם משום הזמנה לשוב ולהיזקק לשיעור מופרז של תירגול-סדר-מכונס ושאר זוטות-השיגרה, שהם אמנם דרושים כשלעצמם, אך עם זאת עשויים לדכדך את נפש האדם, וכזכור העיקו על הצבא של שנת 1917 במידה כזאת, שעודנו סובלים כיום מהדיו של הדבר.

אורח-המלחמה כיום הוא ענין של תנועה מזורזת, של ריכוזים המבוצעים חיש. הוא מצריך את כינוסו וריכוזו של כוח-אש עצום נגד מגמות הבאות בזו אחר זו, במהירות נוטלת-נשימה. אכן, אין זה משחק שיהלום אדם כבד-

מהלך וחסר-דמיון. מפקדי-מחלקות — הם המנצחים בכל קרב במערכות זמננה. התכניות, המחושבות יפה, שנערכו ע"י מפקדים גבוהים יותר — אין בכוחן אלא לשגרכם אל קרה-מוצא בזמן ובמקום המתאימים, במבנה ראוי;

ובשעת-צאתכם — להנחותכם בכיוון הנכון. מכאן ואילך — נופל כמעט כל משא-האחריות לתוצאות, עליכם. אם יודעים אהם את מלאכתכם בשימוש-כלי-הנשק ובטקטיקה, אם עוררתם את מלוא אמונם ונאמנותם של אנשיכם — יתנהלו הדברים כראוי באותה גיזרת-החזית.

רב המרחק בין אורח-ההנהגה המקובל בכיכר-התרגול או במחנה-סרקטין — לבין מה שדרוש בשביל פיקוד מוצלח על אנשים שעה שעלולה להיות כרוכה בכך שאלת הקרבת חייו של אדם. צבאנו נבדל מכל הצבאות האחרים. אותן התכונות האופייניות עצמן, העושות את אנשינו — בכוח — לחיילים הטובים שבעולם, עלולות להיות, מכמה בחינות, מקור של חולשה. מבחינה גזעית אין אנו עם שכולו מעור אחד, כבריטים למשל, המסוגלים להאציל תהילה על תבוסה, על-ידי איתנותם הנחושה ומשמעתם העקשנית. אין אנו מהווים כל קבוצה גזעית; אך במרוצת דברי-ימינו טיפחנו ככונה מפורשת את יזמת-הפרט ואת העצמאות האישית במחשבה כבפעולה. אנשינו מהירי-תפיסה ורבי-תחבולה במידה בלתי-מצויה. אך תכונות-אופיי אלו, סגולות אלו, הן-הן היכולות, בדיעבד, להיות פורעות-משטר, ואף הרסניות ממש, באירגון צבאי, וביחוד בעתים קשות — אלא אם כן ההנהגה היא בעלת-תבונה ותקיפה-ברעתה והמנהיג רכש לעצמו את מלוא רחשי-הכבוד של אנשיו.

לעולם אל תתעלמו, ולו גם לרגע קט, מן העובדה שהנכם קצינים. בשדה הספורט, במועדון, בהיותך בלבוש אזרחי ואפילו בשהותך בביתך לעת-חופש — מטילה עליך עובדת היותך קצין בצבא התחיבות מתמדת להיוקק לדפוס-ינוהג גבוהים מאלה שהיו עשויים להיראות בחיך הרגילים כנאותים או נחוצים להתנהגותך האישית. הזנחה קלה מתבלטת — ופרקים גם נודעת-לשמצה — אך ורק מחמת העובדה שהפרט הנוגע בדבר קצין הנו.

אך התוצאות-להרע גרועות במקרה זה יותר מפרסומת מצערת בלבד. שעה שהנך משמש ממקד, ומנהיג אנשים בתנאים המחייבים התעלמות מאפיסת-כוחות פיזיים ומכל מחסור, במקום שאפשר ויוקרבו חי-אדם — אוראו תהא יעילות מנהיגותך תלויה אך מעט ביכולתך הטקטית או הטכנית. היא תיקבע בראש וראשונה ע"י אופיך, על-ידי שמך הטוב, ולא כל-כך ביחס לאומץ-לבך — אשר אותו יקבלו כדבר המובן מאליו — אלא ע"י המעמד שרכשת לעצמך קודם לכן לגבי הגינותך כלפי האנשים, ואותה התמכרות פטריוטית בלתי-אנוכית למטרה, אותה סגולה של החלטה, שאינה יודעת סטייה, לבצע עד תום כל משימה צבאית שהוטלה עליך.

מובן הדבר, כי הרגשות שחייליך חייבים להרגיש כלפיך אינם צריכים להיות דומים לסוג הפופולריות של מאמן קבוצת כדור-רגל, למשל, או של מנצח על פעולות ציבוריות. כושר-מקצועי הוא חיוני לגבי מנהיגות, וידיעותיך בכלי-הנשק, בציוד ובפעולות טקטיות הכרח שעדיפותן על אלו

של הסרים למשמעתך תהיה ברורה. אך עם זאת חייב אתה לרכוש את הערכתם של אנשיך אף מעבר לתחום הסגולות הנ"ל.

אין זה קל לצייר בבהירות את החובות והדרישות החלות על קצין. את תנאי מסעות-המלחמה ותביעות שדה-הקרב אין מעריכים לרוב כראוי אלא אלה שהם למודי-נסיונות. ההכרח במשמעת אינו נתפס לעולם בשלימות ע"י החייל עד לאחר שנתנסה במבחן-המערכה עצמו; ואפילו אז חסר הוא בסיס של הוואה: את הניגוד שבין פעולתו של רג'ימנט בעל-משמעת — מזה, ובין כשלונו. ויש לשער — גם התפוררותו, של רג'ימנט חסר-הסגולה הזאת, שהיא מכרעת אם גם אין למששה בידים. טיבו של קצין נבחן עד תום במשך התקופות הארוכות וכבדות-המבחן של צפיה, או מסעות בכה ובכה, ללא תכלית נראית לעין, ובמשך אותם שבועות וחדשי-שירות בתנאים של העדר-גוחיות קיצוני או, אפשר, של מחסור ובידוד. המנהיג האמתי מתגבר על כל קשיים ממין אלה, כשהוא מקיים את המשמעת של יחידתו ומוסיף לשפר את אימונה, ואלו מקום בו חסרה הנהגה מעין זו בהכרח יבואו עליו תוצאות חמורות. לעתים קרובות מדי מכוננים דברי-הביקורת לתנאים אשר בהם פעלה היחידה יותר מאשר לאותו פרט אשר לא מילא כראוי את חובתו, כי לקוי היה במיעוט-היכולת לשאת באחריות המוטלת עליו.

זכרו, שהננו עם הנוטה להתיחס בביקורת לכל דבר, פרט לאותם הדברים אשר לגביהם אחראים אנו עצמנו אחריות אישית. זכרו גם זאת, שלחייל נדמה תמיד, כי שיעור-מה של ריטון הוא בחינת-צורך. ועם כל זאת הרי קיים הבדל עצום בין תגובות אלה, שיש בהן כרגיל אף כדי לבדר את הדעת, ובין הבקורת המהרסת ונעדרת-הנאמנות של החייל חסר-המשמעת.

עירנות מחשבתית, יומה וחזון הן סגולות שחייב אתה לטפחן. חוסר-מעשה אידיש, משום שלא ניתנו לך הוראות מפורשות לעשות זאת או אחרת, הנו מגרעת חמורה. עודדו תמיד גילויי-יזמה מצד אנשיכם; אך, מאליו מובן, על היזמה לבוא בלויית תפיסה נכונה.

חלק רב מן הדברים שאמרתי לא היה אלא חזרה על מחשבה אחת, וברצוני כי תשאזו עמכם לתפקידיכם החדשים. איש-איש מכם יהיה אחראי ליחידה בצבא ארצות-הברית, בשעת-חירום גדולה זו. טיבה של יחידה זו, המשמעת בשורותיה ואימונה יהיו תלויים בהנהגתכם. כל המגרעות תזקפנה על חשבון כשלונכם או אזלת-ידכם. זאת זכרו: המנהיג הגדול באמת מתגבר על כל קשיים; ואכן, מסעות-מלחמה ומערכות-קרב אינם אלא סידרה ארוכה של קשיים שיש להתגבר עליהם. המחסור בצידוד, המחסור במזון, המחסור בזה או בזה, אינם אלא אמתלאות. המנהיג האמתי מגלה את סגולותיו בהתגברו על המכשולים שלפניו — והיו קשים כאשר יהיו.

עלו והצליחו. אנו מצפים מכם למעשה רב. מתוזרם הוא הראשון לאותה חבורה של מנהיגי-חיילות אשר מאמין אני כי תהא המובחרת שבעולם.

יחידות סדירות נגד חבורות בלתי-סדירות

בשנת 1943/44, שעה שחלק מן היחידות העבריות — אשר היו לאחר זמן את הבריגדה היהודית המורחבת בחזית איטליה — הנה בשטחי קירינאיקה, ניצלו תקופה זו של שירות-חיל-מצב לאימוץ טקטי מוגבר. בתרגילים הגדולים של הבטליון השני, למשל, עובדו נושאים אשר התאימו לפני-השטח של קרינאיקה (הדומים בעצם לאלה של כל הארצות שכופו הדרומי והמזרחי של הים התיכון) ולתפקידים אשר היחידה היתה עשויה להיקרא לבצעם בארץ חגייתה — או בארץ מולדתה, לאחר שהיתה חוזרת אליה. לכל נושא כזה היה ניתן, לפי הנהגה המקובל בהודמנויות כאלה, גם „סיפור-מעשה“, אשר הכיל מסגרת-עובדות דמיונית בתורת מבוא, וניתוח השיקולים השונים לדרך פעולה זאת או אחרת; לאחר זאת היה בא עצם התרגיל, על שיקוליהם וההחלטותיהם של קציני היחידה בתהליך ביצוע משימתם, ועל אופן הביצוע של ההחלטות הללו ע"י כלל החיילים, הסמלים והקצינים שביחידה. נושא אחד, מן המעניינים ביותר שהוצגו, עובדו ונוסו בדרך זאת — אשר כל תכונתו היתה חיוורת ואופיינית לסיטואציות המזדמנות בארצות צפון-אפריקה והמזרח התיכון. — הן סיטואציות פוליטיות וצבאיות והן טופוגרפיות — הן: „יחידות סדירות נגד חבורות בלתי-סדירות המסתננות מעבר לגבול“; כידוע, היו תקדימים לא מעטים ל„נושא“ כזה במציאות הארצות הללו (וגם ארצנו ידעה כזאת), והיה יסוד לשער כי מצבים ותפקידים מסוג-זה עוד יודמנו בעתיד לאנשי היחידות אשר להן גועד התרגיל.

„סיפור המעשה“ ניתן על רקע קרוב ומציאותי למדי, והולבש מחלצות צרפתיות על הרקע הגיאוגרפי של תוניסיה הקרובה, הדומה בתכונתה הטופוגרפית, האקלימית והאוכלוסיתית הן לקירינאיקה והן לארץ ישראל — וגם התנאים הפוליטיים בגבולותיה נימים ההם דומים לאלה הקיימים גם כיום בשטח מסויים במזרח-התיכון.

דרך הסיפור והביצוע במשימה שבמסגרת התרגיל הקנתה ליחידה העברית (הבטליון השני של הרגימנט הארץ-ישראלי) נסיון רב-ערך בתנאי הפעולות מן הסוג הנ"ל ועם זאת גלתה כמה ליקויים וחולשות בצידו, נוכח הצורך בהתפעלות רבה ובשיתוף פעולה גמיש בין יחידות-משנה מרוחקות זו מזו.

מסגרת הסיפור

בשנת 1938, נוכח אפשרות התקפה איטלקית פתאומית מעבר המזרח, מטריפולי, החלה מפקדת גליל-הקורפוס ה"ט שבצפון-אפריקה הצרפתית ליתן דעתה על דרכי התקפות אויב אפשריות ולערוך תכניותיה להדיפתן. אכן, בקיץ 1938 נסתננו חבורות בלתי-סדירות, שכוננו, צוידו וקוימו ע"י ה„ציר“, לשטחי תוניסיה, ואף נתנגשו בגייסות צרפתיים סדירים.

ואלה היו עיקר התכניות שסומנו לגבי הקורפוס ה"ט למקרה מלחמה:

משימת הקורפוס הי"ט¹

1. לכנס את שלוש דיביזיות הרגלים שלה הנמנות על „גייסות המערכה“² (שתים קדומניות ואחת ברזרב), יחד עם חילות הקורפוס הנוספים (יחידות חיל-תותחנים, טנקים, מהנדסים, יחידות-שירות ותובלה) בערך 25 ק"מ ממערב לגבול המושבה האיטלקית הסמוכה — כדי לעצור-חדירה אויבת עד שחיל הצבא הצרפתי של אפריקה הצפונית יועמד על מעמד-מלחמה ויכונס לעמדות המוצא.
2. להגן על איזור „קויהעורף“, בכלל זה על „ראש-מסילת-הברזל“³ אשר בנקודה „ב“.
3. להכשיר ולטפח את „איזור הבסיס“ מסביב לנקודה „א“, מקום בו כבר קיים נמל חדש מצויין⁴.

הערבת המשימה והנתונים

המגמה

בהעריכו את משימת הקורפוס הי"ט גילה מטה הקורפוס חרדה בעיקר לבעיית התבטחה של איזור „קויהעורף“ ו„ראש מסייה"ב" — וזאת, בשל האגף הימני הארוך והחשוף (מעבר המדבר) של גיזרת הקורפוס.

האויב

החרדה הנ"ל נבעה בעיקר מידיעות „שירות-החקר“ על כינון חבורות „בלתי-סדירות“ בעברו האיטלקי של הגבול, שנועדו לחדור לשטח הצרפתי ולחבל חבלות באיזור „קויהעורף“, ובעיקר נגד קו מסייה"ב בין הנקודות „א“ ל„ב“.

השטח

החבל כאילו נוצר לתפקידי חבלה כאלה: רכסים מסולעים, מדבריים, — „ג'בל“, עם הנקיקים והואדיות העמוקים — והרמה, שבין רכסי-התוף ל„ג'בל“, שהיא שטח גלוי, עם מחפה לרוב ובארות ובורות מים לכל ימות השנה.

- (1) עיין מפה „א“ — מפה זו ושאר המפות ערוכות לפי שטח קירנאי! — שעל פניו נערך למעשה התרגיל ע"י היחידה העברית. המפות פתחו החוברת.
- (2) דהיינו: גייסות שבמסגרת סדירה קבועה, הנועדים וכשרים לכל שירות לוחם — להבדיל מהגייסות ה„טריטוריאליים“, שהם בצרפת יחידות של אנשי הגילים הגבוהים של חיל המילואים, מעין „חיל-משמר“.
- (3) דהיינו — תחנת מסייה"ב האחרונה לפני החזית, אשר בה מפקדים מן הקרונות את כל החמרים והציוד וכאן מעמיסים אותם על כלי תחבורה אחרים לצורך ההובלה לחזית.
- (4) אין נזכרת כאן משימתו כל כוח-האויב, אשר סופח לקורפוס הי"ט, לפי שזו לא נתקשרה למעשה ב„מאורעות יולי 1938“ בשל תנאי הפעולה המיוחדים (פעולות לילה).

סיפור המעשה

ב־19 באפריל נודע מפי סוכנים, כי פעולות ה"בלתי־סדירים" תחלנה בחודש מאי, במגמה להכביר על השלטונות הצרפתיים — בעוד הממשלה האיטלקית תכחיש כל נגיעה בדבר.

הברירות

בו בערב ערך הגנרל סן־ג'וסט, מפקד הקורפוס הי"ט, התייעצות דחופה, בשיתוף המושל האזרחי וקציני משטרה קשישים. המצב הוסבר ונדונו הברירות האפשריות: א. הטלת מסך נייד קל לאורך 200 ק"מ של הגבול (הנתמך ע"י בטליונים סדירים בעורף) תוך מאמץ לעצור את ה"בלתי־סדירים" עוד באיזור הגבול; או — ב. הגנה סטטית על קו מסייה"ב ליד הנקודות "ג", "ד", "ו", "ב", עם מוקפים לכל אורך הקו, ליד גשרים ומעבירי מים, ומשמרות מבוצרים ליד כל תחנות מסייה"ב.

המשך סיפור המעשה

גנרל סן ג'וסט, מותיקי מלחמת 18—1914, בעל דעות נוקשות המושחתות על "הגנת קוים" ונרתע מכל שימוש בחיילות קלים וגיידים מכל סוג, דחה את דעת המיור ד'אנטרקו, קצין־המטה שלו לאופרציות, שהמליץ על הדרך הראשונה. סן־ג'וסט הכריע לטובת הדרך השנייה, ולא זו בלבד, אלא בסברו כי בגייסות קוראשון יש להשתמש ל"תפקידים העיקריים", דהיינו להתנגש באויב מאורגן, פסק כי גייסות מסוג ב' (מעוטי הניידות, האימון והכושר־הגופני) הס"הם המתאימים להגנה־סטטית של ה"קו".

התכנית

בבטלו את ההערות שכנגד ניסח גנרל סן־ג'וסט את תכניתו: שלושת הבטליונים של חילות טריטוריאליים (שאך זה נקראו אל הדגל לתקופת אימוני "הזכרה") יתפרסו, בטליון בטליון, ליד "ג", "ד" ו"ב". יחידות אלה תצבנה מתוכן מוקפים ומשמרות ליד כל תחנות מסייה"ב, גשרים ומעבירי מים, וכן ברווחי־שגרה של 5 ק"מ לאורך כל הקו. בין המוקפים ינועו פטרולים.

המיור ד'אנטרקו ערך את הפקודות לכל הנוגעים בדבר: הבטליונים הטריטוריאליים מס' 17, 23, 25, שירות התובלה במסייה"ב, שירותי ההספקה והשירותים האחריים. שלושת הבטליונים נעו ב־22, 23, 24 באפריל למקומות שהועדו להם ונתפרסו בהתאם לתכנית.

המשך סיפור המעשה

אכן, בראשית מאי החלו פעולות ה"בלתי־סדירים": התקפות על מסייה"ב ועל הדרך המשתרעת במקביל למסילה. במקומות רבים הצליחו לפוצץ את המסילה ומעבירי־מים, לנתק קוי טלגרף וטלפון, לפגוע מן המארב בפטרולים ובמוקפים. ההתקפות הגיעו לפסגתן ביוני ושיתקו את כל ההובלה ברכבת בין הנקודות "ג" ל"ב".

התייעצות המטה השניה

ב־29 ביוני, בהתייעצות המטה השניה קבע המיור ד'אנטרקו:

1. ההגנה הסטטית נתגלתה כבלתי־תכליתית במסיבות אלו.
2. הבלתי־סדירים, שקבעו לעצמם מעמד איתן בחלק הדרומי של ה„ג'בל" (כשלושים — חמשים ק"מ מזרחה מ„ד") המשמש להם בסיס, הצליחו בתפקידם⁵).
3. סוג החיילות שהופעלו אינו מתאים לתעודה שהוטלה עליו.

תכנית קצין האופרציות

המיור ביקש רשות להציג תכנית חדשה אשר, לדעתו, תאפשר לחסל את החבורות:

1. פעולה ניידת משלושה בסיסים קבועים בנקודות „ג", „ד" ו„ב", תוך חדירה עמוקה ע"י פטרולים לוחמים חזקים, (מהם ממונעים ומהם רגליים), המצויידים בכל הדרוש לפעולה עצמאית, בעיקר לעבר המזרח, דרום־מזרח והדרום (וזאת לזכור: במזרח — היה הגבול האיטלקי; בדרום — המדבר).

2. הפעולות תואמה ע"י מטה קטן, מורכב מ„אנשי האופרציות" ו„אנשי־חקר" מן הנקודה „ד", שמצבה מרכזי ביותר בכל השטח הנתון בסכנה.

3. הפעולות תבוצענה ע"י גייסות קוראשון נבחרים וסירים ילידים (ברברים וסנאגלים).

המשך סיפור המעשה

הגנרל סן־גוסט נאלץ להסכים לתכנית זו, אם כי עדיין היה משוכנע כי המענה הנכון במצב כזה הוא הענשה קיבוצית של אוכלוסיית הילידים.

משדרש המיור ד'אנטרקו 3 בטליונים של גייסות מובחרים העניק לו הגנרל סן־גוסט, לאחר ויכוח הם, — 2 בלבד: הבטליון התשיעי של „ציידי אפריקה" (בטליון מנוע מעולה) והבטליון השני של „לגיון הזרים". גנרל הבריגדה לה־לוקל מונה כמפקדם.

פריסתו של הגינים החדש

(עיין מפה „א")

ב־30 ביוני ואחד ביולי 1938 בוצעה למעשה התחלפות היחידות. הגנרל לה־לוקל קבע את מושבו שלו ושל מטהו המצומצם ב„ד", כשהמיור ד'אנטרקו קיבל את „מחלקת האופרציות" והלויטננט רנייה את זו של „החקר". בטליון ה„ציידיים" ה־9 קבע את בסיסו ב„ג" (דהיינו, באגף הימני החשוף). הבטליון השני של ה„זרים" — ב„ד", והבט. ה־25 של ה„טריטוריאליים" נשאר ב„ב",

(5) אין עומדים כאן על נקודות אחרות, כגון תיאום בין היחידות, וקו־הקשר — מחמת הצורך בקיצור.

בתפקיד-הסטטי הקודם שלו. מ־20 הסיירים הילידים סופחו 12 אל ה"ציידים" 87 אל ה"זרים".

המשך סיפור המעשה

שתי היחידות המובחרות החלו מיד במסע פטרולים אינטנסיביים ל"עומק", כל אחת באיזורה: ה"זרים" בגיזרתם המשתרעת מ"ב" ועד נקודה עשרה ק"מ דרומית ל"ד" (עיין הגזרות במפה "א"), כשהפטרולים שלהם מופנים בעיקר לעבר המזרחי, ואלו ה"ציידים" — בשטח שבין התחום הדרומי הנ"ל של גיזרת ה"זרים" ועד לפסגות רכס-החוף אשר דרום-מערבה מזה, כשפטרולי המנוע שלהם פועלים בעיקר לעבר המזרח ודרום-המזרח.

השיטה החדשה הצדיקה את עצמה. אירעו התנגשויות רבות עם ה"בלתי-צדיקים", הרחק למדי לעבר המזרח ממסילת הברזל. נתלקטו והלכו ידיעות בעלות-ערך שכונסו מיד במפקדה הטקטית שב"ד" ו"תואמו" ביניהן, כדי הוות תמונה שלמה. פעולות החבורות פחתו במידה ניכרת, והאפשרות לזכות בהקדם בהצלחה נראתה כממשית.

מפות המצב החדשות

לויטננט רנייה, קצין ה"חקר", הנהיג שיטה חדשה לסימון "מפות-המצב" שלו, בהבחינו בין "מפות אלפא", ו"מפות ביתא". "מפות אלפא" היו מפות החקר ה"תקינות" שהיו נהוגות בשימוש, ואלו ב"מפות ביתא" החלו משתמשים בשביל איתור הבסיס, או הבסיסים, של האויב. טיפוס מפה חדש זה איפשר לקצין ה"חקר" להסיק את מסקנותיו תוך סיכוי לא-רע לאימות השערותיו, לגבי מקום בסיסו של האויב — דבר שהיה בגדר תנאי הכרחי לביעורו.

"מפת ביתא" כזאת הכילה את כל הנקודות בהן חלו התקפות האויב על מטרות שונות (תוך סימון תאריך ההתקפה ושעתה), את כל הנקודות בהן נתרחשו התנגשויות ואת כל הנקודות שבהן נראה האויב. כן צוינו במפה כל ידיעות נוספות, שנתקבלו מאת הסיירים הילידים (כגון סימני עקבות, שיירי האפר במקומות חניה עזובים וכו'). ע"י תיאום כל הסימונים היה קצין החקר מגיע למצב שבו יכול היה להסיק מסקנות לגבי הכיוון של מבקעי האויב; ולפי שהביא בחשבון גם את זמנן המדויק של ההתקפות (שעות הסהר, או אלו של החשכה) — והאויב היה נע בלילות בלבד — נתאפשר לו לשרטט מסביב לנקודת ההתקפה — ששימשה לו בכל מקרה כזה כמרכז — "מעגלי מרחק" (דהיינו, מעגלים המרוחקים מאותו מרכז מרחק כזה שאפשר להניח שהכנופיה יכלה לעבור אותו הלוך וחזור אל בסיסה, תוך שעות החשכה). באופן זה העלה נקודות רבות בהן נתחצו אהדדי "מעגלי מרחק" שונים כאלה — והן הן הנקודות המעידות על קורבתו של בסיס אויב משוער, כדי לבחון את מסקנותיו אלה הביא אח"כ בחשבון גם את הצמחיה, הבארות, בורות המים, תכונת השטח (המשפיעה על מהירות התנועה וכן את אפשרויות המחפה לתנועה בשעות היום,

העלולות לשנות את הרדיוס האפשרי של ה"מעגל" — ועל יסוד אלה העלה את ה"קו" המסמן את אופי השטח (מבותר, טרשי או פתוח), צמחיה (איזורים אפשריים להספקת מזון ומרעה לבהמות מעמס), בארות ובורות מי־תמיד. לפי ה"קו" הזה נבחר ונתאשר מקום־תנוחתו של בסיס־הכנופיות.

המשך סיפור המעשה

ב־20 ביולי פסקה פעולת החבורות, ומטה האופרציות סבר סברות שונות ונטה להסיק כל מיני מסקנות, כאשר פתאום, בערך בשעה 2340 ב־22 ביולי, נשמעה התפוצצות חזקה ב"ד". פטרול־נע ששוגר מיד מ"ד" הודיע כי פוצץ ונהרס מעביר־מים של המסילה, בנקודה המצויה 5 ק"מ דרומה מ"ד". הסיירים הילידים הלכו לפי העקבות בכיוון מזרחה. לעבר ואדי רוח־מיה (איזור אשר מחלקת ה"חקר"־שיערה כי הוא אחד מבסיסי החבורות).

לויטנט רנייה ביקש את רשותו של הגנרל להילקל להצטרף לאחת היחידות שעמדו לדלוק אחר הכנופיה, כדי שיוכל לבדוק ולהוכיח למעשה את נכונות המסקנות שהסיק בעזרת מפותיו.

פעולותיה של פלוגה ה' של הבטליון השני

מכאן ואילך מתחילה פרשת הביצוע ע"י יחידת משנה עברית של משימת התירגול שהוטל עליה במסגרת סיפור־המעשה ה"צרפתי"־הנ"ל; וכדי שלא יכבד על הקורא לעקוב אחר התפתחות הדברים ברציפותם, יבואו גם להבא כינויי היחידות ושמות הקצינים והטוראים באותו הלבוש של שמות ומונחים אשר השתמשו בו מחברי סיפור־המעשה בשעתו. אולם על הקורא לזכור, כי מכאן ואילך אין אלה אלא מעין סימונים אלגבראיים לשיקוליהם, החלטותיהם ופעולותיהם — ואף נסיונותיהם וילקחם — של אנשי הבטליון היהודי השני בתרגיל ההתאמנות שלו.

פלוגה ה' של בטליון 2 של ה"זרים" נקראה "למצב הכן", ונצטוותה להיות מוכנה ליציאה בשעה 0200, 23 ביולי. מפקד הפלוגה, קרא לסגנו, מפקדי מחלקותיו רב־הסמל הפלוגתי, הסמל־האפסנאי הפלוגתי, סמל כיתת־הקשר וסרג'נט מפקד כיתת־המכ"י הבינוניות, להתיעצות בשעה 0110, ב־23 ביולי בנוכחות לויט. רנייה, וסקר בפניהם את תכניתו, אשר דן עליה קודם לכן עם קצין ה"חקר".

התכנית

(עיין מפה "ב")

הוא התכוון לכונן, השכם עם שחר, שני בסיסי מחלקה ובסיס פיקוד אחד צפוני־מערבית ודרום־מערבית לוואדי רוחמיה ולהתחיל בפעולת פטרולים תוקפנית נמרצת נגד ואדי רוחמיה; ואם יאותר האויב — להצמידו בתוך הואדי עצמו ע"י התקפת "תלת קלשון" ולהשמידו. מיור רוואן, מפקד פלוגה ה', נתן את הפקודות דלקמן בעל־פה כשהסריים לפקדתו כולם רושמים אותן בפנקסיהם ומסמנים את סימוניהם במפותיהם.

הפקודות לפלוגה

הידיעות:

האויב: כנופית האויב (בעצמת 20—15 איש) פוצצה מעביר־מים של מסיה"ב בקואור. 330650, בערך 5 ק"מ דרומית מ"ד", בערך בשעה 2340, ב־22 ביולי.

חילותנו אנו: פלוגה ה' בצירוף כיתה אחת של מכ"י בינוניות ר"4 סיירים.

הכוונה: פלוגה ה' תכונן עם שחר 23 ביולי, 2 בסיסי מחלקה יציבים ובסיס-פיקוד פלוגתי, ותתחיל בפעולת פטרולים נמרצת במגמה לאתר את האויב ולהשמידו.

אורח הביצוע: פלוגה ה' תצא ב-0200, 23 ביולי, במערך טקטי, בכיוון „חות הגנרל“ (קואור. 392659); סדר המסע: מחל' מס' 1, כשסייר אחד הולך בראש, חוליית הפיקוד של הפלוגה, שני סיירים, מחלקה מס' 2 וסייר אחד, מפקדת הפלוגה, כיתה המכ"י הבינוניות, החובלה הפלוגתית, מחלקה מס' 3.

תחום זינוק ראשון: חורש קטן ליד פרשת השבילים (קואור. 374761). מכאן הפנה מחלקה מס' 1 ותנוע אל נקודת-הגובה „608“ (קואור. 484754) ותכונן בסיס באותו מקום; היא תודיע על הגיעה למקום ע"י איתות.

תחום הזינוק השני: מפרשת השבילים עד „לחות-הגנרל“. סדר המסע (בתחום הזינוק השני): מחלקה מס' 2 בראש, חוליית הפיקוד הפלוגתית, מפקדת הפלוגה, המכ"י, החובלה, מחלקה מס' 3. ליד „חות-הגנרל“, תפנה מחלקה 2 ותנוע אל התל (קואור. 415714)

ותכונן שם את בסיסה; ההודעה על הביצוע — ע"י איתות. תחום הזינוק השלישי: מ„חות הגנרל“ עד סידי-עומר (קואור. 403671). המפקדה הטקטית, בצירוף כיתה אחת של מחלקה מס' 3 נעה אל סידי-עומר, השאר, עם מפקדת הפלוגה ומחלקה מס' 3, תהיינה ברזרב הפלוגתי ליד „חות-הגנרל“. סדרי הקשר: המ"ט בסידי-עומר (קואור. 403671).

מפקדת הפלוגה ב„חות-הגנרל“ (קואור. 392659). 3 אתתים עם מחלקה מס' 1 ושלושה עם מח' מס' 2 (צידום — פנס איתות, הליוגרף, דגלים). 4 אתתים עם המ"ט (2 פנסים, 2 הליוגרפים, דגלים). משיגיעו לעמדות יקבע קשר איתות אל המחלקות. ואל מפקדת הבטליון.

המנהלה: „חגור-קרב קל“ — כל כלי נשקה של הפלוגה ומלאי התחמושת הפלוגתי עם מפקדת הפלוגה ב„חות-הגנרל“. מנות-צ'לון — עם האנשים. המימיות מלאות. מלאי מים ל-48 שעות — עם מפקדת הפלוגה. שמיכה לאיש, במרוכז, עם מפקדת הפלוגה.

התובה לה: 2 רצי-אופנוע, טנדר אחד, 4 מכוניות 3/4 טון, בניזין, שמן וחמרי סיכה ל-160 ק"מ.

סידרים רפואיים: „נושא אלונקה“ אחד למחלקה, שני חובשים ב„נקודת העזרה הרגימנטית“ (ליד מפקדת הפלוגה ב„חות-הגנרל“). פינוי הנפגעים — מ„חות-הגנרל“ אל הקצין הרפואי של הגדוד.

6) מ"ט (המפקדה הטקטית) — מפקדת הפלוגה, קצין-החקר, רב-הסמל הפלוגתי, אתתים, רצי-אופנוע — פוקדת ומנצחת כאן על יחידות המשנה בקרב, בלי שתהא עמוסה עול של פרטים מנהלתיים ושל הצטברות מופרות של אנשים בלתי הכרחיים; הרי זה גוף בעל מבנה הדוק וכושר-נוע.

כאן נתנה למשתתפים אפשרות לשאול שאלות.
„לויטנובט־שני בואסוֹן, הזור נא!“ (חזרה זו על ידי אחד
הקצינים המשתתפים. על תוכן הפקודות שהושמעו, נועדה לבדוק אם הובנו
כראוי, ולתת לשאר הקצינים את האפשרות להשוות ולבתון את רשימותיהם
(הם).

השעה עתה היתה 0122.

המשך סיפור המעשה

קציני פלוגה ה' ורב־הסמל הפלוגתי מסרו הודעות על מצב
הנכונות שלהם ושל אנשיהם, בשעה 0155. פלוגה ה' יצאה בשעה 0200
בדיוק, במערך טקטי כפי שצויין בפקודה.

ליד החורש הקטן ופרשת השבילים, נקטה מחלקה מס' 1 בכיוון מסע חדש, לפי
האוימוט). המערך הטקטי שונה בשביל ה„זינוק“ השני, כשמחלקה מס'
2 הולכת בראש ומחלקה מס' 3 כמאסף. ליד „חנת־הגנרל“ סטטה מח' מס' 2 בכיוון
מסעה לפי אוימוט. מפקדת הפלוגה, המכ"י, התובלה ושתי כיתות של מח' מס' 3
קנו שביחה לעצמן בבנייני „חנת־הגנרל“, כשסגן־המפקד עורך את הסידורים לה־
גנה־מעגלית. המ"ט (מפקד הפלוגה, לויטנובט רנייה, רב־הסמל הפלוגתי, 4
אתתים, רץ־אופנוע אחד, שני שליחים־רצים) והכיתה השלישית של מחלקה מס' 3
נעו לעבר סידי־עומר, כשכיתת הרובאים נעה בראש.

בשעה 0445 פתחו האתתים בשירות הקשר בפנס־איתות והודיעו לבטליון
על תנוחת המ"ט ומפקדת הפלוגה. בשעה 0452 פתח בהקיאור מהרמה
„608“ את קשר הגומלין עם מחלקה מס' 1, אשר הודיעה על תנוחתה ועל כינון בסיס
מחלקה מוגן־מעגלית. בשעה 0512 הודיע מחלקה מס' 2 על מצב־נכונות.

בשעה 0515 נמסרה התשדורת מפלוגה ה' לבטליון השני: — „פלוגה
ה' נתפרסה ומוכנה לפעולה בהתאם לפקודות“ (עיין מפה „ב“). החשכה החורירה עם
שחר וקריאת אור הפנס קשתה והלכה. השמש כבר זרחה, אך היות והשמים היו
מעוננים אי אפשר היה עדיין להשתמש בהליוגרף.

ב־0518 הובהקה אל מחלקת מס' 1 ו־2 תשדורת הפנס האחרונה כדלקמן:

(23/0518⁶)

מאת: מפקד פלוגה ה'

אל: מפקדי מח' מס' 1 ומס' 2

3. — החלו פטרולי סיוור — מחלקה מס' 1 לעבר הדרום,
מחלקה מס' 2 לעבר המזרח — הודיעו נתיבות המסע חוצה
וחזרה, ולוח זמניהם למ"ט. אשרו.

לפי שהשמים היו עדיין מעוננים במקצת, הפך קשר האיתות לבעיה רצינית
וחמורה עד מאוד, והצלחת האופרציה היתה תלויה בו באותה מידה עצמה שהיתה
תלויה בחריצותם של הפטרולים שיצאו לסיוריהם (כל פטרול־סיוור היה מורכב מסמל
ושלושה טוראים).

7) בפקודה עצמה צוין רק המקום שאליו צריכה המחלקה להגיע, ועל המ"מ
לקבוע לעצמו את אמצעי־העזר הראויים לשמירת הכיוון.

8) 23/0518 — התאריך והשעה.

המחלקות הודיעו על נתיבות המסע — חוצה וחזרה — על זמני היציאה ועל זמן השיבה המשוער של הפטרולים שלהן, אם כי היה קושי במסירת ההודעות. הלויטנט רנייה סימן את כל מסעי הפטרולים על מפת-החקר שלו, ויש לאמר כי מפקדי מחלקות מס' 1 ו-2 ערכו את תכניותיהם כראוי, כשמחלקה מס' 1 משלחת שלוש, «אצבעות מישוש» לעבר הדרום, ומחלקה מס' 2 משגרת 4 פטרולים לעבר המזרח. באופן כזה „כוסה" כל השטח ונבלש באופן יסודי.

המגע עם האויב

בשעה 1010 הודיע מח' מס' 1 על תצפית של אחד מן הפטרולים מקואור. 488710: חבורה קטנה של מזויינים, אשר הבחינו בה הרחק למדי מעבר הדרום, כמחצית הדרך במורד ואדי רוחמיה (בשעה 0912). זמן מועט לאחר זאת נתקבלה תשדורת ממח' מס' 2 המאשרת את הדבר, לאחר שאחד הפטרולים שלה בא במגע עם 2 מזויינים בקואור. 478687 (בשעה 0918).

תכנית הקרב

לויטנט רנייה סימן את התנוחות על מפתו, ולאחר שדן במצב עם מפקד פלוגה ה' הוחלט לתת למחלקות מס' 1 ומס' 2 להתקרב במהודק אל ואדי רוחמיה ולחסום, יחד עם מח' מס' 3, את הקצה הדרומי של הואדי, בעוד שהמכ"י תטלנה מחסום-אש מעבר צפון-מערב לוואדי, שעה שתדרשנה לכך, או משתבחה בתנועה אויבת. לפי שהמהירות היתה כאן דבר חיוני, והיה חשש כי ה„בלתי-סדירים" יחמקו מן המקום לאחר שאנשי-צבא יבואו אתם במגע, הוחלט להעתיק את המ"ט (אשר עליה היה לתאם את ההתקפה) ואת מח' מס' 3, באמצעות כלי-התובלה, הרחק ככל האפשר על פני השביל המוביל מ„חות-הגנרל" דרום-מזרחה, וכן להביא את המכ"י על עמדתו בעזרת הסעה נוספת של כלי התובלה המוטוריים.

פקודות מפקד פלוגה ה' לפעולה

(ענין מפה „ב")

התשדורת דלקמן נשלחה אל מח' מס' 1 ומס' 2, ואל מפקדת הבטליון ע"י הליוגרף — ואל מפקדת הפלוגה, כיתת המכ"י והמחלקה השלישית — ע"י רץ-אופנוע.

מאת: מפקד פלוגה ה'

אל: מח' מס' 1 ומס' 2; מח' מס' 3 כיתת המכ"י; מפקדת

הפלוגה — לפעולה

מפקדת הבטליון — לידיעה.

15. — האויב אותר ואדי רוחמיה קואור. 483683 — מח' 1 תנוע אל קואור. 510720 צפ"מ ואדי רוחמיה — מח' 2 תנוע אל קואור. 465695 מערבה ואדי רוחמיה — מח' 3 תנוע במכוניות אל קואור 448629 — ברגל אל קואור 490640 דרומה מואדי רוחמיה — מכ"י בינוניות ע"י כלי התובלה, אל קואור.

478708 בפניה הצפון מערבית של ואדי ר. פתיחת אש לתחנית
הואדי לפי תנועה שחואה, או לפי תשדורת. המ"ט נפתחת
בקואור. 463638 בשעה 1155 — ההתקפה לתוך הואדי לפי
אחד לבן אחד אדום⁹) נקודת מפגש למחלקות ב„חות הגנרל“
אשר.

המשך סיפור המעשה

לאחר ששודרו התשדורות נעו המ"ט ומח' מס' 3 ע"י כלי התובלה אל קואור.
448629, כששני אתים הושארו במפקדת הפלוגה ב„חות הגנרל“, על מנת
לפעול כתחנת העברה אל הבטליון, ומאוחר יותר אל המ"ט. המכ"י הבינוניות
בפיקוד הסרג'נט שלהן, לאחר שציינו להן את קו-האפס¹⁰) שלהן, יצאו לדרך הן.
המ"ט ומחלקה מס' 3 יצאו את מכוניותיהם ונעו אל עמדותיהם ברגל, על פני
שטח מסולע ומבוותר מאוד, אשר העצמים המסייעים למציאת הכיוון מעטים בו ביותר.
הם הגיעו למקום שנועד להן בערך בשעה 11.50 ולמרבית תדהמתם של מפקד פלוגה
ה' ושל הלוטננט רניה מצאו כי העמדה, אשר נבררה על ידם למ"ט, לא אפשרה
להשקיף כראוי על פני איזור הפעולה וכן חסר קשר הראיה בינה ובין המחלקות
מס' 1 ומס' 2 אשר היה מאפשר קשר איתות אתן. יש להדגיש כי המפגש של השטח
הנדון היו רחוקות מדיוק, ומאידך גיסא, באורח זה של פעולות מלחמה לא בא
בחשבון סיור מקומי מוקדם כדי לברור למ"ט מקום שיתאים לקשר גומלין. אכן
לו גם נבחר המקום לאחר סיור כזה מבעוד זמן הרי ספק רב אם עצם השימוש
בהליגורפים לא היה מגלה לאויב את כוונותיה של היחידה ואת תנועותיה.

כשלון סדרי הקשר

מפקד הפלוגה וקצין החקר נמצאו עתה ללא קשר גומלין עם המחלקות
האחרות מאז שעה 10.30. כדי להציל את סיכויי הגשמת התכנית, ובהעמידם
הכל על קלף רמתם הגבוהה של האימון והמשמעת אשר לקציניה וחייליה
של פלוגה ה', החליט המיור ראווון לבקוט בצעד יוצא דופן כדי לאפשר
את התחלת ההתקפה:

מתן סמכות ניצוח למפקד נמוך יותר

מח' מס' 3 נשלחה קדימה אל הקצה הדרומי של הואדי, ומפקד המחלקה
(לוטננט שני בואסון) נצטווה לירות זיקוקי-איתות, אחד לבן ואחד אדום,
לפני הסתערו במורד המדרון לתוך הואדי. ההחלטה הושתתה על ההנחה
כי המחלקות מס' 1 ומס' 2 והמכ"י הבינוניות כבר הגיעו אל עמדות המוצא
שנקבעו להן, — דבר אשר לפי המרחקים שנמדדו על פי המפה צריכות היו
להגשימו בין שעה 1130 ל-1145. והיתה עוד נשארת להן מנוחה קצרה לפני
ההסתערות.

המשך סיפור המעשה

המיור ראווון היה נתון במצב מיואש כשהוא שרוי במ"ט שאין לו קשרי
גומלין עם יחידות המשנה שלו ואפילו לא השקפה על איזור הקרב. ההנחה

(9) דהיינו: זיקוקי; מושמט מן התשדורת לצורך הקיצור.

(10) דהיינו — כיוון-האש הראשון.

שבתכנית היתה, כי בשלב זה האיוב כבר מוקף, ודרכי ההתחמקות שלו מנותקות. כל מפקדי המשנה אישרו בשעתם את התשדורת מספר 15, אשר קבעה את תנועותיהם הסופיות לקראת ההיערכות לקרב, ופקדה עליהם את ההתקפה.

בשעה 1220 נראו מהמ"ט, רק קמעה מעל לקו האופק שלה, זיקוקין, — לבן ואדום, הזמן מועט לאחר זאת נשמע תקתוק המכ"י. מפקד פלוגה ה', אשר הוסיף להיות שרוי בחוסר-ידיעה המתקדמים הדברים כראוי, לא העז לעזוב את מקום המ"ט, ואף לא להעתיקו, מאחר שבהודעתו האחרונה לפיקודיו צוין זה כמקום תנועתו. הוא החליט להתקדם בעקבות מח' מס' 3 כדי להעלות ידיעה כלשהי, כשהוא משאיר את קציני ה"חקר" עם האתמים במ"ט.

החלטת המפקד להחזיר לידיו את הניצוח

מפקד פלוגה ה', שכבר הוציא לא במעט ממסלול של הלך מחשבה שקולה מחמת כשלון סדרי הקשר ושיטת הניצוח שלו, לא הצליח עתה למצוא את מחלקה מס' 3 והחליט לחזור אל המ"ט. גם קול כלי-היריה נשתתק והסיכוי האחרון למצוא את המחלקות אבד — ומפקד פלוגה ה' החליט לחסל את המ"ט ולשוב אל נקודת המיפגש שב"חזות-הגנרל". היות וכלי-תובלה מספיקים הושארו ליד נקודת היציאה מן המכונניות (ראה לעיל!) בשביל מח' מס' 3, היה הדבר אפשרי ושינוי אנשים הושארו במקום המ"ט, כדי להודיע על שיבת המ"ט אל המיפגש הפלוגתי.

המשך סיפור המעשה

שלוש מחלקות-הסער נתקלו זו בזו בתחתיתו של הוואדי, אך מצאו שם רק 4 גופות של "בלתי-סדירים", השאר — הסתלקו: לפי ההשערה בשעה שהמכ"י הבינוניות פתחו באשן מטוח רחוק.

בשעה 1545 בערך התכנסה פלוגה ה' מחדש ליד "חזות-הגנרל", ונשלחה הודעה לבטליון על התוצאות הדלות ועל כשלון סדרי הקשר הניצוח בשלב האחרון.

לאחר שמפ' פלוגה ה' דאג למנוחה ולמזון לחיילות קרא את כל הקצינים, תת-הקצינים והסמלים הקשישים לפגישה כדי לנתח את התוצאות, לבקר את השגיאות ולסכם את השיפורים הראויים באורח הפעולה.

ניתוח הפעולה

לאחר, שכל הנוגעים בדבר הביעו את דעותיהם, הטעים מיוזם ראוון בסיכומו, את הנקודות הבאות:

1. סדרי-הקשר במלחמת-הנוע נודעת להם חשיבות גדולה ביותר.
2. בלא סידורי-קשר הולמים אין אפשרות לנצח על הפעולות או לתאם בין מעשי היחידות (ראה לעיל בעניין כשלוננו לנצח על התקפה "תלת-הודית" ולתאמה ברגעים המכריעים, כשהיא מבוצעת ע"י שלוש יחידות-משנה המרוחקות זו מזו.
3. אין משום פתרון באיתות-ראיה. הריהו אטי בשביל שידור מהיר משנדרשת מהירות רבה; וכן תלוי הוא בחשיכה (פנסים) או באור השמש (הליוגרף, דגלים).

כדי להשתמש בו נאלצים לבחור לתחנות-איתות נקודות

משלט בולטות, ובגללן מפסידים את יסוד ההפתעה; לא תמיד אפשר להעריך מראש, לפי מפות בלתי מדויקות, את אפשרות קשר הראיה ההדדי שבין נקודות שונות (ראה לעיל בדבר הבחירה המוטעית של מקום המ"ט בשלב האחרון).

4. הפתרון: קשרי אלחוט — כשהטלפון האלחוטי הוא האמצעי העדיף האידיאלי.

סוף המעשה

זמן מועט לאחר המתואר לעיל, צויד הבטליון השני של „לגיון הזרים“ במכשירי אלחוט וטלפון אלחוטי חדישים והולמים את הצרכים. הודות לכך הביאו באוקטובר 1938 לכלל סיום מוצלח את פעולותיהם נגד החבורות.

עקרונות אחרים

בסיומו של עיון קצר זה בסוגיית „כוחות סדירים נגד בלתי סדירים“ יש להרגיש את הנקודות הבאות בתורת עקרונות לסוג זה של פעולות:

1. פיקוד וניצוח אחידים ע"י מטה אופרציות מצומצם (הכולל את „אנשי החקר“).
2. קשרי אלחוט לניצוח ותיאום כלפי יחידות ופלגות קטנות הפוזרות על פני שטח רחבי-ידיים, ולשם ליקוט ומסירת ידיעות למקורות ה„חקר“.
3. בסיסים יציבים בשביל המנוחה, האספקה והציוד-מחדש לחיילות.
4. פעולת פטרולים ערה ותוקפנית (ברגל, במנוע, רכובה, באויר) המעמיקה חדר.
5. יחידות קטנות מעולות-אימון, ניידות, שהן בחינת „חי הנושא את עצמו“ ולהן עצמת אש רבה.
6. מהירות, אפתעה ותמרון של מספר יחידות קטנות אל עבר הנקודה המכרעת וכינוסן.

עלינו לחייב כל אזרח להיות גם איש-צבא; כך נהגו היוונים הרומאים, וכך חייבת לנהוג כל מדינה חפשית. כל מקום אשר לא ישרור בו דיכוי — לא ימצאו בו עלובי-חיים משכירי-עצמם.

חובה עלינו לאמן ולמיין את כל גברינו, ולקבוע את ההדרכה הצבאית כחלק בלתי-נפרד מתכנית-הלימודים של בתי-החינוך שלנו. בטחוננו לא יהיה בר-קיימא עד אם עשינו זאת.

ג' פ ר ס ון. (נשיא ארצות-הברית 1813)

קלחת הסכנות שבאפריקה הצפונית

מנסיונו הארץ-ישראלי והציוני ידוע-ידענו, עד כמה מורכבת נעשתה מדיניותו של העולם בתקופה האחרונה — וביחוד, מאז סיום מלחמת-העולם. פרשות פוליטיות שונות — הרחוקות כאילו זו מזו במהותן, והרחוקות אף לעתים מרחק גיאוגרפי — משתלבות זו בזו; ואף „ענן ככה-היד“ שמעל לאופק יכול, לפתע, להתגלות כמקור סכנות רציני.

יש ללמוד הרבה מהעובדות (ומאלפות כאן גם הסברות) שבקטע קולע ממאמר-ראשי ב„פלסטיין-פוסט“ על „צרפת באפריקה הצפונית“. אם כי המאמר נכתב לפני כמה שבועות — לא נשתנה מאז המצב ביסודו, והקטע, הניתן להלן, מוסיף לשמש סיכום בהיר למציאות המדינית באותו חבל-עולם — ולמגמותיה הדינמיות האפשריות.

... „ראש-הממשלה הצרפתי הגדיר את הדה-גוליום כ„רעל המסתנן לתוך עורקיהם של צרפת“. ועידת-הסוציאליסטים הצרפתיים דרשה מממשלת רמאדיה כי תגביר את מגמת-החירות בקר-המדיניות שלה בענייני מושבות. דינים וחשבונות מהימנים מצפון-אפריקה מעוררים רושם כאילו אלג'יריה ומרוקו הצרפתית הופכות מרכזי-משבר בכוח; מסתכלים בעלי-ניסיון סבורים כי אפשר ובעתיד לא רחוק תקום בשטחים אלה מהומה והתנקשות רצינית, אשר תתפשט משם לצרפת, תוך הפעלת גייסות צפון-אפריקאיים לתמיכה בתנועה הדה-גוליסטית, תמורת הבטחות, אשר בעלי-אינטרסים אמריקאיים מעודדים אותן, לעצמאות אלג'ירית ומרוקנית.

סוכנים אמריקאיים ונציגים של אינטרסים אמריקאים תעשיתיים ואיסטרטגיים הקדישו בזמן האחרון תשומת-לב גוברת והולכת לצפון-אפריקה. הם רואים כאחד מתפקידיהם לסייע להחלשת נטיות-התפתחות קומוניסטיות באפריקה הצפונית; אולם נראה הדבר כי אינם תופסים את העובדה, כי ע"י כך שהם מחלישים את סמכותה של „הרפובליקה הרביעית“ — הריהם יוצרים לקומוניזם את ההזדמנות הנוחה ב„הא הידיעה“. הידיעות מגלות כי קיימת איבה מושרשת ומתגברת בין האמריקאים שבאותו איזור לבין נושאי-המשרה הצרפתיים, פרט לאלה ביניהם שהם בעלי נטיות דה-גוליסטיות. הרושם הנו, כי האמריקאים שואפים לרכוז בידיהם שליטה על בסיסיים ואויר מסויימים, לפתח רשת-אלחוט ענפה ולהשיג זכינות כלכליים.

נשמר ועוד קיים בסיסיים ואויר אמריקאי ב„פורט-ליאטה“; ויש כמה סימנים לכך כי מנסים להשיג את הסכמתו של הגנ. פרנקו לבנות בסיסי-

אוויר של ארה"ב בסהרה הספרדית, ריאורדה אורו ואותה כברת-חוף קטנה הידועה בשם איפני, השייכת לספרד, אך מצד היבשה, מכל עבריה, מוקפת שטחי מרוקו-הצרפתית. כן נעשו כמה מאמצים אמריקאיים לקבלת בסיסי-בלוב. לעומת אלה — וכמעשה-הפגנה, שנועד להודמון-בזמן עם המו"מ על "תכנית-מרשל" — נמסרו לידי הצרפתים תחנות-האוויר האמריקאיות בדקר ובקאזבלנקה.

תחילה קידמה ממשלת-צרפת בברכה את המתרחש; אולם מגמת-התפתחותו, אשר לוזה עידוד אמריקאי מפורש למנהיגים המרוקניים והאלג'יריים של תנועת-העצמאות, החלה מעוררת דאגה מסויימת. ביחס למקרה עבד-אל-כרים, למשל, סבורים חוגים צרפתיים, כי היה זה עסק אמריקאי, כשהסכמת בריטניה באה ביוזמת נציגה שם. מגמות-התפתחות אלו מהוות את אחת התנועות-מאחורי-הפרגוד המדאיגות ביחסים הבין-לאומיים. ברור כי מעניינה של צרפת הוא, ומעניינן של כל ארצות היס-תיכוניות, ושל העולם כולו, כי מבט-בוהן יופנה לעברן...

הדברים, שבהם נגע הסיכום הנ"ל היקפם רחב מאוד (ואגב מקרה-עבד-אל-כרים נוגע הוא אף ב"מקרה" אחר שבמצרים — וכפרשתנו אנו). אך כציר משמשת כאן סוגיתו המיוחדת של צפון-אפריקה הצרפתי. כמה פנים לסוגיה זו.

כל-פי-חוף — מזה יותר משנה החל "מסעה-הכשרה" של הליגה הערבית בתביעתה למתן עצמאות למרוקו, אלג'יריה ותוניסיה. מכאן נובע גם חלק מן החרדה המתוחה שמגלים עסקני המדינות הערביות לעתיד מושבות-איטליה שבצפון-אפריקה; קירינאיקה וטריפוליטניה (ראה, ב"מערכות" חוב' ל"ו את מאמרו של בריג. ס. ה. לונגריג) — אילו הועמדו שתי ארצות אלו תחת צורה כל שהיא של ריבונות ערבית — מקומית או אחרת — היה הדבר מקרב לגבולות תוניסיה את שטח השפעתה הבלתי-אמצעית של ה"ליגה" ומוסיף הרבה על מתיחות המצב הפנימי בשלוש הארצות הנ"ל; אך ספק רב הוא אם היו נמצאים ברשות הליגה היכולת או הרצון הדרוך לסיוע צבאי ישיר מול מתנגד כצרפת. בשטחים שבהם הוא כמעט "בבית", והם קרובים בהרבה למטרופולין מכפי שהיתה סוריה; בשעתה.

ברם, המצב בפנים — בשטח הצפון-אפריקאי העצום שבהנהלתה של צרפת — איננו קל או בהיר כלל גם בלי מסיתים או מסייעים מבחוץ. חלק גדול מהאוכלוסיה מגלה — בנוסח ובתביעות שונים בכל אחת משלוש הארצות — אירצון ממצב הדברים הקיים, העשוי ללבוש צורות מוחשיות ביותר. הערבים (והברברים) של אפריקה-הצפונית שונים בהרבה מאנשי-סוריה באופים הכללי ובתכונות-הלוחמים שלהם (פרט, אולי, למרבית אוכלוסיתה של תוניסיה, שהיא נכנעת יותר ותוקפנית וגאה פחות מבני

אלג'יריה ומרוקו). באלג'יריה כבר ניתנה דוגמה בולטת למדי, למה עלולה להביא התפרצות המונית של אוכלוסיה כזאת. די יהיה לצטט כאן כמה שורות מתיאור קצר ומקוטע שניתן ב"מערכות", (חוב' כ"ח, עמ' 98) ;
"....בראשית מאי, סמוך ליום הנצחון באירופה, פרצו מהומות רציניות באלג'יריה. כנופיות מזוינות של ערבים, בהנהגת חבריה של המפלגה האנטי-צרפתית הקיצונית, הידועה בשם "מנשר", ירדו מן ההרים אל העיר סתיף, הרגו נכבדים צרפתיים וירו על ההמון שברחובות... המהומות בחבל קונסטנטינה נמשכו גם זמן-מה לפני ההתפרצות הנ"ל".... ועוד: "בסוף מאי 1945 פירסם עתון צבא אמריקאי, לפי מקורות רשמיים-למתצה, כי בחודש מאי נהרגו ונפצעו באלג'יריה למעלה מ-10.000 מתמרדים ערביים; כפרים שלמים נמחצו ע"י חיל-האוויר באיזורה-מרד, דרומית-מערבית ודרומית-מזרחית מקונסטנטינה, עיר-ההרים. ביום אחד נערכו כ-300 גיחות של מפציצים בינוניים וכבדים (מתוצרת ארה"ב) להפצצת כפרים-מטוסי-הקרב (מתוצרת בריטית) התקיפו בהפצצות-צלילה נקודות-מעון בהרים. בשלבי-המרד הראשונים נרצחו 97 אירופיים, רובם פקידים קולוניאליים וחושבים אמידים, כאשר כנופיות ערביות התנפלו לפתע על בתים מבודדים וביצעו מעשי רצח גמהרים ואיומים, שמוראותיהם הזכירו את מלחמות האינדיאנים באמריקה".

לעומת מה שנחרחש אז באלג'יריה נראים הבעיות והניגודים שבתוניתיה באור מתון ושקט יותר. שם כרוכות הן, מצד אחד, בקשיים הכלכליים (ההכרח בהגדלת היכולת של הייצור החקלאי) ומאידך — בחיכוכים פוליטיים: האוכלוסיה אינה מרוצה מן המעשה שעשו הצרפתים עם כיבושה של תוניס במאי 1943, שעל סמך טענת שיתוף-פעולה עם הגרמנים החליפו את ה"ביי" הקודם (השליט המקומי, בעבר — נציב-התורכים) באחר מבני-משפחתו; מפלגת "דסתור" ("חוקה") תובעת תיקונים במשטר-הארץ, ואת סילוקה של ההשפעה הצרפתית-המכרעת (בכל מחלקות-הממשלה ובכל מוסד, משרד וסניף-משטרה) ואת התקרבותה של תוניסיה למעמד של עצמאות. אכן, אם-כי מצויים כיום בתוניסיה גם חוגי-נוער העולים בקיצוניותם על "דסתור" — ואם כי בשביטה-כללית שנערכה בראשית אבגוסט היו גם סיסמאות לאומיות, נהרגו כ-20 איש וארעו גם כמה התנפלויות על בני-אירופה — בכ"ז אין ענין תוניסיה מדאיג את הצרפתים כמו זה של מרוקו.

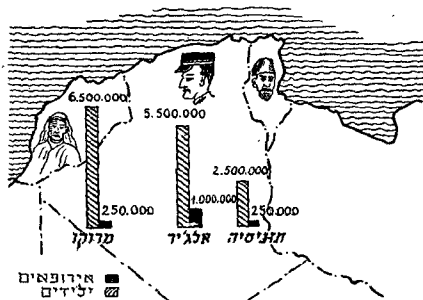
כאן, בארץ מרחבים זאת, קשת-ההנוף ושוקקת אוכלוסיה אמיצה וקנאית, תל, סמוך ל"תחיתור" הפוליטית הפתאומית של עבד-אל-כרים, מאודע אחר, שהוא, אולי, הדאיג את הצרפתים לא פחות מאותה בשורת-פתע ממצרים. השולטן, אשר נהג מנהג הסתגלות רבה לשליטה הצרפתית, נאם נאום, ובו הציג תכנית שלמה של דרישות-עצמאות. אין כמעט ספק בכך כי לא היה נוקט בצעד זה לולא סבר כי ימצא לא רק יד מדריכה, כי אם גם יד עוזרת

ותומכת (ראה בקטע המצוטט לעיל מ"פל. פוסט"). יתכן כי צרפת יכולה היתה לנסות לשנות את בסיס המשען שעליו היא נשענת במרוקו: תחת השולטן וחוג מקורבי השליט — לפנות אל שכבות אחרות ורחבות יותר. אך פרט לרובד דליל מאוד של אינטליגנציה "מתערבת", — וליהודי מרוקו — ספק אם תמצא הד רב לכך. הצרפתים ניסו אמנם (ביחוד — בשנות השלושים, ברצותם למנוע אפשרות של התפרצות מרדנית נוספת, כזו שבימי עבדאל-כרים) לפצל ולהפריד בין הערבים לברברים על-ידי עידוד הלאומיות העצמאית של הברברים; באותן השנים טרחו הרבה בטיפוח בתי-ספר לילדי הברברים, בלשונם-הם; ובדומה לזה פעלו גם בשטחים אדמיניסטרטיביים ומשפטיים שונים, בכל הנוגע לחיי השבטים. אך הכרתם הלאומית של הברברים — עם כל גאותם, ואף שנאתם לערבים — לקויה מכדי לשמש יסוד לבנין תרבותי וציבורי-פוליטי כזה; וגם אופיה הדינמי של הלשון הערבית השפעתה ניכרת בהלכי-המחשבה של מושלמים-קנאים אלה. צרפת תולה עכשיו את תקוותיה ב"קצה-המערב" הזה של העולם המזרחי (מרוקו היא מערבית מצרפת — ושוכנת בחוף האטלנטי) בהצלחתו של הגנ. ז'ואן, שמונה כנציב במרוקו — למען ימשיך שם בדרכו של המרשל ליאוטה: שליטה חזקה מזה, ופיתוח רבי-זימה — מזה. במרוקו נועדו לצרפת קשיים לא-מעטים. אולם, מחמת ריחוקה הגיאוגרפי מהמזרח, מצבה של מרוקו הנו כזה, שרק בתנאי של עזרה מוחשית מאוד מצד מעצמה מערבית היתה יכולה לעקור מתוכה, בעתיד-לא-רחוק, את השליטה הצרפתית הנוכחית.

יתכן, כי המורכב מכולם הוא המצב באלג'יריה. כאן הצטלבו גורמים מדיניים, גזעיים, משפטיים וגיאוגרפיים, והיו לפקעת אשר אין כמעט להתירה. כל הצעות הבאות לצרפת ל"יציאה" מאלג'יריה מוכרחות ליפול על אזנים אטומות. הארץ נחשבת כחלק מצרפת; יושבים בה כמיליון אירופאיים (צרפתים, ומקצת ספרדים ואיטלקים ש"הצטרפו"), היא מחולקת לשלושה "דפרטמנטים" צרפתיים (אלג'יר, אוראן, קונסטנטינה), וחונה בה תמיד חיל-מצב חזק, שחלק גדול ממנו — גייסות צרפתיים, הן מבני-המטרופולין והן גדודי-צרפתים שוכני-אפריקה. כל הנוגע להנהלה-העצמית המקומית התנהל במחוזות "צרפתיים" אלה בדומה לנהוג בדפרטמנטים של צרפת-מטרופולין; אלא שמזכות האזרחות נהנו רק התושבים הצרפתיים — ובנוסף עליהם מיעוט מושלמי מסויים, מאלה ששירתו כסמלים בצבא או שעמדו בבחינות-השכלה מסוימות והסכימו לקבל על עצמם את דין המשפט-האזרחי הצרפתי (דהיינו, להפקיע את עצמם מהשותפות העדתית של המשפט-הדתי המושלמי...). עתה הובא לבירור בפני הפרלמנט הצרפתי — וכבר נתאשר ביסודו — "סטאטוס" לא-בטוניה אלג'ירית, המגדיר אותה כ"קבוצת דפרטמנטים", אשר לה תהיה גם אספת-נבחרים משותפת: הבחירות

תערכנה בשתי קלפיות, בעלות נציגות שווה: צרפתית ומושלמית. אלא שעלולה לצמוח מכאן הכרעה בין השניים — ולא לטובת הצרפתים — בשל מציאותם של בוחרים מושלמיים מהסוג הנ"ל (וכן — קומוניסטיים) בתוך ה"קלפי הצרפתית". בחינות אלו של החוקה המוצעת, יותר מאשר, למשל, הקניית זכות הבחירה לנשים המושלמיות, הן הגורמות להיסוס ועיכוב רב בקביעת גורלה הסופי.

בסיכומי של דבר, צרפת אינה מעלה כלל על דעתה לנתר על זיקת אפריקה הצפונית אליה, דבר אשר (לפי נוסח המחשבה המשותף לרוב המפלגות והפרטים בצרפת) היה לא רק קורע ממנה ומפקיר כמיליון וחצי מאזרחיה, אלא גם הורס את כל ה"גג", אשר תחת צילו חוסה קיסרות-המושבות שלה שבאפריקה-המערבית והאקאטוריאלי, והיה שולל ממנה את "המשכה שמעבר לימ-התיכון", אשר בלעדיו אין לה, לא מבחינה משקית ותחבורתית ולא מבחינה איסטרטגית, מעמד של מעצמה גדולה. ובאם לא תסתייע ה"ליגה הערבית", נוסף על "סיכותיה" היא, גם באיזה פטיש-קנתור מתוצרת המערב — הרי שתצטרך, ודאי, להסתפק בדקירות-הקנטה כלפי צרפת ולחפש לה שדות לנצחונות פוליטיים אשר ייראו לה כקלים יותר — ובודאי ביתר-קורבה אל מרכזה.

היקום „חיל-משטרה“ בינלאומי ?

שאלת „המשטרה הבינלאומית“, כפי שרבים נוהגים לקרוא לאותו חיל-צבא מוצע, שיעמוד לרשות ארגון האומות המאוחדות בביצוע החלטותיו ובהדפסת נסיונות התוקפנות בעולם, הולכת ולובשת אקטואליות יתירה — אמ-כי אין בכך עדיין משום עליית הסיכויים להקמתו במהרה-בימינו. מצד אחד, מהלך-הבירורים הכללי, הן ב„ועדת-המטה הצבאית“ של המעצמות הגדולות, והן בוועדות „לאנרגיה האטומית“ ול„פירוק-הנשק הכללי“ דוקא מחרף את הברירה של „להיות או לא להיות“ לסדר-עולם מוסכם יכוח-ביצוע בינלאומי גם יחד; ומצד שני, התפתחות מצבים מקומיים — אך בעלי-ענין בינלאומי רחב — בכמה ארצות, מעלה (ואף מורידה) שורה של הצעות „תדרפעמיות“ להפעלת חיל בינלאומי לצורך פתרון מסוים זה או אחר. כך — לגבי בעיות הבטחת גבולה היבשתי (הצפוני) של יוון ומניעת התנגשויות ופשיטות בתחומי ארצה; כך — בשאלת שמירת גבולותיה של הודו: — החיצוניים (ביחוד מצפון-מערב, מצד אפגניסתאן וכלפי מרכז אסיה הסובייטית), והפנימיים, שבין שני הדומיניונים החדשים (ומכאן גם הצעה מורחבת — לשמש שלישי-מכריע בכל בטחונו הפנימי של חצי-האי הענקי, כירוש תפקידו של הצבא הבריטי בשעתו); וכך — בשאלת א.י., בה עומדות הבעיות, הן של ביצוע „פסק-הדין“ מטעם האומות-המאוחדות והן של הבטחת הגבולות ומניעת סכסוכי-השכנים גם אחר-כך, לאורך-זמן.

כפי שכבר נאמר, עשויות תכניות אלו לנבול גם לפני שפרחו. כזה היה גורלן של ההצעות ביחס ליוון והודו; ונראה, כי בדומה לכך הם גם רוב הסיכויים לגבי ארץ-ישראל. בכל זאת, עם כל הספקנות המוצדקת שבדבר, אין לומר כי לא תיתכן עתה כלל סיטואציה (למשל, של „איזון“ הדדי בין המגמות והשאיפות של מעצמות גדולות שונות), בה יעלה באופן ממשי על הפרק פתרון של הקמת חיל בינלאומי מגוון, אך בעל הוראה מרכזית מחייבת להטלת החלטותיו של הארגון הבינלאומי. עם כל דלות הסיכויים שבדבר, (ראה את הרשימה „גייסות בינלאומיים — כיצד ומתי“ — „מערכות“ מ"ב-מ"ג) מחייבת גם האפשרות המסופקת לעמוד, אם לא על הנעשה, הרי לפחות על המדובר בענין הקמתו של אותו „חיל משטרה“ בינלאומי. ברור הדבר, כי אחד הגורמים העיקריים ליכולתו, ומשום כך גם לתחומי-פעולתו והיקף-תפקידו של החיל-הבינלאומי יהיו גודלו והרכבו. והנה גילה דו"ח „ועדת-המטה“ למועצת הבטחון של האו"ם שזני של מגמות בהצעות השונות והבדלים אפייניים, הנוגעים לא רק לגודל הכוחות כי אם גם לגבי הדרך כיצד יסופקו אלה ע"י האומות השונות.

מבין, ישנה משמעות לדבר שארצות הברית הן שהציעו את הגדולה בתכניות, הנראית מושתתת על תפיסה פעילה ביותר של תפקידי ארגון האומות בשנים הבאות. מעריכים, כי לפי תכנית זו עלול להידרש — כשמונים לרשות האו"ם, בנכונות פעולה מתמדת — קרוב למיליון איש; נוסף להם: כ-3,800 מטוסייהפצצה וקרב, וצי, המכיל, בין השאר, 3 אניות-מערכה, 6 נושאות-מטוסים וכמאתים ספינות-קרוב שונות, שלצדן שייטות של ספינות לתובלה ועליה-בחופים — במידה הדרושה כדי להעלות בכל תוף שיידרש לפחות את שש דיביזיות-הסער שיעמדו הכן לכך. בשולי תכנית זו מציינים, כי חיל משולב כזה יהיה שוה בכוחו לפחות (אם לא יעלה עליו), לכל חיל-התקפה-שהוא שהופעל במשך מלחמת-העולם השניה. שונה מכך היא הערכת-הצרכים הצרפתית. לא זו בלבד שהיא מניחה ביסוד החישוב חיל-צבא יבשתי קטן במקצת מזה שבהצעה האמריקאית, אלא שלפיה גם חטיבות-הצי צריכות להיות חלשות בהרבה באניות-משחית ובצלולות — מה שמקטין הרבה את ערכן הן לגבי „מלחמת השיירות“ והן לגבי ביצוע מסעות לשם עליה-בחופים.

ויצוין: המצומצמת שבכל התכניות היא זו של הממלכה המאוחדת, המציעה חיל-צבא בין 8 עד 12 דיביזיות-שדה, 1,200 מטוס, וכן חטיבות-צי שבחלק מהסוגים קטנות הן אף מאלו שבהצעה הצרפתית: 2 אניות-מערכה, 6 סיירות, 4 נושאות-מטוסים ו-24 ספינות-משחית.

רוסיה לא הציעה מלכתחילה תכנית כמותית מפורשת, אך ידועה היתה הנחתה העיקרונית: מכסות-חיל שוות מטעם המעצמות המשתתפות; לפיה — אף במקרה ש„חמשת הגדולים“ הם אשר יהיו (מחטיבותיהם הם) את „צבא-העולם“, בלי לדבר כבר על שיתופן של המדינות בעלות מקורות צבאיים צנועים יותר — נגזרות גיירות הגבלה המזרות ביותר על מסגרת החיל: מפני דלות-יכולתה של צרפת (או אנגליה) להקציב את כוח-האדם הנחוץ; או מפני אייכותלתה של סין להשתתף, נאמר, בחטיבות-השריון (ודומותיהן) יותר מאשר השתתפות „סמלית“ בלבד; — והלא אלה יהיו אף גם את גבול המכסימום להשתתפות שאר ה„ארבעה“, בכוח-אדם בכללו, או בסוגי החיל מסויימים שבתוך צבא-המשטרה. אכן, עצם הויכוח על היקפו ואופני הרכבו של „חיל-המשטרה הבינלאומי“ הציג ממילא, כפי שראינו כאן, גם את הקושיה על עצם אפשרותו.

באמצע ספטמבר נודע כי רוסיה הגדירה בהצעת משלחתה לוועדת המטה הצבאית את עצמת „חיל המשטרה“ — והצעתה קרובה למדי לזו של הממלכה המאוחדת. 12 דיביזיות-שדה, 1,200 מטוס, 5 או 6 סיירות — בלי אניות-מערכה או נושאות-מטוסים. ההבדל העיקרי כאן לעומת התכנית הבריטית הוא בהעדר אניות-מערכה או נושאות-מטוסים, — שהיהן הכלי המאפשר במלחמה חדישה עריכה מהירה של התקפה על אויב מרוחק.

אמנם, אין זה מן הנמנע שגם בלי שימצא הפתרון (על הצדדים הקונסטטוציוני-ניים והמדיניים שבדבר) יושג במקרה זה או אחר של סכסוך או סיבוך מקומי מוגבל,

הסכם מיוחד בדבר כינון חיל-בינלאומי זמני, כבמקרה חבל הסאר בשעתו (בימי משאל העם, ב־1935); ודוקא במקרה זה מתקבלת על הדעת גם האפשרות של הרכבת חיל כזה מגופי-צבא שהמדינות הבינוניות שבארגון-האומות תוכלנה לספקם. אכן, אפשרויות כאלו מותנות שוב, בראש וראשונה, בזמניו-תו המפורשת של סידור מעין זה, ובמיעוט הסיכויים שתהיה כרוכה בכך הפעלת כוחות ניכרים במערכות-הממש בהיקף רחב ואגב אבידות ניכרות. כמובן, תיתכן גם, הטלת ראשית-התפקיד על חיל-צבא משולב כזה, אם תמיכתן של חטיבות מצבא המעצמות האדירות בשעת הצורך, תהיה מובטחת לו מראש ללא כל ספק.

* * *

ענין רב-באישיותו של כל אחד מתשת האנשים שנתמנו להיות חבריה של „ועדת-המטה הצבאית“ של האומות-המאוחדות. חמישה אלה מייצגים את סין, צרפת, ברית-המועצות, הממלכה המאוחדת, וארצות-הברית. בחודש אבגוסט ישבראש בוועדת-המטה (לפי התור) הגנ-לוויט. בייאוס הצרפתי. במלחמת-העולם השניה פיקד הלה על חטיבה משוריינת ונפל בשבי הגרמנים, ברח משם לרוסיה והצטרף אל הגנ. דה-גול באנגליה.

קדם לו כיו"ר — ביולי ש.ז. — גנרל-הארמז (דרגה), המקובלת בכמה צבאות ועולה על זו של „גנרל-מלא“ באנגליה, „גנרל-קורפוס“ בצרפת, או „גנרל-קולונל“ ב־ס.ס.ס. — אך פחותה מזו של מרשל) הריינג-צ'ין הסיני. קצין-צבא זה, שכיום הוא בן 57, התחיל את דרכו הצבאית בחיל-המהפכה בימי כינון הרפובליקה בסין, ועלה במהירות לתפקיד של מיניסטר-המלחמה (ב־1930) — משרה שהחזיק בה כמעט 15 שנה. בשנים האחרונות לכהונתו נודע כמשען הכוחות השמרניים שבקואמינטאן — ובמינויו לתפקיד-החוק היה נסיון-התפיסות מצד צ'נג-קאי-שאק כלפי האגף המתקדם. בספטמבר שנה זו שוב החזיקה ס.ס.ס.ר. בנשיאות הועדה, ונציגה בה הוא הלוויט-גנ. אלכסנדר ואסיליאב (לא לערוב בואסיליאבסקי, מי ששימש משך השנים האחרונות ראש-המטה הסובייטי), מפקד בעל נסיון הן בזירות-המערכה של מלחמת 1941/45, והן בעבודת-המטה.

אפייני הדבר, כי היושבראש הבריטי שבאוקטובר ש.ז. יהיה אדמירל — והוא סיר רותנאן מור, בן 61, אשר זכה בשעתו לאות „מיסדר-השירות-המצויין“ בעד אומץ לבו במערכת-יוטלנד, במלחמת-העולם הראשונה.

אם יעלו עניינים רבי-ערך על שולחן ועדת-המטה בנובמבר — הרי היושבראש שיצטרך לטפל בהם, יהיה ראש המשלחת של ארה"ב, הגנ. ג'וזף מק-נארני, מ-חיל-האוויר של הצבא האמריקאי (אגב, מי שהיה המצביא הראשי של כוחות-הכיבוש האמריקאיים בגרמניה בשנות 47—1945). גנ. מק-נארני, בן ה־54, שירת בשירות פעיל בשתי מלחמות-עולם, ומאז 1945 ירש את תפקידו של הגנ' איזנהאואר כ-מצביא על כוחות ארה"ב בזירה האירופאית.

יש אולי לציין, כי מלבד אמריקה לא נשלחו לוועדת-המטה מנהיגי-צבא מהקבוצה המרכזית. (אשר לסין — כבר צוינו הנסיבות המיוחדות של המינוי), ויתכן כי יש בכך משום סימן לעתידו של מוסד זה, שהוא בגדר נסיון מתדש.

מעמדו של חצי-האי הסקנדינבי

הן האיטרטגיה הימית — ביתר דיוק, האוקינוסית — של התקופה החדשה, והן תנוחת הכוחות האוריים (וכן ה"רקטיים") הגדולים שבעולם, הופכים את חצי-האי למין שטח-ביניים המונח בין שני ריכוזי-כוח צבאיים-פוליטיים אדירים: המזרחי (מועצת) מזוה, וה"אטלנטי" (אמריקאי-בריטי) — מזוה.

במפה האיטרטגית של העולם לאחר המלחמה, כפי שהיא מסתמנת כיום, להוות גורם המועמד מתחיל חצי-האי הסקנדינבי לניטרליות — כדוגמתה המסרתית של שויצ'ריה, וכנסיונותיהן הבלתי-מוצלחים של ארצות-השפלה בשתי מלחמות-העולם. כי

נכונות הגנתית בנורבגיה

מארצות הדימוקרטיה-האמתית שבאירופה. ומעניין הדבר, כי בכל המפלגות — מלבד הקומוניסטים, אשר ברוב הארצות נוקטים עתה אף הם עמדה חיובית לקיום כוחות מגן — נמצא רוב מחייב, שהיה גדול מאוד הן אצל הסוציאליסטים והן ב"מפלגת-העם הנוצ"רית. נתקבלה ההנחה ש"כל קידמה סוציאליטית והעלאת רמת-החיים לא יהיה בהן ממש, אם לא יעמוד לצדן גם "תשלום-הביטוח" — שכר הנכונות ההגנתית, השומרת על עצמאות הארץ". לעומת 20 מיליון קרונוט (מתוך 400—500 של תקציב שנתי כולל), זה תקציב-ההגנה השנתי בנורבגיה לפני המלחמה. מוציאים השנה 300 מיליון לצרכים אלה; אמנם יש להביא בחשבון גם ירידת ערך הקרונה, גם את התיקרותם של רוב סוגי הציוד, גם את הצורך כיום בהשקעות-ייסוד לצבא המתארגן-מחדש, — בכל-זאת היה כאן גידול ממשירב מאוד בתקציב הצבאי. מעתה עוברים הנורבגים הצעירים תקופת-אימונים של 12 חודש — לעומת 84 יום (בכל סוגי-החיל) שלפני המלחמה, כששלהם במדינה (לפחות להלכה) השיטה המילי-צינית-הצרופה; משק-הארץ מקריב, איפוא, לא סכומי-כסף מוגבלים בלבד, אלא גם

אפיינות לגבי המדינות הקטנות, בתכונתה-ל"שמירת-הניטרליות אף בכוח-הנשק" היא נורבגיה (אם כי ארץ זו שאר-כה אל-

פיים קילומטר, אינה נמנית על ה"קטנות" אלא מבחינות מסוימות מאוד). מצבה המדינית והאיטרטגית, וכן צורתה הגיאוגרפית — ארוכה וצרה, בין חוף-ים עצום לבין רכסי-הרים קשיים-מעבר, — שאין דומה לה בעולם כולו, פרט אולי לצ'ילי שבדרום-אמריקה, — נתבלטו במיוחד עם כיבושה הפתאומי ע"י הגרמנים, ב-1940. עתה אין הנורבגים מוכנים לאפשר, ולו גם שלא-במתכוון, את הישגותו של אותו נסיון מר, ויבוא הדבר מאיזה צד שיבוא, על כן החלה בארץ, מיד לאחר ששחררה, תכונת-מגן שלא ידעה כמותה מעולם — וגם נוצרה האוירה הציבורית המסייעת לכך.

"מכון-גאלופ" הנורבגי ערך השנה משאל: "האם על נורבגיה להקים מנגנון-הגנה חזק?" 69 אחוז ענו: "כן"; 24 אחוז — "לא"; 7 אחוזים לא היתה להם דעה ברורה בענין זה. הרי כאן תמורה עצומה לעומת הלך-הדרך חות ששרר לפני המלחמה בנורבגיה, אחת

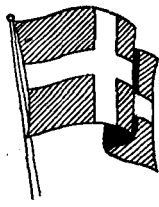
כוחות אדם בשיעור רב הרבה יותר. ולא זו בלבד, אלא שקיימת גם נכונות רבה להתנדבות — כפי שאפשר לראות מנסיון הק"מ, "משמרהבית", חיל-עוזר כמתכונת, "משמרהארץ" הבריטי, אך חשוב פ"כמה בתנאיה של גורבגיה רחבת-הידיים, ההררית והמיוערת. כבר עם הקריאה הראשונה נרשמו מאה אלף מתנדבים — מתוך אוכלוסיה בת 3 מיליון, שפחות ממחציתה גברים. ויש לציין במיוחד שלא רק הכלל, אלא כל פרט מוכן שם לשאת בעול ההתנדבות.

אפייניות כמה מאמרותיו של מיניסטר-ההגנה הסוציאלי-דמוקרטי הצעיר, יאנס האוגה (הוא בעצמו — אחד מאישי תנועת-ההתנגדות בשנות-הכיבוש): "אין עדיין ביכולת ארגון-האומות לשפוך את מרותן על אחת המעצמות הגדולות — והוא אף אינו ערב לבטחונן של האומות הקטנות במצבי-ההתנגדות בין מעצמות אדירות. מאידך גיסא, אין הוא מטיל שום התחייבות על האומות החב"

רות במצבים שכאלה"; "גם על גורבגיה להיות מוכנה אף לאפשרות הגרועה ביותר, אם-כי ארצנו שוקדת במלוא כוחה על טיפוח הבנה הדדית בין העמים"; "לנו, ברצועת-הספר שבין המערב והמזרח, מצב איסטרטגי חשוב — הגם שאפשר לומר, כי התפתחות כלי-הזין החדשים, המתגברים כבר כמעט על כל מחקר, עשויה לגרוע מערכו האיסטרטגי של שחננו"; "חלל, החשוף וריק מבחינה הגנתית וצבאית, והנמצא בין מעצמות אדירות — מגביר את חוסר-הבטחון לאותה ארץ עצמה, ועם זה — למצב הביניים לאומי כולו. הוא מרבה עצבנות וחשש — מכל צד — לגבי "עובדות מוגמרות", ואילו נכונות צבאית פירושה — תוספת בטחון לאומי ובינלאומי."

מגמתה המרכזית בעניני-הבטחון וההגנה של ממשלת-גורבגיה הסוציאליסטית היא אי-פוא: להבטיח את התמיכה המוסרית והפעולה השלמה של העם כולו במנגנון — הסדיר והמתנדב — של כוחות-ההגנה.

"משמר-מפעלים" בשבדיה

עד כמה שבדיה, זו הארץ הגדולה (ארכה — כשל גורבגיה כמעט, אך רחבה הרבה יותר) ודלילת-האוכלוסים באופן יחסי, היא שותפה לתפיסה המקובלת לגבי כל-מלחמה עתידה כמלחמת "הסתננות", פשיטות-צנחנים, פגיעות-פתאום ע"י קבוצות המוסרות-מראש בארץ-האויב, וכך וכו' — אפר שר לראות מתוך הידיעה כי נוסף על-הרשת הקיימת כבר מאז 1940 של "משמרהארץ" המיליציוני-מתנדב, החלה השנה גם בהקמתן של יחידות "משמר-מפעלים" מיוחדות. הכוונה לרשת מיוחדת של גרעיני-מגן בכל מפעל בעל ערך משקי או טכני, שיוכל לשמור עליו ועל עובדיו מפגיעת אויב, עד בוא העזרה הדרושה — מצד היחידות המקומיות של "משמרהארץ" הכללי, או פלגות-

הצבא הסדיר. אכן, יש בשבדיה, שהגיעה לתפתחות תעשייתית ניכרת, גם מרכז גדול של מכרות-ברזל (בצפון הרחוק), וגם מפעלי פלדה, בניין-מכונות ונשק ניכרים, שמעניינו של האויב יהיה לפגוע בהם או להשתלט עליהם בהקדם. כן נודע ערך רב למפעלי-החשמל המרכזיים, בהם תלויים התעשייתיים של הארץ חסרת-הפחם, וששיתוקם — כמוהו כשיתוק הכלכלה כולה (תחבורת-רכבות וחשמליות — בכלל זה); וחשיבות מיוחדת לרשת-התחבורה והקשר בארץ רחבת-המרחקים.

"משמר-המפעלים" — כ"משמרהארץ" — בנוי על התנדבות, אלא שאנשיו נמנים כולם על חבר עובדי-המפעל. הם חייבים להגן על מפעל זה, בין כפרטים-מזויינים ובין במסגרת יחידותיהם המאורגנות ארגון צבאי; חברי "המשמר" (גם בהיותם במדים

ומוזיינים) מוסיפים להיחשב כעובדי המפעל. הקטנה שביחידות, בהן מאורגנים עובדי מפעל, היא הכיתה, אשר אם היא אחת במפעל מסויים, יכולה היא להגיע גם עד ל-20 איש; מ"ז עד 6 כיתות מהוות מחלקה, ואילו 2-6 מחלקות מצטרפות מבחינה מנהלתית בעיקר — לפלוגה. ב"מפעלים שפיוור עובדיהם גדול (פועלי קוי מסילת-הברזל ושומריהם, חלק של עובדי הדואר והטלגרף), מצורף "איש-המשמר" הבודד אל היחידה הקרובה ביותר.

ברשת מסילות-הברזל, למשל, כל מחוז-מסילות יש לו "מפקד-משמר" משלו, המנצח על כל יחידות "משמר-המפעלים" ה"מסילתי", והמפקד הראשי שעל כולם הוא חבר בהנהלת מסילת-הברזל המרכזית של שבדיה. חבר המפקדים הגבוהים של המשמר "מסילות-הברזל" (אם נמשיך בדוגמא זו עד הסוף), מתמנים ע"י ראש "משמר-הארץ" השבדי, לפי הצעות הנהלת מסיה"ב. בכל ענין צבאי — ציוד, אימון וכיוצא בזה — נתון "משמר-המפעלים" למרות שלטונות הצבא המקומיים; אין אנשי "משמר-המפעלים" רשאים להשתייך אותו זמן לחברי "משמר-הארץ" הכללי.

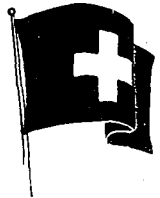
המדים והזיון — כב"משמר-הארץ". סיימן מיוחד מציינ את שייכותם ל"משמר-המפעלים". בהתאם למידת אימונם הצבאי הקודם — על אנשי "המשמר" לעבור מע-

רכת אימונים (צבאית-כללית וגם מיוחדת לתנאי שירותם)ם ולתפקידי-מגן אינדיבידואליים) משך 20 עד 50 שעות. תרגילי שדה וקורסים — בדומה לאלה שב"משמר-הארץ" — נערכים בעתות-החופשה. לשם שמירה על כושר-הקליעה וטיפוחו מקיימים שיתוף מהודק עם אגודות-הקלעים המקומיות. לרשות הקורסים לאנשי-הסגל ולהשתלמות מיוחדת, עומדת "אסכולת-הקרב" ה"מרכזית של "משמר-הארץ" השבדי. אנשי "המשמר" זכאים, תמורת הזמן שהם מקדישים לאימון ולשירות, לכל תשלומי השכר והתגמולים שהיו מגיעים להם אילו עסקו אותה שעה בעבודתם; הוא הדין לגבי השתתפות בקורסים ואולפנים. בעד תרגול הנורטל למעלה משלוש שעות מזומנם החפשי ניתנת להם תמורה בצורת ימי-חופשה.

יש בכל אלה כמה פרטים מאלפים, אף לגבי ארצות שתנאיהן שונים בהרבה מאלה של שבדיה. הצרכים המתהווים שם, בראש-וראשונה, ע"י גודל המרחקים ופיוור הישרים — בינם — יתכן שיהווה במקומות אחרים ע"י מצבים פוליטיים פנימיים, הרכב האוכלוסיה, קרבת הסכנות למפעלים מסוימים וקשייה-קשר אתם.

ואשר לדריכות-המגן הכללית בסקנדינביה — אין צורך להוסיף על ידיעה זו פירושים; היא מדברת עבד עצמה.

סחר-נשק בשוויצריה

הענין בדוגמה שלפנינו הוא דוקא בגילוי קפיצים חיוניים במשק-המגן של ארצות קטנות. בשוויצריה מתנהלת הסכרה — בראש-וראשונה מצד חוגי-הצבא, וכמובן גם מצד אלה המעוניינים בתעשיות בעלות צביון צבאי — להסרתן, או להקלתן, של התקנות הקיימות, המגבילות עד מאוד את זכותם של יצרנים שווייצריים למכור "סחורות שהן בגדר נשק או תחמושת, חמרי-נפץ וציוד-מלחמה אחר, או חלקיו" — ללקוחות-חוץ. תקנות אלו הוטלו בספטמבר 1944.

בשוויצריה הקטנה, שמ"זו כמה דורות, נתונה — פרט לדברים שב"תאות" דעת" ועיון — אך ורק לבעיות הגנתה הפנימית, מוצגת עתה, באופן אקטואלי למדי, גם שאלת מכירת-הנשק לארצות-היין. אפשר שדבר זה היה ראוי פחות לציון לולא היה לשאלה זו אופי רחב יותר, שאינה רק "שוויצרית" כלל וכלל, ואף לא של "המדינות הקטנות" בלבד. אדרבה, עיקר

דהיינו — ברגע כשצבאות בעלי-הברית הגיעו שוב אל גבול-המערב של שווייצריה — ונראה היה לממשלתה כי מוטב לשים קץ למכירת סחורות מהסוגים הנ"ל למשק-המלחמה הגרמני: בסוף 1945, עם בוא השלום, בוטלו התקנות; אך ביוני 1946 הונהגו שוב — אמנם, בהיקף מצומצם יותר (נשק, תחמושת וחלקיה, חמרי-נפץ ואמ-צעיית-בערה), היינו — לא נכללו באיסור סוגים רבים של רכב צבאי, למשל, וכיוצא בזה; התקנות נקבעו למשך 6 חודשים — אך מאז מחדשים את תוקפן מדי חצי-שנה. סבורים היו, כי חידוש התקנות נגרם ע"י משלוח ניכר של תחמושת לספרד — אם-כי העברתו דרך איטליה נעשתה באי-שור שלטונות-הכבוש של בעלי-הברית; ויתכן כי הובא כאן בחשבון גם קיום כתובות „בלתי-רצויות" אחרות, ומסוגים אחרים. אמנם, מתקת-הצבא של הממשלה המרכזית רשאית להתיר, על-יסוד בקשות מבוססות, את יצואו של ציוד-מלחמה מסוגים מסויימים, שהוכללו ברשימה מיוחדת; אך רשימה זו של „היתרים" אינה כוללת כלים בעלי קוטר גדול, ומה חשוב מזה — את טיפוסיה-מבנה החדשים ביותר של כלי-הזין.

וואת לזכור: במציאות נתהווה מצב בעור-לם, בו שליטות שלוש מעצמות אדירות על מקורות האספקה של ציוד צבאי וטכני ב-היקף ניכר כלשהו. והן אף מעוניינות במידה מסוימת, „להיפטר" מעודפים מופרזים של נשק וציוד, ירושת המלחמה. העודפים הללו כבר „סודרו" ברובם, עכ"פ אלה שהיה להם ערך צבאי-ריאלי יותר: — למדינות אמרי-קה-הדרומית ולסין; לארצות הבלקן ואגן-הדנובה; למדינות צפון-מערב אירופה, ליון ולממלכות-הערבים. ארצות החסרות הרושת-נשק משלהן, ועם זה אינן מוצאות „הבנה הדדית" עם אחד משלושת בעלי-המקורות-עשויות „לרעוב" לאמצעי-מגן. ועוד: אלה המקבלים את נשקם בקביעות מידי מעצמה חרשתית אדירה — עלולים להימצא תלויים בה לגמרי באספקת תחמושתם. ביחוד ברגעי משבר.

נימוקים אלה לטיפוח ייצור-נשק עצמי מובנים מאליהם, אך בשווייצריה נשמעת טענה שכל עיקרה מופנה לבחינה נוספת של אותו ענין: לא זו בלבד שאין המעי-צמות נוטות עתה, כידוע, להתיר יצוא של טיפוסיה-הזין החדשים ביותר למדינות הקטנות, אלא שעצם הקמתה של תעשיית-נשק עצמית — ביצועה קשה פי-כמה, ואולי אינו אפשרי כלל בלעדי יצוא תוצרתה לחוץ-לארץ! שכן המדינות הקטנות זקוקות אמנם, אולי עוד יותר מן המעצמות הגדולות, לציוד צבאי משותף: אך זו רעה חולה, שאינן קונות אותו לפי טבע הדברים אלא בכמויות מוגבלות. נמצא, כי כדי שתוכל תעשיית נשק עצמית מסוג כזה להתקיים, בלי לערער יתר מדי את שווייץ-המשקל של תקציב-המדי-נה הצנוע — עליה למכור חלק מתוצרתה לחוץ-ל. רק על „השבון" רכישות זרות ניתן למדינה לא-גדולה לקיים בתוכה ענפי תעשיית-נשק מפותחים, בעלי יומה, המרבים בניסיונות ושכלול תמידי, שבלעדיהם אין בתקופתנו כל ערך ממשי לחרושת-זין; ורק בתנאי זה יתכנו מפעלים בהיקף מספיק, שיוכלו לספק, במקרה מלחמה, את צרכי המדינה, העולים אותה שעה ומגיעים פתאום לשיא לא-נודע בימי-שלום. כזה הוא המצב במדינות הקטנות, וגם במדינות גדולות-יותר, כשהן מקיימות רק צבא קטן מאוד (כשם שהיה בארצות-הברית עד למלחמת-העולם האחרונה).

אכן, גם במדינה כשבריה ציין מינסטר-ההגנה את ההכרח ביצוא-הנשק: גם מהבחינה שצוינה לעיל, וגם בשל הצורך „להישאר בתוך ענייניה" של התפתחות הנשק ולצעוד בענין זה יחד עם ארצות אחרות. אף נורבגיה ודניה אינן מסתפקות בהקמת צבאותיהן על בסיס איתן יותר (בחלקן — בהדרכה וציוד בריטיים). אלא גם דואגות לריוח מפעלי תעשיית-הנשק על פני הארץ, וכן ליצוא-הזין. אפשר, איפוא, כי תותחי-„בופורס" השבדיים ותת-מקלעי „מאדסן" הדניים, יופיעו שוב בשוקי-הנשק העולמיים.

של נשק — וודאי הכוונה לנשק רקטי — מסוגם של ה„בווקה“ וה„פיאט“ — או אף „משושה־הקנים“ הגרמני וה„קטיושה“ הרר־סית, שהם־הם (יחד עם ה„קנה־ללא־רתע“ האמריקאי החדש) עלולים להקנות גם לחילו של עם קטן כושר־עמידה וכוח־מחץ מוגברים, שלא ידעום בעבר.

שויצריה עצמה מילאה כבר בעבר גם תפקידים „חלוציים“ ביצואם והפצתם של כלי־נשק חדישים, הסוללים דרך לעצמם. זכור, כי עוד בשעת קרבות־שאנחאי שברא־שית שנות־העשרים שוגרו לממשלת־סין משלוחי „אקדחי־מכונה“ שווייצריים חדישים, דהיינו — תת־מקלעים. גם עתה מדגישים שם ביחוד את ההכרח בטיפוח „סוגים חדישים“

„המחסום האינטרטנגי“ — תורכיה

בתורכיה אין, כביון, התנגדות מונית פנימית המשתקת אחוז גדול של צבא־המדינה על כן אפשר להם, למחשבי תכניות אינטר־טניות נרחבות שמעבר־לימים, ליחס לצבא התורכי תפקיד שומר (ומשמר) נכבד, ביחוד — בקירבת ה„מצרים“ ובאיזורי־ההרים של מזרח־אנטוליה וכורדיסטאן.

הידיעה השניה, שמשלימה תמונה זו, מתחסת להסכם שבין ממשלת תורכיה לבין חברות אמריקאיות (ואסטינגהאוז וואיט) בדבר הקמת שדות־תעופה חדשים במדינתה, והרחבתם ושיפורם של שדות־התעופה הקיימים בהתאם לטכניקה החדשה, עד כדי יכור לת לשמש אף את הגדולים שבמטוסי־סיים.

ההוצאות הכרוכות בדבר תעלינה עד כדי 43 מיליון לירה תורכית (קרוב ל־4 מיליון ל"ש), משך 5 שנים; כ־4 מיליון דולר יוספקו ע"י הבנק „אכסאימפורט“ האמריקאי־ממשלתי, והשאר — במטבעות חוץ — ע"י ממשלת תורכיה, שדה־התעופה החדש הראשון יוקם ליד אנקרה, זה שליד קושטא (ביאשיל־יבנה ליד עדנה (בקיליקיה, לא רחוק מגבול סוריה). שלושה מקומות אלה מסמנים קראלכסון העובר על פני תורכיה (מצפון־מערב לדרום־מזרח) והעתיד, כנראה, לשמש מעין „ציר“ בפיתוחה האווירי — יחד עם כמה בסיסים שבחוף אנטוליה המערבי, מול הים האגאי. ברור מאליו, שהגשמת תכנית כזו של רשת איירו־דרומים לצרכי ה„גדולים“

מצב הדברים בחבל „המחסום האינטרטנגי“ שבין הים־השחור לים־התיכון (במידה ש„מחשבו“ נגבשו ומפותהו ועמדתן של בולגריה, יו־גוסלביה ואלבניה) יתכן שהוא מתבלט ביותר ע"י שתי ידיעות קצרות שבאו בעתונות במפורד, בחדשים האחרונים.

האחת אומרת, כי ועדת־התקציב של „האיספה הלאומית הגדולה“ (הקאמוטאי) — הוא הפרלמנט התורכי) אישרה באופן דחוף הקצבה שלא מן המניין של 119 מיליון לירות תורכיות (כ־10 מיליון ל"ש) לצרכי ההגנה הלאומית. דהיפוטו של אישור הקצבה זו נזמקה ע"י „הוטר־האפשרות לצמצם את היקף הכוחות המוחזקים עתה בשירות מוזין בפועל“. כידוע, עולה עתה עצמתו של הצבא התורכי — שחלק גדול מהרזרבות שלו מוסיפות להיות מגויסות מזה כמה שנים, והוא מקדיש לקראת לדגל את ה„מחזורים העומדים להתחיל — פישלושה לפחות מהמקובל במדינה בעלת אוכלוסיה כשל תורכיה, בלי לדבר כבר על מעמדה הכלכלי ויכולתה הכספית.

מבחינות אלו יש מעין הקבלת מגמות, לגבי היקף כוחות־הצבא של תורכיה לאלו של יוון, שאף היא כבר עברה על עצמת־גייסות כפולה לעומת תקן־שלום, ועוד ממשיכה בהוספת יחידות וגייסים; אמנם,

שבמטוסים", שאינה נובעת ודאי מצר-
 כיה המקומיים של תורכיה (ואף לא מצרכי-
 קוימערבר אויריים איזה שהם, אשר, לפי
 מצבה הגיאוגרפי של הארץ, אינם נמשכים
 לקביעת נתיבות-הטיס שלהם דרכה) מותנית

לדרכי הסיוע האמריקאי לתורכיה

רקע למצבה הצבאי ה-
 אוביקטיבי של תורכיה
 היו כל הקיץ האחרון
 בירוריהן של שלוש
 המשלחות האמרי-
 קאיות השוהות בה —
 הצבאית, הציית והאווירית — לקביעת הד-
 רכים, כיצד להשתמש באופן התכליתי ביו-
 תר בעזרה בת מאת מיליון הדולר שהוקצבה
 לתורכיה ע"י ארה"ב, ובו בזמן להניח את
 היסוד להידוש פניה של ההגנה הלאומית ה-
 תורכית". לפי הגנ' אוליבר, העומד בראש
 המשלחות, "הדברים אשר להם זקוק צבא-
 תורכיה באופן הדחוף ביותר הם ציוד מל-
 חמה חדיש ואמצעי תחבורה וקשר משוכללים
 יותר"; אפיינית (ומאלפת גם לגבי מקומות
 ומצבים אחרים) היא הערתו של כתב "טיימס"
 בקושטא: "ודאי שהמחיר לפיו ימכר
 ציוד המלחמה לתורכיה יהיה נמוך ככל-
 האפשר, באופן שערכו הממשי של הסיוע
 הניתן לתורכיה יעלה הרבה על הסכום הרש-
 מי של מאה מיליון דולר; עם זה ברור הדבר
 כי איאפשר יהיה לספק את כל צרכיה של

ביכולתו של הצבא התורכי (ראה לעיל) להגן
 על שטח ה"ציר" הנ"ל לפחות משך פרק-זמן
 מסוים. נמצא ששני הגורמים אחוזים ושלובים
 זה בזה.

הגנת תורכיה במסגרת העזרה שנקבעה ע"י
 הקונגרס. על כן ייקבע "סדר-העדפה" של
 צרכים, באופן שלהגנתה של תורכיה יוענק
 מסד חדיש, ואלו קמשלות תורכיה וארה"ב
 ימשיכו בחיפוש אמצעים לביצוע התכנית
 הנרחבת ע"י השגת סיוע נוסף, כמלוות או
 כאשראי, שיצורף לתקציבה של תורכיה".
 כאמור, יש בהערות אלו כדי להאיר עינים
 לגבי הנוהג הנקוט במסודות הצבא המרכ-
 זיים באמריקה ביחס לתכניות-סיוע הנראות
 להם מבחינה אמריקאית איסטרטגית. וגם
 מבחינה זו מן הראוי לעקוב בעינים פקוחות
 אחר כל ידיעה, מפורשת או נרמזה, על עזרה
 אמריקאית לאחת מארצות המזרח-ה-
 תיכון, (קרי המדינות הערביות) היום או
 בחר — אם כי ייתכן, כי אותה יד תמצא לה
 בחבל-עולם זה כתובות נוספות, קיימות או
 העומדות לקום; וכן יש ללמוד מהן, כי העז-
 רה האמריקאית הנוכחית לתורכיה היא כו-
 לה איסטרטגית מובהקת — ואילו לשיפור
 מצבה הכלכלי תצטרך תורכיה לחפש
 מקורות נוספים, ודאי שוב מאותו מעינה-
 רכה הגדול שמעבר לאוקיינוס.

"חיל-צבא שחור" גם לבריטניה?

גליה, מפסידה מקורות עצומים של כוח-
 אדם" ע"י כך שהיא ממשיכה בנוהג שלה
 מלפני המלחמה ואינה מרבה להשתמש ב-
 גייסות אפריקאיים. אין הוא גורס כי אפשר
 להשתמש בהם לשרות-כיבוש
 (כוונתו, כנראה, לגרמניה, — שאין לפגוע
 בהרגשות אוכלוסייתה), אולם יש לקיים קור-
 פוס-צבא גדול הן במערב-אפריקה (המרכז-
 ניגריה) והן במזרח (המרכז — קאניה-
 טנגאניקה), בעצמת 100 אלף איש בערך

המשבר של כוח-האדם
 בבריטניה, ההסתלקות
 מהודו, העתקת מרכז-
 הכובד של הקיסרות ל-
 שטחים אפריקאיים, —
 כל אלה מצאו את ביטויים בדיוני-בית
 הנבחרים הבריטי, בראשית אוגוסט, על שא-
 לת ניצולם של מקורות אפריקאיים שבביל
 צבא בריטי קולוניאלי גדול.
 הבריגדיר מאקאסון (שמרן) טען, כי אנ-

כ"א. בתכניתו הוא רואה לפניו חיל-צבא אפריקאי גדול, שמיינום השירות בו — שלוש שנים, וששה חדשים יוקדשו לאימוץ מקצוע לחייל, לפני היציאה לחצי-אזרחים. לעומתו ענה צירי-הפועלים ריסויליאמס, כי אחד מגורמי הכשלון במלאכה היה חוסר-ההישענות על הילידים (סוגיה סבוכה, שאינה דומה כלל לשאלות המתעוררות באפריקה, ומוכיחה יותר את פרשת ההרמת מאמץ-המלחמה העברי ע"י השלטון בא"י — המער). בקר-מחשבה זה תמכו עוד מספר צירים, — שמרנים ופועלים. נמצא שמרן שאמר, כי יש לכוון איסטרטגיה אפריקאית רבתי, וזו ודאי תזכה לפרשת-שירות גאה ורב-תהילה, בדומה לזו שהיתה לצבא-הודו, מיסודם של הבריטים. ואם גם לא נשמעו בין הצירים הדים נוספים להשוואה זו, שהיא בעצם תוצאה הכרחית של חיסול הצבא הודי כחיל-מילואים קיסרי לאגן האוקיינוס ההודי ולחזית "ים-תיכונית" או "מזרח-תיכונית", — הרי הספיקו כבר סופרים צבאיים לטפל בשאלת ניצולו של סגל-הקצינים הגדול, המתפנה עתה משירותו בחטיבות ההודיות, ובצורך הצלתו מהתפוררות ואבדן — עליידי העסקתו בצבא אפריקאי גדול שיש להקים וששבשילו יצ"ח ביותר. אכן, לא ניתן ביטוי לדבר, אך מאחרי כל הנאומים הסתתרה ודאי גם מחשבת-הלואי, כי צבא-כושים (פרט, אולי, לסודן המוסלמית) אינו עשוי, למשך הדורות הקרובים, להעלות אותן הבעיות הקשות של הכרה לאומית-עצמית, שהעיבו לאחרונה במקצת על זוהר תהילת-הקרב של הצבא ההודי ויחסי-הגומלין בינו לבין הקצינות הבריטיות. מבחינה רחבה יותר ציין צירי-פועלים פרוגרסיבי, וילקס, את החובה לראות את תפקיד

הכוחות הקולוניאליים לאור צרכיה החדשים של ההגנה הקיסרותית, דהיינו — העתקת רבות, מזירות-הקרב האפשריות לאיזורים טרופיים, או מדבריים-הרריים מרוחקים ושוממים-למחצה, והספק הקיים לגבי האפשרות של תגבורת מהירה מתוך המטרופולין הנתקפת. לכך הוסיף והעיר השמרן מיור לגה-בורק, כי אם לא תערוך המועצה-הכלכלית-למושבות התכנית כוללת להגנה, ביחוד לפיזור התעשייה על פני הקהילה והקיסרות הבריטית — לא תצליח לעשות את המוטל עליה. וברורים הדברים למביני שפת-האיסטרטגיה של "התקופה האטומית". יש למר, בדרך-כלל, כי מגמת הדיון הלמה את התכניות הבריטיות הנוכחיות באפריקה (ראה את המאמר "האיסטרטגיה הבריטית ה"תור-אטומית" — ואפ"ר יקה" מאת הבריג. ג. ס. ברונסקיל, ב"מערכות", חוב' ל"ח). אם צרפת החליטה, בשעתו, לקיים את קיסרותה בצפונה ובמערבה של אפריקה בכוחו של "חיל-הצבא השחור" (L'Armée Noire) שנועד לו, אגב, שימוש גם מחוץ לאותה יבשת. — הרי בא עתה תורה של אנגליה ללכת בעקבותיה — על אף כל הספקות והמעצורים, הבאים בין השאר מהתנגדותה המושרשת של דרום-אפריקה (ורודסיה) להקמת צבא כושי גדול, בשל טעמים מדיניים ובסחונניס-פנימיים. אמנם, סיכומו של סגן-המיניסטר ב"סיום הויכוח היה סתמי לחלוטין, אך אעפ"י כן עשויה ההתפתחות האוביקטיבית להפוך את בריטניה למדינה כושית-צבאית גדולה — על פני כל ה"חזית" של סהרה, סודן, חופי ים-סוף והאוקיינוס ההודי, ובמרכז-הבסיסים שבעומק המערך הבריטי האיסטרטגי, באפריקה ובמזרח.

כוחות-צי בים-התיכון

עתה, בספטמבר ש.ז., באה הכרזה מפורשת (לעתונות האיטלקית) מפני האדמירל ב. ביארי, המפקד על כוחות-הצי של ארה"ב בים-התיכון, כי צי ארצות-הברית יישאר בקביעות במימי הים-התיכון. לדבריו, מונה השייטת שלו (אשר ביקורי אניותיה השונות, בשנה האחר-רונה במלי יון, תורכיה ועוד, היו מדי פעם בגדר „חדשות פוליטיות“) חמש סיירות (מהן חוקות-למדי), את נושאת-המטוסים „לייטה“ (ע"ש המערכה בחופי הפיליפינים ב-1944 — מהחדושות שבעולם באניות מסוגה, ההופך עתה להיות סוג מרכזי בציים הגדולים) עם 150 מטוס, 7 אניות-משותות ו-6 ספינות-עזר. „היא תמשיך בשיתוף-הפעור לה, המהודק ביותר עם הצי הבריטי (אשר עצמת השייטת היס-תיכונית שלו גדולה בה-מקצת מהעצמה הני"ל), ותוסיף לשייט במימיה של איטליה, וכן בשאר אזוריו של הים-התיכון אף לאחר שייחתם חוזה-שלום גם עם גרמניה עצמה“ (ומה גם לאחר החתימה של החוזה עם איטליה).

ברור הדבר מאליו, כי שייטת-תמיד אמריקאית כזו — מעין „היל-מצב“ ציי בים-התיכון — תצטרך להישען למעשה על נמלים צרפתיים, איטלקיים ובריטיים, והיא מהווה את השלוחה הימית-הדרומית של כוח ארה"ב באירופה (לעומת השלוחה היבשתית-הצפונית שלו, דהיינו צבא-הכיבוש בגרמניה). עם זאת עלולה נוכח-חוזה במימי הים-התיכון להשפיע השפעת-מה על המתרחש גם בחופי המזרחיים — ומכל מקום, להקטין את „כושר-האדישות“ של ממשלת ארה"ב בפני דעת-הציבור בה-ארה"ב לכל התלקחות כי תבוא. כי „העצ-מה — מחייבת“; אכן, לא תמיד — אך לעתים כן הוא הדבר.

בימי סתיו אלה לשנת 1947 נתבשרנו, כי גורם חדש קונה לו שביתה במסכת-הכוחות המעצבים, מבחינת ציית, את התמונה האיס-טרטגית-המדינית של מרחבי הים-התיכון ומיצריו.

ים זה הינה בתקופות שונות במאה — מאה וחמשים השנה האחרונות, או כמעט-„אגם“ בריטי, או שטח ההגמוניה המאוזנת של הציים הבריטי והצרפתי. תקופות קצרות (בסוף המאה הי"ח, ובשנות העשרים של המאה הי"ט, עם מערכת-נאבארינו, בה ביצעו ציי אנגליה, צרפת ורוסיה, תוך הגנה על מדינת-היונים הקמה לתחיה בפני קלגסי הסולטאן ומחמד-עלי החדויב, את משימתן המשותפת של מדינות-אירופה נגד צי תורכי-מצרי) נתקיים בים-התיכון מעין „משולש“ בריטי-צרפתי-רוסי. בעשרות השנים האחרות נות הסתמן כאן, נוסף על הצי הצרפתי (ששלט בעיקר במערב הים-התיכון) והבריטי — גם מעין „טריז“ איטלקי, ציי-גיאוגרפי, במרכזו של הים.

עם תום מלחמת-העולם השניה הופחת ערכו של הצי האיטלקי, ואין לו אלא ערך מקומי (וסמלי) בלבד. אבידותיו של הצי הצרפתי, וכן התישנות חלק מאניותיו, הביאוהו לידי מצב שאיננו טוב בהרבה מזה של האיטלקים. הצי הבריטי הפסיד את בסיסיו הקודמים באלכסנדריה ופורט-סעיד, וטרם פיתח לו במקומם בסיסים אחרים במזרחו של הים-התיכון; אך הוא נשאר החזק שבצי המדינות אשר יש להן דריסת-רגל בחופי הים-התיכון. הצי הרוסי של הים-השחור עדיין עומד בפני „שערים נעולים“ (לימי מלחמה) של המיצרים התורכיים; אך חופי יוגוסלביה ואלבניה (וקורבת השטחים הבלוגריים אל גדות-המיצרים עצמם) מקנים לצי הרוסי משקל סגולתי לא-קטן לגבי כל הישובי מאן-הכוחות בים-התיכון בימי שלהוה או עתות-סערה.

לביטול ההפליה הגזעית" בצי הבריטי

גישתו של הצי המלכותי למועמדים בלתי בריטיים מנתני הקיסרות, ותדמה יותר לדרך בה נהגו ההולנדים בציהים שלהם שבהודו המזרחית (איי אינדונזיה). חוץ לנתני הממלכה המאוחדת והמתנדבים מבני הדר מיניונים שימשו רק בני מלטה במסגרת הצי הבריטי, ואף הם — בראשוראשונה כמוסדות חוץ, ובתנאי שירות ושכר הירודים בהרבה משל הבריטים.

המצב שונה עדיין בצבא הבריטי, אשר בו תחבטא, כנראה, הגברת השתתפותם של בני העמים הבלתי-אירופיים בעיקר בדרך של הרחבת הגייסות הקולוניאליים (ראה) — העולם לאחר המלחמה, עמ' 96) וכן לעתים, ע"י שכירת צבאות, נוסח המאה ה"ח, כבמקרה, "הלגיון הערבי" של עבה", או חיולם של פרטיס-מתנדבים משטחים בלתי-תלויים ירודותיים — ככני הגורקה ממלכות נאפל.

בשטף התמורות הכלליות במעמד הכוחות המזוינים הבריטיים עם תום מלחמת העולם השנייה, ולקראת תקופת השלום, נתברשו גם על שינוי עמדתו של הצי הבריטי כלפי שירותם של בני "גזעים בלתי-אירופיים", וכהיעור בתוכו. כידוע, עד כה הקפיד הצי מאוד על טהרת, המוצא האירופי של אנשיו (דבר שגרם אפילו להבחנה בין סוגי המתגייסים היהודים ב"א"י בשנות המלחמה, לפי השתייכות לעדה "אירופית" או בלתי-אירופית). היה שונה נוהג זה מנוהג חיל-האוויר המלכותי, אשר בשנים האחרונות קלט לתוך שורותיו, נוסף על המתנדבים הרבים מבני עמי-אירופה השונים, אחדים מנתני הקיסרות שחומיה-עור (הודים ואחרים), במידה שמועמדים אלה הלמו את שאר התביעות הגדרשות מקציני-טיס. מעתה, לפי היריעות שנחפרסמו לפני שבועות אחדים תשתנה — מתוך לחץ המסיבות (ואולי-גם רוח-הזמן) גם

לקראת מטוסים, "סופרסוניים"

דע, "אארו-קובר" ("אך הטיפוס XS-1 שלהם, ב-21 טיסות-המבחן שלו, לא הגיע אף פעם למהירותו של הקול. עתה בונה הברה זו מטוס XS-2. מתוך תקוה שהפעם תצליח, מיותר אולי להסביר, מה גדול ערכן של תכונות המהירות והגובה, שפורטו בהזמנה הצבאית הנ"ל, למערכת אמצעייה מגן בפני התקפות, קלעים-מנועים" (נוסח V הגרמני בעבר), ואולי — גם לגבי מניעת הפצצות אטומיות. אך דא עקא, שאין למנוע גם את ההשערה, כי פיתוחו של מטוס כזה, בעל מהירות דמיונית-כמעט, יכול לשמש גם את מגמותיה של התקפה אטומית, אם יותאם לשירותה. כמו תמיד בהתפתחות הטכניקה המלחמתית, באים כאן החץ והמגן שלובים ודבוקים יחד.

את מגמת החיפושים והקרישות בפיתוח כוח-האוויר של המחר אפשר לגלות מתוך סעיפי חוזה-ההזמנה שנחתם בין חיל-האוויר של צבא-ארה"ב לבין מפעלי-דוגלס הידועים: "ליצור טיפוס של אוריון שיהיה ביכלתו לטוס במהירות העולה על 2.200 מיל לשעה (כ-3.600 קילומטר!) ולהגיע לגובה בין 60 ל-100 קילומטר. במאמציה ליצור טיפוס מטוס בעל תכונות כאלו, כבר ערכה חברת "דוגלס" כ-60 מחקרים מקיפים, שכמה מהם נגעו במודע-חף, אחרים — באנרגיה הרקיטית, והשאר — בצירופיהם של שנים אלה יחד.

אין מפעל זה יהיד בחיפושיו. הראשונים באמריקה ליצירת מטוס "סופרסוני" (שמהי-רות-הטיסה שלו עולה על זו של הקול) היו "מפעלי מטוס-באל" (בעלי מטוס-הקרב הנר-

צדור ידיעות מן המזרח התיכון

מצרים

ש.ז. יש בה כדי ללמד על טיב היחסים ב„משולש“ מצרים-אנגליה-ארה"ב — והשפעתם על סיכויי התפתחותו של הצבא המצרי. ידיעה זו מסרה, כי „מחלקת-המדינה“ של ארה"ב הסבירה לנוקראשי-פחה, ראש ממשלת מצרים, שארה"ב לא תוכל לשלוח יועצים צבאיים למצרים כל עוד סכסוך אנגליה-מצרים עומד לדיון בפני מועצת-הבטחון; (אותו דין חל לגבי משלוחי-נשק אמריקאי, בממדים ניכרים). אכן, צוין כי לא תהיה התנגדות למשלוח יועצים אזרחיים, כדי לספק כמה משאלות טכניות דחופות.

אכן, חברי משלחת ביה"נ האמריקאי שביקרו במצרים בראשית אוקטובר אמרו כי לדעתם אין מניעה גם למשלוח מומחים צבאיים מארה"ב; אך, כידוע, אין להודעות כאלו השפעה מחייבת על מדיניות-החוץ של ארה"ב. בדרך כלל, מדגישה מצרים עצמה, כי תפצה היא לא ב„משלחת-צבאית“, בעלת סמכות קולקטיבית מסוימת (בדומה למשלחת האמריקאית הנוכחית בתורכיה, או — וזה העיקר — למשלחת הבריטית העומדת לצאת את מצרים), כי אם ב„מומחים“ כפרטים, איש-איש למקצועו ולתפקידו — ואולי גם „לא דוקא כולם מארה"ב“.

***

בסוף ספטמבר הצהיר ה„לינה“ (דרגה אשר מגדירים אותה לעתים כשל „בריגדיר“, ול-

מה חדש בכוחות המזוינים?

סיכום בריטי בריסמכה, לאפריל 1947, קובע: „צבאה של מצרים (וכן חילה-אוויר) הורחב בזמן האחרון, אורגנו ארגון חדש, וצוידו בכלי-הזין החדשים ביותר — הודות לסיועה של המשלחת-הצבאית הבריטית אשר פעלה במצרים בתפקיד מיעץ, והעומדת לסיים את משימתה בשלהי שנת 1947“.

וביחס לימיה המצרית: „האבידות שנגרמו למצרים בשל מסיבות זמן-המלחמה עולות ל-22 אחוז מציה מלחמה ול-63 אחוז מציה סוחר אשר היו לה לפני המלחמה.“

נוסף על היאכטות המלכותיות „מחרוטה“ (ימית) ו„קסד-חיר“ (לנהר נילוס), ספינת המשמרות „אל-אמיר פארוק“, ספינת הקרף הדיג, „מבהיס“, 4 סירות-מנוע חופיות, שתי סירות להצלת טייסים בים, וסירות-נמלים ונהר רבות, אשר ישנן למצרים — אומרת היא לרכוש, לפי „תכנית ג' השנים להרחבת ציה-המלחמה“, סלופים (ספינות-תורח קטנות), שולות-מוקשים, קורבטות (ללי ווי-שירות בעיקר), סירות-טורפדו מנועיות, סירות-מנוע להגנת נמלים ועוד, וסירות להצלת-טייסים בים.

לבעיות זיקתו — וזינוו — של צבא-מצרים

ידיעה „רויטר“, שנמסרה באמצע ספטמבר

עתים — כשל „גנל-מיר“ אחמד עטיה, מיניסטר ההגנה: „אין זה כלל הכרח לנו להזמין מומחים זרים מצרימה, אלא כאשר נשיג נשק חדש בשביל צבאנו (כלר מר, ארץ-המוצא של הנשק הור קר בעת את הזמנת המומחים — המער). הפשים אנו לקבל מומחים מכל ארץ שנרצה, וכן לשגר משלחות צבאיות בכל זמן שנבחר בו. עתה, כשהמשלחת הצבאית הבריטית עומדת לצאת את מצרים בסוף דצמבר, יכולים אנו לרכוש כליזון מכל ארץ שהיא, מבלי שנהיה מוגבלים עוד ע"י העובדה כי צבאנו בנוי לפי מתכונת בריטית. צעדינו הראשונים בכיוון זה יהיו ייצור הנשק הקל לבקביות שלנו. אח"כ נזמין מומחים לעזור לנו לבנות בתי-חרושת גדולים. הי סטודנטים של המכללות יעברו שנת שירות-חובה צבאי ואחריה יחזרו לעבודתם וללימודיהם (כנראה, — כיסוד להכשרת חבר קציני-מילואים, — המער). אולם, תקציב-ההגנה שלנו עדין אינו גדול למדי כדי להגשים את תכנית-השיפורים כולה.“

תיהן של הדיקטטורות אשר בעולם דובר-הספרדית.

ובכל זאת: משלחת צבאית ללונדון
 כידוע, עומדת מצרים לחסל את המשלחת-הצבאית הבריטית, אשר גיבשה והדריכה את צבאה במשך עשר השנים האחרונות. למרות זאת יצאה בסוף אבגוסט — לפי בקשת מצרים — משלחת-צבאית מצרית לאנגליה ותשהה שם פרק זמן לא קצר. בראש המשלחת עומד הבריג, אחמד-ריאד בק, ומלווה אותה קול. ניוקומב, קצין-הקשר של המשלחת-הצבאית הבריטית הנ"ל במצרים. תכליתה של משלחת זו היא, כנראה, להכניס למסלול חדש את היחסים שבין שני הצבאות — וכן לדאוג להמשך אספקתו של זין בריטי, מהטיפוסים הנהוגים בקביעות בצבא המצרי, ושל התחמושת, שבלעדיה לא יהיה ממש גם ביון המצוי בידי המצרים כיום.

**חיל-מצרים — לחיזוק?
 וכן — הכלכלה?**

עם שובו מצרימה ממושב מועצת-הבטחון, בה נכשל מאמץ מצרים לסלק את הבריטים מסודן בהקדם, הודיע רה"מ נוקראשי-פחה (בסוף ספטמבר) כי „תפקידו הראשי והמידי יהיה תיווקו של הצבא המצרי“, „לפי שהמלים הן חסרות-כוח אם אין אחריהן מעשה“. הוא הדגיש, כי „הכרחית עצמה-צבאית כדי להדוף כל התקפות ע"י אלה הממציאים תירוצים חדשים לבקרים להגבלת דיכונותנו הלאומית“. לדבריו, תיש הממשלה מיד „לשידוד ארגונו של הצבא על יסודות חדישים ביותר“, כן ציין כי פיתוח צבאי יצריך את קידומם „של החיים התעשייתיים והחקלאיים של ארצנו“.

בקשר לכך יש לציין כי לפי „אל-מסרי“ (22/9) הודיעה אישיות מצרית, שחזרה מפריז, כי צ'כוסלובקיה מוכנה ורוצה לספק מיד למצרים נשק ותחמושת בכל כמות שהיא, ובמחירים נמוכים מאוד. צ'כוסלובקיה מוכנה גם לחליפין: כלי-זין תמורת תוצרת חקלאית מצרית (כידוע, ירשה צ'כוסלובקיה עוד מאוסטר-הונגריה מרכז חשוב של ייצור-נשק — הלא הם בתי-החרושת הנוודעים של שקודה, אשר עוד הוסיפה לפתחם ולשפרם).

באור אחר יש לראות את ביקורה של משלחת-צבאית ארגנטינית במצרים, שנועד לראשיה אוקטובר. ארגנטינה, המתפקדת עצמה על דלתות בתי-הנשק האמריקאיים, אין לה זין שתוכל להציעו למצרים, ואת קרני-המימוש הצבאיים-הדיפלומטיים הללו של מדינתו של פיארוץ יש לראות באור תו האור עצמו כאשר את הזמנתו הידועה של פרנאקו למלך עבדאללה מעבה, לבקר במדינת-הוא. הציהוף „הספרדייה מארי“ משנת 1936 טרם פג ממעגל מוימר

בידיעות כי מיניסטרוון ההגנה מעיין בדיקטטורות הבריטיות — יש לראות צעדים — או הפגנות — ראשונים בדרך הגישת הכרותו הנ"ל של ראש-משלת מצרים. אכן, מחירו של המעשה יהיה כ-18 מיליון ל"מ. אך ודאי הוא כי תכנית מעין זאת — אם תוצא לפועל — לא תבוצע אלא

במשך מספר שנים. שכן בספטמבר ש.ז. הודיע מיניסטר ההגנה, אחמד עטיה פחה, כי „במשך השנים הקרובות תוציא הממשלה לתקציב הצבאי מ־50 עד 70 מיליון לירה—דהיינו, בממוצע, 14—10 מיליון ל"מ לשנה; ורק מיעוטו של הסכום השנתי יוכל להיות מופנה לתכלית הקמת דיכוייה משורנית בפני עצמה.

תעשיות פלדה במצרים

בתמיכה כספית של קבוצת-עסקים אמריקאית, יוקם, תוך שנה וחצי, ליד סכרא-אסואן (שבמצרים העילית) מפעל הפלדה הראשון במצרים. ההשקעה — 80 מיליון דולר. המפעל יצויד ביורד חדיש, המאפשר את עיבודו של הברזל לפלדה בעזרת גז פחם (תחת 600 טון פלדה ליום.

לעובדה זו של פיתוח חרושת הפלדה ע"י האמריקאים, יש לצרף את הידיעות כי מקורות אמריקאיים עומדים להשקיע במצרים מ־10 עד 20 מיליון דולר גם בהקמת מפעלים לשימורים, ציוד חשמלי, תוצרת חמימת וטכסטיל. אין ספק כי כמה מאלה יגבירו את מקורות אספקתו ויצידו של צבא מצרים במחלונת חדישה יותר.

נשק בלתי חוקי למכביר

ענין רב יש בקטע מ„אל מוסנר“, המתלונן על שהשוודים במצרים, „אשר לפני המלחמה היו מזוינים במקלות בלבד, יש להם עתה נשק חדיש ביותר, העדיף פי כמה על זה של המשטרה“. לדברי העתון: „מכרו מחנות בעלי-הברית כמויות נשק עצום מות לאזרחים. מסחר זה נעזר הרבה ע"י הפיגוי הבריטי מהדלתה, כשהיה צורך להיפטר מהרבה מחסנים כבדים. אותה שעה

נמכרו כל־יזון בפומבי במשך השנה שעברה בלבד החרימה המשטרה מ־14.700 כלי זין, בכלל זה 1.000 תתי-מקלעים ו־300 מקלעים ומכ"י. במחוז קלוי-ביה מצאו טנק כבד, טמון בשדה. בין מצוירים לאי מתנהל סחר חליפין; נשק תחת סמים משכרים.

בסוף אבגוסט, ניתנה הדגמה מן הכולטות ביותר לידיעות הנ"ל: המשטרה הצליחה לתפוס את מחסני המברחים במצרים-התחתית ובמדבר המערבי — וכמויות הנשק והתחמושת כללו 1.000 רימונים, 51 אלף כדורים ו־300 אצבעות דינמיט. שנועדו ל־הברחה אל מעבר-לגבול.

„בטליונים של שחרור“

ארגון, המתקרא „האגודה לשחרור עמק היאור“ החליט לגייס בכל רחבי מצרים „בטליונים של שחרור“, ולהתחיל לאמן את חבריו בשימוש בנשק־אש. היוזמים מתכוונים „להקנות ל„בטליונים“ הללו אימון של חודש ימים בנשק־אש ובתיירגול-סדר“.

שכיתת המשטרה

מאז סוף ספטמבר עומדת מצרים בפני האיום של שכיתת קציני משטרה, התובעים תנאי שכר ושירות טובים יותר. אילו קם והיה הדבר, היה משבש את כל סדרי הבטחון-הפנימי במדינה — מושג אשר לגבי מצרים, יש לפרשו פירוש רחב למדי, לאור הדיכוי בכוח-המשטרה, ובמכותיה, של השכיתות בכיתות חרושת גדולים בזמן האחרון. וכיבוש בתי-חרושת ע"י המשטרה. יתכן, כי מכת החולירע הנוכחית תידחה את תביעות הקצינים, — או תאלץ את הממשלה לגלות כלפיהם נדיבות-יתר.

ערב הסעודית

מה חדש בבוחנת המזוינים?

צעירים סעודיים התאמנו בחול כטייסים. ב־1937 נוסד מיניסטרו־ההגנה הסעודי, וכן בית-ספר חדש לאימון קצינים. עוד ביוני 1938 הכריז המלך עבד-אל-עזיז על כוונתו לכונן חיל-צבא בן כמה אלפים על יסודות חדישים — ומדיניות זו מתגשמת עתה והור

סיום אנגלי בר סמכה, מאפריל 1947, אמר: „לצורך ההגנה סומך אבן-סעוד בעיקר על גייסות-איסטרטיה מסוגים שונים, אך בזמן האחרון הונחו בחיגאו תאייסוד לצבא סדיר קטן. נרכשו מטוסים אחדים, ומספר

לכת. האמיר מנסור, בנו השני של אבן-סעוד, נתמנה מיניסטר-ההגנה באביב 1945. משלחת צבאית בריטית, מורכבת 40 קצינים ושאר-דרגות, שוגרה בראשית 1947 אל ערב-הסעודית בכדי לסייע בארגונו ואימונו של הצבא הסעודי הצעיר.

* * *

קבוצת קצינים מן הדרגות הגבוהות בצבא הסעודי — אשר מראשית שנה זו מודרך גרעין סדיר בשבילו ע"י משלחת-צבאית בריטית, הגיעה ב-11.10 לאולפנא הצבאית הבריטית שבדמרה (ליד עזה) בא"י, כדי להתאמן שם בכלי נשק אבטומטיים ובטקטיקה שלהם. הקורס ימשך 6 שבועות.

תגבורת לחיל האוויר הסעודי

לפי ידיעות מבידוד מסוף ספטמבר, עמד אבן-סעוד לחזק את חיל-האוויר שלו ע"י רכישת 12 מטוסי "דאקוטה" חדשים (מתור-צרת ארה"ב, הנועדים לשימוש כמטוסי-תור-כלה והססת גייסות — אך בשעת הדחק ניתן להשתמש בהם גם כממילי-פצצות).

מארה"ב לערב-הסעודית: פלדה וחיללים משוחזרים

כידוע, אישרה מחלקת המסחר של ארה"ב בשלהי ספטמבר את יצואם של 20,000 טון פלדה לצרכי צינור הנפט הטרנס-ערבי. הי-גימוק היה: "נפט ערב ישמש אינטרסים אמריקאיים — איסטרטגיים, מדיניים וכל-

כליים". הצינור (מאבקאיק שבערב לצידו שלבלבנון — ראה המפה שעל המעטפה) יוליך מ-300 עד 400 אלף חבית נפט ליום. כ-3,000 אמריקאים — רובם אנשי-צבא מ-שוחזרים — יעסקו בבנין הצינור דרך ערב, עבה"י, סוריה והלבנון, שבהן כבר הושלם המו"מ הדיפלומטי והעסקי.

חיל-האוויר האמריקאי בסעודיה

אגב ההכשרות להודעות סובייטיות בדבר "משלחת-צבאית של ארה"ב בלבנון" — הביע מיניסטרוון החוץ האמריקאי את הס-ברה שמא הוטעתה סוכנות הידיעות הסו-ביטית ע"י עובדת נוכחותם בערב-הסעודית של 75 מאנשי "חיל-האוויר של הצבא" של ארה"ב, מקום בו הם עסוקים בעבודות טכניות של נמל-האוויר אשר בדהראן (סמוך לאזור מעיינות הנפט שבחוף המפרץ הפרסי).

מול תכנית "סוריה הגדולה"?

לרגל ביקורו של שיך יוסף יאסין, שליח המלך אבן-סעוד, אצל כוזאטלי, נשיא סוריה, בסוף ספטמבר ש.ז. פירסמה העתונות המצרית הגדולה שמועות בדבר נסיון מצד סעודיה לכרות ברית צבאית עם "מדי-נות-הליבנט". ברור לכל, כי אילו נחתמה ברית כזאת, היתה מכוננת נגד המלך עבד-אללה (בעל תכניות "סוריה-רבתי").

איי המפרץ-הפרסי

והנוגעת בדבר, הנה כמובן ערב הסעודית, אך נראה הדבר, שבעיראק מרגיז שים צורך להגיב במקצת על האכספנסיה ה-מדינית הסעודית (ראה, "מערכות" חוב' מ"ב מ"ג, עמ' 100—99. על הוזה סעודיה-כוזית); ומאיך גיטא — הריוו הזדמנות מתאימה למתן אוהרה לפרס, פן תתפתה זו לחדש את תביעותיה מאז גם על שטחים עיראקיים שבאזור מוחמרה, במורח שאט-אל-ערב.

בחודש אוקטובר הובאו בעתונות העיראקית תגובות חיפיות על חידוש תביעותיה של פרס לגבי איי-בחריין שבמפרץ הפרסי (בסמוך ל"חוף-הנפט" של מזרח ערב-הסעודית), שנסב עליהם הדיבור גם בפרלמנט האיראני. "יחסי-הוזה" מקשרים איים אלה עם הממשלה הבריטית. ממשלת פרס רוצה לתבוע את חידוש ריבונותה על האיים אשר, כנראה, לא נתקיימה למעשה מאז 1782 (קס"ה שנה). המדינה הערבית הקרובה

מה חדש בצבא סוריה ?

סיכום בריטי ברטמכא, לאפריל 1947, שנתפרסם לאיזמוק, אומר :
 „בתקציב 1947 הקצתה ממשלת-סוריה 26 מיליון ל"ש לצבא, 11½ מיליון — לג'נדר-מריה, 4.9 מיליון — למטרה ; ו-2½ מיליון לחיל-המדבר ; בסה"כ — 45 מיליון ל"ש. (וזה מתוך תקציב כולל של 118 מיליון — יותר מ-38 אחוז מתקציב המדינה — המער.) צבא-סוריה מורכב 10.300 איש ; חיל הג'נדרמריה — 4.550 איש ; חיל-המדבר — 1.500 (דהיינו, יחד עם הצבא במובנה המצומצם של המלה — 11.800 איש — המער.), וחיל-המטרה — 1.350. את ה-חילות האלה מציידים בכלי-נשק-אש חדשים, שנתקבלו השנה בכמויות ניכרות ממקורות בריטיים, ובאמצעית-תובלה חדישים. כן נרכש מספר מטוסים בכדי להוות גרעין לחיל-אוויר סורי. לא מכבר נפתח ביס"פ לתעופה.

צרפתית" כי „סוריה הזמינה בבריטניה 40 טנקים כבדים". אכן, יש יסוד לפקפק בדבר היות הטנקים „כבדים" דוקא — ואין להניח כי יהיו אלה יותר מאשר טנקים „בינוניים", לכל היותר.

תגבורת מטוסים לחיל-האוויר

בסוף אוקטובר עמדו להגיע לדמשק 11 מטוסים שהוזמנו בארה"ב, קצתם מפציצי קרב (דהיינו, מטוסים קלים המשמשים כמטוסי-קרב, אלא שהותאמו גם להטלת קצוות קלות — נאמר עד ל-400—300 קילו). משיתקבלו — יגיע סה"כ המטוסים העומדים לרשות חיל האוויר הסורי (ואין לערוב את אלה במספר הקטן של מטוסים אזרחיים שישנם בסוריה) ל-50, ומהם — 6 מפציצים.

תמורות ומתיחות בהר-הדרוזים

לאחר התפטרותו של חסן-אל-אט'רש, מינה תה ממשלת-סוריה את סולימאן נסאר למושל זמני של הר-הדרוזים. נסאר הוא חבר לסיעה ה„עממית", מתנגדי משפחת אל-אט'רש — ובני משפחה זו אינם מכירים בו. לדברי ה-עתון הדמשקאי „אליף-בא" מסוף ספטמבר, מתכוונים ה„אט'רשיים" לארגן מעתה את תומכיהם במסגרת של „מפלגה ערבית" : — היותם וכינוים הנוכחי הקל על מתנגדיהם להדביק להם את התווית : „פיאודליים..." (ראה ב„מערכות", חוב' מ"ב—מ"ג, עמ. 102). עם חתימת החוברת הגיעו ידיעות על תגרות והתנגשויות שפרצו בהר-הדרוזים.

לחיכול הפרשה האשורית ?

עתוני דמשק הודיעו בסוף ספטמבר, כי מספר מפות אשוריים היושבים בחבל ג'זירה (מאלה שהיגרו שמה מעיראק לאחר הרצח ההמוני הידוע, שנערך באשורים ע"י הצבא העיראקי, עם מתן העצמאות לעיראק) ביקשו ויוזות-כניסה לברזיליה ; וכי ממשלת-סוריה הכריזה, כי מצדה היא אין כל התנגדות ליציאה-בהמונן של האשורים ממדינתה.

מגמת פיתוחו של הצבא הסורי

על הערכות ממשלת-סוריה ניתן לעמוד לפי הודעתו של מיניסטר-ההגנה, אחמד שרבאטי, לסוכנות-החדידיות הצרפתית (בספ' טמבר) : „הצבא הסורי יאורגן-מחדש ויצוייד בנשק החדש ביותר, לפי שצידו הנוכחי שוב אינו הולם את הצרכים. משלחת-צבאית תצא בקרוב לפריז, על מנת לפתוח בי"מ"ם עם ממשלת-צרפת להשגת כלי-הזין הדרושים. על צעד זה הוחלט לאחר שברייטניה ואמריקה סירבו למלא את הדרישות הסוריות, באשר לדעתן על סוריה להסתפק בצבא אשר יהיה בכוחו לקיים את השלום בתוך הארץ, אך לאיסיפק להדיפת תוקפנות (איזו? — המער.) מבחוץ". (על אף המשפט האחרון בהודעת א. שרבאטי, המסביר את הנימוק לצעד זה, יש להניח, כי המגמה להמשך קשרי אספקת-זין מצרפת נובעת גם מהקושי שבהחלפת כל זיוני הקודם של הצבא הסורי, אילו השתנו לפתע קוטרי התחמושת וכיו"ב. — המער.)

בראשית ספטמבר הודיעה „הסוכנות ה-

מהיר צבא סוריה — לצרפת

ציר צרפת בסוריה הגיש, בסוף ספטמבר, תזכיר התובע מממשלת סוריה לסלק לצרפת סכום של 11.9 מיליון פרנק — סה"כ הר" צאות הצרפתים על הצבא הסורי מאז 1919 (מונ), שלפי ערך הפרנק כיום קטן הסכום פי כמה מערכו הממשי בשעתו) — ואילו ממשלת סוריה עומדת לתבוע מצרפת פיצוי בעד השימוש של בעלת-המנדט „במקור" תיה של הארץ" במשך אותה התקופה עצמה... אכן: מבעיות הירושה שבעקבות פינוי, ומחירה של עצמאות.

ייצוא של בידואים לא"י?

כחלק של „גיוס כוחות-מרד עממיים" נגד הישוב היהודי בא"י, התכנסה — באמצע ספטמבר — בתדמור „ועידת השבטים" הסורית, שקיבלה החלטות על מלחמה בתכניות חלוקת ארץ-ישראל.

עורק-תנועה מהחורמון אל החולה
כתבה מהגליל העליון, מימי המתיחות ש באמצע אוקטובר, ציינה את הידיעות על עבודה המתנהלת מעבר לגבול הסורי, בהרחבתה של דרך המלך העוררת על פני החרמון ונמשכת לאורך המדרון גות הצופים אל עמק החולה ממזרחו, מאחרי

כפר סולד ואילך.

דרך כזאת עשויה לשמש עורק-כניסה נוסף — בעל ערך — באותה גיזרת-הגבול המשתרעת בין שתי הנקודות ששימשו עד כה את קשרי-התחבורה בין ארץ-ישראל לחבלי סוריה: כביש מטולה (אל הצביה ודמשק — מזה, ובירות — מזה) בתחום הצפוני של הארץ, וגשר בנות-יעקב (אל קוניטרה ודמשק) בתחום הצפון-מזרחי. ה" מדובר כמובן, בראש וראשונה, לגבי התורבלה המנועית — כל המעבר לפרדות ולסו"ס אפשרי בנקודות-גבול רבות אחרות.

הקר א"י ע"י משטרת סוריה

במשך החדשים אשר קדמו למצב המתוח שנוצר בעקבות דיוני עצרת-האומות, לא היה דבר אשר ממשלת סוריה הפצה לדעתו על מצב העניינים בארץ-ישראל ששלטונות הארץ ימנעוהו ממנה. יש כיום ענין לציין, כי בסוף אבגוסט בא לא"י ראש משטרת סוריה, סעיד ביי את-תמימי, במטרה מירדת לעמוד על המצב במשטרת א"י ולהקור את דרכי פעולתה. בעת ביקורו, שנמשך עשרה ימים, הספיק לסייר את כל מרכזי ה" משטרה העיקריים שבחלקיה השונים של הארץ.

לבנון

מה חדש בצבא לבנון?

תקציב ממשלת הלבנון לשנת 1947, כולל 15 מיליון ל"ל לצבא, ו-8 מיליון — למשטרה (כולל ג'נדרמריה?). נרכשה כמות מסוימת של כליתובלה, זין, תחמושת ומכונות-שריון. צבא הלבנון מונה 3,500 איש, וחיל-הג'נדרמים — 2,500. המשטרה מונה 800 איש. כוחות אלה צוידו-מחדש ב-1944 בכלי-נשק-אש-חדשים, שנתקבלו מאת הצבאות ה" בריטי והצרפתי.

אין עדיין אישור לבכונתה של ידיעה אחת, אשר נתפרסמה בעתון דמשקאי בסוף ספטמבר והיא, לכאורה ידיעה סטטיסטית גרידא, אך באם תתאמת — הרי תוצאותיה הפוליטיות תהיינה מזהשיות ביותר. הכוונה

כאן לידיעה על כך כי „לפי החישובים הרש"מיים האחרונים מונה עתה אוכלוסית לבנון 1.406.426 נפש — אשר מהם 871.608 הם מושלמים — (דהיינו — רוב מושלמי מוחלט), 532.467 — נוצרים (פחות מ-2/5), 1.612 — יהודים, ו-472 — „אחרים". נוכח מספרים מתמיהים אלה מתעוררת רות כמה שאלות: ב-1935 מנתה אוכלו"סית-לבנון 862 אלף נפש. ב-1943 — 1.041 אלף. היכן עוד ארץ בעולם כולו שבה גדלה אוכלוסיתה הכללית ב-35 אחוז תוך 7-8 שנים? מספר המושלמים ב-1935 היה 292 אלף, ב-1943 — 434 אלף. כיצד בוצעה הקפיצה ל"871 אלף"? לסטטיסיקת המזרח הערבי — פתרוניים.

עיראק

מזוינים ברובים ובמכ"י. נמסר, כי יותר מ-1,000 באראזאנים נמלטו לרוסיה, אך כ-500 בפיקודו של מוצטפה, אם כי כותרו, הוסיפו להחזיק מעמד. כ-100 מאנשי השבט נהרגו וכן כ-30 מאנשי הצבא הפרסי.

לפי ידיעה מ-22 ביוני, התחמק שוב המולא מוצטפה, ראש הכורדים הבאראזאנים, מכורחותיהם המזוינים של עיראק ואיראן גם יחד. בלויית כ-700 איש שנותרו עמו פרץ מתוך טבעת גייסות פרסיים, סמוך לגבול פרס-רוסיה. לא ידוע עדיין היכן הוא שרוי עתה, אך נודע כי קבוצות נוספות מתומכיו נסו לרוסיה. צבא איראן תפס 250 רובים, 10,000 כדורים והרכה מכ"י ואקדוחים, שנעזבו ע"י הבאראזאנים על גדות הנהר אראפס. כידוע, נתברר כי המולא מוצטפה, לאחר "קרב-הנהר" נגד גייסות תורכיים, עיראקיים ופרסיים, הגיע לקוקו הסובייטית.

בסוף אבגוסט, בעקבות המתחות בין ברית-המועצות לפרס בשאלת אישור הסכם-הנפט הסובייטי-פרסי ממאי 1946, הוצא מנרת"קו ראש-כורדים זה — ואל חוגים דיפלומטיים זרים (ואיראניים) בטהראן הגיעו ידיעות, "על התרכותם של 10,000 כורדים-באראזאנים באורביג'אן הסובייטית, בגבול הצפון-מערבי של איראן", כאמצעי לחץ על חברי הפרלמנט הפרסי. ונמצא גם מי שניבא על פלישה-משמעת, אם בסופו של דבר, יסרב ה"מג'ליס" לאשר את הסכם-הנפט הניל.

שבטים כורדיים בצפ"מ פרט. הנהגים אחרי הממשלה, הודיעו למטה הכללי של צבא פרס כי סוכנים סובייטים ואנשי שבט באראזאני פעילים בתוך פרס בקרב שבט ג'אלאלי ה"כורדי". נציגו הטהראני של אמארה-אן שראפי, ראש "ברית-שבטי שקאקי הכורדיים" רבת-הכוח, אמר כי מצדדי אמארה-אן "חוששים מפני פלישה אויבת מצפון".

אין ספק שכמה מהמספרים והחששות שצוינו כאן יסודם בהגזמה. אך גם כגוזמאות מסוג זה יש משום עדות לדרכי הלחץ הפרליטי ו"מלחמת-העצבים", המקובלים בארצות המזרח.

ארגונו של הצבא

לפי מקור בריטי בריסמכה גובש, לשנת 1947, ארגונו של הצבא העיראקי במסגרת חדשה, שהיא — מכמה בחינות — מיוחדת למדינה זו בלבד. בצבא העיראקי קיימות 3 דיביונות, ומהן: אחת — דיביונות הרים, אחת — דיביונות מישור, ואחת — מעורבת, המורכבת בריגודות-אימון והטיבה ממוכנת. על פרטי הרכבם ומבניהם של שלושה גופי-הצבא אלה, — ראה בסקירה "צבאה של עיראק", שתפרסם בחבורת הבאה. לפי חישוב מוקדם צריכה עצמתו הנוכחית של צבא עיראק לכלול, לפי הנתונים הניל, בין השאר, עד 150 מ-200 מכוניות-שריון, מ-12 ועד 20 טנקים (בינוניים), ומ-150 ועד ל-200 כלי-יריה ארטילריים.

משלחת צבאית לבריטניה

משלחת-צבאית עיראקית, בראשותו של הקול. שאכר-אל-ואדי, מיניסטר-ההגנה, ובה שבעה קצינים יצאה לבריטניה באמצע ספטמבר. לדברי הצירות העיראקית בלונדון עמד מיניסטר-ההגנה לרון בבריטניה בשאלות הגנתה של עיראק — וכן לטפל ברכישת ציוד וזין בשביל הצבא העיראקי, המרטיף לשמור על המתכונת הבריטית בארגונו ובציודו.

מהפרכ של דיכוי הבאראזאנים

לידיעתנו נוספו עתה כמה פרטים, השופכים אור מצאתי יותר על התיאורים הקודמים של פרשת מרד הכורדים (ראה ב"צנור" המורה התיכון, "מערכות", מ"ב-מ"ג). לפי ה"טיימס" נודע בטהראן ב-16 ביוני, כי מתנהלים קרבות נגד שרידי המורדים משבט באראזאני, שנלחצו כחודש וחצי לפני כן אל מעבר לגבול עיראק, המקו אח"כ מהצבא העיראקי, ובראשית יוני חזרו לתחום איראן. לאחר שמשלת פרס סירבה להיענות לבקשת המולא מוצטפה לתת לו מקלט בארצה — כל עוד יסרב הוא להיכנע ללא תנאי — התחוללו קרבות, שהתנהלו בקרבת הגבול הפרסי-הסובייטי. כוחות הממשלה, שמנו כ-10,000 איש, השתמשו ב"טנקים ובמטוסים נגד אנשי השבט, שהיו

הבטיחו את עצמכם ורכושכם אצל

זולוטברסקי ושות'

סוכני-ביטוח ומעריכי-נזקים

תל-אביב

טלפון 2520

רח' לילינבלום 41

חברה למכירת

חומצת פחמן

בע"מ

תל-אביב

תכת'דאר 1220

טלפון 5252

ב. פורטנוב

תל-אביב

בית חרושת לבנין מכונות

מרכז וולובלסקי 8/15

טלפון 5928

ב"ח לתעשית גזוז וקנס "מעיות" נ. סודבין ושות'

רחוב הגדוד העברי 25 תל-אביב

ש. מועד ושות' בע"מ

יהלומים

תל-אביב. רחוב סואיה 69

יהלומי תל-אביב

בע"מ

ת-ל-א-ב-י-ב

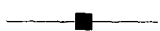
רחוב אחזה 24 טלפון 4999

בי"ח לעיבוד יהלומים
יצוא לכל ארצות התבל

.. האבן"

בית חרושת לעבוד יהלומים
בערבון מוגבל

תל-אביב

דרך פתח-תקוה, ת.ד. 1394

לפני שכונת מונטיפיורי

"יהלומי תכארת"

בי"ח לליטוש יהלומים

הבעל: עקיבא פיקל רח' נחמני 43

טלפון 3312

המשרד: רח' מזאה 69, תל-אביב

בכל עונות השנה

בית מסחר לגלנטריה בסיטונות

מחסני

ש. מנדלבוים

אין לך

מסקה

טוב

ממני

תל-אביב

רחוב הרצל 27, טלפון 4738

ירושלים

רחוב יפו (מרכז מסחרי) טל. 2469

«צוף»

מקודם: י. שצקי
נוטר 1092

ז. פ. ר. נ. ק

אימפורטר לצרבי מזון, שמנים וחימיקליים

תל-אביב, רחוב הגשר 11 טלפון 3411

בנקים: בנק ארץ-ישראל לדיסקונט תל-אביב • למברקים: HAGESHER

בית לחם בע"מ

.....

**בית חרושת
לשוקולדה
וביסקביטים**

נחלת יצחק

ת"א ת. ד. 195 טלפון 5636

בית חרושת לחוטי תפירה

"לוי"תו"
י. גוטשל

נוסד בשנת 1925

ת ל א ב י ב

רח' לוינסקי 25 טל. 5197

אלקו בע"מ
ב"ח למכשירי חשמל

תל-אביב, רח' העליה 62.

ת. ד. 835. טל. 3121

המייצרים היחידים
לטרנספורמטורים גדולים
במזרח הקרוב.

מחסני ברזל

בע"מ

המשרד הראשי:

ת ל א ב י ב
תבת-דאר 50
טלפון 5116

תעשיית ארג ארץ-ישראלית בע"מ

בית - חרושת:
רמת גן

משרד: תל-אביב
רחוב נחלת בנימין 28

טלפון 5196

" ה ס ו ר ג "

בית חרושת לסריגה תל-אביב רח' עובדיה 18

מייצד בגדים סרוגים מצמר וכותנה
טיב מעולה

חברת פאקא

בע"מ

כהל לדליקה ולמשקאות /
שמרים לאפיה / חומצת פחמן.

בתים, טלפון 1695
הכתובת למכתבים:
תל-אביב
ת.ד. 1887, טלפון 4368

טריקוטיזי
חברת לתעשייה בע"מ

השטח-ניסוי 18 תל-אביב
רח' הרצל 40 תל-אביב

מאכלאש-צמר
סרוגים
אפנה אחרונה

לגברים-לגברות-ילדים

טל 4769
נוסד: 1925

ת.ק.פ. בע"מ

בית חרושת לטכסטיל

תל-אביב רחוב הרכבת 6
טלפון 3102

נתניה NATHANYA

"עליון"

חברה א"י לתעשית עורות בע"מ

נתניה

"ELYON"

Palestine Tanning Co., Ltd.

Nathanya

הסוכנות הכללית

י. ז. פלסר

רחוב החשמל 12

טלפון 3454 • ת.ד. 553

תל-אביב

דרוט בע"מ

(מקודם דוד רוט)

רמת-גן, רחוב שפירא

טלפון 7143

תקה בע"מ

קפה • תה

בית קליה

ואימפורט

בין-הים לבל מינו שקר
 ניר, גלילי ניר טואלט
 וגלילי ניר לארזיה,
 מודפסים ובלתי
 מודפסים.
 ניר בסיטונות

תל-אביב, רחוב הרכבת 2, טל. 2056

מבחר מגוון לכל מטרה
VEHICLES FOR EVERY PURPOSE

שרות ענף ממדרגה ראשונה
FIRST CLASS SERVICE FACILITIES

חלקי חלוף למכביר בכל ערי הארץ
SPARE PARTS AVAILABLE EVERYWHERE

הסוכנים התמידים:

חברה א"י לאוטומובילים בע"מ
PALESTINE AUTOMOBILE CORP. LTD.

בנק אנגלו-פלשתינה

בערבון מוגבל

נוסד 1902

לונדון, תל-אביב (4 סניפים), יפו, ירושלים, חיפה הדר-הכרמל,
טבריה, צפת, פתח-תקה, חדרה, רחובות, ראשון-לציון

סוחר מוסמך במטבעות זרות

חברת קור

חברת ב.א.ס. לנאמנות

בערבון מוגבל

העורך האחראי עו"ד קלבנקי. המו"ל: גרשון ריבלין. דפוס "ספר" תל-אביב.

המערכת: תל-אביב, חצי-המאה בנימין 57